

אוצר ציונים והערות

בני ציון

ציונים, מראי מקום, הארות והערות

בענייני

שחיטה

ישיבת מיר

קיץ תשע"א

שמחה בונם פרבשטיין

02-57-11-328

אוצר ציונים והערות

בני ציון

ציונים, מראי מקום, הארות והערות

בענייני

שחיטה

ישיבת מיר

קיץ תשע"א

אל המעיין

הדברים המוגשים בזה הם מהדו"ק שנכתבו בסייעתא דשמיא תוך כדי הלימוד לתועלת בני חבורת הכולל בישיבת מיר, ועדיין לא נשנו ונתשלו, וגם לא עמדו במבחן הביקורת. ולא באו עתה במחברת זו אלא בכדי לציין ולעורר את לב המעינים, ומיני ומהמעין תסתיים שמעתתא. ויהא רעוא שלא תבוא דבר תקלה לידי, ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש.

נב. ישנם סוגיות שמכמה טעמים לא נכתב עליהם כלל, או שלא הושלם הענין.

סימן שני בעוף (א)

- פלוגתת הראשונים האם ב' הלשונות פליגי אהדדי -

הנידונים בסוגיא: א. **נחלקו הראשונים** האם ב' התירוצים חלוקים אהדדי, ואם חלוקים כמאן פסקין. וכמה שיטות בדבר. [בדעת רש"י יעו' במרדכי ובחי' הגרעק"א. וע"ע ברי"ף וברא"ש, ובתב"ש. וע"ע ורמב"ם רמב"ן רשב"א]. **עוד נחלקו**, האם הא דבעינן להחמיר לכתחילה הוא דין דרבנן או דאורייתא. והאם החומרא דכולו והחומרא דב' סימנים היא מדאו' או מדרבנן. [ועי' בזה ברש"י ובתוס' כא: וברש"י כ: ובד' הגרעק"א שם, וע"ע בשיטמ"ק זבחים סד: אות ו'].

ב. **שחיטת סימן שני בעוף:** האם לאחר שחיטת הסימן הראשון יש לה דין של מפרכסת או מתה, והאם מהני שחיטת הסימן לאחר שמת, ובדין שהייה בסימן שני בעוף. והוא תלוי בסוגיית הגמ' לעיל כ: "אמר זעירי... וכי מתה עומד ומולק", ועיי"ש פלוגתת אביי ורבא, וברש"י שם. וע"ע בתוס' חולין פד. (ד"ה בעינן) וע"ע בגמ' חולין כט: "הכל מודים בעולת העוף...", ועי' באהי"ע (ח"ב סי' ז' ס"ק י') מה שהק' בסתירת ד' רבא. וע"ע דבר אברהם ח"א סי' ב. [וענין זה תלוי ג"כ בחקירת האחרונים האם שחיטה היא מתיר או להוציאה מידי נבילה, וכפשוטו כ"ז תלוי במקור ההלכתא דשחיטה, (סוגיית הגמ' כז. – כז:). וע"ע בסוגיית הגמ' זבחים סה: "רבא אמר שהייה בסימן שני בעולת העוף..." ופלוגתת אביי ורבא שם, ועיי"ש היטב ברש"י ובשיטמ"ק (בהשמטות) האם דברי אביי ורבא לשיטתם בחולין כ: ובאחרונים דנו האם מבואר בההיא סוגיא דאין שייך שחיטה בסימן שני של עוף. יעו' בית הלוי (ח"ב סי' י"א ס"ק ט) ובחי' הגרי"ז זבחים שם, ובחזו"א (יו"ד ס"ג ס"ק י"ז). וע"ע דבר אברהם סי' ב, ובנאות יעקב סי' י"ז.

שיטת רש"י

א. **יעו' רש"י (ד"ה אחד בעוף):** "דלכתחלה אצרכו רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד". **ועי' ברמב"ן** שמקור הך סברא הוא מהסוגיא דלהלן כח: יעוי"ש דמבואר דאפי' אם מחצה כרוב פסלו רבנן מחצה דילמא לא אתי למיעבד פלגא. [ונהנה הכא מצד אחד התקנה חמורה יותר, דהתם הצריכוהו רק לשחוט רובא, ואילו הכא מבואר שהצריכוהו לשחוט ב' סימנים. אך מאידך הכא לא פסלוהו רבנן אם לא עבד ב' סימנים ואילו התם אם עשה רק חצי אף שמדאו' כשר פסול מדרבנן].

ב. **ועי' בחי' הגרעק"א** דהך חששא דשמא לא ישחוט רובא ל"ש אלא אם נימא דמעיקר הדין לא בעינן יותר מרוב של סימן אחד וע"כ חיישינן שמא ישחוט פחות מרוב סימן אחד ותקנו שישחוט גם בעוף את ב' הסימנים, אבל לל"ב דנקטה דלכתחילה צריך לשחוט כל הסימן א"כ אין לנו למיחש שמא יעשה רק רוב, וע"כ לא גזרינן כלל שיעשה ב' סימנים אלא רק שלכתחילה ישחוט את כל הסימן. **ונקט הגרעק"א**, דא"כ הרי מוכח בזה דרש"י ס"ל דב' הלשונות פליגי אהדדי. שאם הל"ק הוה סברה דלכתחילה בעינן כל הסימן לא היה מקום לתקן לעשות ב' הסימנים.

ג. **ובד' הגרעק"א צ"ת. חדא.** דכיון דל"ק לא סברא לחומרא דל"ב ולא החמרנו אלא שישחוט בתרוייהו רוב סימן, א"כ מה מהני מה שאנו מצריכים אותו לשחוט ב' הסימנים אכתי תיחוש שמא ישחוט בשניהם רק הרוב ושוב הו"ל דיעבד. **ועוד.** דכיון דחזינן דאם צריך לכתחילה לשחוט כולו ל"ח שמא ישחוט רובו, א"כ מדוע הצריכוהו חכמים לשחוט ב' סימנים בעוף, דיותר הו"ל לתקן דלכתחילה ישחוט כל הסימן, וצ"ת. ובעיקר דבריו דאם בעינן תרי אין מקום לתקן כולו, יעו' ברשב"א (תוה"ב ב"ב ש"ב – כו:) דמבואר להדיא דלכתחילה בעינן **'כל'** ב' הסימנים וביאר טעם תקנ"ח דילמא לא אתי למישחט רובא, ולכאו' הוא דלא כדברי הגרעק"א, וצ"ע.

ד. **וע"ע ברש"י לעיל כא:** (ד"ה ואינו מבדיל): "...וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה... אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא כדתינא לקמן לחייבו בב' סימנים א"א שכבר הוקש לדגים". **וע"ע בהגר"א (סי' כ"א ס"ק ב)** דמבואר מד' רש"י שנקט להלכה כל"ב, וע"כ סבירא ליה דבעינן לכתחילה כל הסימן ראשון ואילו סימן שני אינו צריך אפי' לכתחילה. ומקור דברי הגר"א הוא מד' המרדכי (ריש פ' שני) בשם רבינו ברוך, יעוי"ש. **אך צ"ת**, שהרי רש"י שם איירי כלפי הדאורייתא, [שהרי עיקר דבריו שם מוסבים לבאר אמאי כשמוקל ביותר מסימן א' הו"ל הבדלה, וע"ז ביאר שמדאו' לא מתקיים שום דין שחיטה בסימן השני, ועיי"ש שהביא מקור להא דליכא יותר מסימן א' מהא דהוקש לדגים], ואילו הכא בסוגיין מבואר ברש"י שהפלוגתא בין ב' הלשונות הוא כלפי מצוה מדרבנן, [וע"ע בית הלוי סי' י"א ס"ק ה' שנקט כן להדיא]. וא"כ מה ראי' יש מד' רש"י שם דהכריע כלישנא קמא, וצ"ע. **וע"ע ברעק"א (כז. ערד"ה אחד)** דהוכיח מד' רש"י להלן מג: דסבירא ליה לפסוק כלישנא בתרא.

ה. **ובדעת המרדכי והגר"א** לפו"ר היה מקום לומר [ומטו כע"ז בי מדרשא] דיעו' ברש"י שם שהביא המקור להא דלא בעינן

סימן שני בעוף (א)

- פלוגתת הראשונים האם ב' הלשונות פליגי אהדדי -

ב' סימנים מהא דהוקש לדגים, וע"ע רש"י כז: (ד"ה אי אפשר) שכבר הוקשו לדגים - **דלאו בני שחיטה ניהו**. ומשמע **בלשונו** שדגים הופקעו מדין שחיטה, וא"כ עופות שהוקשו לדגים הופקעו מדין שחיטה בב' סימנים, וא"כ י"ל דלא יתכן שחכמים יתנו דין שחיטה בסימן שני אא"כ מדאו' חשיב מציאות של שחיטה ואך דאינו חובה אבל אם הופקע מסימן שני לגמרי דין שחיטה אין מקום לתקנ"ח שאעפ"כ ייעשה מעשה שחיטה בסימן זה. **אך לכאו' נראה דאין שייך לומר כן**. **חדא**. שהרי הא מבואר להדיא לעיל כ: דאף למ"ד אין שחיטה כלל לעוף מן התורה מ"מ חכמים תקנו לו שחיטה, וא"כ ה"ה ד"ל כן כלפי סימן שני, דאף דמדאו' אין דין שחיטה על סימן זה מ"מ תקנ"ח לקיים בו דין שחיטה. **ועוד**. דהרי הא מבואר להדיא להלן בגמ' דאף דלא בעינן אלא סימן אחד מ"מ יכול לשחוט איזה סימן שירצה, וא"כ על כרחין דב' הסימנים כאו"א בפני עצמו הו"ל מקום הראוי לשחיטה, ואך שאינו צריך לשחוט את שניהם כאחד, וא"כ שפיר יש מקום לחכמים לתקן מעשה השחיטה בתרוייהו.

שיטת הרא"ש והר"ף

א. **יעו' רא"ש** (סי' ב): "ומסתבר כיון דאיכא תרי שינויי **עבדינן לחומרא**... **ורב אלפס ז"ל** כתב ורובו של אחד כמוהו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחטיה כוליה סימן. משמע דס"ל כלישנא בתרא לקולא. משום דהני תרי לישני פליגי במדרבנן, דמדאורייתא בסימן א' סגי, ואזלינן לקולא בשל סופרים". **ומשמעות לשונו, דבין לדעת הרא"ש ובין לדעת הר"ף** הנך ב' לשונות פליגי אהדדי, דלל"ק גם לכתחילה אמרינן רובו של א' כמוהו, ובב' הסימנים די ברוב הסימן, ולל"ב לכתחילה צריך לעשות כולו אך אין צריך לשחוט ב' הסימנים בעוף לכתחילה. **אלא שנחלקו בפסק ההלכה. דהרא"ש פסק להחמיר כב' הלשונות מספק. ואילו הר"ף נקט דכיון דכל הנידון הוא רק מדרבנן אזלינן לקולא וע"כ נקטינן כל"ב דלא בעינן אלא סימן אחד**.

ב. **וע"ע ברא"ש** [ומקורו מספר התרומה] דיש להוכיח מהא דאיתא להלן כח. גבי ההוא דהוה ממסמס קועיה דמא דקאמר רב יוסף בריה דרבא דיכול לשחוט רק בקנה. **ומוכח בזה** דשפיר מהני שחיטה בסימן אחד וכלישנא בתרא. **ועו' ברא"ש שדחה הרא"י**: "התם כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סימן אחד".

ג. **אך יעו' ברמב"ם פ"א ה"ט שכתב**: "וכמה הוא שיעור השחיטה שני הסימנים שהן הקנה והושט השחיטה המעולה שיחתכו שניהן בין בבהמה בין בעוף, ולזה יתכוין השוחט". **ועיי"ש במגיד משנה** (להר"י כלץ) שהמקור למש"כ הרמב"ם ולזה יתכוין השוחט הוא **מד' ירושלמי** [ועיי"ש בהגה"ה ברמב"ם פרנקל]: "ההוא דשחט רובא דתרי סימני ואתי למשאל קמי ההוא צורבא מרבנן ואמר ליה למה אתכוונת א"ל לתרוייהו ולא יכילית א"ל שחיטה מיהו כשירה הואי, ואת לא תכוין מכאן ואילך משום שצריכה אימון ידיה". **ולכאו' מבואר** בזה דאף דבדיעבד כשר בלא שחיטת כל ב' הסימנים מ"מ במקום שאינו יכול לשחוט כראוי אסור לו לשחוט, ולא חשיב בדיעבד אלא אם נתכוין לשחוט כראוי ולא עלתה בידו. **וא"כ הול"ל דה"ה בההוא עובדא דהוה ממסמס בקועיה דלכתחילה אסור לשחוט רק הקנה אף דא"א באופן אחר, וכיון דמבואר בגמ' דמותר לו לעשות כן הרי שפיר הוכיחו הראשונים משם דלא בעינן שחיטה בב' סימנים אפי' לכתחילה**. [אך יש לדחות, דשאני בירושלמי דאפשר לשחוט ע"י אחר, וי"ל].

ד. **וע"ע בתבואות שור** (סי' כ"א ס"ק א) שהק' בדברי הרא"ש בדעת הר"ף תרתי. **חדא**. דא"כ אמאי בעינן למשחט לכתחילה ב' סימנים שלמים, הרי כששוחט סימן א' שלם ורוב סימן שני יוצא ממ"נ ידי ב' הדרכים. **ועוד**. מהו שכתב הרא"ש בדעת הר"ף דהא דפסק כל"ב הוא משום דנקט לקולא. הרי באופן ששחט רק 'רוב' של ב' הסימנים אז הוי לישנא קמא לקולא. [ולכאו' י"ל בפשיטות, שהרי כל הנפק"מ הוא רק קודם השחיטה, (דאחר שנשחטה הוא כבר בדיעבד ואזלינן בתר עיקר ההלכה), וא"כ ודאי שיותר קל הוא דנימא ליה לשחוט סימן אחד שלם מאשר לשחוט ב' רובי סימנים].

ה. **ועיי"ש שביאר** דהא ודאי בב' לישני פסקינן כלישנא בתרא [וכדרכו של הר"ף לפסוק כל"ב]. **אלא דהר"ף והרא"ש** גופייהו נסתפקו האם ב' הלשונות פליגי אהדדי, שא"כ יש לנו לפסוק כל"ב דבעינן רוב ב' סימנים, אך אם נימא דב' הלשונות ל"פ הרי ודאי דבעינן תרוייהו. **והר"ף פסק לקולא כיון דהוי ספק בדרבנן, וע"כ נקט דנחלקו ואזלינן בתר ל"ב דבעינן כולו של סימן אחד. ואילו הרא"ש נקט דכיון שכל הנידון הוא רק כלפי לכתחילה, הרי לכתחילה יש להחמיר לעשות כתרוייהו**.

שחיטה (ב)

- סתירת שיטת רש"י סימן שני בעוף, 'גיסטרא'-

❖ בסתירת דברי רש"י האם ב' סימנים הוא מדאו' או דרבנן

ישוב האחרונים

- א. **יעו' רש"י כז:** (ד"ה אחד בעוף): "דלכתחלה **אצרכוה רבנן** תרוייהו משום הרחקה לעבירה...". ומבואר דנקט דהא דלכתחילה בעי ב' סימנים הוא דין דרבנן. **וכן מבואר להדיא ברש"י כא:** (ד"ה ואינו מבדיל): "...אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא כדתניא לקמן לחייבו בב' סימנים אי אפשר שכבר הוקש לדגים".
- ב. **וע"ע רש"י כ:** (ד"ה כל המעכב בשחיטה): "עור אינו מעכב בשחיטה... אבל סימנים שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולו בעי כדתנן לקמן בהשוחט, הלכך גבי הבדלה מעכב". **ומבואר**, דמדאו' לכתחילה בעינן שחיטת ב' סימנים. **וצ"ע**, דלכאו' דבריו סותרים למש"כ להדיא לעיל כא: ולמשמעות דבריו בסוגיין דמדאו' אף לכתחילה לא בעינן יותר מסימן אחד. **וביותר**, דלכאו' הוא קו' מעצם דברי הגמ' שם, שנקטה דב' הסימנים חשיבי כמעכבים בשחיטה וע"כ הם בכלל חובת הבדלה, וצ"ע.
- ג. **ובעיקר דברי רש"י כא:** צ"ת מדוע הביא הילפותא של בר קפרא מהא דהוקשו לדגים ולא הביא הילפותא המבוארת קודם לכן בגמ' ד'זאת' מיעט שאין דין ב' סימנים אלא בבהמה. **וכבר ביארו** בזה רבותינו, עפ"י **מש"כ רש"י כז:** (ד"ה אי אפשר): "שכבר הוקשו לדגים - **דלאו בני שחיטה ניהו**". ומתבאר דנקט רש"י דבהא דהוקש סימן שני שבעופות לדגים שאינם בני שחיטה נתחדש שבעוף הסימן השני אינו בר שחיטה. **וע"ע בהמשך הגמ' כז:** "בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים... עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד". **וברש"י (ד"ה מן היבשה):** "לפיכך יש לו חיות בריא וחזק". **ומשמע דנקט** דיסוד החילוק שבין בהמה לעוף הוא משום דעיקר דין השחיטה הוא להוציאה מידי נבילה [ואינו מתיר בעלמא יעו' רש"י כז: ד"ה מה בהמה] ובזה שפיר יש לחלק בין בהמה לעוף, דבהמה שיש לה חיות ברי וחזק צריך ב' סימנים להפקיע חיותה, משא"כ עוף שדי בסימן אחד להפקיע החיות. **וע"ע ברש"י זבחים סה:** (ד"ה ות"ק): "דטעמא דבהמה בעיא ב' סימנים משום דלא נפקא חיותא בסימן אחד **הילכך שם שחיטה על שניהם** אבל עוף בסימן אחד פסקא חיותא". **אך כ"ז אינו אלא** אליבא דמאן דיליף מדגים, אבל אבל אי ילפינן לה מקרא ד'זאת' לא הוי ילפינן אלא שאין בו 'חיוב' שחיטה בב' סימנים, אבל שפיר יתכן דחשיב שחיטה גם בסימן השני, ואולי יש בו אף דין לכתחילה.
- ד. **ולפי"ז יישבו בסתירת ד' רש"י, דרש"י כא:** דקאתי לבאר הא דאיתא בגמ' שאחרי שחיתת סימן אחד פקע מינה תורת מליקה ומה שממשיך ומולק סימן שני חשיב הבדלה בעלמא וע"כ הוצרך להביא מקור שאין כלל תורת שחיטה ביותר מסימן אחד, דאל"כ אכתי תיקשי מדוע נחשב הבדלה הרי שפיר שייך בו תורת מליקה. **ואילו רש"י כ:** קאתי לבאר הא דאיתא בגמ' **כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה**, וע"כ הוצרך לבאר שהגמ' שם נקטה דסימן שני ישנו בשחיטה וממילא ישנו בהבדלה, וע"כ נקט דהגמ' שם אזלא כלישנא קמא דנקטה דלכתחילה בעינן ב' סימנים והיינו משום דנקטה כמ"ד דילפינן סימן אחד בעוף מהילפותא ד'זאת' דקמ"ל שאין חיוב שחיטה בב' סימנים, אבל שפיר י"ל דחשיב בר שחיטה גם בסימן שני.
- ה. **ולפי"ז נמצא** דהא דאיתא ברש"י בסוגיין דהא דבעינן ב' סימנים אינו אלא מדרבנן הוא תלוי בפלוגתא תנאים, וע"ע בסוגיא דזבחים סה: דאוקים רבא הך דינא דשהיה בסימן שני בפלוגתא תנאים, ור"א ב"ר שמעון ס"ל דיש דין שחיטה גם בסימן שני ול"א דכבר פסקה לחיותא ע"י סימן הראשון, יעוי"ש.
- ו. אך יש להעיר בעיקר משנ"ת בדעת רש"י דהא דאין דין לכתחילה בסימן שני בעוף הוא משום שהחיות של העוף קלישא, דיעו' בתוס' פד. (ד"ה בעינן) דגם הם ס"ל כעיקר סברא זו: "...דהכא איירי בעוף דאין בו חיות כל כך דהכשרו בסימן אחד...". ואפ"ה סבירא להו לעיל כא: דדין סימן שני לכתחילה בעוף הוא מדאורייתא.

ישוב הגרעק"א

- א. **ויעו' בדברי הגרעק"א** (חולין כ:): שדחק בכוונת רש"י וביאר דאף בדף כ: נקט רש"י שדין לכתחילה בסימן שני אינו אלא מדרבנן, ועיי"ש שביאר דבריו דכוונתו לחלק בין עור לסימנים: "...דעור אינו מעכב, דאף אם קודם שחיטה ניטל כל העור כשירה אבל הסימנים בעי' שניהם קיימים בשעת שחיטה, דנשמט ס' א' אף בעוף פסול לשחוט

שחיטה (ב)

- סתירת שיטת רש"י סימן שני בעוף, 'גיסטרא'-

בשני¹. ולפ"ר כוונתו לשיטת בה"ג (שהובאה בתוס' לעיל ט. ד"ה כולהו) דשמוטת הסימנים פסולה אף בעוף שהכשרו בסימן אחד. אך אכתי צ"ב, דהרי בהמשך דבריו כתב רש"י: "דלכתחלה כולהו בעי, כדתנן לקמן בהשוחט". להדיא מבואר דהא דלכתחילה כולהו בעי הוא שייך להא דאמרינן דשחיטת ב' סימנים מדאו' וא"כ לכאו' אינו שייך כלל לדינא דשמוטה, ואף דהגרעק"א גופיה כתב שעיקר כוונת רש"י לתחילת דבריו, האיך נתעלם מהמשך דברי רש"י, וצ"ע.

ב. ומטו ביה מדרשא, דיסוד הך דינא שאפי' בעוף שהכשרו בסימן אחד בעינן ב' הסימנים במקומם אינו גזירת מלך בעלמא שנאמרה בהלמ"מ, אלא שנאמרה ההלכה שגם בעוף השחיטה מתייחסת לב' הסימנים כאחד אלא שהקיום של השחיטה בפועל נעשה גם ע"י שחיטת סימן אחד, וע"כ בעינן שתרוייהו יהיו ראויים לשחיטה. [והיינו, דכשם שבדין שחיטת סימן אחד הרי ע"י ששוחט רובו מתיימרת שחיטה בכל הסימן, ה"ה בשחיטת סימן אחד בעוף על ידו מתיימרת השחיטה בב' הסימנים, ומשום שאין אנו רואים כל סימן כמקום הראוי לשחיטה בפ"ע אלא תרוייהו חד מקום שחיטה הם. ואל תתמה, שהרי גם בבהמה דין השחיטה הוא על ב' הסימנים כאחד, וכן משמע בהא דבעי במשנה כז. למימר דאחד וחצי בבהמה פסול וביארו בתוס' החידוש בזה (ד"ה חצי): "אע"ג דהוי טפי מרוב השנים בין הכל", ומבואר, דאנו דנים ב' הסימנים כמקום שחיטה אחד וע"כ ס"ד דתרוייהו מצטרפים לשיעור רוב שחיטת ב' הסימנים, והא דבאמת אין מצטרפים אינו משום שלא נתקיים 'רובו' של שחיטה אלא משום שלא נתחדש דין רובו ככולו אלא על כל סימן וסימן בפ"ע]. וע"ע בגמ' להלן כח: "שני חצאי סימנים בעוף פסול". וצ"ת מאי ס"ד שיהיו כשרים, והרי לא נתקיים כאן דין שחיטה כהלכתה על סימן א' המעכב, ולכאו' מוכח בזה כנ"ל.

ג. והביאו בזה לשון הרמב"ן בסוגיין: "שמצות שחיטה על שנים שלמים בין בעוף בין בבהמה, דהכי אגמריה רחמנא למשה למשחט שנים, ורובו של אחד בעוף ושל שנים בבהמה ככולן". ולכאו' הלשון מורה שגם כלפי רובו של אחד בעוף קאמר הרמב"ן דהרי הוא ככולן. והכוונה כנ"ל, שמצות השחיטה מתייחסת לכל מקום השחיטה, ואך דנאמר בהלמ"מ דכ"ז לכתחילה אבל אם שחט רובו של אחד בעוף מתקיים מצות השחיטה כמו שהיה שוחט כולם¹. [וע"ע בתוה"ב ב"ב ש"א כא: ובתמיהת הרא"ה בבד"ה ומש"כ עליו הרשב"א במשה"ב תוספת טעם, ולכאו' נראה דכל המו"מ שלהם בזה, אך קצ"ע, שדרכו של הרא"ה להמשך אחר דברי הרמב"ן ולהנ"ל הרי הרמב"ן ס"ל בזה כהרשב"א, וי"ל]. ולפ"ז א"ש הא דמשמע ברש"י בסו"ד דהא דלכתחילה בעינן לכולהו סימנים במקומם הוא שייך להלכה שלכתחילה דין השחיטה מתייחס לב' הסימנים, והלכה זו מבוארת במתני' [אליבא דל"ק] דבעינן לכתחילה שחיטת ב' הסימנים. [אך לכאו' בדברי התוס' כא: ד"ה ואינו מבדיל: "ונראה לפרש כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן שני שייך בו הבדלה אבל במיעוט הנשאר בסימן ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחיטת רוב אותו הסימן". משמע בזה דלא ס"ל כרמב"ן בזה, ועיי"ש בתפארת יעקב ובדב"א].

ד. אך אכתי צ"ע. חדא. דעכ"פ הא מבואר בד' רש"י להלן כא: דליכא מצוה אפי' לכתחילה לשחוט סימן שני וע"כ מליקת הסימן השני אינו אלא הבדלה בעלמא, וא"כ על כרחין דנקט רש"י התם שאין מצות השחיטה מתייחסת לב' הסימנים כאחד, ואכתי תיקשי סתירת דברי רש"י. [ואף אם נימא ליישב כמש"כ האחרונים שד' רש"י חלוקים תלוי במקור הילפותא מהיכן ילפינן דין סימן א' בעוף מ"מ על כרחין דלא נתכוין הגרעק"א לכל הנ"ל, שכתב להדיא דדעת רש"י דאפי' לכתחילה לא בעינן אלא סימן אחד]. ועוד. דכל האמור לא אתי שפיר אלא לדעת בה"ג המבוארת בתוס' לעיל ט. דנאמרה ההלמ"מ דבעינן לב' הסימנים במקומם בשעת שחיטה. אך יעוי"ש בתוס' שביארו שלדעת רש"י פסול זה אינו בכלל פסולי שחיטה ועיקר פסולו הוא משום שע"י שנשמת הוי טריפה. וא"כ מוכח דלדעת רש"י ה"ל שחיטה ראוי' גם במקום שלכתחילה אין את ב' הסימנים וא"כ א"א לומר דכוונת רש"י דהא דבעינן את ב' הסימנים הוא משום דעיקר דין השחיטה נאמר כלפי ב' הסימנים כאחד. וזהו קושיא ג"כ על עיקר דברי הגרעק"א שביאר דברי רש"י דכוונתו להא דבעינן בשעת שחיטה לב' הסימנים במקומם, דכיון שאין זה דין של 'מעכב בשחיטה' אמאי הוא מעכב בהבדלה, וצ"ע. [ואולי י"ל דכוונת רעק"א דעיקר הך דינא דכל שמעכב בשחיטה מעכב בהבדלה אינו משום דהבדלה הוא כעין שחיטה, אלא דכיון שמצות הבדלה נאמרה כלפי מקום השחיטה, הרי יש בזה גילוי שכל מה שבכלל צורת מקום השחיטה הוא שנאמר

¹ ויש להוסיף עוד, דיעו' בגמ' להלן כח. "מלמד שנצטוו משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה". ולכאו' תיקשי בזה ע"ד הרמב"ן דנקט שההלכתא דנאמרה למשה היא דבעינן כל ב' הסימנים ואילו הלשון המבואר בגמ' שנאמר למשה דבעינן רק רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה. ויעו' בשיעורי אהלי ישועה (סי' ט' ס"ק א) שביאר דהא דאיתא בגמ' דנצטוו משה על הושט אינו ללמדו 'מקום השחיטה' [ועי' לעיל כז. דכשיארה הגמ' דמקור ההלכה דבעינן שחיטה מהצואר הוא מהלמ"מ לא הביאה הך ברייתא דרבי]. אלא הכי קאמר: שנצטוו משה על שחיטת כל הקנה והושט, ועוד הוסיפו לו דכ"ז הוא לכתחילה, אבל בדיעבד 'רוב אחד בעוף...'. ועכ"פ מבואר בזה שבין בעוף ובין בבהמה נצטוו משה שדין השחיטה מתייחס בין לקנה ובין לושט, ואך דכשקיים השחיטה ברוב א' בעוף די בזה בדיעבד.

שחיטה (ב)

- סתירת שיטת רש"י סימן שני בעוף, 'גיסטרא' -

כלפיו דין הבדלה, וכיון שעכ"פ הוא לעיכובא שצורת מקום השחיטה בזמן השחיטה יהיה בו את ב' הסימנים ממילא נתגלה בזה דין התורה הוא שיהיה הבדלה גם כלפי זה.

בביאור ד' הגמ' כ: דשיטת ב' סימנים חשיב מעכב בשחיטה

א. **ויעוי' בסוגיית הגמ' כ: דסליק אדעתא דגמ' ד'כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה'**, ומקשה, דחזינן דמיעוט סימנים לא מעכבי בשחיטה ואפ"ה מעכבי בהבדלה, ומתרץ: "אלא אימא כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה וכל שאינו בשחיטה אינו בהבדלה". ומתבאר בגמ' דחלוק דין שחיטת ב' סימנים דחשיב 'מעכב' בשחיטה ואילו שחיטת כל הסימן אינו אלא 'ישנו בשחיטה'. **וצ"ת** שהרי בתרווייהו בדיעבד כשר, וא"כ במה שונה דין לכתחלה שבשחיטת ב' הסימנים מדין הלכתחילה שבעשיית כל הסימן, עוד צ"ת דגמ' מבואר דב' סימנים חשיבי 'מעכב' והלא במתני' מבואר להדיא דאינו מעכב שאינו אלא לכתחילה. **ולדרכו של הגרעק"א א"ש**, דהך דינא דעיכובא ולכתחילה אינו שייך כלל להלכות 'מעשה השחיטה', אלא לדיני העוף בשעת השחיטה. ושמיטת אחד מהסימנים מעכב, ומשא"כ מיעוט סמנים, דכיון דקיי"ל דחצי קנה פגום כשר הרי לא בעינן ליה בשעת שחיטה, [ועיי"ש שלפ"ז צריך לדחוק דהקו' היא רק ממיעוט הקנה ולא ממיעוט הושט].

ב. **אך אם נבאר הגמ' דלא כדרכו של הגרעק"א** [דנקט דאירי שם בדין שמוטה אלא כפשוטו דהסוגיא איירי בדין שחיטת הסימנים]. לכאן צריך לומר דבאמת חלוקים הם ביסודם. דכששוחט 'רוב' סימן הרי מההלכתא דרובו ככולו כבר מתקיים כאן דין שחיטה כלפי כל הסימן ואך דכששוחט 'כולו ממש' הוי 'מעלה' בקיום שחיטת אותו הסימן. ומשא"כ בשחיטת סימן אחד הרי י"ל שאין בזה כלל קיום של שחיטת ב' סימנים, וכששוחט גם הסימן השני מתקיים בזה דין שחיטה בפ"ע שאינו שייך לפרשה של קיום השחיטה שע"י סימן אחד. ולפ"ז י"ל דשפיר נקטה הגמ' דשחיטת ב' הסימנים חשיב מעכב בשחיטה, דאף דאינו 'מעכב' בהכשר העוף, מ"מ הוא מעכב בדין שחיטת ב' סימנים, [וכמשנ"ת דבלא שחיטת תרווייהו אינו שייך כלל לפרשה של שחיטת ב' סימנים]. משא"כ בדינא דמיעוט סימנים דאף כששוחט מיעוט הסימן אין כאן שום עיכוב בקיום שחיטת סימן אחד, וע"כ שחיטת כל הסימן ל"ח מעכב אלא אמרינן דכל 'שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה'. [אך אם נימא כן א"כ מבואר בזה דלא כמשנ"ת לעיל מד' האחרונים, דכ"ז לא אתי שפיר לדרכם דס"ל דגם שחיטת סימן אחד היא מהפרשה של שחיטת ב' סימנים, וא"כ לכאן מוכח מד' הגמ' מיניה וביה דלא כדרכם, וצ"ע].

❖ גיסטרא

בשיטת רש"י דגיסטרא הוי נבילה

א. **יעו' בגמ' "וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא"**. **ועי' רש"י (דלא): "שלא יחתוך כל המפרקת לשנים"**. **ונחלקו הראשונים בביאור כוונת רש"י**, האם אתי לאשמועינן דלא בעינן שחיטת המפרקת. או"ד, דסבירא ליה שאם שחט כל המפרקת הוי נבילה. **ויעו' במרדכי שביאר כוונתו:** "...שמעשה היה שאחד שחט וחתך כל המפרקת ומדקדק ראב"ה מפי' רש"י ואסר. ולא נראה למורינן ר' מאיר ז"ל ומפרש כן פי' רש"י חטאו הוצא את דמו ותו [אין] צריך יותר".

ב. **ויעו' בתוס' ד"ה ותו:** "ועוד דמפרש דלא לשוייה גיסטרא שלא יחתוך הצואר עם הסימנים, היכי משמע מושחט, ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים". **ועי' מהר"ם לובלין שהביא מתרוה"ד (סי' קפ"ז) דמשמע מתוס' שנקטו בדעת רש"י דקרא אתי לאשמועינן דלא בעינן שחיטת המפרקת, אבל לא ס"ד דרש"י למימר דנעשית נבילה ע"י שחיטת המפרקת.**

ג. **ולב' הפירושים דברי רש"י צ"ב. דאם נימא כדרכם של תוס' ומהר"ם שבמרדכי קשה קושיית התוס' דאמאי סליק אדעתין שצריך לשחוט כל המפרקת, וכקו' הגמ' 'עד כמה לשחוט וליזיל'.** **ואם נימא כדרכו של ראב"ה דחשיב נבילה, צ"ת שהרי כבר הוכשרה בשחיטת ב' הסימנים והאיך תחזור ותיעשה נבילה ע"י שחיטת המפרקת.**

תורת שחיטה בחיתוך המפרקת

א. **ויעו' בב"ח (סי' כ"ד) שביאר ד' רש"י:** "...וגזירת הכתוב היא דפסולה מאחר שחותך המפרקת בשעת שחיטה, ודומה זה לשהייה במיעוט בתרא שהכל תמהו למה לא יהא כמחתך בשר בעלמא מה שחותך אח"כ שהרי כבר נשחט הרוב

שחיטה (ב)

- סתירת שיטת רש"י סימן שני בעוף, 'גיסטרא'-

וצריך לומר דהלכה למשה מסיני כך היא כדפרישית לעיל". ולכאור' משמע דס"ל דאף דודאי שנסתיימה השחיטה והו"ל כמחתך בשר בעלמא מ"מ כיון שעושהו בשעת השחיטה גזיה"כ דנאסר, וכבר אשכחן כע"ז בשהיה במיעוט בתרא.

ב. **אך עיקר ד' הב"ח לכאור' תלויים בהלכתא דשהיה בסימן שני בעוף לדעת רש"י.** דיעור' בבית הלוי (סי' יא ס"ק ו) שביאר ביסוד ההלכתא דשהיה במיעוט אחרון דאין זה גזיה"כ בעלמא, דהנה יש לתמוה כקו' הרמב"ן מה שייך בדין שחיטת כל הסימן לכתחילה ובדיעבד, **אלא הביאור** דבאמת מעיקר הדין בעינן שחיטה בכל הסימן אלא שאם סילק ידו אחר ששחט הרוב הו"ל כאילו גם המיעוט נשחט וזהו ההלכתא דרובו ככולו. **משא"כ** כשלא סילק ידו ושחט הכל אז נחשב הכל כמעשה שחיטה אחד. **וע"כ אם חזר ושחט** לאחר השהיה שוב חשיב כשחיטה בכל הסימן ושפיר פוסלת בו שהייה. **ולפי"ז נקט בפשיטות שלדעת רש"י** דס"ל דסימן שני בעוף הוא רק מדרבנן על כרחין דשהייה בסימן שני אינה פוסלת כיון שאין בו כלל תורת שחיטה. **ועכ"פ נמצינו למדים** דהך דינא דשהיה במיעוט אחרון אינו גזיה"כ בעלמא, שאינו שייך אלא בסימנים שיש בהם תורת שחיטה, אבל משסיים לשחוט הסימנים שוב הוי כמחתך בשר בעלמא, ואמאי נקט הב"ח בדעת רש"י דהוי מעשה הפוסל דומיא דנבילה. **אך יעור' עוד בבית הלוי שם** (ס"ק ט) **שהביא מהסמ"ק** דס"ל בדעת רש"י דשהיה פוסלת אף במיעוט של סימן השני, ולכאור' לפי"ז אתי שפיר, דע"כ צ"ל דהוא גזיה"כ בעלמא דיש דברים הפוסלים אפי' לאחר שנסתיימה השחיטה.

ג. **ויעור' בגמ' להלן לב.** שנסתפקה בדין שהיה במיעוט אחרון ועמדה בתיקן, **ועיי"ש ברש"י** שע"כ נראה להלכתא "דהשוחט רוב סימניו והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט 'בתורת שחיטה' דמוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות". **ומבואר דנקט רש"י** שגם בהלכתא דשהיה במיעוט בתרא לא אמרינן לה אלא כשעושה בתורת שחיטה, והדר תיקשי בשבירת המפרקת דלאחר שגמר הסימנים אמאי חשיב שעושה בתורת שחיטה. **ולכאור' צריך לומר,** דנקט הב"ח בדעת רש"י דגם שבירת המפרקת יש לה תורת שחיטה, ואף לאחר שנתחדש דאסור לשבור מפרקת לא הופקע עי"ז מתורת שחיטה אלא נתחדש דהו"ל שחיטה פסולה, דומיא דשהייה. [וע"ע בשחיטת חולין שנקט דכל האיסור הוא כשעושה מיד תיכף לשחיטה, אך בלשון רש"י י"ל שאפי' לאחר שנסתיימה השחיטה העיקר תלוי בתורת מה נעשה הדבר, ועי' להלן בסוגיא דשהייה דבד' ר' ירוחם משמע כמש"כ בשח"ח]. **ואף דבקור' התוס' על רש"י** 'אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים' משמע דהוה פשיטא להו שגם לדעת רש"י אליבא דאמת אין תורת שחיטה במפרקת. **ועל כרחין דרש"י פליג** וס"ל דיש בזה תורת שחיטה, [ולפי"ז קו' הגמ' 'עד כמה לשחוט וליזיל' לאו היינו משום דאין שייך תורת שחיטה ביותר מב' סימנים, אלא משום דלפינן מקרא דאסור לשחוט יותר מב' סימנים].

ה. **וצריך להוסיף עוד,** דהנה דעת רש"י בסוגיין דמדאור' שחיטת עוף ניתרת בסימן אחד ואעפ"כ חזינן דחכמים תקנו שחיטת הסימן השני, ומוכח דהא ודאי אף שסימן שני הופקע מחובת שחיטה [כדילפינן מההיקש לדגים] מ"מ אינה מנבלת את העוף, וא"כ אמאי כשמוסיף לשחוט המפרקת הו"ל נבלה. ולכאור' הדבר פשוט, דשאני התם דהו"ל שחיטה כשרה דהתם דכל סימן וסימן בפ"ע יש לו תורת שחיטה, וכשמקיים תקנת חכמים לשחוט ב' הסימנים אינו אלא מקיים שחיטה כהלכתא בתרוייהו. אך לכאור' א"א לומר כן, שהרי מבואר בגמ' להלן כח. דדעת רב אדא דכשווחט סימן א' לא מתכשר אלא בשחיטת הושט. הרי דמדאור' א"א לקיים שחיטה בתרוייהו ואפ"ה לא איכפת לן דשווחט שניהם דכיון שעכ"פ יש לו תורת שחיטה אינו מנבל בהמה, וא"כ מדוע שחיטת המפרקת מנבלת בהמה, ועל כרחין צריך לומר דזהו גופא גדר גזיה"כ דשחיטת מפרקת יש לה תורת שחיטה אלא שהיא שחיטה פסולה.

שחיטה (ג)

- אסיפה בדגים -

יעו' בגמ': "דגים דלאו בני שחיטה ניהו מנלן אילימא משום דכתיב הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי להו". ויש לעיין האם אסיפה הוי 'מתיר', או"ד דנתחדש דשאני דגים שאין בהם כלל תורת איסור בלא מתיר. ואי נימא דהוא 'מתיר' צ"ת גדר ההיתר שע"י האסיפה. וענין זה שנוי בפלוגתת הראשונים: וע"ע ברמב"ם פ"א משחיטה ה"ג ובסוגיית הגמ' להלן סז: גבי דרני (תולעים) דבישרי ודכוורי (דגים).

האם בעינן מתיר בדגים

א. **יעו' ברמב"ם פ"א ה"ג:** "דגים וחגבים אינן צריכים שחיטה אלא אסיפתן היא המתרת אותן". וכפשוטו **משמע בזה דנקט הרמב"ם שגם דגים בעי מתיר, ואסיפתם היא המתרת אותם. אך יעו' בהמשך דבריו:** "לפיכך אם מתו מאיליהן בתוך המים מותרין, ומותר לאכלן חיים". **ומש"כ שמותר לאכלם חיים י"ל** דהיינו אחרי אסיפתם דניתרו, [יעו' בכס"מ שלעולם חשיב אסיפה, שאפי' לא אספם בידו מ"מ בפיו חשיב אסיפה]. **אבל במש"כ דמתו מאליהם בתוך המים צ"ת, דכיון שמתו מאליהם קודם אסיפה האיך מהני** בהו אסיפה להתירם.

ב. **וע"ע בכס"מ שביאר** הא דהותרו במתו במים: "דדוקא היכא דאמר רחמנא דליפוק חיותא בשחיטה הוא דאי לא נפקא בשחיטה אלא במיתה הויא נבילה וכן אם אכל ממנה בעודה חיה חייב עליה משום אבר מן החי אבל הני כיון דלא בעי דליפוק חיותיה בשחיטה אם מתו מאליהם בתוך המים מותרים ומותר לאוכלם חיים". **ולכאו' כוונתו דעיקר איסור נבילה ואבמה"ח הוא רק מחמת חובת השחיטה, וכיון שאין בהם חובת שחיטה שוב אין בהם תורת נבילה ואבמה"ח וע"כ מותרים גם אם מתו. אלא שא"כ נמצא דבאמת נקט הרמב"ם שדגים לא בעו מתיר, וא"כ דברי הרמב"ם סותרים למש"כ בתחילת דבריו ש'אסיפתם היא המתרת אותן, וצ"ע.**

ג. **וע"ע בכס"מ שנראה שהוק' לו כן:** "וא"ת סוף סוף נימא דבעו אסיפה בעודם חיים. וי"ל שאילו היה אפשר לומר כן אה"נ אבל כיון דא"א לאכלם בלא אסיפה שאפילו קלטן בפיו ולא אספם בידו מ"מ בעת שהם בפיו נאספים הם אם כן אינו דבר מיוחד דמזהר עליה קרא". **ונראה מתוך דבריו דס"ל דאין בזה סתירה למש"כ לעיל, וצ"ב. ובעיקר דבריו צ"ת, דהן אמנם כשהם חיים לעולם נאספים הם ואין זה דבר מיוחד דאזהר עליה קרא, אך הא מיהת יש בזה נפק"מ גבי מתו בתוך המים ונימא דכלפי זה אזהר עליה קרא, וממילא יהיה בהם גם דין נבילה ואיסור אבמה"ח, וצ"ע.**

ד. **דעת רס"ג:** יעו' בכס"מ שהביא דעת רס"ג דכתב דמתים אסורים, ולכאו' מבואר בזה להדיא דס"ל דבעינן היתר של אסיפה בדגים וע"כ לא שרו אם אספם לאחר מיתה. **וע"ע שם:** "ורבינו הא"י השיב עליו ור"נ אייתי סייעתא דגרסינן בתוספתא דתרומה אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש". **וע"ע בב"ח (יו"ד יג) ובפרישה שם שהגירסא ברס"ג 'דחיים אסורים', יעוי"ש.**

בביאור הפלוגתא האם מהני אסיפה לאחר מיתה

א. **והכס"מ נקט בפשיטות דאין תורת אסיפה לאחר מיתה. אך יעו' בב"ח (יו"ד י"ג):** "...אבל אם מתו מאליהם בתוך המים הוה אמינא דאסורים כיון דלא אספם מחיים קא משמע לן דשרי דסתמא כתיב אם את כל דגי הים יאסף להם **כל אסיפה במשמע בין בעודם חיים בין בעודם מתים**".

ב. **ובביאור הפלוגתא, כפשוטו י"ל דעיקר פלוגתתם הוא ביסוד ההיתר של אסיפת דגים. דיעו' בסוגיית הגמ' דמבואר דדגים לאו בני שחיטה ניהו, ובהמשך איתא דביאר עובר גלילאה:** "בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים דגים שנבראו מן המים הכשירין בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד". **ועיי"ש רש"י דמבואר שהעיקר תלוי בכח החיות, וע"ע בגמ' להלן עה.** "דגים דלא נפישא חיותיהו". **ולפי"ז יש להסתפק ביסוד ההיתר של אסיפת דגים האם היינו שהופקעו לגמרי מתורת**

שחיטה (ג)

- אסיפה בדגים -

שחיטה ונאמר בהם הלכה מחודשת של אסיפה, או"ד, שעצם אסיפתם מהמים שהוא מקום חיותם הוא גרימת מיתתם, [ואשכחן בירושלמי דצידת דגים אסורה משום קוצר, כיון דלוקחם ממקום חיותם]. דאם נימא דהוא היתר מחודש א"כ שפיר י"ל שאין בזה שום מקור דבעינן דוקא קודם מיתה, אך אם נימא דיסודו הוא הפקעת החיות ע"י האדם, שפיר י"ל דכ"ז אינו אלא מחיים ולא לאחר מיתה.

ג. **ויעו' לשון הראב"ד** (בפ"ב הי"ז ממאכא"ס): "...דחיי הדגים כמיתתן דמו", ומבואר שנקט שאין להם כלל חיות, והנה לא נתבאר בד' הראב"ד האם דעתו דבעו כלל היתר של אסיפה, או לאו, אך עכ"פ שפיר י"ל דהב"ח דס"ל דיש היתר אסיפה גם לאחר מיתה היינו משום דס"ל שההיתר אינו בכדי להוציאם מחיותם ע"י מעשה האדם.

ד. אך לכא' מצאנו פלוגתת ראשונים אפי' בהיתר של שחיטה לאחר מיתה. **דיעו' בסוגיית הגמ' לעיל כ:** "וכי מתה הוא עומד ומולק", ועיי"ש ברש"י (ד"ה וכי): "אלא לזעירי דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק". ומשמע דס"ל דאין שייך תורת היתר לאחר מיתה. אך **יעוי"ש ברשב"א** (ד"ה אמר זעירי): "אבל הכא דנבלה ומטמאה קאמר קשיא, וכי לאחר שמתה ומטמאה עומד ומולק ונטהרת, ולשון שפירש רש"י ז"ל צ"ע". ולכא' מבואר בזה דלא הוה ניחא ליה במש"כ רש"י דא"א להתירה לאחר מיתה, וע"כ פירש דעיקר הנידון דא"א שלאחר שחל בה תורת נבילה יופקע ממנה דין זה, [וע"ע ברשב"א ט. ד"ה ואילו הן, וד"ק]. ולדרכו של הרשב"א י"ל דשפיר נקט הרמב"ם שגם מתה מהני בה אסיפה, דכל מה דלא שייך שחיטה לאחר מיתה הוא רק משום שא"א להוציאה מידי נבילה לאחר שכבר חייל, אבל בדגים דבלא"ה אין בהם דין נבילה ואבמה"ח שפיר מהני בהו ההיתר גם לאחר מיתה. [וכפשוטו עיקר פלוגתת רש"י והרשב"א בזה הוא בגדר ההיתר של שחיטה, האם היינו להוציאו מידי נבילה (שלא ימות מאליו אלא ע"י שחיטה). או"ד, אינו אלא מתיר בעלמא].

ביסוד ההיתר של דגים

א. אך עיקר חובת ההיתר של דגים ע"י אסיפה צ"ת, דיעו' להלן קב. "כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו וכל שאי אתה מצווה על דמו אי אתה מצווה על אבריו", ועיי' רש"י שם (ד"ה וכל): "וכל שאי אתה מצווה על דמו, דגים וחגבים". וא"כ מבואר בזה דליכא איסור של אבמה"ח בדגים. וגם לא מצאנו בזה איסור של נבילה, וא"כ צ"ת מהו יסוד האיסור של דגים שלא הותרו אלא ע"י אסיפה, וצ"ע.

ב. וע"ע בסוגיית הגמ' להלן סז: דמבואר שם דתולעים של בהמה אסורים ושל דגים מותרים, משום דבהמה אסורה בחייה באיסור אבמה"ח וע"כ כי גבלן באיסור גבלן (היינו שגדלו מאיסור אבמה"ח) משא"כ דגים **"דבאסיפה בעלמא משתרי, והני כי קא גבלן בהתירא גבלן"**. ועיי' בהגהות הגרי"פ על הרס"ג (רנו), הובאו דבריו בשחיטת חולין) שהק' דמבואר בגמ' דאין שום איסור בדגים מחיים וע"כ חשיב דגבלן בהיתרא, וצ"ע. אך בלשון הגמ' **"דבאסיפה בעלמא משתרי קצת משמע דעכ"פ בעו מתיר של אסיפה, וצ"ע"**. [ועיי"ש היטב ברש"י (ד"ה בשחיטה משתריא): "...ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן". ולכא' משמע דאם חיותם היה מהבמה הוי מהני להו שחיטת הבהמה להתירם, אף שלא נעשה בהם גופא שום מתיר, וא"כ היה מק"ל דכ"ז הוא דווקא בבהמה שאיסור אבמה"ח שלה ניתר ע"י שחיטה, ושחיטה לא מהני אלא במי שהשחיטה מפקעת את חיותה, אבל בדגים שאיסורם ניתר ע"י אסיפה שפיר י"ל דאסיפה זו מתירה גם כלפי התולעים, וצ"ע].

שחיטה (ד)

- שחיטת קנה לר' אדא בר אהבה -

פלוגת הראשונים האם יש תורת שחיטה בקנה

- א. **יעו' בגמ'** שנחלקו רב אדא בר אהבה ור'נ באיזה סימן נאמרה ההלכה דהכשר שחיטת עוף, לראב"א דוקא בוושט ולר'נ בין בקנה בין בוושט. **ודנו האחרונים** מהו גדר שחיטת הקנה בעוף אליבא דרב אדא. האם ישנו בתורת שחיטה או לאו. **והנפק"מ**, במקום שהקדים ושחט הקנה קודם הוושט, דאם נימא דלא חשיב כלל שחיטה הרי הו"ל פסוקת הגררת וטריפה, וכששוחט הוושט אף דמוציא מידי נבילה מ"מ מידי טריפה לא נפיק. **אבל אם נימא** דלא פקעה תורת שחיטה מהקנה י"ל דאף שאין 'חובת' שחיטה בקנה מ"מ לא נעשה עי"ז טריפה, דכל מה ששייך לשחיטה אינו מטריף.
- ב. **ועי' בשיטמ"ק** (הנדפמ"ח מכ"י) שהביא בזה **פלוגת ראשונים**. **דעת ר"י** (מבעלי התוס') שלדעת ראב"א אם שחט הקנה קודם לוושט הו"ל טריפה: **"דכיון דאין שחיטה מועלת בו הו"ל כנוקב ופוסק"**. **ועי"ש עוד שדקדק דרש"י פליג** וס"ל שגם הקנה בתורת שחיטה. **והוא מדברי רש"י** בהא דאיתא בברייתא: **"הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה... בבהמה, ומאי גמרו לוושט"**. ופרש"י (ד"ה לא בבהמה): **"כלומר, הא אפילו בבהמה קאמר..."**. להדיא מבואר בדבריו דהך ברייתא שנקטה דאם שחט תחילה החלק שנשאר בקנה יכול לסיים שחיטתו בוושט וכשרה, מישך שייכא גם בעוף. **וכן מבואר עוד בדברי רש"י** לעיל מינה (ד"ה ואילו שחיטה): **"...אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה"**. ומבואר, שגם ראב"א סבור דשחיטת קנה לא פסלה. **וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' ט"ז) ובאור שמח (פ"ג משחיטה ה"ג, ובפ"ד מיב"ח ה"ז בהגה"ה) ובתפארת יעקב** על סוגיין, דכולם נקטו בבירור כדעת רש"י שגם הקנה הוא בתורת שחיטה ורשאי להקדים שחיטת הקנה לוושט ולא הוי חשש של טריפה.
- ג. **וע"ע בבית מאיר (י"ד סי' כ"ד סט"ו) שהק' על מה שנקטו תוס' בשיתת בה"ג** (תוס' לעיל ט). דס"ל דשמיטת סימנים לא הוי טריפה מחיים אלא פסול בשחיטה, **ועי"ש בתוס'** דאפי' בעוף דל"ב ב' סימנים אם נשמת סימן א' פוסלת שחיטת הסימן השני, והיינו משום דבעינן שב' הסימנים יהיו ראויים לשחיטה. **והק' הבי"מ** דאכתי תיקשי לדעת ראב"א דס"ל דהכשירו של עוף בסימן א', דהו"ל דכיון דהקנה אינו בתורת שחיטה הרי לא בעינן שהקנה יהיה ראוי לשחיטה, ואמאי מבואר בברייתא דשחט את הוושט ונמצאת גררת שמוטה בשעת השחיטה פסולה. **וע"ע בשערי יושר** (שער החזקות פרק י"ט) שתמה מאוד על קושיית הבי"מ, דעל כרחין שגם הקנה הוא בכלל השחיטה דאל"כ אם שחט הקנה קודם הוושט תו הו"ל פסוקת הגררת, וכיון שגם הוא בכלל השחיטה ע"כ שפיר י"ל דבעינן שיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה.
- ד. **ובדעת הבית מאיר** לכאור' מבואר שנקט **כדרכו של השיטמ"ק בשם ר"י**, דאליבא דראב"א הגררת עצמה אינו בתורת שחיטה, ואה"נ דס"ל שאם ישחט הקנה תו הו"ל פסוקת הגררת והו"ל טריפה שאין השחיטה מתירתה באכילה. **וע"ע ברשב"א בתוה"ב (ב"ב סוף שער א' - כו.)** שהוא עצמו עמד בקור' הבית מאיר, **ועי"ש שתי'**: **"יש לומר אע"ג דהכשירו של עוף בסימן אחד בעינן שיהיו שני הסימנים ראויין לשחיטה, ואפי' לראב"א דאמר אין שחיטת העוף אלא במיוחד שבסימנים דהיינו וושט מ"מ כיון דבעלמא בר אכשורי בעוף הוא דהיינו בעולת העוף דבעיא שנים בעיא שיהיו שניהן ראויין לשחיטה, דהכי אגמריה רחמנא למשה"**. **וע"ע בבית הלוי (סוף ס"ק ב)** שעמד בהא דהרשב"א לא תי' בפשיטות דגם אליבא דראב"א הקנה הוי מקום שחיטה וע"כ בעינן שיהא ראוי לשחיטה. **ולכאור' מוכח בזה דהרשב"א ס"ל כדעת ר"י בעל התוס'.** **אך יעוי"ש בביה"ל** דפשיטא ליה שגם הרשב"א מודה דיכול לשחוט גם הקנה, וצ"ע.

ראיות האחרונים דיש שחיטה בקנה

- א. **וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' ט"ז)** שהאריך בכל ענין זה. **ועי"ש שבתחילה דנקט דהוא מילתא דמסתברא**, דכיון דאשכחן בבהמה דמהני שחיטת קנה קודם הוושט ואינה נאסרת בזה משום שנטרפה בפסיקת הקנה (משום דכך הוא הכשירו, כמבואר ברש"י לעיל כ: א"כ ה"ה בעוף דיש לנו לומר דאף דאין בו חובת שחיטה מ"מ ודאי שהוא בתורת שחיטה לענין זה שרשאי לשחוט הקנה קודם הוושט. [אלא שיש לדחות מה שהשווה גדרי תורת שחיטה שבעוף לגדרי תורת שחיטה שבבהמה, דעי' בגמ' לעיל דלחייבו בשני סימנים א"א שכבר הוקשו לדגים, ופרש"י שם (ד"ה א"א): **"דלאו בני שחיטה נינהו כדלקמן"**. ומבואר שכלפי חד סימן שהוקשו לדגים חשיבי אינם בני שחיטה, והיינו ד"ל שבסימן אחד הופקעו מתורת שחיטה, וא"כ שפיר י"ל דכלפי קנה חלוק עוף מבהמה, ושנאי עופות שהופקעו מתורת שחיטת קנה].
- ב. **ועי"ש עוד שהביא ב' ראיות לזה**. **חדא**. שהרי מבואר ברש"י (ד"ה משום דוושט) שהוושט נמצא בין הקנה לוורידין, וא"כ הו"ל דבכל שחיטת עוף בעי החזרת הוושט בכדי שלא יטרף ע"י שחיטת הקנה קודם לוושט, ולא אשכחן בשום

שחיטה (ד)

- שחיטת קנה לר' אדא בר אבהה -

דוכתא דמבואר כן. **ועל כרחין** דכיון שהקנה הוא חלק מהשחיטה ע"כ אינו מטריף. **ועוד**. דיעו' בהמשך הסוגיא בהא דאיתא בברייתא שבמליקת חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ומהני המליקה בסימן א' אפי' אם חותך רק הקנה לבדו. **וביאר הגמ'**: "דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת". **ופרש"י** (ד"ה דלמא): "מליקה שאני דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו". **והשתא**, אם לא היה מהני שחיטת קנה לבדה בחולין [במקום שנשברה המפרקת] הרי הול"ל דגם בקדשים לא יהני, דכל שישנו בשחיטה מעכב במליקה. **וכיון דחזינן** שבאופן שנשברה המפרקת מהני שחיטת הקנה אפי' לראב"א הרי על כרחין דהוא מקום שחיטה גמור, וא"כ אף במקום דבעינן שחיטת הוושט מ"מ הקנה הוא בכלל מעשה השחיטה ואינו מטריף.

ג. **ובעיקר הראי' שהביא ממליקת חטאת העוף**, כבר עמדו לדחות ראיית בית הלוי. **דיעו' ברשב"א** [וכע"ז בר"ן]: "דרב נחמן ורב אדא בר אבהה בין במליקה בין בשחיטה פליגי ובמליקה ודאי סלקא ליה בתיובתא". **ומבואר**, דראב"א סבר דאפי' במקום דאזיל ליה חיותיה במעשה כל דהו מ"מ לא מהני שחיטת הקנה, ואך **דסוגיית הגמ'** נקטה דיש מקום לחלק בין שחיטה למליקה. **ונמצא שהברייתא דקתני בה דבחטאת העוף מהני מליקת הוושט לא אזלא בדעת ראב"א**, וא"כ ודאי אין משם ראי' שראב"א סבור שהקנה הוא בר שחיטה. [אך כ"ז אם נימא דהרשב"א ס"ל דקנה הו"ל בר שחיטה, אך יעו' לעיל דלכא"ו מד' הרשב"א מדוקדק דקנה אינו בר שחיטה, וא"כ יתכן דהרשב"א הכא לדרכו אזיל, אך עכ"פ בביה"ל הוא צ"ע מיניה וביה, שנקט להדיא בדעת הרשב"א דס"ל דהקנה הוא מכלל השחיטה].

שחיטת קנה בעוף חולין שנשברה מפרקתו

א. יעו' בביה"ל בהא דאיתא בסוגיא דמהני בחטאת העוף חיתוך בקנה דהוא משום דהשתא החיות היא קלישא, ובמקום שהחיות קלישא גם בעוף מהניא השחיטה בקנה ולא בעינן דווקא וושט. **ועיי"ש שלפ"ז נקט בפשיטות** שגם בחולין י"ל כן, שאם בא לפנינו עוף שבור מפרקת מהני ביה שחיטת קנה להוציאה מידי נבילה, [אלא שעכ"פ היא טריפה מחמת שבירת המפרקת]. **ויש להעיר**, דכל הראי' הוא לדרכו של ביה"ל שגם ראב"א מודה דמהני קנה בחטאת העוף, אך למש"כ הראשונים דראב"א פליג גם במליקה, שוב ליכא ראי' כלל בדעת ראב"א דס"ל דמועיל שחיטת קנה בחולין, ואך לדעת סוגיית הגמ' דנקטה דיש מקום לחלק בין שחיטה למליקה הוא ד"ל כן.

ב. **ובעיקר ד' הביה"ל**: הנה חידוש זה מיוסד על ב' הנחות. **חדא**. דהא דקאמר ראב"א דבעינן דווקא שחיטת וושט הוא משום דבשחיטת קנה לחוד לא אזדא לה חיותא. [ועי' להלן מה שיש לדון בזה]. **ועוד**, דנקט דבחטאת העוף שבירת המפרקת אינו חלק מהמעשה של המליקה. **וע"כ** שפיר יש להוכיח משם, דכשם שבחטאת העוף מהני שחיטת קנה בלחודא כשנשברה המפרקת ה"ה בחולין דמהני שחיטת קנה בלחודא.

ג. **אך יעו' בחז"א** (י"ד סי' ג' ס"ק י"ד) שגם הוא נסתפק בדין שחיטת עוף חולין שנשברה מפרקתו, ועיי"ש שאף שנוטה לומר דמהני שחיטת הקנה, מ"מ דחה הראי' ממליקת חטאת העוף: "דלא דמי לקדשים, דהתם שם מליקה על שדרה ושפיר מצטרף לקנה". **והיינו**, דזה גופא נתחדש התם דאפוקי חיותא **בצירוף של שבירת המפרקת עם הקנה** הוא דמהני, וא"כ ודאי אין להוכיח משם דשחיטת קנה לחוד מהניא. **אך עכ"פ הא יש להוכיח מחטאת העוף** שהקנה שייך בשחיטה, ושפיר יש מקום לדון דיהני במקום שיש חיות קלושא, וע"כ נסתפק החז"א לומר דמהני שחיטת קנה בלחודא גם בחולין.

ד. **ובעיקר הנידון האם שבירת המפרקת היא חלק מעצם המליקה ואינה עבודה בעלמא** כבר עמדו האחרונים, **יעו' בנאות יעקב** (סי' ר' ס"ק י) שהאריך בזה. **ועיי"ש שנקט בפשיטות** דהא דלראב"א מהני הקנה במליקת העוף היינו משום ששחיטת הקנה מצטרפת עם המליקה, יעיי"ש היטב שהוכיח כן מד' רש"י כ: דכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה. [ועי' לשון רש"י לעיל יט: גבי הא דאיתא התם במשנה דהשוחרט מן העורף שחיטתו פסולה כיון דהוי שבורת המפרקת, וביאר רש"י (ד"ה שחיטתו): "ואע"ג דבמליקה כשרה, התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגמרת שחיטתה". ומשמעות דבריו דהמליקה היא מעצם השחיטה].

בהא דבעינן מיוחד שבסימנים – ביאור הפלוגתא האם יש חילוק בין שחיטה למליקה

א. **יעו' לעיל דהרשב"א נקט** דהא דאיתא בגמ' לחלק בין שחיטה למליקה היינו אליבא דסוגיית הגמ', אבל ראב"א גופיה פליג וס"ל דאפי' במליקה דהוי שבורת המפרקת וקלישא חיותה בעינן חיתוך הוושט ולא מהני חיתוך הקנה. **וצ"ת ביסוד הפלוגתא**.

שחיטה (ד)

- שחיטת קנה לר' אדא בר אבהה -

- ב. **ולכא' מתבאר בזה** דנחלקו בהא דלא מהני שחיטת קנה, דהם נקטו דהיינו משום דקלישא חיותה, וע"כ ס"ל דיש לחלק בין מליקת חטאת העוף לשחיטה. אבל ראב"א דסבר דלא מהני שחיטת קנה אפי' בחטאת העוף על כרחין דסבירא ליה דאינו מחמת דקליש חיותה, וא"כ צ"ת אמאי ס"ל דלא מהני שחיטת קנה. [ואולי י"ל בפשיטות, דנחלקו האם שבירת המפרקת היא חלק מהמליקה, וראב"א ס"ל דכיון דלא הוי חלק מהמליקה לא מהני חיתוך הקנה בפ"ע, אך אם נימא כן הרי מוכח דלא כמש"כ הביה"ל והחזו"א דבחולין מהני שחיטת הקנה לחוד בשבורת המפרקת, וצ"ע].
- ג. **יעו' רש"י** שביאר בהא דאיתא בגמ' דטעמיה דראב"א הוא משום דוושט הוא מיוחד שבסימנים, (רד"ה וושט): "מיוחד שבסימנים הוא שחיות הבהמה תלוי בו דהא בנקב במשהו מיטרפא, ואילו קנה עד דמיפסק רובא". וכפשוטו, בא להוכיח מדיני הטרפה דשחיטת הוושט פסיק לחיותא ואילו שחיטת הקנה אין בו די כדי להפסיק החיות. והראי', דכשניקב מיעוט הוושט כבר הוי טריפה משא"כ בקנה. **וכיון שחיותה תלוי בוושט ע"כ לא מהני שחיטת הקנה דאכתי לא נפיק עיקר חיותא ע"ז.** **תדע,** שבהמשך הסוגיא מבואר דבחטאת העוף שנשברה מפרקתה מהני שחיטת קנה לחודא, [וע"ע לעיל]. **ולפי"ז** הא דקאמר ראב"א "מאי אחד, מיוחד", קאי על מה דאיתא במשנה השוחט 'אחד' בעוף.
- ד. **אך אם נימא כן בביאור ד' רש"י** הרי לכא' הול"ל דבמקום דקליש חיותה ואזיל בכל דהו גם ראב"א מודה דמהני, וא"כ לכא' צ"ל דרש"י פליג על הרשב"א וס"ל דראב"א מודה בחטאת העוף דמהני חיתוך הקנה, וצ"ע.
- ה. **אך בעיקר הדברים לכא' צ"ע.** **חדא.** שהרי מבואר ברש"י שהראי' להא דוושט אלים מקנה הוא מהא דחזינן דבוושט מיטרפא במשהו ואילו קנה בעי מיפסק רובא. **ותימה,** דהן אמנם מוכח לנו שהוושט יותר חשוב לחיותה של הבהמה מהקנה, אבל כיון שעיקר ההוכחה הוא ממה שנעשית טריפה, א"כ אין לנו שום ראי' ששחיטת רוב הקנה אינו אלים להפסיק חיות הבהמה והעוף, **אדרבא,** כיון דחזינן דבנפסק רוב הקנה היא נטרפת א"כ יש לנו להוכיח שעכ"פ ע"י שחיטת רוב הקנה פסקא לחיותא באותו השיעור שמיעוט הוושט מפיק החיות, וא"כ מדוע לא ליהני שחיטת קנה לחודא לאפוקי חיותה. [וביותר, שהרי בבהמה גופא חזינן דאף דנטרפה ע"י נקיבת כל שהוא בוושט אכתי לא פסיק חיותא ע"ז, (שע"כ בעינן ב' סימנים כמבואר בגמ' לעיל) ומוכח בזה שאף במקום שנטרפת אין הכרח דמהני לאפוקי חיותא, וא"כ מהי"ת דשיעור זה של טריפה הוי הוכחה לשיעור הפסקת החיות, וי"ל]. **ועוד,** דאם נימא שעיקר הראי' הוא מדיני הטרפה של וושט דהו"ל בכל שהוא, א"כ הול"ל דעיקר אפוקי חיותא נעשה כבר בכ"ש הראשון ושאר חיתוך הוושט אינו אלא למצוה בעלמא. **וצ"ע,** דלפי"ז נמצא לדעת רש"י לעיל כ: דעוף חשיבא כמתה אחרי שחיטת סימן אחד הול"ל דבשחיטת כל שהוא מהוושט כבר חשיבא כמתה, וא"כ מדוע הצריכה התורה שחיטת רוב הוושט, וכי מתה הוא עומד ומולק. **ועוד.** דהרי רש"י איירי **בבהמה,** והא מבואר להדיא ברש"י לעיל כז. דבבהמה החיות תלויה בב' הסימנים, וא"כ האיך נקט רש"י הלשון הכא ש'חיות הבהמה תלוי בו' דמשמע שהוא תלוי דווקא בו, וצ"ע.
- ו. **ולכא' מבואר בזה,** דהא דס"ל לראב"א דבעינן מיוחד שבסימנים אינו מחמת ששחיטת הקנה אינה מספקת להוצאת החיות של העוף, **אלא הוא כעין דרשה ממשמעות לשון ההלכה שנאמרה למשה מסיני:** "ועל רוב אחד בעוף", ודריש ראב"א דלשון 'אחד' זה מורה דבעינן 'אחד המיוחד' שבסימנים, והיינו וושט. **ולפי"ז עיקר ד' רש"י** הם רק להוכיח דאלים כח החיות המגיע מכח הוושט מכח החיות של הקנה. **והוכיח כן** מהא דחזינן שנטרפה בסימן אחד, שאין הכוונה שגדרי הטרפה הם ראי' עד כמה מפיק לחיותא, אלא רק ראי' שהחיות תלוי' יותר בוושט וע"כ חשיב סימן המיוחד.
- ז. **ונמצא דבר חידוש,** שמה שדקדק ראב"א ד'אחד' היינו המיוחד לאו היינו מלשון המשנה, אלא מלשון ההלכה שנאמרה למשה מסיני, וצ"ע. ויש להעיר מלשון המשנה גופא 'ורובו של אחד כמוהו', והא ודאי שבזה גם לראב"א אין כוונת המשנה למיוחד שבסימנים. וא"כ מהי"ת לדקדק מהרישא של המשנה ד'רוב אחד בעוף' היינו המיוחד שבסימנים. [וע"ע רד"ה 'ורובו של אחד' - של כל אחד ואחד. נראה שרש"י קאתי לאפוקי דלא נימא דהיינו רוב של המיוחד שבסימנים, ואולי מבואר בזה דרש"י ס"ל שהדקדוק של ראב"א הוא מהרישא של המשנה, וע"כ קאתי לאשמועין דאין לדקדק כן גם מהסיפא, וצ"ע].
- ח. **וכ"ז הוא אליבא דראב"א** דסבירא ליה דלא מהני חיתוך הקנה אפי' בשבורת המפרקת דקליש חיותא, ומשום דלדידיה הא דלא מהני שחיטת קנה הוא מגזירת מלך דשחיטת עוף בעי דווקא מיוחד שבסימנים. **משא"כ סוגיית הגמ' דנקטה** דבחטאת העוף מהני שחיטת הקנה, על כרחין דס"ל שמה שנאמר בהלמ"מ דבעינן דווקא קנה הוא משום דלא אלים

¹ ויש לתמוה במש"כ רש"י דחיות 'הבהמה' תלויה בעיקר בוושט, והלא השתא איירינן בעוף ולא בבהמה, וצ"ע רב.

שחיטה (ד)

- שחיטת קנה לר' אדא בר אבהה -

לאפוקי החיות, וע"כ במקום שיש לה חיות קלושה שפיר אמרינן דאזלא בכ"ד ומהני שחיטת הקנה.

בהא דקנה חשיב מקום שחיטה

א. **בהא דאמרינן דקנה הוי מקום שחיטה** וע"כ לא חשיב פסוקת הגרגרת **יש מקום לבאר ב' דרכים**. **כפשוטו**, ראב"א מודה ששחיטת הקנה בעוף הוי תחילת שחיטה המתרת, אלא דסבירא ליה דלעולם לא מיתכשרא השחיטה אא"כ יישחט גם הוושט [יער' להלן בטעם הדבר]. וע"כ מצד הכשר השחיטה אין שום טעם שישחוט גם הקנה, [שהקנה בלא וושט אינו שיעור שחיטה, ואילו הוושט בפ"ע כבר הוי שחיטה גמורה], אבל אם ירצה להקדים ולשחוט הקנה הרי ודאי דהוי חלק מעצם השחיטה המתרת.

ב. **ומאיך ל"ל**, דלדעת ראב"א עיקר הכשר העוף אינו אלא בשחיטת הוושט ואף אם ישחוט הקנה אינו מצטרף להכשר העוף, אלא דעכ"פ נקטו רבוותא דבר חידוש, דכל שיש בו תורת 'מעשה שחיטה' לא נעשה ע"י טריפה אף אם מעשה זה אינו שייך להכשר העוף, וכיון דבבהמה אשכחן שיש תורת שחיטה בקנה ע"כ גם בעוף יש לה תורת שחיטה אף שאינו שייך להכשר העוף.

ג. **ועי' באור שמח דנ' דנסתפק בהנך ב' דרכים**. **יער' במש"כ האר"ש בהגה"ה שבהלכות יב"ח** (פ"ד הט"ז), יעו"י ש שיצא לדון דרמיה הוי חלק ממעשה החליצה אלא שאם הקדים חליצה לרמיה כבר נפטרה לגמרי ע"י החליצה ותו אין צריך לרמיה בשביל היתר החליצה, משא"כ כשהקדים הרמיה לחליצה אז בעינן גם החליצה בשביל היתר. **וביאור הדבר**, שהחליצה אלימא יותר מהרמיה, וחליצה בפ"ע ראוי' לפטור משא"כ הרמיה שאינה ראוי' לפטור בפ"ע, ועל כן, אם מקדים הרמיה אז ה"ל התחלת מעשה הפטור אך אין די בו בפ"ע וע"כ צריך עוד לחלוץ בשביל לפטור, משא"כ חליצה בפ"ע דאלימא וע"כ אם עשאה בפ"ע תו א"צ לרמיה. **ועי"ש שכתב: "ומצאנו דוגמא רחוקא לרב אדא ב"א** דסבר גבי שחיטה וושט ולא קנה בעוף, ובשחיטת וושט סגי להתיר לאכילה, ואפ"ה בקנה קודם דרך שחיטה כשירה ולא מיטרפא במה שהקנה פגום כיון דדרך שחיטה הוי... כן אף על גב דלבתר חליצה מותרת להנשא, ולא מעכבא הרמיה, בכ"ז אם הרמיה קודם, דהוה ממעשה החליצה, מיחשב דכבר לא בנה, ותו לא יבנה". **ומבואר דס"ל כהאופן הראשון**, דהא ודאי ששחיטת הקנה הוי חלק מהשחיטה המתרת, אלא שגם בל"ז שפיר ניתר ע"י הוושט בפ"ע.

ד. **אך יער' במש"כ באר"ש בהלכות שחיטה** (פ"ג ה"ג) ובת"ד יצא לדון בהא דפסק הרמב"ם דשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה. **ועי"ש שחידש** דאף שההגרמה אין בה כלל תורת שחיטה [ומה גם שנעשית שלא במקום שחיטה] מ"מ היא חלק 'ממעשה השחיטה' וע"כ גם פוסל בה דריסה וחלדה. **ועי"ש שהשווה ענין זה לדין שחיטת קנה לראב"א**: "...מצאנו גדולה מזו לראב"א, דסבר דהכשר שחיטה בעוף לא מהני רק בשחיטת וושט ובשחיטת הושט לחודיה בלא קנה ג"כ סגי, ובכ"ז אם שחט קנה קודם ואחר כך וושט בודאי כשירה, אף על גב דכבר נפסק הגרגרת ואינו מטריפה אף על גב שאינו מצירוף השחיטה כלל". **ומבואר**, דנקט כהאופן השני, דהא ודאי שהקנה אינו 'מצטרף להיתר של השחיטה', אלא דמ"מ כיון שהוא חלק 'ממעשה השחיטה' ע"כ אינו מטריף במה שנעשית פסוקת הגרגרת. [ולכאור' מתוך רהיטת ד' הביה"ל מוכח דנקט כהך צד, יעו"י ש היטב, וצ"ע].

ה. **ולכאור' עיקר הדבר תלוי במשנ"ת לעיל**, דאם נימא דשורש ד' ראב"א דבעינן דווקא שחיטת הקנה הוא משום דלא מפיך חיותא דעוף אלא ע"י שחיטת הוושט, הרי ברור שגם שחיטת הקנה יכולה להצטרף להיות חלק מגוף השחיטה, כיון שע"י מתחיל הוצאת החיות, ולא גרע מ שחיטת בהמה דבעינן ב' סימנים לאפוקי חיותא. **משא"כ אי נימא דכך נאמרה ההלכה דבעינן 'אחד המיוחד' שבסימנים**, דלפ"ז נמצא שהקנה הופקע מתורת שחיטה, ואך ד"ל דעכ"פ מתורת 'מעשה שחיטה' לא נפיק, וע"כ לא נעשה העוף לפסוקת הגרגרת ע"י שחיטת העוף, וכמש"כ האחרונים.

ו. **ובעיקר מש"כ האר"ש** (בהלכות שחיטה) דהגרמת שליש השני ופסיקת הקנה אינם מטריפים משום שהם חלק ממעשה השחיטה, **יער' בדברי רש"י לעיל כ:** (ד"ה ואי): "...וטרפה ליכא למימר שזה דרך הכשרה דאם לא שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה אין כאן טרפות". **ולכאור' משמע בדבריו** דכל מה דלא חשיב טריפה הוא רק מחמת שזהו 'דרך הכשרה', והיינו, דמדחזינן שהותרה ע"י מליקה ע"כ שהתורה לא החשיבתה טריפה. וא"כ הו"ל דבשחיטת קנה והגרמת שליש אמצעי שאינו 'דרך הכשרה' אף דהוא 'מעשה שחיטה' מ"מ בכך לא אשכחן שהתורה התירתה, וצ"ע. **אך יער' רש"י יט:** גבי שוחט מהעורף (ד"ה שחיטתו): "...ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי

שחיטה (ד)

- שחיטת קנה לר' אדא בר אהבה-

מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה". והתם משמע דבאמת עיקר הדבר תלוי במעשה השחיטה, דכל שלבסוף נסתיימה השחיטה כהלכתה הכל מצטרף לגוף מעשה השחיטה ואין זה מעשה טרפות אלא הכל בכלל מעשה השחיטה, [וע"ע בהמשך דברי רש"י כ: הנ"ל דגם התם משמע כן] ולפי"ז א"ש דברי האו"ש. וע"ע באמרי משה... שעמד בחקירה זו, יעוי"ש.

שחיטה (ה)

- מחצה על מחצה (א)-

בשורש הפלוגתא האם מחצה על מחצה כרוב מצאנו ג' דרכים עיקריות: שיטת רש"י: כך נאמרה ההלכה למשה מסיני לגבי דין השחיטה 'לא תשייר רובא', וע"י שחיטת מחצה קרינן ליה רובו שחוט. שיטת תוס': עיקר הנידון תלוי האם למחצה יש חשיבות של רוב, וכפשוטו אין בזה הלכה מסוימת שנתחדשה דווקא לגבי דברים מסוימים. וברשב"א מבואר דהוא הלכה כללית למשה מסיני שנאמרה כלפי כל הלכות רוב, שבכל מקום שנאמרה ההלכה של רוב היינו 'לא תשייר רובא'.

ובגמ' יש משמעויות סותרות. מחד, פשטות הסוגיא משמע דהוא הלכה למשה מסיני שנאמרה לגבי דין שחיטה דמהני שחיטת מחצה אך אין מתקיים בזה דין של רוב. ומאידך הק' הגמ' מההלכה של טהרת תנור שנטמא שאינו שייך להלכתא דשחיטה, ומשמע שהוא גדר של חשיבות של רוב, וכן הוא לשון הגמ' שם 'תרי רובי לא אמרינן'. וכן משמע בלשון הגמ' כט. 'שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא'. ועוד משמע בגמ' כט. דרך שלישית, שהוא ענין שתלוי בחיות הבהמה, ולפי"ז הרי הוא דין מסוים ששייך רק בשחיטה ואינו שייך בשאר דוכתי. ונחלקו הראשונים מה לתפוס לעיקר ושורש בהך הלכתא, והאיך ליישב הסוגיא דידן עם הסוגיא דעירובין טז. והאחרונים נסתפקו האם ע"י ההלכה של מע"מ כרוב אמרינן רובו ככולו, ושורש הנידון תלוי בכל הנ"ל.

שיטת רש"י

א. יעו' רש"י (ד"ה מחצה): "...סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט הוי כאילו רובו שחוט וכשר". וע"ע רד"ה תרי רובי: "... וכי קרינא פלגא רוב חתוך...". וע"ע (בד"ה רחמנא למשה) דעל כרחין בעינן למימר דמע"מ חשוב כרוב, שהרי קאמר רבי שנצטוו משה על 'רוב אחד בעוף ורוב שניים בבהמה'. ועל כרחין הא דאמרינן הכא אמרינן דבעינן רק שחיטת מחצה: "רוב היינו מחצה על מחצה, דכיון דלא אישתייר רובא רוב שחוט קרי ליה".

ב. אך מאידך יעו' רש"י להלן כט. (רד"ה שחיטה): "דאפילו מאן דמכשר משום דקרי ליה רובא הוא ובמיעוטא כולהו מודו". ובתחילת דבריו משמע כנ"ל, שגם מאן דמכשר בעי רובא ואעפ"כ די בחצי משום דקרי ליה רובא. אך במה שהוסיף 'ובמיעוטא כולהו מודו' כוונתו צ"ב. וכפשוטו צ"ל דקאתי לבאר הק"ו המבואר בגמ': "ומה טרפה דבמשהו מיטרפא... שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא...". והוק' לרש"י דהרי גם שחיטה לא בעי רובא ומה ק"ו יש כאן. וע"כ ביאר דא"נ דלא בעינן רובא אך מ"מ מיעוטא ודאי כ"ע מודו דלא מהני, ושפיר עבדינן ק"ו, דבהנך טריפות אף מיעוטא מטריף וק"ו שחיטה דמיעוטא לא מהני בה לכו"ע. ועכ"פ לכאן' משמע בדברי רש"י דמע"מ לא הוי כרוב, וצ"ת, דלכאן' סותר מיניה וביה ומשמעות דבריו בכל הסוגיא דאף מחצה נקרא רוב, וצ"ת. [וע"ע להלן משי"ת בד' רש"י שם].

ג. ובהא דנקט רש"י דמע"מ רובא קרינן ליה צ"ב, שהרי טעמיה דרב הוא משום דהכי אמר רחמנא למשה 'לא תשייר רובא', והיינו, דס"ל שלא ניתנה ההלכה לשחוט רוב אלא אך שלא לשייר רובא, וא"כ האיך כתב רש"י דכששחוט מחצה מתקיימת ההלכה שנאמרה למשה דבעינן שחיטת רוב, וצ"ת.

ד. ויעו' לשון רש"י (ד"ה רחמנא): "והא דאמר שנצטוו משה לשחוט רוב היינו מחצה על מחצה דכיון דלא אישתייר רובא רוב שחוט קרי ליה". ומשמע דזה עצמו הטעם דחשיב רוב, דכיון שנתקיימה ההלכה דלא תשייר רובא על כן רוב שחוט קרי ליה, אך הא גופא צ"ב, דלכאן' הוא כתרתי דסתרי, דאם ההלכה הוא 'לא תשייר רובא' האיך ניתן לו תורת רוב ע"ז, וצ"ת.

ה. בעיקר פלוגתת רב ור"כ, לכאן' נראה בדעת רש"י דנקט דעיקר הפלוגתא היא בהלכות 'מעשה השחיטה' ולא בעצם ההכשר של שחיטה. והיינו, דהא ודאי בעינן שיהא דין 'שחוט' על רוב או כל הסימן, אלא שנתחדש ש'מעשה השחיטה' הוא בעשיית חצי הסימן ושוב חשיב כאילו כולו או רובו שחוט. [יעו' עוד לעיל יט: פלוגתת רב הונא ורב יהודה בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש. ומפרש בגמ' דטעמיה דר"י שהתיר הוא 'הא בעינן רובא בשחיטה ואיכא', יעו"ש. וע"ע בתוה"ב (ב"ב ש"א – כג): "...דאע"ג דשליש אמצעי בהגרמה וכי נפקא חיותא בהגרמה נפקא, כיון דאיכא רובא בשחיטה כשרה דהכי אנמרה רחמנא למשה שחוט רובא". ומבואר דמהא דאמר ליה רחמנא שחוט רובא ילפינן דבעינן רק 'מעשה שחיטה' ולא איכפת לן דמיפק חיותא לא נעשה ע"י שחיטה כהלכתא, ומאן דפליג צ"ל דס"ל דעוד יש הלכה ג"כ בהכשר השחיטה, למיפק חיותא ע"י השחיטה. ועכ"פ משמע מד' הרשב"א שצ"ל דהוא הלכה דאמר רחמנא למשה קאתי ללמדינו דין 'מעשה השחיטה', ולא הכשר השחיטה, וא"כ י"ל דבזה נחלקו רב ור"כ בסוגיין].

שחיטה (ה)

- מחצה על מחצה (א) -

שיטת תוס' והרשב"א

א. **יעו' תוס' ד"ה זיל הכא**, שהק' דאם נימא דהא דמהני הכא שחיטת מחצה הוא משום דהכי אגמריה רחמנא למשה א"כ מאי קשיא לה לגמ' מטהרת תנור שנטמא, נימא דגם התם הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא וע"כ שניהם טהורים. **ומשמע דבכו' נקטו כעין שיטת רש"י** שיסוד הא דמהני מחצה הוא משום דהכי אגמריה רחמנא למשה.

ב. **אך לכאו' פליגי** גם בביאור עצם ההלכתא דלא תשייר רובא, דברש"י מבואר דעכ"פ מאיזה טעם שהוא חשבינן ע"י המחצה כאילו יש כאן רוב שחוט. **ולפי"ז יש לדון** שאין מקום לקו' התוס', דאף דרחמנא אגמריה לא תשייר רובא מ"מ אכתי יש למחצה חשיבות של רוב וא"כ לא נתקיימה ההלכה של 'לא תשייר רובא' ואכתי יש מקום לקו' הגמ' דזיל הכא איכא רובא. **ומד' התוס' שהק' כן** לכאו' משמע דנקטו שאם נימא דהוא הלכה למ"מ, א"כ נתחדש בזה דאף דמחצה אינו כרוב מ"מ לא בעינן כלל רוב.

ג. **ועיי"ש שתי'**: **"דתלוי הדבר בחשיבות, דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל דיש כאן שיעור הכשר שחיטה, וכאן נמי יש חשיבות מחצה דינו כרוב"**. **וכפשוטו, השתא פליגי על רש"י** וס"ל דלא בעינן להלכה מסויימת 'דלא תשייר רובא', אלא **מסברא** אמרינן שלמחצה יש חשיבות כרוב, וע"כ כששוחט מחצה נמצא כשוחט רוב. **אך צ"ב**, דא"כ האיק' יבארו הא דאיתא בגמ' 'הכי אגמריה רחמנא', והרי מעיקרא נקטו דהלשון כפשוטו והאיך הדרא בהו השתא. **ועוד**. דאם עיקר המ"מ של תוס' הוא בביאור הא דאיתא בגמ' דהכי אגמריה רחמנא א"כ העיקר חסר מן הספר, דכשהדרו בהו הול"ל דהך לישנא לאו דווקא הוא, וצ"ת.

ד. **וע"ע ברשב"א**: **"מחצה על מחצה כרוב, פי' בכל רובי דעלמא נמי, דקאמר הכי אגמריה רחמנא למשה בכל רובי לא תשייר רובא, ותדע לך מדאקשי עליה מתנור שחלקו לשנים"**. **והיינו**, דאם נימא שהוא דין מסויים שנאמר דווקא בשחיטה א"כ מה מקום יש להק' מתנור שלא נאמרה כלפיו ההלכה דמחצה כרוב.

ה. **והרשב"א פליג על רש"י ותוס' בתרתי**. **חדא**. מתבאר מדבריו דהא דאמרינן 'לא תשייר רובא' היינו 'ביאור' בהלכתא ד'רוב', דכל מקום שיש דין של 'רוב' הדבר מתקיים גם ע"י מחצה, ד'מחצה כרוב' [וכעין דאמרינן רובו ככולו]. אבל ברש"י [וכן הוא בקו' התוס'] משמע דאדרבא, ההלכה קאתי לאשמועינן שאין דין של שחיטת רוב אלא די בשחיטת מחצה. **וכן הוא משמעות לשון רש"י** שכתב (ד"ה מחצה): **"הוי כאילו רובו שחוט"** משמע דודאי בעינן שחיטת רוב ואך שגם במע"מ חשיב כאילו רובו שחוט. **וביותר**, דרש"י הק' על ד' רב שהרי נאמרה ההלכה דבעינן רובא ודברי רב כסותרים הך הלכתא, ומבואר דנקט דהך הלכתא דרובא הוא בדווקא, ודלא כהרשב"א דנקט בדעת רב דרובא לאו דווקא.

ו. **וגם בקו' התוס' מוכח דלא כהרשב"א**, שהק' דאם נימא גם בתנור דרחמנא אמר לא תשייר רובא הול"ל **דתרוייהו טהורים** משום שנטהר ע"י שלא נשתיר הרוב, ומבואר דמימרא דרחמנא לאו היינו דמחצה חשיב רוב אלא דלא בעינן רוב. **ואילו ברשב"א** מבואר להיפך, דאחר דנאמרה ההלכה אף בתנור שפיר אמרינן דמכח ההלכה חשיב כרוב, והול"ל דתרוייהו טהורים.

כלפי מה נאמרה ההלכה דלא תשייר רובא ומחצה כרוב

א. **ועוד פליגי**. **דהרשב"א ותוס'** נקטו בפשיטות שההלכות הללו נאמרו כלפי כל מקום דבעינן רוב, ואינו דין מסויים בשחיטה ובמחיצין. **אך יעו' לשון רש"י** (ד"ה רחמנא): **"כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה, לא תשייר רובא..."**. ומבואר שיש כאן הלכה מסויימת שנאמרה דווקא בשחיטה. **יעו' בסוגיא דעירובין בפלוגתא האם פרוץ כעומד** 'הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא', **ופרש"י** (ד"ה אגמריה): **"דאמר בריש פירקין מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני"**. **ומשמע דנקט רש"י** דעיקר ההלכה לא נאמרה כלפי גדרי רה"י, **אלא כלפי הלכות המחיצות**, דבהכי חשיב מחיצה כדינה, וממילא אף מהני לעשותה רה"י כהלכתו, [ולכאו' הוא כעין דרכו בסוגיין שהנידון הוא כלפי 'מעשה השחיטה' ולא כלפי הכשר השחיטה, וכנ"ל].

ב. **וע"ע בסוגיא דעירובין י'**: שהביאה הגמ' הך דינא דפרוץ כעומד גבי עור העסלא דהפרוץ מצטרף לשיעור טפח, **ועיי"ש שפרש"י** (ד"ה עור) שהנידון הוא לגבי דין טפח של טומאת אהל, וכן פי' רוב הראשונים שם. **אך יעו' בקרן אורה**

שחיטה (ה)

- מחצה על מחצה (א) -

שהביא בשם הגר"א שפי' דאיירי לענין קבלת טומאה, ועיי"ש שכן הוא פשוט הברייתא בכלים, [וכבר מפור' כן בתורי"ד שם]. **ועל כרחין דהא דרש"י** נטה מזה הוא לדרכו דהך הלכתא דפרוץ כעומד הוא הלכה מסויימת שנאמרה לגבי מחיצין, [ונקט דאהל טפח בכלל מחיצין, כמו דין סכך שבסוגיא בסוכה טו. יעוי"ש].

ג. **ולדרכו של רש"י** לכאור' אין מקום למה **שהק' תוס' והראשונים בסתירת הסוגיות**, דהכא פסקינן דמחצה ע"מ לאו כרוב ואילו בסוגיא דעירובין פסקינן כר"פ דפרוץ כעומד. **אך כ"ז תיקשי** רק אם נימא דהוא הלכה כללית דמחצה כרוב, **אבל לדרכו של רש"י** דהסוגיא דידן איירי בהלכה מסויימת שניתנה בשחיטה והתם איירי בהלכה מסויימת שניתנה במחיצין אין מקום להשוותם אהדדי, וע"כ לאחר שהדרא בה הגמ' בסוגיין ונקטה דכלפי שחיטה לכו"ע נאמרה ההלכה ד'שחוט רובא' שוב אין מקום לדון דמע"מ כרוב מכח ההלכה שנאמרה במחיצין.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (א)

- גדר מעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה מתעו"ס, סתירת סוגית הגמ' להלן לו.

א. מה נחשב 'תחילת השחיטה': יעו' בט"ז (סי' ב' ס"ק ט"ז) גבי שוחט לע"ז דאינו מתחייב אא"כ שוחט סימן שלם, ועיי"ש בש"ך בנקוה"כ שהשיג עליו והוכיח מהסוגיא להלן מ: דמבואר התם להדיא שאפי' בכל דהו דקנה חייב. ולפ"ר כוונת הש"ך דאפי' שחיתת תחילת הקנה שעדיין אינה שחיטה המנבלת כבר חשיב תחילת השחיטה. אך יעו' עוד בש"ך (סי' ד' ס"ק ט) גבי הא דאיתא בשו"ע (שם ס"ג) שחטו שנים זא"ז ונתכוין אחד לשם דבר הפוסל פסול, וכתב הש"ך: 'נראה דהכא בעינן שיתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה, וכדלעיל ס"ס ב'. ומבואר דנקט הש"ך דקודם שיעור שיעשה אותה נבילה אכתי לא חשיב חלק מהשחיטה. והא דאיתא בש"ך הנ"ל דשוחט לע"ז מתחייב אפי' בתחילת הקנה הוא דין מסויים בתקרות ע"ז. וע"ע בסוגיא דב"ק ע"א: ופולגות רש"י ותוס' שם, וע"ע בד' הגר"ב שנדפסו בסוף ברכ"ש על ב"ק. אך יעו' ביד אברהם (עה"ג השו"ע) שהשיג מאוד על הש"ך, ותוה"ד דבמקום שנאמר פסול במעשה השחיטה ודאי שגם שחיתת תחילת הקנה הוי חלק ממעשה השחיטה, וכן דקדק מד' רש"י ב"ק עב. (ד"ה מתחילה ועד סוף): 'וכל כמה דחשיב הויא מחשבה'. ועיי"ש שכן מבואר בתב"ש. וע"ע רש"י כח. (ד"ה ושהה בה): "משום דחצי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי". וע"ע ברש"י שנקט בפשיטות דהוי מחתך בבשר בעלמא. אך יעו' עוד בסוגיית הגמ' לעיל יט. דמבואר דשליש הראשון של קנה ג"כ נחשב כחלק מהשחיטה, וצ"ע. וע"ע בד' הגרש"ש (אבן ציון שצ"ט) דמשמעות הגמ' דאין חילוק בין תחילת הקנה לתחילת הוושט, ועיי"ש שתמה בזה. וע"ע בחי' רבי מאיר שמחה חולין ל. וע"ע קובץ ענינים שיעורי הגדר"ר סוף ס"ק ג, מש"כ בזה.

ב. צריך תלמוד בביאור עיקר המחלוקת האם ישנה לשחיטה מתעו"ס. ולמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף יש לעיין מהו הגדר של כל מעשה השחיטה (שהרי הא דאי שיעיקר ההלכות שנתייחדו למעשה השחיטה (שהיה חלדה וכו') נאמרו כלפי כל מעשה השחיטה, וא"כ צ"ת גדר מעשה זה). עוד צ"ת בהא דאמרין '...אלא לבסוף', האם הכוונה שסוף מעשה החיתוך הוא השחיטה, או"ד, שרק לאחר שנסתיים מעשה החיתוך אז נחשב כשחוט. ולמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס יש לברר האם היינו שכל חלק וחלק בשחיטה עומד כתורת שחיטה בפ"ע, או"ד שחך מעשה אריכא הוא ובעינן את כל מעשה השחיטה בכדי שייחשב שיש כאן שחיטה, נויש בזה כו"כ נפק"מ באופנים שלא נסתיימה השחיטה כהלכתה, יעו' להלן. ובכל הדברים הללו יש להביא כו"כ ראיות מסוגיות הגמ' ודברי הראשונים.

ג. ומצאנו ב' אופנים עיקריים לבאר הגדר במעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף. חדא. דלאחר שנסתיימה השחיטה איגלאי מילתא למפרע שהכל בכלל השחיטה. [ובאחרונים נאמרו בזה כמה נוסחאות חלוקות] ועיקר הגדר בזה מתבאר מתוך הסוגיא להלן לו. ובדברי התורא"ש והר"ן שם. ועוד. דב' הלכות חלוקות הם 'מעשה השחיטה' ותוצאת השחיטה 'שחוט לפניך'. ויש ביניהם נפק"מ אימתי חשיב 'סוף השחיטה'. דלצד ב' גם סוף מעשה השחיטה אינו שייכת להכשר השחיטה, אלא לאחר שנסתיימה השחיטה הוי שחוט לפניך. משא"כ לצד א' ד"ל דסוף מעשה החיתוך חשיב שחיטה. ולכא"ו כ"ז תלוי בפולגות הראשונים בסוגיין.

❖ הראיות שתחילת השחיטה ל"ח כלל 'מעשה שחיטה'

א. יעו' לשון רש"י (ד"ה ישנה לשחיטה): "אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה". לפ"ר נראה מהלשון דבמשך השחיטה לא הוי אפי' 'מעשה שחיטה'. דאם נימא דהוי מעשה שחיטה א"א לומר ד'אינה קרויה' שחיטה, דודאי קרויה שחיטה אלא שההלכות שנאמרו בשחיטה לא נאמרו אלא בסופה ולא בעצם המעשה. [ולכא"ו כן חזינן בשחיתת קנה, שהרי בקנה מעיקר הדין די לנו במעשה שחיטה כל שהו, כדמוכח מהא דהיה קנה פגום דשוחט כ"ש, וא"כ לכא"ו מוכרח דחלק הראשון של השחיטה אינו כלום ואינו אלא ה"ת לכ"ש האחרון. אך י"ל מדין שחיתת הוושט, וע"ע לעיל האם שחיתת חצי הראשון בקנה חשיבא תחילת מעשה השחיטה].

ב. וע"ע רש"י ב"ק עב. (ד"ה אינה לשחיטה): "אין שחיטה נקראת אלא לבסוף, ונפקא מינה לענין המחשב בקדשים חוץ למקומם או חוץ לזמנן או מחשב שלא לשמן אינה מחשבה אא"כ חישב בסוף שחיטה". ומבואר להדיא דנקט רש"י דבתחילת השחיטה אין לו כלל תורת שחיטה וע"כ לא מהניא ביה מחשבה. וע"ע רש"י פסחים סג. (ד"ה עדיין): "...לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא לבסוף, וכל מחשבת שחיטה לא מהניא אלא אם כן חישב בגמרה...". וע"ע במאירי דפליג (ב"ק עב.): "ולענין פסול מחשבה בקדשים מיהא כלם מודים שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ואף מחשבה שבתחלת שחיטה פוסלת". אך עיקר דבריו צ"ת, דבסוגיא דזבחים ל. [יעו' להלן] משמע דהוא תלוי בפולגותא דישנה לשחיטה מתעו"ס, וצ"ע. [וע"ע להלן דשיטת תוס' דהמחשבה שבכל זמן השחיטה חלה בשעת סוף השחיטה, אך לכא"ו א"א להעמיס כן בד' המאירי שכתב ד'כולם מודים שישנה לשחיטה מתחילה וע"ס, וצ"ע].

ישנה לשחיטה מתעו"ס (א)

- גדר מעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה מתעו"ס, סתירת סוגית הגמ' להלן לו.

ג. **יעו' בסוגיית הגמ'** דמבואר בדברי רבא דאף דקיי"ל שכל העוסקים בפרה אדומה מתחילה ועד סוף נטמאים הא ודאי דאליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אין העסק שבתחילת השחיטה גורם לטמא, וע"כ אם שחטוהו שניים [או שהוא עצמו החליף סודרו] אין החלק הראשון של השחיטה מטמא בגדים. **והרי הך הלכתא** דכל העוסקים מטמאים בגדים אינה הלכה מסויימת כלפי שחיטה אלא דין בכל עסק פרה אדומה. והשתא אי נימא דתחילת השחיטה חשיבא חלק ממעשה השחיטה א"כ אף אם נימא דאכתי לא חשיב שחיטה גמורה מ"מ הול"ל דהוי בכלל העסק של פרה אדומה ואמאי אינו מטמא בגדים. [ואולי י"ל, דכ"ז דלא חייל תורת פרה אדומה אכתי לא מטמא בגדים, ויתכן דכ"ז שלא נשחטה אכתי לא חייל בה תורת פרה אדומה] וצ"ע.

ד. **יעו' בחי' הר"ן להלן לו.** שהק' בסתירת הסוגיות מהכא להתם [יעו' להלן] ועיי"ש שמסקנת דבריו דהסוגיות אינם שייכות לאהדדי והא דדם תחילת השחיטה מטמא היינו משום דמדמינן ליה לדין כיסוי הדם. **ולכא' מבואר בזה** שמעיקר הדין הדם של תחילת השחיטה חשיב דם מגפתו ולא דם שחיטה, וא"כ מבואר דנקט הר"ן דלא חשיב כלל מעשה שחיטה, וצ"ע.

פלוגתת הראשונים האם תחילת השחיטה חשיבא 'עבודה'

א. **בהא דנקט רש"י** דלא מהניא מחשבה אלא בסוף השחיטה לכא' מבואר עוד, דלא זו בלבד דלא חשיב חלק מהשחיטה, אלא דאפי' 'עבודה' [דומיא דהולכה] לא הוי, שע"כ לא מהני בה כלל מחשבת פיגול.

ב. **ולכא' מסוגיית הגמ' מוכח שתחילת השחיטה ל"ח עבודה**, שהרי מבואר דהשוחט מקצת סימנים בחוץ ומקצת בפנים אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אינו חייב משום שחוטי חוץ. **והנה בעיקר האיסור** של שחוט חוץ מבואר בכמה ראשונים (יעו' תו"י יומא לט: ד"ה הנחה וכן פי' המקד"ד (סי' כ"ז אות ח) דעת רמב"ם פ"ח ממעה"ק ה"ח) שגדר האיסור הוא ע"י ש'העבודה' נעשית בחוץ, וא"כ לכא' אינו תלוי כלל בתורת שחיטה אלא בתורת עבודה, ומדחזינן דאעפ"כ לא מחייב אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס הרי מוכח דלא זו בלבד דל"ח מעשה שחיטה אלא אף תורת עבודה אין בה. [וע"ע בקובץ ענינים שיעורי מקד"ד עמ' קכ"ד, וע"ע בראב"ד ב"ק עב. דמשמע מדבריו שאסור אלא משום זביחה, אך לשיטתיה דפליג על הרמב"ם שם].

ג. **אך יעו' בתוס' זבחים ל.** (ד"ה אמר אביי): "...והוי כאילו אמר לבסוף שחיטה יהא כזית חוץ לזמנו כזית חוץ למקומו". **ומבואר דאף למ"ד** אינה לשחיטה אלב"ס מהני המחשבה שנעשית בכל השחיטה אלא דחיילא בסוף השחיטה. **ויותר מבואר כן בדבריהם לעיל** (זבחים כט: ד"ה מחלוקת): "...דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף כך לי מחשב בשני סימנים כמו מחשב בסימן אחד כיון דאין המחשבה חלה אלא בגמר רוב שחיטה". וכן מוכח מד' המאירי ב"ק עב. שהובא לעיל יעו"י ש. [וע"ע בשיטמ"ק ב"ק ע"א: בשם הראב"ד בדין שחיטת כל שהוא לע"ז, ודר"ק].

❖ הראיות דתחילת השחיטה נמי הוי חלק ממעשה השחיטה

א. **הלכה היא למשה מסיני** שיש חמישה פסולי שחיטה (שהייה חלדה כו') שנאמרו מתחילת השחיטה, ולכא' על כרחין מוכח דהוא חלק מעצם השחיטה. וע"ע לעיל יט. בשחט והגרים דבכדי להכשיר השחיטה בעינן רובא 'בשחיטה', הרי להדיא דגם הך חלק חשיב שחיטה.

ב. **וע"ע בחזו"י** דבגמ' בסוגיין משמע דאף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ הך דינא ד'תזבח שלא יהיו שניים שוחטים' קאי על עצם מעשה השחיטה ולא על סיום השחיטה. **הרי דודאי דמעשה השחיטה נמי חשיב חלק** מהזביחה.

ג. **בסוגיית הגמ' מבואר** שאם עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ כו"ע מודו דחייב משום שחוט חוץ. **ובביאור גדר החיוב יעו' רש"י להלן מ:** (ד"ה מחתך בעפר, והסכימו עימו תוס' בסוגין באד"ה כגון): "...ואע"ג דאמרינן בפירקין... שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ... הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים, דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיתת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לאו שם שחיטה עליה". **ומבואר דנקטו רש"י ותוס' דהא דמחייב משום שחוט חוץ היינו משום שגם חיתוך של סימן הראשון יש בו תורת שחיטה. ולפי"ז חידשו**

ישנה לשחיטה מתעו"ס (א)

- גדר מעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה מתעו"ס, סתירת סוגית הגמ' להלן לו.

דכשם דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אם לבסוף לא נסתיימה השחיטה כהלכתה בטלה תורת שחיטה מהחתיכה הראשונה ה"ה אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף. **ועכ"פ מבואר** בדבריהם דודאי שגם למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף יש תורת שחיטה על הסימן הראשון, וצ"ע.

ד. **וע"ע במהרש"א מ: עמש"כ רש"י** דהתם משום **דישנה לשחיטה מתעו"ס: "דר"ל**, דהתם ישנה לשחיטה מתחלה כו' **דמתחלה ועד סוף שם שחיטה עליה** דהאי סימן אחד בפנים נמי שהוא הסוף שם שחיטה עליו". והיינו דבעינן דגם הסימן הראשון וגם הסימן השני יהיה בהם תורת שחיטה, וכנ"ל. אכן בעיקר הא דאמרינן 'שכן נעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ' מבואר בגמ' דרבא פליג ארב יוסף, וצ"ת ביסוד פלוגתתם. [אך יעו' בקובץ ענינים בשיעורי מקד"ד דיש להוכיח משם להיפך, דאם נימא דגם סימן אחד הוא חלק מהשחיטה א"כ מדוע בעינן מעשה חטאת העוף בלא"ה יתחייב אף בפחות מסימן אחד משום שחוטאי חוץ, וצ"ע].

ה. **יעו' רש"י לעיל יט: (ד"ה שחיטתו פסולה)** גבי שוחט מן הצוואר דפסול משום שבירת המפרקת: "ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוא מן המליקה והוא כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוא שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה". מבואר דהא דתחילת שחיטת הוושט לא הוא טריפה הוא רק משום שהוא חלק מהשחיטה, וא"כ על כרחין דתחילת השחיטה הוא חלק ממעשה השחיטה. **וכן הוכיח בחזון יחזקאל** ריש חולין יעווי"ש. **אך יעו' רש"י כ: (ד"ה וכי)** דמשמע בדבריו דהא דאין תחילת השחיטה מטריפה משום נקובת הוושט הוא משום 'שזה דרך הכשרה' ולפי"ז י"ל דאפי' לא חשיב כלל מעשה שחיטה מ"מ לא הוא טריפה.

❖ סוגיית הגמ' להלן לו.

בסתירת הסוגיות

א. **יעו' בסוגיית הגמ' להלן לו.** גבי דם שהותז בשעת שחיטה האם יש לו תורת דם מגפתו שאינו מכשיר לקבל טומאה או דין דם שחיטה שמכשיר. **ועיי"ש שמתבאר** דאפי' למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מ"מ אם לא נתקנה הדם עד לאחר השחיטה מודה שדם זה מכשיר לקבל טומאה. **וצ"ת, דלכא"ו** הוא דלא כמבואר בסוגיין.

ב. **ועי' בחי' הר"ן דלפ"ר** אין בזה שום סתירה: "דאפילו למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ כי נגמרה שחיטה איגלאי מילתא דהוא לה שחיטה מתחלה ועד סוף". **ולכא"ו כן הוא משמעות ד' רש"י** שכתב (בד"ה אינה): "אינה לשחיטה אלא לבסוף, וכשנתקנה קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו". **והיינו כנ"ל**, דלהך מ"ד רק לאחר סיום השחיטה אז חייל בו דין דם שחיטה. **וכן איתא במכתב הגר"ב** (נדפס בחו"ש הגר"ב ח"ג) **בשם הגר"ח הלוי. וע"ע בתורא"ש** שגם הוא נקט דהסוגיא דהתם אינה סותרת לסוגיין.

ג. **אך לכא"ו הא משמע בסוגיא בדף לו.** דלא אמרינן איגל"מ **אלא מכאן ולהבא**, וע"כ אם נתקנה הדם מעל הדלעת שוב לא חייל ביה דינא דדם שחיטה ואין הדלעת מוכשרת לקבל טומאה למפרע. **ולפי"ז לכא"ו הול"ל** שאם נגע שרץ בדלעת קודם שנסתיימה השחיטה אינו נטמא למפרע, שאין אנו דנים את הדם כטמא אלא מכאן ולהבא. **אך יעו' בחז"א** דנקט דלא כן (יר"ד ר"ד לדף לו): "ומשמע דאי נגע שרץ בדלעת קדם שגמר השחיטה נמי בפלוגתא תליא דכי גמר שחיטה אשתכח דהוכשר הדלעת למפרע". וצ"ע. **[אך יעו' להלן** דהחז"א ס"ל דכל הסוגיא לו. אזלא כמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס. **ויש לעיין** אם יצויר שנתקנה הדם מהדלעת אך עדיין הוא בעולם, אף שעל הדם גופו חייל תורת דם שחיטה ויש בכוחו להכשיר מכאן ולהבא מ"מ הדלעת גופא לא הוכשרה למפרע, וצ"ע].

ד. **אך יעו' בר"ן בהמשך דבריו** שהק' ע"ד יעווי"ש מש"כ בחילוק שבין שחיטה לבין הכשר טומאה. **וע"ע בחז"א (סי' ר"ד חולין לו.)** שנקט בפשיטות דההיא סוגיא לא שייכא לסוגיין, והסוגיא דהתם אזלא למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס ואך דנחלקו: "אי חייל עלי' שם שחיטה למפרע, או דלא חייל עלי' שם שחיטה אלא לאחר שגמר השחיטה". **ולכא"ו** כוונתו דנחלקו האם היינו דחייל גם גבי דברים הנוגעים למפרע או רק כלפי דברים הנוגעים מכאן ולהבא, **וע"ע להלן משי"ת בעיקר דברי הראשונים.**

ישנה לשחיטה מתעו"ס (א)

- גדר מעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה מתעו"ס, סתירת סוגיית הגמ' להלן לו.

שיטת רש"י בביאור גדר מעשה השחיטה – הגר"ח הלוי

א. והנה אם נימא כהך צד דאמרינן אגל"מ, מתיישב היטב הגדר של תחילת השחיטה אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס. דהא ודאי שגם תחילת השחיטה היא חלק מהשחיטה וכדחזינן דיש בה כו"כ הלכות הנוגעות לשחיטה, וכמשנ"ת לעיל. והא דעכ"פ חזינן בכ"כ דוכתי דלא חשיב אפי' מעשה שחיטה [ואפי' מעשה עבודה לא הויא] כ"ז הוא זה רק קודם שנסתיימה השחיטה, אבל לאחר שנסתיימה השחיטה כהלכתה שוב איגלאי מילתא שהכל היה בכלל השחיטה. ומש"כ רש"י בתחילת סוגיין 'אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה', לאו היינו דלעולם אינה קרויה שחיטה, אלא דבסופה קרויה שחיטה למפרע, [וה"ק דלא כתב רש"י אין 'תחילת השחיטה' קרויה שחיטה, אלא דכל השחיטה אינה קרויה שחיטה אלא בסופה].

ב. והא דאיתא ברש"י ב"ק עב. דלא מהניא מחשבה אלא בסוף העבודה, היינו משום דכ"ז שלא נסתיימה השחיטה אין שום משמעות לתחילת המעשה, וע"כ אפי' עבודה דומיא דהולכה לא חשיבא ואך לאחר שנסתיימה השחיטה איגל"מ שתחילת השחיטה היא חלק מהשחיטה ומהעבודה. אלא דעכ"פ לא אמרינן דהשתא חיילא המחשבה למפרע משום דלא אמרינן איגל"מ אלא מכאן ולהבא למפרע, והוי כעין דדם שנתקנח דלא אמרינן כלפיו איגל"מ. וה"ה בנידון של העוסקים בשחיטת הפרה, דאף שנסתיימה השחיטה כהלכתה מ"מ אין הראשון נטמא משום שכבר פסקה התעסקותו ולא אמרינן איגל"מ אלא מכאן ולהבא.

ג. וע"ע ברש"י לעיל כ: (ד"ה וכו') גבי הא דלא חשיבא טריפה ע"י תחילת שחיטת הוושט: "וכן בכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מיתכשרא". וע"ע בגירסת השיטמ"ק שמבואר ביותר: "...דאע"ג דאם שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה הויא טריפה, היכא דגמריה למילתיה אין כאן טריפות". להדיא מבואר דנקט רש"י שהדבר תלוי האם נסתיימה השחיטה כהלכתה. וע"כ אף שנקט רש"י שאם לא נסתיימה השחיטה הו"ל מעשה טריפה, מ"מ כשנסתיימה השחיטה הדר דינא דמעיקרא אין כאן מעשה טריפות, והם הם הדברים.

ד. אכן כ"ז ניחא לדעת הראשונים שנקטו שסוגיא לקמן לו. מבואר דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אמרינן דאיגל"מ, אך יעו"ב בר"ן דנקט דא"א לומר כן, וכן מבואר בחז"א. וע"ע לעיל שגם בד' תוס' נראה דמהניא מחשבה בתחילת השחיטה וכמו"כ מבואר להדיא במאירי. [וע"ע בר"ן דגם בס"ד דנקט דאמרינן איגל"מ משמע דאמרינן איגלאי מילתא למפרע לגמרי, ואין זה דין של מכאן ולהבא ולמפרע, וכן נראה מדברי תורא"ש, וכן נקט הגרש"ש בפשיטות, יעו"ב כ"ז להלן באריכות, וא"כ אך בשיטת רש"י יש להעמיס כן]. ולדרכם של כל הנך ראשונים הדר צ"ת מהו גדר תחילת מעשה השחיטה.

שיטת הראשונים בגדר מעשה השחיטה – סוגיית הגמ' ב"ק עא: (כיון דשחט בה פורתא)

א. יעו"ב בסוגיית הגמ' עא: דמבואר דהשוחט לע"ז 'כיון דשחט בה פורתא אסרה'. ועיי"ש רש"י (ד"ה כיון דשחט) שהעמיד הסוגיא אליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה וע"ס. אך יעו"ב תוס' שם (ד"ה כיון דשחט) דמבואר בדבריהם דאזיל אליבא דכו"ע, יעוי"ש מה שביארו. וע"ע בראב"ד (הובא בשיטמ"ק ב"ק עב.) שהוק' לו דבגמ' משמע דשחט בה פורתא לע"ז חשיב שחיטה אפי' למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס. וע"כ ביאר הגדר אימתי אמרינן דאינה לשחיטה אלא לבסוף: "פירוש, דבר שאינו נאסר כי אם בשביל שם שחיטה כגון חולין שנשחטו בעזרה שאינם נאסרין אלא מפני שם זביחה... אינו נאסר עד גמר שחיטה. אבל שאינו נאסר בשביל שם שחיטה אלא מפני איסור אחר אפילו בכל דהו נמי מיתסר כגון שוחט לעבודה זרה דאמרינן לעיל כיון דשחט בה פורתא אסרה וכו' וכן הדין לשוחט בחוץ שאינו נאסר אלא בשביל שם שחיטה". וכע"ז ממש מבואר במאירי יעוי"ש. והגר"ב בסוף ספר ברכת שמואל ב"ק האריך בביאור פלוגתת הראשונים יעוי"ש.

ב. ולכא' כוונת הראב"ד דיש לחלק בין דבר ששורש איסורו הוא התוצאה של השחיטה [הכשר השחיטה] לבין דבר שעיקר האיסור הוא גוף המעשה, וע"כ בכל מקום שהתורה אסרה משום 'זביחה' נקטינן שהתורה אסרה את התוצאה של השחיטה [דאסור שיהיה הקרבן 'שחוט' חוץ לעזרה וכדו'] משא"כ בע"ז שגם עצם השחיטה נאסרה בו ע"כ נאסרה אף בתחילת מעשה השחיטה. ועכ"פ מתבאר בדבריו, דהא ודאי גם למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מעשה השחיטה הוא חלק מהשחיטה, ועיקר הפלוגתא הוא האם כשהתורה אסרה זביחה כוונתה לתוצאה של הזביחה, ואין הדבר בתורת זבוח אלא לאחר שנסתיימה השחיטה. [וע"ע בחז"א (יר"ד סי' ג' ס"ק י"ז) דהסוגיא בב"ק איירי בדין

ישנה לשחיטה מתעו"ס (א)

- גדר מעשה השחיטה למ"ד אינה לשחיטה מתעו"ס, סתירת סוגית הגמ' להלן לו.-

'תיקרובת ע"ז' ובזה שפיר י"ל דגם תחילת השחיטה גורמת בו דין תקרובת, ועכ"פ מבואר שגם תחילת השחיטה חשיבא כחלק ממעשה השחיטה] השחיטה

ג. **וע"ע בחזון יחזקאל (ריש חולין)** שביאר שכל הפלוגתא היא רק "בנוגע לדברים צדדיים אשר חיובם או פיסולם תלוי בשם שחיטה... אבל בנוגע אל עצם מעשה השחיטה אשר זהו המתיר את הבהמה באכילה בודאי יש על מעשה זה דין מעשה שחיטה מתחילה ועד סוף". ודבריו צריכים תוספת ביאור. **ואולי הוא כעין מה שנתבאר בדברי הראב"ד הנ"ל. [אך לכאור' אליבא דמשנ"ת בדעת הראב"ד ודאי תיהני מחשבה גם בתחילת השחיטה, וכן מבואר להדיא במאירי דאזיל בשיטת הראב"ד, אך בחזו"י נקט דלדרכו לא תיהני מחשבה, וצ"ע].**

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ב)

- בד' הר"ן ותורא"ש לו. בד' הגרש"ש בגדר 'אגלאי מילתא', חקירת הדב"א האם כל חלק בשחיטה הוא שחיטה בפ"ע-

יעו' לעיל דנתקשו הראשונים בהא דמבואר בסוגיית הגמ' לו. שלא נחלקו אלא באופן שנתקנה הדם קודם שנסתיימה השחיטה אבל לגבי הדם שע"ג הדלעת לכו"ע חשיב דם שחיטה ולא דם מכה. ותמוה, דבסוגיין מבואר לאחר שנסתיימה השחיטה אמרינן אינה לשחיטה אלא לבסוף. **וע"ע לעיל שבחזו"א** (יו"ד רי"ד לדף לו). מבואר שהסוגיא דהתם אזלא אליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס והא דאיתא בגמ' ישנה לשחיטה מתעו"ס 'לישנא בעלמא הוא'. **אך מהראשונים** (תורא"ש ח"י הר"ן וכן משמע ברש"י) נראה שנקטו שהוא תלוי בפלוגתא שבסוגיין.

דרכו של הגרש"ש בגדר 'אגלאי מילתא דישנה לשחיטה מתעו"ס' – בביאור הס"ד דהר"ן

א. **יעו' בחי' הר"ן דס"ד** ליישב הסוגיות אהדדי: "דאפילו למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ כי נגמרה שחיטה אגלאי מילתא דהויא לה שחיטה מתחלה ועד סוף". ולפ"ר הוא כעין דברי רש"י שכתב (בד"ה אינה): "אינה לשחיטה אלא לבסוף, וכשנתקנה קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו". **והיינו כנ"ל**, דלהלן מ"ד רק לאחר סיום השחיטה אז חייל בו דין דם שחיטה למפרע, וכמשנ"ת דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס בסוף היינו שבסוף חייל בה תורת שחיטה למפרע. [אלא דעכ"פ יש חילוק ביניהם, דיעו' לעיל דנתבאר דלדעת רש"י היינו רק כלפי הדברים הנוגעים מכאן ולהבא וע"כ אם נתקנה הדם אינו נטמא למפרע, ואילו בר"ן משמע דלאחר שנסתיימה השחיטה שוב הו"ל 'שחיטה מתחילה ועד סוף', וא"כ אין זה רק מכאן ולהבא אלא אף לגמרי למפרע, (וצ"ב דינא דנתקנה). והנפק"מ באופן שהדלעת נגעה בשרץ קודם שנסתיימה השחיטה].

ב. **יעו' בדברי הגר"ש שקופ** (הובאו בס' הזכרון אבן ציון עמ' שצ"ט, ונדפס בחי' הגרש"ש ח"ד ליקוטים סי' ב). **שהק'** בהא דאיתא בגמ' דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אף אם נתקנה הדם הוכשרה הדלעת, **וקשה**, דלכאנ"ל הוא תלוי בפלוגתא הראשונים בגדרי ברירה. **ועיי"ש שייסד** "...דבאמת אף אם לא גמר השחיטה אין חסרון בהתחלתה, אלא כיון דהכשר השחיטה נעשה בהצטרפות כל השחיטה כל שלא גמר לא הועילה תחילת השחיטה משום שלא היתה לה הצטרפות, אבל אם נגמר אין הגמר פועל כלום על ההתחלה... אבל מה שנקרא דין שחיטה אינה מחמת העתיד רק מחמת סיבה הקדומה, והוא ענין עמוק מאוד". **היינו**, שאין הכוונה דלאחר גמר השחיטה אז חייל דין שחיטה גם על תחילת המעשה, אלא שבמקום שנסתיימה השחיטה ממילא מתבררת תחילת השחיטה כחלק מכל מעשה השחיטה, אבל אם חסר סיום השחיטה נמצא שאין משמעות למעשה שנעשה בתחילה ולא חשיב אפי' תחילת שחיטה. [וע"כ א"י שייך לברירה, דברירה שייך במקום שהמשך פועל חלות דין מחודש על המעשה שהיה מעיקרא, ואילו הכא חלות שם השחיטה על תחילת המעשה אינו נפעל ע"י סיום המעשה, אלא דכשנסתיימה השחיטה ממילא נתברר לנו שכבר מעיקרא היה המעשה 'חלק ממעשה השחיטה'. והנה עיקר דבריו שם מוסבים אליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס, אך יעוי"ש היטב שנ' דר"ל כן גם אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס].

ג. **ועכ"פ מבואר בדברי הגרש"ש** שנקט דאין כאן חלות שם שחיטה 'למפרע', אלא דבאופן שנסתיימה השחיטה כהלכתא מתברר לנו שכבר מעיקרא היה חשוב חלק ממעשה שחיטה, ואך שאם לבסוף נמצא שלא נסתיימה השחיטה ממילא אינו משמש כחלק מהשחיטה. **ולפי"ז י"ל דזהו כוונת הר"ן בתחילת דבריו**, ומש"כ מעיקרא לבאר 'כי נגמרה שחיטה אגלאי מילתא דהויא לה שחיטה מתחלה ועד סוף', לאו היינו דהשתא חיילי בו דינים למפרע, אלא דכל זמן שלא נגמרה השחיטה אכתי אינו לא חזינן את תחילתה כחלק ממעשה של שחיטה, אבל לאחר שנסתיימה שוב נתברר לנו שכבר מתחילתה היתה חלק משחיטה וע"כ הוי דם שבאותו הזמן דם שחיטה המכשיר לקבל טומאה. [וא"כ יש נפק"מ רבתא בין רש"י לר"ן, דלדעת רש"י (כפי משנ"ת בדעתו לעיל) כיון דבעינן לדינא דאגל"מ ממילא שפיר יש מקום לדון שלא מהני מחשבת פסול בתחילת השחיטה, דל"א אגלאי מילתא אלא מכאן ולהבא ולמפרע. משא"כ למשנ"ת בדעת הר"ן הרי באמת כבר מעיקרא היה חלק ממעשה השחיטה וא"כ בודאי אגלאי דמחשבה תופסת בה].

ד. **וע"ע בתורא"ש**: "...דכל היכא דנגמרה השחיטה בלא שום שינוי הכל מודים ששמה שחיטה מתחילה ועד סוף..., לא נחלקו אלא שנסתנה הדבר בתוך השחיטה כגון סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה... אבל בלא שנוי קרויה שחיטה מתחלתה". **והנה** בעיקר דבריו לכאנ"ל אזיל כעין דרכו של הר"ן בהא דנקט שגם מ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מודה דכשנסתיימה השחיטה כהלכתא התברר לנו שכבר מעיקרא היה בפנינו מעשה שחיטה, וכמשנ"ת על דרכו של הגרש"ש הנ"ל. **אך מש"כ** דבמקום שלא נשתנה ליכא פלוגתא וכר"ע מודו דישנה לשחיטה מתעו"ס הוא חידוש גדול, **וצ"ב**, מאי נפק"מ אם נשתנה הדבר בתוך השחיטה לגבי ההלכה של מתעו"ס, וביותר שהרי מבואר בדבריו

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ב)

- בד' הר"ן ותורא"ש לו. בד' הגרש"ש בגדר 'אגלאי מילתא', חקירת הדב"א האם כל חלק בשחיטה הוי שחיטה בפ"ע-

שגם במקום שלא נשתנה כלום בעצם השחיטה אמרינן כן, [וכגון גברא בתרי סודרי], וא"כ מדוע נימא בזה אינה לשחיטה אלא לבסוף וצ"ע. [ולדרכו של הגרש"ש אולי י"ל, דכיון דיסוד דינה דינא לשחיטה מתעו"ס הוא משום שע"י סיום השחיטה מתברר לנו שהתחלת השחיטה היתה חלק ממעשה שחיטה, א"כ י"ל דסבירא ליה דכ"ז הוא דווקא במקום שסוף השחיטה היה כעין תחילת השחיטה, אבל אם נשתנה הדבר בתוך השחיטה שוב אין ב' חלקי השחיטה מצטרפים למעשה אחד. אך אכתי הוא חידוש גדול מאוד, שהרי גבי עצם הכשר השחיטה אכתי ב' חלקי מעשה אחד הם, ולא נשתנה אלא בדברים צדדיים שאינם נוגעים לגוף השחיטה, וצ"ע רב].

ה. והנה הר"ן הק' על יסוד דבריו מהא דאיתא בגמ' דאליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס הראשון ששחט פרה אדומה אינו נטמא. אך הא לא הוק' לו דכיון דנקט שגם אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס אמרינן דאגלאי מילתא דהויא שחיטה מתוע"ס א"כ במאי פליגי, וצ"ת. אך באמת צריך להוסיף בביאור ד' הר"ן, שהרי עכ"פ הא מבואר בסוגיות הגמ' דהך מ"ד ס"ל דאינה לשחיטה אלא 'לבסוף', והאיך נקט הר"ן דאגלאי מילתא דהשחיטה היא מתוע"ס. ועל כרחין צריך לומר, דהכוונה בזה דרך בסוף השחיטה הוא דחייל דין שחיטה מתוע"ס ובזה פליג אמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס, דאיהו נקט דכבר מתחילת השחיטה חשיב שחיטה מתוע"ס, אך צ"ת בביאור הפלוגתא.

חקירת הדבר אברהם בגדר השחיטה מתוע"ס

א. יעו' בדבר אברהם (ח"ג סי' ב) שחקר ביסוד דין השחיטה, האם היינו שהחיתוך של כל הסימנים יחד הוא השחיטה אבל כל חלק וחלק בפ"ע אין לו גדר של שחיטה. או"ד, שכל חלק וחלק מהשחיטה יש לו תורת מעשה שחיטה מצ"ע, אך בעינין שיעור שחיטה של רוב סימנים וכ"ז שלא נשלמה השחיטה עדיין לא הוכשרה השחיטה. [דוגמא לדבר, שתיית כוס של ברכה וד' כוסות, שבכל חלק ששונה חשיב 'שתיה' מצ"ע אלא שכ"ז שלא שתי רביעית עדיין לא נתייב דין שתיית כוס של ברכה]. ועיי"ש שהעמיד שבזה תלויה הפלוגתא האם ישנה לשחיטה מתוע"ס אליבא דרב יוסף. [אך אם לא נשלם שיעור שחיטה לכאן ברור שנפסל ג"כ החלק שנעשה בהכשר, יעו' תוס' זבחים קי. ד"ה ואי, וכן משמעות הסוגיא גבי פרה אדומה שאם נתקלקלה השחיטה אגלאי מילתא דלאו שחיטה היא כלל].

ב. ולכא' יש בזה נפק"מ בשחיטת חוץ, שמבואר בגמ' דאם שחט מקצת סימנים בחוץ והמשיך בפנים חייב למ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס. ויש לדון באופן שאחד שחט מקצת סימן בחוץ ואחר המשיך השחיטה בפנים, האם נימא דהראשון חייב על שחיתת מקצת הסימן אף שהוא עצמו לא סיים השחיטה, [ואף לא עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ]. דאם נימא שכל חלק וחלק מהשחיטה חשיב שחיטה בפ"ע ואך דשחיתת כל הסימנים הוי תנאי להכשר שחיטה, א"כ ודאי שהראשון יתחייב. משא"כ אם נימא שרק שחיטה שלימה יש בה תורת שחיטה א"כ א"א שהראשון יתחייב על שחיתת מקצת הסימן בחוץ. והאחרונים נחלקו בזה. יעו' מנחת חינוך (קפ"ו ס"ק ח) שנקט בפשיטות שהראשון חייב, והסכים עמו באחיעזר (ח"א סי' י"ח ס"ק ד). והמקד"ד (סי' כ"ז ס"ק ח' פליג), אך לא יעוי"ש שאין זה מטעם הנ"ל. וע"ע בקובץ שיעורים ב"ק (אות י"א) שדין כעין נידון זה בדין טביחה ומכירה, שאם התחיל אחר בטביחה והגב סיימו ד"ל דאינו חייב משום ט"מ כיון שלא עשה כל המעשה מתחילה וע"ס, ולכא' הוא תלוי בחקירת הדבר אברהם הנ"ל, [וע"ע אריכות דברים בהערה].

¹ ויש להביא לחקירה זו כמה מקורות מסוגיות הגמ' ומדברי הראשונים: א. יעו' בסוגיית הגמ' גבי שחיטת פרה אדומה ע"י שניים דלמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס תרוייהו טמאים, הרי שאף שכ"א מינייהו לא עשה מעשה שחיטה שלם די בזה לטמא ע"י חלק מהשחיטה, ולכא' מבואר בזה דכל חלק מהשחיטה חשיב שחיטה בפ"ע. [אכן יש לדחות דשאני התם דלא בעינן 'שחיטה' אלא די ב'התעסקות' בכדי להטמא. אך בר"ן לו. משמע דנקט שאם אין למעשה תורת שחיטה אינו מטמא]. ב. יעו' אבני נזר (י"ד שני"ח ס"ק י"ד) שהביא סוגיית הגמ' זבחים קי. שנסתפקה האם חצי מתיר משרא שרי או מיקלש קליש. היינו, דכל חצי מתיר בפ"ע ג"כ פועל היתר, אלא שנסתפקה הגמ' האם משרא שרי או מיקלש קליש. ועיי"ש בתוס' (ד"ה ואי): "וצ"ע אי שחט סימן אחד וקבל אחד דמו וזרקו כיון דחשיב חצי מתיר אי אמרינן משרא שרי, ומיהו הא פשיטא אי לא גמר אחר כך שחיתו לא שרי". ומבואר שדנו התוס' לומר שע"י שחיתת סימן אחד כבר חיללה היתר. ומוכח, שגם חלק מהשחיטה בפ"ע חשוב כמתיר, וע"כ דכל חלק וחלק מהשחיטה כבר יש בו תורת שחיטת מצד עצמו. ג. עוד יש להביא ראי' מהא דאיתא בסוגיא זבחים ל. ופסחים סג. דלמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס ומפגלין בחצי מתיר אפשר לפגל בסימן אחד, [ועי' תוס' זבחים ל. דמעיקר הדין הול"ל דאפשר לפגל אפי' בחלק מהסימן יעוי"ש]. והנה לכא' כל הך דינא דמפגלין בחצי מתיר היינו דווקא אם החצי מתיר יש בו תורת מעשה בפ"ע אבל אם הוא חלק ממעשה לכא' א"א שיפגלו בו בפ"ע, וא"כ מדחינן דאפשר לפגל בכל חלק מהשחיטה בפ"ע הרי מוכח דכל חלק וחלק יש לו תורת שחיטה בפ"ע. וע"ע רש"י תמורה (ד. ד"ה מחלוקת): "...ולא הכי קרי לשני סימנין ב' עבודות, משום דקסבר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכי שחט סימן אחד עבד פלגא דשחיטה". הרי דלאחר שעשה סימן אחד כבר חשיב שעשה פלגא דשחיטה ולא בעינן לצירוף כל השחיטה בכדי ליתן תורת שחיטה בפלגא קמא. ד. וע"ע ברמ"ה

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ב)

- בד' הר"ן ותורא"ש לו. בד' הגרש"ש בגדר 'אגלאי מילתא', חקירת הדב"א האם כל חלק בשחיטה הוי שחיטה בפ"ע-

ג. **ולדעת הר"ן** י"ל כעין דרכו של **הדבר אברהם** בביאור הפלוגתא. **דהא דאיתא בר"ן** דבעינן 'אגלאי מילתא' דהו"ל שחיטה מתעו"ס היינו דווקא אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס, דאיהו נקט שיש תורת שחיטה רק לכלל המעשה של השחיטה, וע"כ כ"ז שלא נסתים מעשה השחיטה עדיין לא נתגלה שתחילת המעשה יש לו תורת מעשה שחיטה. **וזהו הכוונה** בהא דאמרין אינה לשחיטה 'אלא לבסוף', דהיינו דלסוף אגלאי מילתא דכבר מעיקרא היה מעשה שחיטה לפנינו מתחילה וע"ס, וכמשנ"ת לעיל על דרכו של הגרש"ש. **משא"כ למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס** דאיהו נקט שכלל חלק וחלק ממעשה השחיטה יש תורת שחיטה בפ"ע, וע"כ לא בעינן לבסוף שיתגלה לנו דהוה מעשה שחיטה אלא כבר בשעתו חזינן ביה תורת מעשה שחיטה, [ואך דאם לבסוף לא נסתיימה השחיטה הו"ל שחיטה פסולה גם למפרע].

ד. **ובעיקר מה שהק' הר"ן** מהא דמבואר בדברי רבא בסוגיין שדין פרה אדומה ששחטוה תרי גברי תלוי בפלוגתא, דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס גם הראשון נטמא ואילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הראשון טהור. **וע"ז הק' הר"ן**: "ואמאי, וכיון דנגמרה שחיטה אגלאי מילתא דהוה ליה שחיטה מתחלה ועד סוף כדמשמע הכא וגברא קמא נמי מטמא". **וצ"ת אמאי לא הקשה** מההלכתא דשחוטין חוץ דמבואר לעיל מינה בגמ' דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס אין הראשון חייב בשחט מקצת סימנים בחוץ, ותיקשי הא אגלאי מילתא דהו"ל שחיטה מעיקרא. **עוד צ"ת** מדוע לא הוק' לו מיניה וביה מתוך הסוגיא דדף לו. דמבואר התם שאם נתקנח הדם אינו מכשיר, וכיון דאיגל"מ דהוה ליה שחיטה מתחילה וע"ס הרי הו"ל דאגלאי מילתא דהוה דם שחיטה, וצ"ע. [וע"ע בהמשך דבריו שהוק' לו כן על מה שייסד שם, ואמאי לא הק' כן בתחילת דבריו].

מסקנת הר"ן בביאור הסוגיא

א. **יעו' בהמשך דברי הר"ן** דמכח קו' הדר ביה, וביאר הך דינא דאינה לשחיטה אלא לבסוף באו"א: **"דלעולם אפי' כי נגמרה שחיטה אינה אלא בסוף, והיינו טעמא דסוגיא דלעיל. אבל הכא שאני** דטעמא דמ"ד דם שחיטה מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים... נמצא שכל דמה של שחיטה הוקש למים, הילכך היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף אפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף מכשיר שעל כרחך הקישך הכתוב". **אלא דהא גופא צ"ת**, דאם נימא דמעיקרא לא חשיב שחיטה אלא רק לבסוף א"כ מדוע בבהמה הדם שמתחילת שעת שחיטה בעי כסוי והא דם מכה אין בו דין כסוי, [ופשוט שאם לא נסתיימה השחיטה דם זה ל"ב כסוי, ולא רק משום שאינה שחיטה המתרת באכילה אלא משום שאין זה דם שחיטה], ועל כרחין בעינן לדינא דאגלאי מילתא דישנה לשחיטה מתעו"ס. **וא"כ הדרא קו' לדוכתא.**

ב. **ויעו' בקובץ ענינים** (שיעורי הגדר"ר ס"ק ג) שנקט דיש **שם שחיטה בפ"ע** לענין שהדם יכשיר לקבל טומאה, וע"כ אף דלגבי דין שחיטה המתרת לא הוי שחיטה אלא בסופה, מ"מ לענין שיכשיר הדם לקבל טומאה הו"ל שחיטה מתעו"ס, ולפ"ז י"ל דזהו ג"כ כוונת הר"ן.

(שיטמ"ק ב"ק עב): "קיימא לן כרבי יוחנן דאמר ישנה לשחיטה להיאסר בהנאה מתחילה ועד סוף כלומר בין בתחילה בין בסוף..." מבוואר להדיא דנקט ד'מתחילה ועד סוף' לאו היינו צירוף של כל מהלך השחיטה, אלא 'בין בתחילה ובין בסוף', וע"כ שכל חלק וחלק מהשחיטה בפ"ע יש לו תורת שחיטה. **ויע"ש בסו"ד**: "ושחיטת חולין בעזרה... ולא שנה שחט מיעוט בפנים ולא גמרן אסור בהנאה מדאורייתא". הוסיף בזה חידוש, שאפי' אם לא נסתיימה השחיטה ונמצא שאין בו כשרות שחיטה מ"מ חשיב 'מעשה שחיטה' לגבי לאסור חולין בעזרה].

ומאיך יש להוכיח בשיטת התוס' דפליגי וס"ל דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס היינו שהחיתוך של כל הסימנים יחד מצטרף להחשב כמעשה שחיטה, אבל כל חלק וחלק בפ"ע אין בו תורת שחיטה מצ"ע. **יעו' סוגיית הגמ' ב"ק עב.** דס"ד דגמ' דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אם שחט פורתא מתחייב בתשלומי דר"ה וע"כ אף אם שחט הגניבה בעזרה ונאסרה בהנאה לא איכפת לן שבסוף השחיטה כבר אינה שייכת לנגב כיון דעכ"פ בתחילת השחיטה היתה של הנגב וכבר נתחייב למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס. **ויע"ש בתוס' (ד"ה כי קמחייב):** "תימה כיון דסוף השחיטה פוסלת אין לו להתחייב אפורתא קמא אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, כדמשמע בפ"ב דחולין... אלמא משמע התם דאפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כשאירע פסול באמצע אין תחילת השחיטה שחיטה...". **ותמהו האחרונים (יעו' זכר יצחק ל"ט ובחי' רמ"ש בסוגיין, ועוד)** דבשלמא במקום שעצם השחיטה נפסלה בזה שפיר י"ל דאגלאי מילתא שגם תחילת השחיטה פסולה, [וכדאיתא בסוגיין] אבל בשחיטת חולין בעזרה הרי השחיטה נסתיימה בכשרות ואך דפקעה הבהמה מרשות בעלים, וכיון דהשחיטה כשר עד סוף וכבר חייל עליו חיוב דר"ה בתחילת השחיטה מה איכפת לן דבשעת סיום השחיטה כבר אינו ברשות בעלים. **ולכא' מבואר בזה דנקטו תוס' דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס שחיטה המחייבת היינו כל מעשה השחיטה כאחד וע"כ בעינן שגם בהמשך השחיטה יהיה השור של הנגב ובלא"ה א"א לחייבו. ועכ"פ לכא' מוכח דנקטו תוס' דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אין לכל חלק וחלק מהשחיטה תורת שחיטה בפ"ע. **וע"ע בקוב"ש (ב"ק ס"ק י"א)** שהוכיח מד' תוס' (ב"ק סה. ד"ה מה לי) שאם התחלת השחיטה היתה ע"י אחר והנגב השלים השחיטה אינו מתחייב, ומוכח כ"ל, דבעינן שחיטה שלימה, והיינו משום שאין כל חלק וחלק מהשחיטה ראוי להחשב כשחיטה מצ"ע.**

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ב)

- בד' הר"ן ותורא"ש לו. בד' הגרש"ש בגדר 'אגלאי מילתא', חקירת הדב"א האם כל חלק בשחיטה הוי שחיטה בפ"ע-

ג. **אך אכתי קשה**, שהרי בסוף דבריו חזר הר"ן והקשה דא"כ מדוע בנתקנה הדם אינו מכשיר והא דם שחיטה הוא. **ועיי"ש שביאר** שבאמת הוא תלוי בפלוגתא דישנה לשחיטה מתעו"ס, הרי, דלא הדר ביה הר"ן ממה דנקט מעיקרא שגם לגבי דין הכשר לקבלת טומאה הוא תלוי בגדרי שחיטה לגבי היתר אכילה. **וביותר**, דלשון הר"ן בקו': "כי נתקנה נמי נימא **איגלאי מילתא** דמעיקרא דם שחיטה הוא", הרי להדיא דאכתי בדין איגלאי מילתא קיימינן, ולדרכו של הגרד"ר הרי לגבי הכשר כבר מעיקרא הוא דם שחיטה גמור, וצ"ע.

ד. **ולכא' צריך לומר** דהשתא הדר ביה הר"ן מהא דנקט דכו"ע מודו דישנה לשחיטה מתו"ע [ואך דלמ"ד אינה אלב"ס בעינן לאגלויי מילתא בסוף השחיטה, וכן"ל]. וכמבואר בדבריו '**דלעולם אפי' כי נגמרה שחיטה אינה אלא בסוף**', אלא דעכ"פ השתא סבירא ליה דאף שהכשר השחיטה אינה אלא לבסוף מ"מ ה"ל 'מעשה שחיטה' מתעו"ס. וכלפי זה חידש הר"ן שבנוגע לדין כיסוי הדם לא בעינן הכשר שחיטה, שגם אם הוא דם של 'מעשה השחיטה' כבר ה"ל דם החיב בכיסוי, ומינה ילפינן דה"ה לגבי דין הכשר לקבלת טומאה, שדם של 'מעשה שחיטה' חייב בכיסוי.

ה. **וע"ע בדברי הגרש"ש הנ"ל**, דאף דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ל"ח שחיטה אלא בסופה מ"מ תחילת השחיטה היא תנאי בהכשר השחיטה, [והיינו, דלולי שהיה בו שם 'מעשה שחיטה' היה נטרף מחמת דה"ל נקובת הוושט]. אלא ד'כל שלא גמר לא הועילה תחילת השחיטה, משום שלא היתה לה הצטרפות אבל אם נגמר אין הגמר פועל כלום על ההתחלה'. **ונמצא א"כ** דבהא לא הדר ביה הר"ן ממה שנקט בתחילת דבריו, **וגם השתא סבירא ליה** דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס כ"ז שלא נסתיים מעשה השחיטה לא נתברר לנו שיש לתחילתה שם מעשה שחיטה, ורק לאחר שנסתיימה השחיטה איגלאי לן שמתחילתה היה בה תורת מעשה שחיטה, וכמשנ"ת לעיל בארוכה.

הטעם שדם שנתקנה לא חשיב 'ודאי' דם שחיטה

א. **ובסוף דבריו ביאר הר"ן** דהא דאמרינן דבנתקנה הדם לא הוכשר לקבל טומאה אף דאיגלאי מילתא דמעיקרא דם שחיטה הוא, משום דאינו מכשיר אא"כ הוא 'ודאי משקה' בשעה שהוא עומד על האוכל. וגדר זה תלה הר"ן בפלוגתא ר' יוחנן ור"ל: "**למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס** שכל זמן שעומד על האוכל בחזקת דם מכה היה שאינו מכשיר. **אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס** לעולם היא בחזקת דם שחיטה דמכשיר אלא א"כ נפסלה שחיטה לבסוף דאיגלאי מילתא דלאו שחיטה היא כלל וכדאמרינן בסוגיין דלעיל". **היינו**, דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס כ"ז שלא נסתיימה השחיטה בהכשר אכתי חשיב ספק דם שחיטה, ואילו למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס כ"ז שלא נפסלה השחיטה חשיב ודאי דם שחיטה, וצ"ב.

ב. **ולמשנ"ת לעיל א"ש**, דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס הרי נקטינן דכל חלק וחלק מהשחיטה הוא מעשה שחיטה העומד בפ"ע, ואך דאם לבסוף לא נסתיימה השחיטה נתבטלה מהם תורת שחיטה למפרע דאיגלאי מילתא דשחיטה פסולה היא, [וכלשון הגמ' בנתקלה שחיטתן 'דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל']. **ונמצא דכ"ז** שלא נתקלה השחיטה אכתי בחזקת שחיטה כשרה היא, וע"כ חשיב דם שחיטה ודאי. **משא"כ למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס** דסבר שרק לאחר שנסתיימה השחיטה 'אגלאי מילתא' דשחיטה היא, וע"כ כ"ז שלא נסתיימה השחיטה עדיין לא נתברר שהיה מעשה שחיטה, וע"כ לא חשיב דם ודאי.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ג)

- שחיטת נכרי, בביאור שיטת רש"י -

❖ פלוגת הראשונים ביסוד הפסול של שחיטת נכרי

א. נחלקו הרא"ש והרמב"ם בביאור ההלכתא דשחיטת נכרי. ברא"ש (פ"א סי' ה): "ופירש ר"י הטעם משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו". והיינו, דנכרי אינו בר זביחה, וכפשוטו ה"ל כאילו נזבח מאליו, אבל הא לא שמענו דיש 'פסול' של שחיטת נכרי. ומקור דבריו מתוספתא ריש חולין: "ושחיטת הקוף הרי זו פסולה שנ' וזבחת ואכלת לא שזבח הגוי ולא שזבח הקוף ולא שנזבח מאליה". הרי דשחיטת נכרי הוי דומיא דנזבחה מאליה.

ב. וברמב"ם (פ"ד משחיטה ה"א): "עכו"ם ששחט... שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתה מן התורה, שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו, מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור". ומבואר דלפנין מקרא שיש 'איסור' באכילת שחיטת נכרי, ומשמע דלא הוי כנזבחה מאליה, שעצם שחיטת הנכרי הוי שחיטה גמורה ואך שאסרתה תורה. וע"ע בראב"ד (פ"ב מאבזה"ט): "...כי עובדי כוכבים הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה לחמור הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכלום אסף רוח בחפניו". פליג עמש"כ הרמב"ם דשחוטה ע"י עכו"ם אין בה דין נבילה, וס"ל דהפסול שלהם הוא משום שהם כבהמות ואינם נחשבים לכלום, והיינו כמשמעות התוספתא דה"ל כנשחטה מאליה, וע"כ ה"ל כבהמה שלא נשחטה שהיא נבילה. וע"ע ברא"ש הנ"ל מה שפליג על הרמב"ם.

ג. שיטת רש"י: יעו' בתבואות שור (סי' ב' ס"ק א) שבד' רש"י ריש פ' העור והרוטב משמע כהרא"ש. וע"ע ברש"י ק"ז: (ד"ה השוחט): "אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה", ולכא' לד' רש"י הללו נתכוין התב"ש, ודקדק הלשון 'דלא אשכחן שחיטה לגביה' דמשמע דאינו בפרשת שחיטה כלל, וצ"ע. וע"ע רש"י לעיל יט: (ד"ה שחט ופגע בו נקב): "נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים - דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא". ומשמע דשחיטת עכו"ם אינה פוסלת, אלא דלא עביד ליה ישראל שיעור שחיטה.

בביאור שיטת הרמב"ם

א. ויעו' עוד ברמב"ם בהל' שאר אבות הטומאות (פ"ב ה"י) שנסתפק בהא דאיתא חולין יג. דשחיטת נכרי נבילה האם הוא מדאור, וכתב מסברא דנפשיה: "וקרוב בעיני שאף זה מדברי סופרים". ואף דאיסור אכילה משחיטתו ד"ת: "לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה אסורה וטהורה". וע"ע בראש יוסף (חולין יג.) דכוונתו דכשם שמצאנו בשחיטת טריפה דמהניא להוציא מידי נבילה ה"ה שחיטת נכרי מהני להוציא מידי נבילה. ועיי"ש דלפ"ז הא דאיתא ברמב"ם פ"ד מהל' שחיטה דלוקה היינו דלוקה משום הלאו ד'פ'... וקרא לך ואכלת מזבחו'.

ב. ולדרכו של הראש יוסף נמצא דשחיטת נכרי מתרת אף באכילה, אלא דחייל ע"י שחיטתו איסור מקרא ד'וקרא לך ואכלת מזבחו'. אך לכא' מהא דהוק' לרמב"ם האיך יתכן שאסור באכילה ואפ"ה אינו נבילה משמע דהגזיה"כ הוא דשחיטה אינה מתרת כלל באכילה, והו"ל כנבילה לענין אכילה וע"ז תמה הרמב"ם דא"כ מדוע לא הוי נבילה לענין טומאה. וכן משמע מהא דהשווה הרמב"ם דין זה לשחיטת טריפה. דיעו' בד' הגר"ח הלוי (במכתב שבסוף חי' מרן ר"ז הלוי) שביאר ד' הרמב"ם הללו עפ"י הא דמשמע בגמ' (להלן פה): דהא דטריפה אסורה אי"ז רק משום דין טריפה שבה, אלא דאית בה חסרון היתר שחיטה לענין אכילה. ובזה דמי לשחיטת נכרי 'דהיא נבילה גמורה לענין אכילה', יעוי"ש. ועכ"פ מבואר דהגר"ח נקט דלא כהראש יוסף אלא ס"ל בדעת הרמב"ם דשחיטת נכרי הוי שחיטה גמורה לענין טומאה, ושחיטה פסולה לענין היתר אכילה.

ג. ובין לדרכו של הראש יוסף ובין לדרכו של הגר"ח הרי חזינן דנקטו בדעת הרמב"ם דהא ודאי דנכרי חשיב 'בר זביחה', ולדרכו של הרא"ש גם לאחר שאסרה התורה אכילת זבחו ליכא שום חסרון בעצם ההיתר של השחיטה, וגם לדעתו של הגר"ח אף דכלפי היתר אכילה הוי שחיטה פסולה מ"מ הרי ברור שאין כאן שום חסרון בעצם מעשה הזביחה, וע"כ שכל החסרון הוא בכח חלות ההיתר של השחיטה.

ד. והנה, בד' הרמב"ם בהל' אבזה"ט גבי הא דכתב לחלק בין דין איסור אכילה לטומאת נבילה, מתבאר שאין הדבר מוחלט אצלו אלא 'קרוב בעיני...'. וצ"ת במה נסתפק הרמב"ם בד"ז לומר דאף יש בו טומאת נבילה, והלא חזינן

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ג)

- שחיטת נכרי, בביאור שיטת רש"י -

מטריפה שאין ההיתר של האכילה ודין טומאת נבילה תלויים בז"ז. ולכאור' צ"ל דס"ד דהרמב"ם דיתכן דבהא דאסרה תורה לאכול יש לנו לומר שהוא פוסל את גוף השחיטה, וע"כ אף דביסוד ההלכה הוא 'בר זביחה' מ"מ ה"ל כעין שאר הלכות שחיטה [כדרסה וחלדה] דאף דבכלל מעשה שחיטה הם מ"מ דינם הוא שפוסלות בגוף השחיטה וע"כ גם אין בו היתר אכילה וגם ה"ל נבילה. וא"כ נמצא שנסתפק הרמב"ם בגוף החידוש של הראש יוסף והגר"ח, האם גם לאחר שנפסלה שחיטת עכו"ם אכתי מעשה שחיטתו מעשה זביחה גמור הוא ואך דנתחדש שאין שחיטתו מתרת. או"ד שהתורה הפקיעתו לגמרי מתורת זביחה, ושוב ה"ל כאילו נזבח מאליו, והנפק"מ בדין נבילה וכו"ל.

❖ שיטת רש"י בדין פסול שחיטת עכו"ם בסימן הראשון

גמ': אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עובד כוכבים וסימן אחד ישראל שהיא פסולה, שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים. ויעו' רש"י (ד"ה פסולה): "ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטת עובד כוכבים, מיהו שחיטת ישראל נמי לא היא והוא לא כקוק בעלמא ואיטרפא לה". ויש להעיר כמה הערות בד' רש"י:

קושיות והערות בדברי רש"י

א. **משמע בד' רש"י דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס לא בעינן לחידוש של רבא, והיינו משום דהוי פשיטא לן ששחיטת עכו"ם פוסלת, וכל החידוש הוא רק אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס דהו"א דכל שלא נסתיימה השחיטה ע"י נכרי אינה פוסלת,** [וע"ע להלן מה שדקדק בזה הא"ז]. **אך צ"ת,** דאם נימא בשיטת רש"י דסבירא ליה דהחסרון בשחיטת עכו"ם הוא משום דחשיב כ'נזבחה מאליה' ולא משום שיש דין 'פסול' בשחיטתו, [כשיטת הרא"ש ודלא כהרמב"ם, ועי' לעיל דהתבאר'ש נקט שכן היא שיטת רש"י]. **א"כ מה איכפת לן ששחט עכו"ם מעיקרא הא עכ"פ סוף הזביחה היתה כדינה, ומאי שנא משוחט מקצת סימנים בחוץ שמתחייב משום שחיטת חוץ על חלק מהשחיטה, ומשניים ששחטו פרה אדומה דחשיב דשניהם נטמאו, דמוכח מינה שדי לנו שחלק מהשחיטה נעשית כדינה בכדי להחשב כשחיטה.** וא"כ הכא נמי נימא דכיון דסוף השחיטה היה ע"י ישראל הו"ל שחיטה כשרה, [וע"ע לעיל משנ"ת באריכות בדברי הדב"א דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס כל חלק וחלק מהשחיטה חשוב שחיטה בפ"ע, ובדעת רש"י דנקט גבי פרה אדומה שרק אם נתבבלה אמרינן איגל"מ דלא הוי שחיטה, אבל אם עשה עימה השני מלאכה הו"ל שחיטה כהלכתה ומטמאה לכאור' מוכח דס"ל שדי לנו בחלק מהשחיטה שיהיה כדינו בכדי ליתן בה תורת פרה אדומה, וי"ל]. **אך לכאור' היישוב בזה פשוט, דכ"מ דמצינו דמהני להחשב כשחיטה בפ"ע היינו במקום שעכ"פ נעשה שיעור שחיטה כדין ואך שהגורם לחיוב הוא רק חלק מהמעשה ובזה אמרינן דחשיב כשחיטה בפ"ע ע"מ להתחייב, אבל הכא אף שחשיב דנשחט ע"י ישראל מ"מ אין די בזה דעכ"פ אין כאן 'שיעור שחיטה' ע"י ישראל.** וע"ע בסוגיא לעיל יט: "שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים". ועיי"ש רש"י (ד"ה שחט): "דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא".

ב. **ומאידך, אם נימא דרש"י סבור כהרמב"ם דשחיטת נכרי פוסלת, וע"ז קאמר דמ"מ למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס לא נאמר הפסול של שחיטת נכרי אלא בסוף, צ"ת בתרת. חדא,** מאי שנא משאר פסולי שחיטה (דרסה וחלדה וכו') שנאמרו גם במעשה השחיטה, ולא רק בסופה. [והנה בשיטת הרמב"ם גופיה הרי היה מק"ל דע"כ שאין זה פסול בגוף מעשה השחיטה, וכדחזינן בדעת הרמב"ם דחשיב מעשה שחיטה לגבי דלא חשיב נבילה (יעו' לעיל באריכות), אך בלשון רש"י ריש פ' העור והרוטב מבואר להדיא דלא אשכחן שחיטה גבי נכרי, דלכאור' מבואר בזה דעכ"פ הוא פסול בגוף השחיטה, וי"ל].

ג. **ועוד.** דא"כ לא הו"א כקוק בעלמא, דהרי לדעת הרמב"ם שחיטת נכרי הוי שחיטה כהלכתה ואך דיש בה פסול, וכיון דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס הך פסול לא נאמר אלא בסופה של השחיטה א"כ הו"ל שחיטה ראוי' ואמאי נטרפה. [ועי' בליקוטי שיעורים אהלי ישועה, שדקדק לשון רש"י כ: (ד"ה וכו') דהא דלא הוי טריפה תיכף בנקיבת הוושט הוא משום ש'זהו דרך הכשרה', ולפ"ז לא נתחדש לן דתחילת השחיטה לא חשיבא כקוק בעלמא אלא בשחיטת ישראל שזהו דרך הכשרה, אבל שחיטת נכרי שלעולם אינה מכשרת הדר דינא דחשיב כקוק, אך לכאור' הלשון כקוק 'בעלמא' קצת משמע דאין לו כלל תורת שחיטה, וצ"ע].

ד. **מש"כ רש"י דאף דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס לא חשיב שחיטת נכרי צ"ב.** דהנה לדרכו של הגר"ח הלוי (הובאו דבריו במכתב הגר"ב בחו"ש הגר"ב סוף ח"ג, ובשיעור הגר"ב שבספר עולת שלמה, ונדפסו בכתבי הגר"ח מהדו' חדשה) מוכח מתוך הסוגיא להלן לו. דאף למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מ"מ לאחר השחיטה איגלאי מילתא למפרע דהוי שחיטה, (ועיי"ש

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ג)

- שחיטת נכרי, בביאור שיטת רש"י -

רד"ה אינה לשחיטה דמשמע דכן נקט בביאור הסוגיא, וא"כ לאחר שנסתיימה השחיטה הול"ל דחשיב דמעיקרא היה בו שחיטת נכרי. [ואף אם נימא דס"ל לרש"י דשחיטת נכרי אינה אוסרת אלא בסוף השחיטה אכתי צ"ע הלשון דלא מיקרי שחיטת נכרי].

ה. ובמש"כ רש"י 'שחיטת ישראל נמי לא הויא והויא לה כקוץ בעלמא'. ולכאור' כוונתו למש"כ לעיל (יט: ד"ה שחיטתו) דבמקום דלא הוי שחיטה כדינה נעשית נקובת הוושט ע"י תחילת השחיטה. וע"ז קאמר רש"י דכיון דהכא לא נעשית תחילת השחיטה ע"י ישראל אף שאין בה פסול מחמת דין שחיטת נכרי מ"מ הול"ל טריפה כדין נקובת הוושט. וצ"ת. דלמש"כ רש"י גופיה דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס לא חשיב שחיטת נכרי א"כ גם אם נשחטה ע"י ישראל הרי אין נקראת שחיטה אלא לבסוף, וא"כ מדוע חשיב שחיטת ישראל. והנה לדרכו של הגר"ח הלוי דאף למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מ"מ לאחר השחיטה איגלאי מילתא למפרע דהוי שחיטה באמת אתי שפיר הא דלא חשיב נקובת הוושט ע"י שחיטת ישראל, שהרי איגלאי מילתא דהיה שחיטה כבר מעיקרא, אך שוב תיקשי כדלעיל, אמאי לא מיקרי שחיטת נכרי והלא כיון דנגמרה השחיטה ע"י ישראל איגל"מ שגם תחילת השחיטה הוי שחיטה, והול"ל לפסול מחמת דהוי שחיטת נכרי.

ו. עוד צ"ע, במש"כ רש"י דהוי טריפה וק' בתרתי. חדא. שהרי נקובת הוושט הוי נבילה. [והנה שיטת רש"י להלן לב: (ד"ה ויש מהן) בטעמא דנקובת הוושט הוי נבילה: "נקובת הוושט... דאיתרע מקום שחיטה דידהו". היינו, דהוא חסרון דלא מהני ביה מעשה שחיטה, ולפי"ז הרי אם הוי נקטינן דיש משמעות למעשה שחיטת הנכרי לק"מ, דכיון דשחיטת ישראל מצטרפת למעשה הנכרי ממילא אף אם נימא דמאיזה טעם שהוא נאסרה ע"י שחיטת הנכרי מ"מ לא הול"ל נבילה שהרי תוך כדי השחיטה לא אמרינן איתרע מקום שחיטה. אך לפ"מ דמשמע ברש"י דשחיטת הנכרי לא הוי שחיטה א"כ הול"ל ככל קוץ בעלמא שאין שחיטה מועלת במקום זה]. עוד צ"ב. דכיון דשחיטת הנכרי אינה מצטרפת, הרי נמצא שאין כאן שיעור שחיטה כהלכתה ע"י ישראל, [ויעור' לעיל יט: רד"ה שחט ופגע בו נקב: "נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים - דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא"], וא"כ אמאי לא חשיב נבילה, וצ"ע.

בדברי האור זרוע בשחיטת רש"י – פסולי שחיטה במיעוט קמא

א. יעור' באור זרוע שדקדק בהא דמבואר בד' רש"י שדברי רבא נאמרו רק אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס. דמבואר בזה דהא דבעינן לחידוש רבא דנאסר משום ש'עשה בה נכרי מעשה טריפה' הוא דווקא אליבא דהך מ"ד, אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס אפי' אם לא עשה בה מעשה טריפה [היינו ששחט רק תחילת הקנה] פסלה. וע"ע בבה"ג (שהובא באשכול) דכן פשטות משמעות דבריו, [אלא שהאשכול דחק בביאור דבריו, יעוי"ש]. וצ"ב במה תלויים הדברים אהדדי.

ב. ובעיקר הדבר לכאור' יש להעיר, דלכאור' שחיטת קנה ע"י עכו"ם לא גרעה מפסוקת הגרגרת, וכמבואר בלשון רש"י דהול"ל כקוץ בעלמא, וא"כ מדוע שחיטת נכרי פוסלת בזה. וע"ע באשכול סי' י"א שהק' כן על משמעות ד' בה"ג, ועיי"ש שהוסיף להק' דילפינן נשחטה מאליה (היינו פסוקת הגרגרת) ושחיטת עכו"ם מחד קרא, וא"כ מאי שנא הא מהא.

ג. ולכאור' מבואר בזה דרש"י אזיל בשחיטת הרמב"ם דשחיטת נכרי הוי פסול [ולא משום דאינו בר זביחה] ולפי"ז לק"מ קו' האשכול, שהרי באמת לא ילפינן להו מחד קרא. ולפי"ז מתבאר מה דתלינן להו אהדדי, דכיון דס"ל לרש"י דהפסול הוא גם במיעוט קמא דקנה, ממילא יש בזה חילוק בין השיטות, דמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס דחשיב שחיטה כבר מתחילת הקנה ע"כ פוסל כבר בתחילת השחיטה, משא"כ למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס דלדידה אין כאן כלל שחיטת נכרי וע"כ א"א לפסול השחיטה אלא מכח מה דעשה בה מעשה טריפה.

ד. אך אכתי צ"ע, דיעור' רש"י לעיל כח. (ד"ה ושהה בה כו' כשרה): "משום דחצי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי". מבואר דגבי שהייה נקט רש"י דתחילת הקנה לא חשיב תחילת שחיטה, וא"כ צ"ת מאי שנא שחיטת עכו"ם שפוסלת בתחילת הקנה משהייה במיעוט קמא שאינה פוסלת.

ה. והנה שיטת רש"י דשהייה במיעוט אחרון פוסלת אף שכבר נשחט כשיעור פוסלת, ועי' בבית הלוי שביאר דאף דאם לא שחט כל הסימן כשר מ"מ אם שחט כולו הוי שחיטה בכולו וגם בסופו יש דין פסולי שחיטה. ולכאור' זהו מקור להא דנקט דגם בתחילת הקנה יש לפסול דאף שאם נפסקה הגרגרת אינו פוסל משום דלא בעינן ביה שחיטה מ"מ

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ג)

- שחיטת נכרי, בביאור שיטת רש"י -

כל שעשה בו מעשה שחיטה שפיר י"ל דפוסל. אך א"א לומר כן, דיעו' רש"י להלן ל: (ד"ה החליד): "החליד במיעוט סימנין לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמרינן הא אישתחית שפיר ברוב סימנין, או דלמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה, ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי". מבואר, דאף דנסתפקה הגמ' דיתכן דליכא פסולים במיעוט בתרא מ"מ הא הוי פשיטא לה לגמ' דחלדה במיעוט קמא הוי נבילה ודאי. וא"כ ע"כ דהא דבתחילת הסימן חשיב שחיטה אינו מאותו הטעם דבסופו חשיב שחיטה, והדר צ"ת אמאי חשיב שחיטה בתחילת הקנה. גם צ"ת שנא תחילת הסימן מסוף הסימן.

ו. יעו' בתוספתא ריש חולין דאם שחט ישראל רוב סימנים ומירק עכו"ם כשרה. [וכן איתא בגמ' לעיל יט:]. מבואר, דמעשה עכו"ם במיעוט בתרא אינו פוסל. וע"ע בדרישה שהק' מאי שנא משהייה במיעוט בתרא. וע"ע בש"ך (י"ד סי' ב' ס"ק כ"ז) שביאר דהיינו משום ששחיטת עכו"ם אינה פוסלת אלא במקום שעושה מעשה טריפה. וכן הוא להדיא בסוף התוספתא: "שחט בה דבר שאינו עושה טריפה וישראל בא וגמרה מותרת באכילה". אך לשיתת רש"י [אליבא דהא"ז] צ"ע, דכיון דס"ל דשחיטת נכרי במיעוט קמא אוסרת א"כ מדוע במיעוט בתרא אינו אוסר. וכפשוטו הרי עכ"פ בברייתא מבואר דלא כדעת רש"י גבי מיעוט קמא, וא"כ אין להק' משם על דבריו. אך יעו' בסוגיא לעיל יט: דמבואר כההיא תוספתא להדיא, ועיי"ש ברש"י (ד"ה שחט במקום נקב) "נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישאל, ובפלגא קמיינת לא מיטרפא דפסוקת הגרירת שיעוריה ברובא". ועיי"ש בסוגיא דאזלא גם בשיטת ר' יוחנן, וא"כ ד' הא"ז צ"ע. וע"ע בכנסת הגדולה מש"כ בזה.

חסר: בסוגיא לעיל יט: יעוי"ש היטב. בד' הרמב"ם פ"ט מהלכות שחיטה ה"ד. שחיטת חוץ.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ:; סוגיית הגמ' ב"ק עב:; סוגיית הגמ' ב"ק עא:--

❖ פלוגתת רש"י ותוס' אימתי אמרין איגל"מ דלאו שחיטה היא

בסתירת הסוגיא מ: לשיטת רש"י

א. **יעו' תוס' ד"ה אירע פסול בשחיטה**, ונקטו תוס' דלדרכו של רש"י נמצא דהא דאמרין איגל"מ דלאו שחיטה היא כלל היינו דוקא שנתקלקלה השחיטה. אך תוס' גופייהו פליגי וס"ל דאף אם נתקלקלה מחמת מלאכה נמי אמרין דאף אם אירע בה פסול לאחר שחיטה אינה מטמאה.

ב. **ויעו' סוגיית הגמ' להלן מ:** גבי בהמת קדשים דס"ד דגמ' דתיכף ששחט בה סימן אחד לע"ז שוב אינו מתחייב בה משום שחוטאי חוץ. **ועיי"ש ברש"י (ד"ה מחתך)** שהק' מהא דאיתא בסוגיין דאם שחט בה סימן א' בחוץ מחייב, ונמצא דמתחייב תיכף בשעת שחיטת סימן ראשון קודם שנאסרה. **ועיי"ש שתי:** "דכי אמרין סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים... דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה... אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל... קמא נמי לאו שם שחיטה עליה...". **ומבואר**, דכל פקע מינה שם קדשים בסימן שני שוב אינו מתחייב גם על סימן ראשון, וכ"מ דאמרין דבסימן ראשון נתחייב הוא רק אם לבסוף נסתיימה השחיטה כדינה.

ג. **וע"ע שו"ת הגרעק"א (סי' קס"ה)** שתמה מאוד דלכאור' הסוגיא בדף מ: מוכחת דלא כד' רש"י בסוגיין. **דאף דהתם נקטה הגמ' הלשון 'מחתך בעפר הוא' הרי ברור דשחיטתו היא שחיטה גמורה**, [ונפק"מ דאף שנאסר בהנאה מ"מ יש בו תורת שחיטה להוציא מידי נבילה (כמבואר בחולין פא:)] ולענין איסור אותו ואת בנו (כמבואר חולין פה:). וכן איתא להדיא בתוס' ב"ק עא: דחשיב שחיטה גמורה, ואף דאינו ראוי לפתח אה"מ]. **ונמצא דהסוגיא להלן מ:** איירי באופן שאין פסול בעצם השחיטה אלא פסול אחר, ואפ"ה מק' בגמ' דכיון שנתקלקלה השחיטה לאחר סימן ראשון שוב לא יתחייב על שחיטת סימן ראשון משום שחוטאי חוץ. **ותיקשי דכ"ז שפיר רק לדרכם של תוס' בסוגיין דס"ל שגם במקום שאין הפסול בגוף השחיטה אמרין איגל"מ דנפסלה השחיטה. אבל לדרכו של רש"י דס"ל דבמקום שלא נתנבלה ולא נתקלקלה השחיטה לא אמרין איגל"מ דלאו שחיטה היא א"כ מדוע לא נימא דאף דנאסרה מחמת ע"ז שבה מ"מ לא פקע ע"ז תורת שחיטה מסימן קמא.** [וביותר תיקשי דנמצאו ד' רש"י סותרים אהדדי, שהרי רש"י עצמו ביאר שם דאיגל"מ דפקעה תורת שחיטה מסימן א' אף דלא נתנבלה השחיטה].¹

יישוב החז"א

א. **וע"ע בחז"א מש"כ ליישב בשיטת רש"י (י"ד סי' ג' ס"ק כ"ז): "דנהי דחשיבא עבודה קודם שנתקלקלה לטמא בגדים דחשבינן את הקלקול כנולד אח"כ ועד עכשו שחיטה היא**, מ"מ לענין חיוב שחוטאי חוץ כיון דבעד השחיטה עצמה את מחייבת ל' בעינן שישחוט שחיטה שלמה או מקצת מן השלימה וכיון שאחר ששחט מקצת נאסר משום עכו"מ אי אפשר לחיובי' משום שחוטאי חוץ, אין ראוי לחייבו משום מקצת, דאין כאן מקצת של שחיטה שלימה בחוץ". **היינו, דייסד החז"א דכל מה דאמרין דלכו"ע כשעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ חייב אף במקום שלא נשלמה**

¹ **הגרעק"א וכל האחרונים** הניחו ליסוד ברור שרש"י בדף מ: סבור דאף לאחר שנאסרה לע"ז אכתי חשיב שחיטה, והא דאיתא בגמ' מחתך עפר בעלמא לאו דווקא הוא, **ואכן כן משמע ממש"כ (בד"ה מחתך)** דבעינן 'דגמר לשחיטה בעודה קדשים', ומשמע שאם פקע מינה שם קדשים אף אם יש בה תורת שחיטה כבר אינו מתחייב משום שח"ח. **וכן נראה מסוף דבריו** שכתב 'אבל לענין שח"ח לאו שחיטת קדשים'. **וע"ע בד"ה עולא:** 'מכי שחית בה פורתא פקע שם קדשים מינה וחייב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן וחיתוך עפר הוא'. **אך באמת עיקר הנחה זו צ"ע**, דמאידך יש משמעות ברש"י דאחר שנאסרה לע"ז אינה חשובה שחיטה כלל, **וכמבואר בלשונו:** "אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל" דחיתוך עפר בעלמא הוא". **וכן הוא בהמשך דבריו:** "...אע"ג דלאו שחיטה היא". **וע"ע ברש"י** שהוק' לו דאם מחתך בעפר בעלמא הוא האך מתחייב ע"ז על שחיטה בשבת, **ותי' דחייביה אינו משום שחיטה אלא משום נטילת נשמה**, ולדרכו של הגרעק"א לכאור' אין שום מובן לקו' ולתי'. **ולכאור' מכ"ז מוכח דרש"י** נקט דהא דאין בו משום שח"ח הוא משום שע"י השחיטה לע"ז ה"ל נבילה גמורה וע"כ אין שייך בה תורת שחיטה, ולפ"ז הרי אין מקום לקו' הגרעק"א, דאדרבא רש"י לשיטתיה בסוגיין הוצרך לחדש שע"י שחיטה לע"ז פקע מינה תורת שחיטה לגמרי. [והתוס' דנקטו בסוגיין דאף במקום דלא נפסלה השחיטה בטלה תורת שחיטה מסימן קמא גם הם לשיטתייהו אזיל דנקטו בב"ק עא: דלשון 'מחתך בעפר בעלמא' לאו דווקא הוא, דודאי הוי שחיטה גמורה, יעוי"ש]. אלא דאם נימא כן בדעת רש"י צ"ע מהמשנה הנ"ל פא: ופה: דמבואר שגם שוחט לע"ז יש בו תורת שחיטה להוציא מידי נבילה ולגבי דין אותו ואת בנו. אמנם אף שבמשניות הנ"ל מבואר להדיא דחשיב שחיטה עכ"פ חזינן להדיא בתוס' ב"ק עא: דקס"ד דליכא תורת שחיטה בנעבדה לע"ז, וא"כ בהכרח דלא סתרי אהדדי. [והנה לגבי טריפה מצינו דין שחיטה להוציא מידי נבילה הגם שאינו שחיטה לגבי להתירו באכילה, (יעו' רמב"ם פ"ב מאבות הטומאות) וכן מצינו בשעיר המשתלח ובעוד דוכתי, אכתי ק' מה"ת לחלק כן לגבי ע"ז, דאם נימא דהטעם דל"ח שחיטה הוא משום דכתותי מיכתת שיעוריה א"כ לא ליהוי שחיטה לשום דבר]. וכ"ז צ"ע.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ'; סוגיית הגמ' ב"ק עב'; סוגיית הגמ' ב"ק עא:-

השחיטה בחוץ, היינו רק באופן דהוי מקצת משחיטה שלימה הראוי לחיוב, אבל במקום שמאיזה טעם שהוא המשך השחיטה כבר אינו ראוי לחיוב משום שחוטי חוץ הדר דינא שמקצת השחיטה אינה מחייבת.

ב. ולפי"ז ברור החילוק בין פרה אדומה לשחוט חוץ. דהא ודאי בין בפרה אדומה ובין בשחוט חוץ וע"ז לא בטלה תורת שחיטה מסימן הראשון. [וכמבואר בדברי רש"י בסוגיין דהא דאמרין שהקלקול חל למפרע ואגל"מ דלאו שחיטה היא הוא דין מסויים בשחיטה, אבל כשחל פסול אחר כל הפסול הוא רק מכאן ולהבא]. **וע"כ בשחיטת פרה אדומה** אף ששחיטת הסימן השני לא היה בו תורת שחיטת פרה אדומה מ"מ כיון שבסימן קמא היה תורת שחיטת פרה אדומה [וזה לא פקע, וכנ"ל] מחמת כן הוא נטמא. **אבל לגבי חיוב שחוט חוץ** אף שבודאי לא פקע למפרע תורת שחיטה מסימן הראשון [כיון שהשחיטה עצמה לא נתקלקלה] מ"מ ע"י ששחט לע"ז שוב א"א לחיוב על המשך השחיטה מדין שחוט חוץ, [אולי משום דלא חזי לפתח אהל מועד, יעו' תוס' ב"ק עא:] וכיון שאין כאן שחיטה שלימה הראוי לחיוב שחוט חוץ ע"כ א"א לחיובו גם על 'מקצת השחיטה' [היינו סימן ראשון] אף שהמקצת מצד עצמו היה בו תורת שחיטה חוץ הראוי לחיוב.

ג. וע"ע בקה"י (סי' י"ג ס"ק ב) ובספר זית רענן [הובא על גליון שו"ת הגרעק"א מהדו' מכון המאור], ותו"ד שדעת רש"י שלדין חיוב שחוט חוץ בעינן חלק משחיטת קדשים שלימה, וכיון שע"י ששחטה לע"ז פקע הימנה תורת קדשים [יעו' בית רענן מה שביאר בזה, וצ"ע]. שוב א"א לחיוב על השחיטה השלמה משום שחוט חוץ, וע"כ אינו מתחייב גם על מקצתה.

ד. ובעיקר הנחת החז"א דרש"י בדף מ: נקט שהסימן הראשון היה שחיטת חוץ ואך שאין אנו מחייבים אותו עליה משום דלא הוי חלק משחיטה שלימה, יש לעיין. חזא. דלשון רש"י. 'אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל... קמא נמי לאו שם שחיטה עליה' לכאור' משמע דבטלה למפרע תורת שחיטת חוץ גם מהסימן הראשון. [ולדרכו של החז"א צריך לדחוק דלאו היינו דבטלה לגמרי תורת שחיטת חוץ, אלא דאין בו 'חיוב' שחוט חוץ, ואל תתמה, שהרי גם לשון הגמ' מחתך בעפר לאו דווקא הוא], וצ"ע. **ועוד.** דלכאור' כל ד' החז"א לא אתי שפיר אלא אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס, דלדרכו שפיר י"ל דאינו מתחייב על מקצת השחיטה אא"כ הוא מקצת משחיטה שלימה. אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס הרי בה"א של הגמ' חזינן דלדידיה חשיב שחיטה גמורה כבר ע"י תחילת השחיטה אף במקום שלא נסתיימה השחיטה, [שע"כ נקטה הגמ' דאף בנתנבלה החלק הראשון חשיב שחיטת פרה אדומה]. ולכאור' גם בשחיטת חוץ כן הוא, שמקצת השחיטה מחייבת מצ"ע ולא משום שהיא חלק משחיטה שלימה. וא"כ דוחק לומר שהגמ' הדרא בה לגמרי, והשתא ס"ל דאין מחייבים אלא על מקצת משחיטה שלימה. **וביתר. דיעו' בסוגיית הגמ' ב"ק עא:** 'באומר בגמר זביחה הוא עובדה' ועיי"ש ברש"י דנקט שהגמ' אזלא בשיטת ר' יוחנן דס"ל ישנה לשחיטה מתוע"ס. ומוכח א"כ, דאף דתחילת השחיטה לא היתה שחיטת ע"ז מ"מ מתחייב עליה ע"י שסוף השחיטה היתה לע"ז, הרי דלדעת רש"י לא בעינן חלק משחיטה שלימה המחייבת, וצ"ע. [ואולי י"ל דכל סברת החז"א היא רק בדין שחוט חוץ, וצ"ע].

שיטת רבינו תם

א. יעו' תוס' (ד"ה אירע פסול) שביארו דהסוגיא איירי שהשחיטה נפסלה ע"י שעשה עימה מלאכה אחרת, ואעפ"כ אמרין דאיגל"מ דלאו שחיטה היא: "...דכיון דנתקלקלה א"כ לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות, אבל אירע פסול בהזאתה אין לחוש דכבר נעשית השחיטה בכשרות". **ולפ"ר נראה מדבריהם** שנאמרה בזה הלכה מסויימת בהלכות פרה אדומה, שע"י שנעשית מלאכה עם השחיטה פקע מהשחיטה תורת שחיטת פרה אדומה למפרע וע"ז נמצא שגם כשהראשון שחט לא היה זה עסק בפרה אדומה וע"כ אינו מטמא. **אך אכתי לא מבואר היטב** יסוד החילוק בין הזאה לשחיטה, מדוע בהזאה אמרין דאף דנתקלקלה המשך ההזאה לא מפקיע דין הזאה למפרע, ואילו גבי שחיטה אמרין דנתקלקל תורת שחיטת פרה אדומה למפרע, וצ"ת. **וצריך לומר כדרכו של הגר"ח הלי** שחלות שם פרה אדומה חייל ע"י השחיטה, וכל שלא נשחטה ב' סימנים כדינה א"א שיחול עליה תורת פרה. **אכן א"א לבאר כן,** דא"כ הרי אין בזה שום דמיון לדין שחוט חוץ, דשאני התם דהשחיטה עצמה הוי שחיטה גמורה, ומשא"כ הכא דלא חייל תורת פרה אדומה.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ:; סוגיית הגמ' ב"ק עב:; סוגיית הגמ' ב"ק עא:--

ב. **ויעו' תוס' ב"ק עב.** (ד"ה כי קמחיב) דאחר שהביאו דברי ר"ת בסוגיין כתבו: "אלמא משמע התם דאפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כשאירע פסול באמצע אין תחילת השחיטה שחיטה". הרי להדיא, שאין זה דין מסויים שנאמר גבי שם שחיטת פרה אדומה, אלא כלל בעיקר ההלכתא דישנה לשחיטה מתעו"ס. אך לפי"ז לכא' אין שום מובן לסיום ד' התוס', במה שחילקו בין שחיטה להזאה, וצ"ע. [ועיקר החילוק בין שחיטה להזאה הוא ברור גם לדעת התוס', דכיון שהוא הלכה מסויימת בדין ישנה לשחיטה מתעו"ס אין שייך זה בהזאה, אך לשון התוס' לכא' לא משמע כן, וצ"ת]. **ובעיקר בביאור שיטת תוס' בדין נפסלה בשחיטה יעו' מש"ת להלן בתוך הסוגיא ב"ק דף עב.**

❖ בסוגיית הגמ' בבא קמא עב.

א. **גמ': "וטבחו כולו בעינן". ועי' רש"י:** 'וטבחו כולו משמע'. **ולכא' נראה דס"ל** דאין זה דרשה אלא כן הוא משמעות הלשון. **וע"ע רש"י כתובות לד.** (ד"ה לאו דמריה): "וחיובא דתשלומי דו"ה טביחה כתיב בהו, ועד גמר שחיטה לא מיחייב...". **מהא דלא הביא רש"י** לשון הכתוב 'וטבחו' מוכח שאין זה דרשה מיתור, אלא שזהו משמעות לשון 'טביחה'. **ולכא' הביאור בזה,** דטביחה משמעותה 'תוצאת' המעשה, והא ודאי דלא חשיב 'טבוח' ומוכן כ"ז שלא נסתיימה השחיטה.

ב. **אך יעו' פני יהושע** דא"א לבאר כן בכוונת רש"י: "כוונתו דמא"ו יתירה קא דרש מדלא כתיב וטבח, וכן משמע לקמן דמהאי טעמא ממעטינן מכרה חוץ מרגלה וכו' משום דומכרו כולו משמע אבל אין לפרש דפשטא דוטבחו משמע כדרך טביחה והיינו כולו דא"כ גבי שחוטי חוץ וחולין בעזרה נמי נימא הכי דהא כתיב בהו זביחה ושחיטה...". **וצ"ע מד' רש"י בכתובות.**

ג. **תד"ה דאי ישנה לשחיטה:** **הק' אמאי לא מוכחינן** מעצם ההלכה של שחוטי חוץ וחולין בעזרה דאינה לשחיטה אלא לבסוף, דאם ישנה לשחיטה מתעו"ס תיקשי האיך יתחייב והא בסוף השחיטה מחתך בעפר בעלמא הוא ולדעת תוס' הרי א"א לחייבו על ההתחלה אם לא נסתיימה השחיטה כהלכתה. **ומשמע בדבריהם,** דהא לא הוק' להם אמאי נאסרה בפורתא קמא, וכל הקו' הייתה דהן אמנם נאסרה לכתחילה אבל אמאי מתחייב כשנגמרה שלא בהכשר. **וצ"ת,** דלכא' הו"ל לתמוה גם עצם הדבר שנאסרה בפורתא קמא, וצ"ע.

פלוגתת הראשונים בדין מחשבת פסול בתחילת השחיטה למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס

א. **יעו' רש"י ד"ה אינה לשחיטה:** "ונפקא מינה לענין המחשב בקדשים חוץ למקומם או חוץ לזמנן או מחשב שלא לשמן אינה מחשבה אא"כ חישב בסוף שחיטה". **[ויש להעיר** מדוע הוצרך רש"י לחדש נפק"מ ולא הביא הנפק"מ המבוארות בסוגיא דחולין כט:]. **וכן מבואר ברש"י פסחים סג.** ד"ה עדיין היא מחלוקת. **וכן הוא ברש"י זבחים ל.** **אך יעו' במאירי דפליג על רש"י:** "ולענין פיסול מחשבה בקדשים מיהא כולם מודים דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואף מחשבה שבתחילת שחיטה פוסלת".

ב. **וע"ע בסוגיית הגמ' זבחים ל.** גבי ב' מחשבות בזא"ז דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס הו"ל ב' המחשבות בסוף שחיטה, **ולכא' מבואר בזה להדיא כשיטת רש"י** דלהך מ"ד לא מהניא מחשבה אלא בסוף השחיטה. **אך יעו"ש בתוס' (כט: ד"ה מחלוקת):** "דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף כך (יש) לי מחשב בשני סימנים כמו מחשב בסימן אחד כיון דאין המחשבה חלה אלא בגמר רוב שחיטה". **מבואר,** דנקטו בביאור ד' הגמ' דלהך מ"ד מהני מחשבה בשעת השחיטה אלא שהיא חלה רק בשעת גמר השחיטה, וע"כ חשיב ב' מחשבות בב"א. [וכן מבואר בדף ל. תד"ה אמר אביי].

ג. **ולכא' שורש פלוגתת רש"י עם תוס' והמאירי תלוי בשיטות האחרונים בביאור ההלכתא דאינה לשחיטה אלב"ס.** **לדעת רש"י** הך מ"ד סבור דכ"ז השחיטה לא חשיב אפי' מעשה שחיטה, ואף בסוף המעשה הוא דאמרינן דאיגל"מ דהויא שחיטה כבר בתחילתה. **והגר"ח הלוי ביאר** דעל כרחין צריך לומר דהא דאמרינן איגל"מ היינו רק בדברים הנוגעים מכאן ולהבא, וכדמוכח כן מהא דנתקנה הדם, דחזינן דאף דאמרינן איגל"מ לא מהני ליתן בדם דין דם שחיטה למפרע אלא מכאן ולהבא, [וכן משמע ברש"י לו. יעו"ש]. **ולפי"ז י"ל דה"ה במחשבת פסול,** דכיון דליכא השתא מחשבה הו"ל כדבר הנוגע למפרע דומיא דדם פסול ודומיא דשחיטת הראשון בפרה אדומה. **[והעירוני,** דאם

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ:; סוגיית הגמ' ב"ק עב:; סוגיית הגמ' ב"ק עא:-

נימא דיסוד הפסול של מחשבת שלא לשמה הוי חסרון בעבודה לשמה, [ולא מחשבה הפוסלת] לכאור' הוא חסרון בגוף מעשה השחיטה, וא"כ ה"ל דומיא דחלדה ושאר פסולים דפסלי גם מכאן ולהבא, וצ"ע].

ד. **ובשיטת תוס'** דנקטו דאף למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס מהני מחשבה בשעת העבודה, **לכאור' צ"ל כדרכם של האחרונים** [ויעור' אר"ש וחז"י] שביארו דהא ודאי חשיב 'מעשה שחיטה' כבר בשעתה, ועיקר הפלוגתא נוגעת לנידון 'המתיר של השחיטה'. [והוכיחו כן מהא דחזינן דשאר פסולי שחיטה (חלדה וכו') שייכי כבר בשעת שחיטה]. **וע"כ סבירא להו לתוס'** דהא מיהת לא נפיק מתורת עבודה ושפיר מהניא בה מחשבה שתחול לאחר מכן. **ולכאור' כן הוא שיטת המאירי. אלא שנחלקו**, דלדעת תוס' החלות של המחשבה לא חייל אלא בסוף השחיטה, [וכמשמעות הסוגיא בזבחים] ואילו לדעת המאירי לכאור' משמע דחייל תיכף בשעת מעשה השחיטה. **אלא שעצם הגדר בזה עדיין צ"ת**, אמאי חילקו בין עצם המחשבה דשייכא גם במעשה השחיטה, ואילו חלות הפסול ל"ש אלא בשעה שחל עליה תורת שחיטה, וצ"ת].

ה. **אך יעור' תוס' ב"ק סה.** (ד"ה מה לי קטלא) שנקטו דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס הול"ל דכיון שבסוף השחיטה הבהמה שווה פחות א"כ היה לו להתחייב תשלומי דר"ה כפי שעת סיום השחיטה ולא כפי שוויה בשעת תחילת השחיטה, יעוי"ש היטב. **וצ"ת האם מבואר בזה** דכ"ז השחיטה אינו אפי' 'מעשה שחיטה', אר"ד י"ל, דהמחייב בטביחה הוא חלות שם טבוח, וכמבואר בגמ' דטבחו כולו במשמע, וי"ל.

בביאור ד' תוס' ד"ה כי קא מחייב [ובתוס' חולין כט:]

א. **עיקר ד' תוס'** מוסבים על דברי הגמ' בהר"א, דלמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס הול"ל דהוא הדין בננוגע לחיוב דר"ה דטביחה שיש לו להתחייב על שחיטת פורתא קמא. **וע"ז הק' תוס'** דכיון דאירי בשחיטת חולין בעזרה וסוף השחיטה פסולה הרי אין לו להתחייב גם על פורתא קמא, והוכיחו כן מסוגיין שמבואר גבי פרה אדומה שאפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כשאירע פסול באמצע אין תחילת השחיטה שחיטה וגם הראשון טהור, עכת"ד.

ב. **ודבריהם צריכים ביאור רב. חדא.** עיקר מש"כ ד'סוף השחיטה פוסלת צ"ת, שהרי בשוחט חולין בעזרה לא אירע שום פסול בעצם השחיטה [וכדמבואר כן להדיא בתוס' ב"ק עב: ד"ה איסורי הנאה, יעוי"ש]. **וא"כ גם כשנסתיימה השחיטה** אכתי הול"ל שחיטה גמורה, ומה חסרון יש כאן, הלא בגמ' מבואר דשעת החיוב הוא בפורתא קמא ובשעה זו עדיין היתה בהמה של הבעלים 'ודמריה טבח', והשחיטה עצמה הרי הוי שחיטה גמורה מתחילה ועד סוף, וא"כ מדוע נקטו תוס' דאין לו להתחייב דר"ה. **עוד הוסיפו האחרונים לתמוה** (יעור' בחי' ר' מאיר שמחה, ובמשנת ר"א קדשים סי' ט"ו, ועוד) מה ראי' הביאו תוס' משחיטת פרה אדומה והלא התם ע"י המלאכה בטלה לגמרי תורת שחיטת פרה אדומה ושוב לא הוי עסק בפרה אדומה, משא"כ הכא דהוי שחיטה גמורה ואך דהשתא אינו שלו. וצ"ע.

ג. **ויעור' בד' הגרעק"א** (שו"ת קס"ה) **שביאר ד' ר"ת**: "דהא דישנה לשחיטה מתוע"ס היינו בשחט סי' א' בחוץ וסי' א' בפנים, דכיון דסוף השחיטה שייך ביה חיוב שחיטת חוץ אלו שחטו בחוץ מש"ה גם בשחטו בפנים חייב על תחילת שחיטה שבחוץ. אבל בפרה כיון דסופו אין ראוי לטמא בגדים דנפסלה במלאכה גם תחילת השחיטה לא הוי שחיטה לדבר הזה לטמא בגדים, דנפסלה". [וע"ע בקה"י סוף ד"ה אכן לכאור']. **וע"ע כע"ז בד' הגרא"ק** (משנת ר"א קדשים סי' ט"ו), **ועיי"ש שהוסיף** שכן הוא משמעות לשון הגמ' 'איגלאי מילתא דלאו שחיטה היא כלל', והיינו, דאיגלאי"מ דכבר מעיקרא לא היתה שחיטה לגבי ענין זה. **אך אכתי צ"ע** אם אפשר לבאר כן גבי חיוב דר"ה, דהתם השחיטה מצ"ע גם בסופה יש בה תורת שחיטה לגבי דר"ה ואך שעכשיו יש חסרון צדדי שכבר אינה שייכת לנגב, ולכאור' הול"ל דומיא דשוחט סוף הסימן בפנים, וצ"ע.

❖ **יישוב הקוב"ש – בביאור שיטת תוס' בדין ישנה לשחיטה מתוע"ס**

א. **ויעור' בקובץ שיעורים** (ב"ק אות ל"ט) שכתב בביאור דברי ר"ת: "...ועל תחילת השחיטה גרידא לא מיחייב, וזו סברת ר"ת גבי נתקלקלה פרה בשחיטה דאינה מטמאה בגדים". **ומבואר דבר חידוש בשיטת תוס' ביסוד ההלכתא דישנה לשחיטה מתוע"ס.** דנקטו דשחיטה היינו צירוף של כל השחיטה כולה מתחילה ועד סופה. **וע"כ עיקר החיוב** שלו הוא רק אם מתקיים כל המעשה ביחד, [ועיי"ש מה שביאר הטעם בהא דבשחיטת חוץ לא בעינן שכל מעשה

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ:; סוגיית הגמ' ב"ק עב:; סוגיית הגמ' ב"ק עא:-

השחיטה יתקיים בחוץ². אך לפי"ז אכתי צ"ת מדוע אמרנו 'כיון ששחט בה פורתא אסרה אידך לא דמריה קטבח', והרי לא חשיב שחיטה אלא לאחר שנצטרף כל המעשה, וצ"ע. [והא דחזינו שהראשון ששחט נטמא אף שהוא לא סיים השחיטה, היינו משום דסיבת הטומאה בפרה אדומה היינו ההתעסקות בפרה, וכיון שנסתיימה השחיטה כדינה ממילא הוי התעסקות בפרה].

ב. **וע"ע בקוב"ש** (אות י"א) **שהוכיח מד' תוס' ב"ק סה.** (ד"ה מה לי) דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אם נשחט מתחילה ע"י אחר והגבגב סיים את שחיטתו אינו מתחייב, [משא"כ למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס שדי אם עשה את סוף השחיטה]. **ומוכח בשיטת תוס' כנ"ל**, דאליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס היינו דצריך לעשות מעשה השחיטה מתעו"ס, ואם חלק מהמעשה לא נעשה על ידו אינו מתחייב על השחיטה.

ג. **אך יעו' בתוס' זבחים קי. שנראה שנסתפקו ביסוד ההלכתא דישנה לשחיטה מתעו"ס.** יעו' סוגיית הגמ' בזבחים: 'קומץ מהו שיתיר שיריים כנגדו'. **ופרש"י:** 'הקטיר קומץ לבדו על מנת להתיר חצי השירים ובוררן לחלקן, מהו לאוכלן'. **ועי"ש בתוס' (ד"ה ואי אליבא):** "וצ"ע אי שחט סימן אחד וקבל אחד דמו וזרקו כיון דחשיב חצי מתיר אי אמרנו משרא שרי". **מבואר דנקטו** דאף ע"י שחיטת סימן אחד בפ"ע נמי י"ל דמישרי שרי. **והרי הא ודאי** שכל ספק הגמ' הוא רק באופן שסיים את עבודת ה'חצי מתיר' [וכגון שהקטיר הקומץ בלא הלבונה] דבזה י"ל דמתיר חצי מהמנחה, אבל באותו מתיר לא ס"ד דנימא דמשרי שרי אף שלא נסתיימה עבודתו. **ומדנקטו תוס' ד"ל** דשחיטת סימן אחד מהני להתיר חצי קרבן, על כרחין דנקטו שע"י 'שחיטת סימן אחד' נשלמה עבודת השחיטה בחצי המתיר, וכ"ז לא יתכן אא"כ נימא דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס כל חלק וחלק מהשחיטה חשוב שחיטה גמורה. וכ"ז הוא דלא כתוס' בב"ק הנ"ל.

ד. **וע"ע בדבר אברהם (ח"ג סי' ב)** שכבר נסתפק ביסוד השחיטה, **האם היינו** 'שהמעשה כולה היא דהויא שחיטה', או"ד 'כל מיעוט ומיעוט מיקרי שחיטה גם בפ"ע ורק להכשירה צריך שישחוט רוב', יעו"ש. ולכא"ו הוא תלוי בפלוגתת התוס', וכנ"ל. **ולכא"ו יש להביא רא"י ברורה מהס"ד דגמ' דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס** אם שחט סימן אחד ונתנבלה הול"ל דהראשון טמא, הרי דסברה הגמ' דשחיטת סימן אחד הוי שחיטה גמורה, אף שלבסוף לא נסתיימה השחיטה, וכ"ש במקום שנסתיימה השחיטה ד"ל דכל חלקו וחלק מיקרי שחיטה גם בפ"ע. **אכן לדעת תוס' א"ז רא"י**, שהרי ס"ל דאיירי בנעשית מלאכה באמצע, אבל השחיטה עצמה נסתיימה כהלכתה, [אבל לדעת רש"י לכא"ו הוא רא"י ברורה וכן יש להוכיח בשיטתו בעוד דוכתי]. **וע"ע לעיל באריכות** מה שנתבאר בזה בשיטת הר"ן ובשיטת שאר ראשונים. [ועי"ש נפק"מ בכ"ז בשחט א' מקצת סימנים בחוץ ושחט אחר את השאר בפנים, האם הראשון מתחייב].

❖ סוגיית הגמ' בבא קמא עא:

א. **גמ' ב"ק ע"א:** "ורבי מאיר אמאי מחייב שוחט לע"ז כיון דשחט בה פורתא אסרה אידך איסורי הנאה הוא ולא דמריה קא טבח, אמר רבא באומר בגמר זביחה הוא עובדה". **והוק' לראשונים** דאם נימא אינה לשחיטה אלב"ס אמאי נאסרה תיכף מששחט בה פורתא. **וע"ע בברכת שמואל** (סוף מס' ב"ק) דעיקר הקו' היא דבדף עב. דייק בגמ' דאם נאסרה תיכף בשעה ששחט בה פורתא מוכח דישנה לשחיטה מתעו"ס ואילו בגמ' עא: הגמ' שתקה מלדון בזה, ומשמע דאזיל אליבא דכו"ע, [וע"ע בתור"ד שדקדק כן להדיא]. **ומצאנו ג' שיטות עיקריות בראשונים בביאור ד' הגמ'.**

ב. **שיטת רש"י:** יעו' רד"ה כיון דשחט בה פורתא, דהגמ' אזלא אליבא דמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס וע"כ נאסרה כבר בשעה שששחט בה פורתא. אבל למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס אף בשוחט לע"ז לא נאסרה אלא לבסוף. **אך צ"ע**, דמבואר בד' רבא דר"מ איירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה, ולכא"ו למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס בעינן שכל השחיטה תהא באיסור, וא"כ אמאי נאסרה כשכל השחיטה היתה שלא לשם ע"ז ורק סופה היה לשם ע"ז. **ולכא"ו**

² ועיקר דבריו אזלי על ד' תוס' ב"ק עא: שכתבו כעין ד' ר"ת בסוגיין גבי איסור שחוט חוץ. דאפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס אם בסוף השחיטה לא היתה ראוי' לאהל מועד פטור גם על תחילת השחיטה. וע"ז הק' הגרא"ו "מאי שנא בנעשה אינו ראוי בסוף שחיטה דפטור, ואם סוף השחיטה היתה בפנים חייב, דהכא והכא סוף השחיטה היתה בפטור". ותי' כנ"ל, ועי"ש עוד מה שיישב בהא דבשחוט חוץ מתחייב הגם שלא סיים השחיטה בפנים, עפ"י מש"כ לייסד בגדר החיוב של שחוט חוץ. אך יעו' בתוס' רבינו פרץ ב"ק עב. דמבואר דבריו דלא כד' הגרא"ו, וצ"ע.

ישנה לשחיטה מתעו"ס (ד)

- פלוגתת רש"י ותוס' בפרה אדומה, חולין מ'; סוגיית הגמ' ב"ק עב'; סוגיית הגמ' ב"ק עא:-

מוכח בזה כדרכו של הדבר אברהם דלמ"ד ישנה לשחיטה מתעו"ס כל חלק וחלק הוי שחיטה בפ"ע, וע"כ די לנו בהא דרך בסוף השחיטה הו"ל שחיטה לשם ע"ז. **וע"ע ברמ"ה** (שיטמ"ק ב"ק עב.): "...ישנה לשחיטה להיאסר בהנאה מתחילה ועד סוף כלומר בין בתחילה בין בסוף". ולכא' הוא כדמוכח בד' רש"י.

ג. **שיטת תוס':** יעו' תד"ה כיון ששחט בה פורתא אסרה: "ואפילו למ"ד אין לשחיטה אלא בסוף נאסרת בפורתא קמא שהאיסור תלוי במעשה ולא בשחיטה כדקאמרין בהשוחט אע"ג שאמר המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה". **ולכא' כוונתם**, דהכא לא אסרינן ליה מחמת עבודת השחיטה אלא דבשביל לאסור בעינן מעשה בעלמא, וכדחזינן בסוגיא חולין מ. דעשה בה מעשה כל שהוא אסרה. **אך האחרונים תמהו מאוד** (יעו' ברכ"ש, וחז"א) דלא דמי כלל לסוגיא בחולין, דהתם איירי באופן שעבד לבהמת חבירו, ובזה שפיר אמרינן דאף שעבודה גרידא לא אסרה מ"מ עבודה עם מעשה כל דהו אוסרת. אבל הכא איירי בתקרובת וכיון דלא עשה בה אלא מעשה כל שהוא בלא שום עבודה האיך תיאסר משום תקרובת, וצ"ע.

ד. **שיטת הראב"ד:** יעו' **בראב"ד** (שיטמ"ק ב"ק עב.): "שמע מינה אינה לשחיטה אלא לבסוף. פירוש דבר שאינו נאסר כי אם בשביל שם שחיטה כגון חולין שנשחטו בעזרה שאינם נאסרינן אלא מפני שם זביחה, דאמרין... וזבחת מבקרך... אינו נאסר עד גמר שחיטה. אבל שאינו נאסר בשביל שם שחיטה אלא מפני איסור אחר אפילו בכל דהו נמי מיתסר כגון שוחט לעבודה זרה דאמרין לעיל כיון דשחט בה פורתא אסרה וכו' וכן הדין לשוחט בחוץ שאינו נאסר אלא בשביל שם שחיטה". וצ"ת בכוונתו. **ועי' ברכ"ש שנקט דעיקר פלוגתת רש"י והראב"ד** תלויה בפלוגתתם בהא דמבואר בסוגיא בסנהדרין דבעינן עבודה כעין פנים, ונחלקו שם בסוגיא האם נאסרו גם 'תולדות' של עבודות כעין פנים. **והראב"ד** סבור דגם תולדות אסירי, וס"ל דתחילת שחיטה לא גרעה מתולדה. **אבל רש"י פליג** וס"ל דבעינן עבודה גמורה, וע"כ למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס אינו מתחייב על תחילת השחיטה. אך צ"ע האם אפשר להעמיס כן בלשון הראב"ד, וצ"ת.

ה. **ולכא' במש"כ הראב"ד:** 'אבל שאינו נאסר בשביל שם שחיטה אלא מפני איסור אחר' משמע יותר דכוונתו כדרכם של האחרונים שנקטו דגם למ"ד אינה לשחיטה אלב"ס ודאי תחילת השחיטה יש לה תורת 'מעשה שחיטה', ובזה חילק בין מקום שנאמר דין 'זביחה' דהכוונה בזה לתוצאת מעשה השחיטה [היינו, לדין 'זבוח'] ובין ע"ז שלא נאמר בו לשון זביחה וע"כ גם תחילת השחיטה שיש בה תורת מעשה שחיטה הו"ל עבודה גמורה.

ה. **וגם לדרכו של הברכת שמואל** לכא' יש להכריח כן בדעת הראב"ד, שאם נימא דלמ"ד אינה לשחיטה אלב"ס תחילת המעשה לא חשיב כלל מעשה שחיטה, (ואך למפרע חייל עליה תורת שחיטה) א"כ לכא' ודאי שתחילת שחיטה גרעה מתולדה, שהרי אין בה שום משמעות של שחיטה. **ולכא' מוכח בזה דנקט הראב"ד** דגם תחילת השחיטה חשיבא מעשה שחיטה.

ו. **יעו' בתורי"ד:** 'פי' אפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף גבי ע"ז מודה דבמעשה כל דהו נאסרת כדאמר' בפ' השוחט עשה בה מעשה כל שהוא אסרה. ואע"ג דלא הוי שחיטה דלא בעינן שחיטה ממש אלא מעשה כל דהו שאפילו אם נתנבלה בידו נמי אסרה במעשה כל דהו... דהתם בעינן שחיטה שהנוחר חולין בעזרה אינן אסורין בהנאה אבל גבי ע"ז לא בעי' שחיטה שאף הנוחר לשם ע"ז אסרה בהנאה דלא גרע משחטה נכרי לשם ע"ז שהוא אסורה בהנאה". **וצ"ת** למה הוא תלוי האם יש דין שחיטה.

שחיטה מפורעת (א)

- פלוגתת רש"י ותוס', בד' האור זרוע-

שיטת רש"י בריעותא של שחיטה שאינה מפורעת

- א. **יעו' רד"ה בשנים ושלשה מקומות:** "שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה". **ובד"ה מפורעת:** "מגולה ונכרת, דהיינו במקום אחד". **ובד"ה חץ שחוט:** "שחיטה דומיא דחץ שאינו חותך בב' מקומות". **ומכל הנ"ל נמצא משמעות שיטת רש"י** שעיקר החסרון הוא במה דהוי שחיטה בב' וג' מקומות, **וצ"ת** מהו הריעותא בהא דהוי ב' וג' מקומות. **עוד צ"ת**, מה שייך ענין 'מגולה וניכרת' להא דבעינן 'במקום אחד'.
- ב. **וע"ע בתוס' שהק' על רש"י:** "דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה, ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא". **וכע"ז הק' גם הרא"ש הרמב"ן והרשב"א.** [וע"ע להלן בחילוק שבין קו' תוס' והרא"ש לקו' הרמב"ן והרשב"א] **ועיי"ש בתוס' דנקטו בשיטת רש"י** דודאי דאיירי באופן שיש רוב במק"א, ואעפ"כ יש בזה חסרון משום דבעינן 'בית שחיטה דמירוח רווח'. [וע"ע בחת"ס שהביא ד' התוס' להלן ע"ב ד"ה החליד, יעוי"ש].
- ג. **וע"ע בספר התרומה (הלכות שחיטה סי' ח):** "...שאינן בית השחיטה מרווח רווח, כי הסימן חתוך בהרבה מקומות ואין רוב החתוך ניכר". **ומבואר כדרכם של תוס'** שהגריעותא הוא רק במה דאין השחיטה ניכרת, אלא שע"י חיתוך בהרבה מקומות אין רוב החיתוך ניכר. **ועיי"ש עוד,** דלפ"ז 'אם הסימנים חתוכין כולן לכולי עלמא כשרה אף ע"פ שהם חתוכין גם במקום אחר... שחתוכין לגמרי ניכר בטוב'. [וכן איתא ביש"ש (סוף סי' ז), וכן נקט בתבר"ש סי' כ"א, יעוי"ש].
- ד. **אך לכאו' ברש"י מבואר להדיא דלא כן,** דהן אמנם בהך דינא דמפורעת פ' רש"י דבעינן מגולה וניכרת, אך בלפוטא דיליף מחץ שחוט משמע דס"ל שעיקר החסרון הוא במה דהוי ב' וג' מקומות. וגם בהא דבעינן מגולה וניכרת משמע ברש"י שהעיקר שיהיה במקום אחד, ובתוס' משמע דאין שום גריעותא בעצם מה דהוי בב' מקומות, ואדרבא, אם יצויר שיהיה מקום בית השחיטה מירוח שוב לא איכפת לן דהוי ב' מקומות. **וע"ע באור זרוע (סי' שע"ח)** שכן משמע בביאור שיטת רש"י, יעוי"ש היטב. **וא"כ לכאו' הדרא קו' תוס' והראשונים לדוכתא,** דאם אין רוב במק"א וכו' ואם יש רוב במק"א א"כ שחיטה מפורעת היא.
- ה. **ולדרכו של רש"י לכאו' צריך לומר** דס"ל דשחיטה מפורעת היינו שניכר בחיתוך עצמו שנעשה בתורת שחיטה ולא חיתוך בעלמא, וע"כ לא מהני ב' וג' מקומות, שאף שמצטרף רוב ע"י החיתוך העליון והתחתון מ"מ אין מגולה ניכר בכל א' מהם בפ"ע דהוי שחיטה ולא חיתוך, [וע"ע להלן אמאי ס"ל לרש"י דכשיש רוב במק"א חשיב שחיטה מפורעת].

פלוגתת תוס' והרמב"ן בביאור ד' רש"י

- א. **יעו' תוס' (ד"ה השוחט) שהק' על רש"י:** "דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה, ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא". **וכע"ז הק' גם הרא"ש הרמב"ן והרשב"א.** **וצ"ת** אמאי הוי פשיטא להו לראשונים שאם אין רוב במק"א אין שחיטתו כשרה.
- ב. **וע"ע ברמב"ן:** "...ותימה הוא אם שחט מיעוט סימנים למטה ומיעוט למעלה למה תכשר, שלא שחט אלא מיעוט דהא ודאי בעינן רוב עוביו או רוב חללו של סימן". **והיינו,** דנקט דרש"י איירי באופן שלא נצטרפו השחיטות לרוב עביו של סימן, וע"כ תמה מאוד בדעת רש"י, מה"ת להכשיר כשלא אפיק שום חיותא ע"י השחיטה. **וע"ע בקרבן נתנאל (ס"ק ל)** שכן ביאר גם קו' התוס' והרא"ש.
- ג. **ויעו' לעיל בסוגיא בדף יט:** גבי שחיטה העשויה כמסרק, דאיירי באופן שכמה חיתוכים שאינם במקום אחד מצטרפים להיקף רוב הסימן, ומבואר שם שיש בזה ריעותא דשחיטה שאינה מפורעת. **ולפ"ז לכאו' היה מקום לומר** דבאופן זה איירי רש"י בסוגיין, שכל השחיטות נצטרפו להיקף רוב הסימן ואפ"ה הוי חסרון של שחיטה מפורעת כיון שאינם במקום אחד, ולפ"ז לכאו' לק"מ קו' הרמב"ן על רש"י. **וצ"ת מדוע** הבינו הרשב"א והרמב"ן שאין זה כוונת רש"י. **ואולי י"ל דבמש"כ רש"י** 'וחזר והתחיל לשחוט...' משמע דהכוונה שהתחיל לשחוט למעלה מאותו המקום ששחט קודם לכן, וא"כ על כרחין דאיירי באופן שלא נצטרפו יחד לרוב בהקף הסימן. [ואכתי צ"ת, דפלא הוא דס"ד דרש"י נקט שאם לא נשחט רוב היקף הסימן הו"ל שחיטה כשירה, וצ"ע רב].

שחיטה מפורעת (א)

- פלוגתת רש"י ותוס', בד' האור זרוע -

ד. אך יעוי' בלשון התוס' '...דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה'. [וכן הוא לשון הרא"ש]. ולכאור' משמע בדבריהם שהקו' היא בא"א מקו' הרמב"ן והרשב"א. דאף אם נעמיד ד' רש"י באופן שנצטרף רוב היקף הסימן מבו"ג מקומות, אכתי תיקשי דכיון דאין רוב במקום אחד אלא בצירוף שבין שני השחיטות הרי פשיטא שא"א שיצטרפו השחיטות אפי' למ"ד דלא בעינן שחיטה מפורעת. אך צ"ת מהיכן הוי פשיטא להו דאף באופן שיש בין ב' השחיטות רוב היקף הסימן א"א להכשירו לכ"ע. [ואולי דס"ל דכיון דבכל מקום יש רוב שאינו שחוט ע"כ כל חיתוך בפ"ע לא חשיב כלל כחלק משחיטה וא"א שיצטרפו אהדדי, וע"ע להלן דלכאור' א"א לומר כן].

ה. וע"ע בתוס' ד"ה דילמא שביארו ד' הגמ' להלן: 'השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה... מהו דתימא ליחוש דלמא סמכי אהדדי והאי לא אתי למעבד רובא והאי לא אתי למעבד רובא, קא משמע לן דאין חוששין'. ועיי"ש בתוס' דלדרכו של רש"י היינו כפשוטו, דחיישינן שאף אחד מהם לא ישחוט רובא, אך לפי' השאלות הכוונה שבין שניהם לא יהיה רוב, יעוי"ש. ומבואר, שנקטו תוס' דלהדיא מבואר בגמ' [אליבא דרש"י] דאפי' למאן דל"ב שחיטה מפורעת לא מהני שנעשית שחיטת רוב בין שניהם אלא בעינן שנעשית שחיטת רוב ע"י אחד מהם. ולפי"ז שפיר הק' תוס' הכא דא"א לבאר ברש"י דכוונתו שע"י ב' השחיטות יש רוב, אלא ע"כ דחד מינייהו עבד רוב.

ו. וע"ע באור זרוע (סי' שע"ח) שנסתפק בביאור ד' רש"י האם רב מתיר אפי' באופן 'שבין שניהם הוי רוב דהוי שחיטה כשירה, וזה החידוש דאע"ג דאין רוב במקום אחד אפ"ה כשירה'. אר"ד, דבאופן זה אפי' רב מודה דלא מהני, ומשום דלכו"ע בעינן שחיטה במק"א, והפלוגתתא היא 'היכא ששחט כאן רוב אחד וחזר ושחט רוב אחר אצלו למעלה או למטה'. ולכאור' ב' הצדדים הללו הם ב' האופנים שדנו התוס' בקו' בדעת רש"י. וא"כ מבואר בדברי האר"ז כנ"ל, דהך צד שנקטו תוס' בדעת רש"י דאיירי באופן דליכא רוב במקום אחד היינו אפי' כשהחיתוכים מצטרפות לרוב היקף הסימן, ודלא כהרמב"ן דנקט דהיינו רק כשאין החיתוכים מצטרפות לרוב היקף הסימן.

ז. ולדעת תוס' נמצא דפשיטא להו דרש"י פליג על השאלות, דהרי ס"ל דאף במקום שע"י ב' החיתוכים יש שחיטת רוב היקף הסימן לכ"ע לא הוי שחיטה, ודלא כהשאלות דס"ל דלמאן דל"ב שחיטה מפורעת הוי שחיטה. ועיי' תבואות שור (סי' כ"א ס"ק ו) שנקט כן מסברא.

ח. אך לדעת הרמב"ן והרשב"א שביארו דרש"י איירי באופן דליכא שחיטה ברוב היקף הסימן ובזה פליגי ר' יוחנן ור"ל, לכאור' י"ל דה"ה דפליגי גם באופן שע"י שחיטתם נצטרף רוב בהיקף הסימן, [וכמבואר בסוגיית הגמ' לעיל יט: גבי שחיטה העשויה כעין מסרק]. ונמצא דלשיטתם רש"י מודה לבעל השאלות ביסוד הפלוגתתא. וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' ח"י ס"ק ד) שהכריח כן בדעת רש"י, יעוי"ש. [אלא דאכתי י"ל דס"ל לרש"י דבמקום שנצטרפו ב' השחיטות לרוב כ"ע מודו דהוי שחיטה מעליא, ובזה נסתפק האר"ז בדעת רש"י, יעוי' להלן].

פלוגתת תוס' והאר"ז בשיטת רש"י האם אפשר לצרף ב' השחיטות לרוב

א. יעוי' לעיל דבתוס' מבואר דאף באופן שנצטרף רוב בין שניהם לכ"ע לא חשיב שחיטה כדינה, ועיי"ש שלדעת תוס' כן מבואר להדיא בהמשך ד' הגמ' דחיישינן שמא אף א' מהם לא ישחוט רובא. וע"ע בחתם סופר שדקדק בד' רש"י: 'שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה', ומשום דבחיתוך הראשון לא עשה רוב קרי ליה 'חתך', והתחתון יש בו רוב וע"כ נקט הלשון 'שחט'. וע"ע בגירסת השיטמ"ק מרש"י בכת"י שגם שם חזר רש"י וחילק בין הלשונות. [אך יש להעיר דתוס' הביאו לשון רש"י באר"א: 'חתך כאן וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה', וא"כ ודאי שאין דבריהם מיוסדים על דקדוק זה]. אך יעוי' באור זרוע דפליג על תוס' ונקט אליבא דרש"י דהפלוגתתא היא אפי' במקום שאין רוב באחת השחיטות.

ב. וצ"ת מדוע נקטו תוס' בפשיטות דאף כשיש רוב בין שניהם א"א שיצטרפו לשחיטה כשרה. וע"ע באר"ז שגם הוא נסתפק בדעת רש"י, ומעיקרא העלה צד דיתכן שכל פלוגתתם הוא דווקא באופן שחד מינייהו שחט רובא אבל במקום דהוי רוב רק ע"י צירוף ב' השחיטות כ"ע מודו דלאו שמה שחיטה. וצ"ת מה חסרון יש בזה, ומדוע לא נימא דמצטרפים לשיעור רוב השחיטה.

שחיטה מפורעת (א)

- פלוגתת רש"י ותוס', בד' האור זרוע-

ג. ויעו' בתבר'ש (סי' כ"א ס"ק ו) **שביאר סברא בזה**: "דאף ע"ג דלענין טריפות מצרפינן לרובא, כדאיתא בגמ' להלן מה. (דניקבה כנפה מצטרפים לרובא, יעוי"ש) מ"מ הא הקפידה תורה בשחיטות טפי ובעי' דליפוק חיותיה בקרוב טפי...". **ולכאו' כוונתו**, דכיון דבכל מקום בפ"ע יש רוב שאינו שחוט ע"כ לא נפקא חיותיה בקרוב. **ועי"ש שגם השאילות דפליג היינו רק משום דהיה לו ראי' מבוארת מהגמ' לזה, אבל מסברא דנפשין א"א לומר כן.**

ד. **אך לכאו' ד' התבר'ש צ"ע, דבשאילתות מבואר דלא זו בלבד דאם היו זה כנגד זה אמרינן דמצטרפים אלא אפי' כשאינם זכ"ז. וע"ע ברא"ש (סי' ד) שביאר הסברא בזה**: "וכן מסתבר, דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו ויש כאן רוב בצירוף". **הרי להדיא שגם מסברא דנפשין י"ל שאין שום חילוק בזה, וי"ל. וע"ע במאירי מה שהביא ראייה לדברי השאלות**: "שהרי לענין טרפות אמרו בגרירת ניקבה כנפה מצטרפין לרוב חללה וטרפה, וודאי כשם שמצטרפין הנקבים לטרפות כך ראוי שיצטרפו השחיטות להכשר". **ולכאו' מבואר בזה דנקט דהסברא הפשוטה היא להשוותם אהדדי, ודלא כהתבר'ש, וצ"ע.**

ה. **וע"ע באו"ז** שאחר שהעלה צד דמודה רב במקום שלא היה רוב בא' מהשחיטות, דחה מכח הסוגיא לעיל יט: שדין שחיטה העשויה כמסרק תלוי בפלוגתתא האם בעינן שחיטה מפורעת. **ולפי"ז לכאו' צ"ת בדעת התוס' דלכאו' כל דבריהם הוא דלא כמבואר להדיא בגמ' דמצרפים ב' החיתוכים ביחד. גם צ"ב האין נקט התבר'ש דרש"י פליג על השאילתות משום שאין לו מקור לחדש דמצטרפים, הרי לכאו' בגמ' מבואר להדיא דאפי' במקום שהשחיטה אינה במקום א' כל שבין שניהם יש רוב הם מצטרפים לאהדדי.**

ו. **וליישב ד' תוס', לכאו' צריך לומר דשאני שחיטה העשויה כמסרק דמבואר בגמ' יט: דאיירי בשנעשית כעין הגרמה, [היינו, דשחט כעין ח"ת].** וכיון דהתם איירי באופן שאין ב' חיתוכים נפרדים אלא הוי מעשה שחיטה אחד, ע"כ מהני אף לדעת התוס'. **ושאני הכא שהנידון הוא באופן ששחט באמצע וחזר ושחט למעלה או למטה. אך אם נימא כן, לכאו' מבואר בזה דהא דנקטו תוס' דאין השחיטות מצטרפות לשיעור רוב הוא משום שא"א לצרף ב' החיתוכים למעשה אחד, וע"כ הו"ל ב' מעשים חלוקים. אך לכאו' כ"ז הוא דלא כמש"כ התבר'ש דהיינו משום דיש חסרון באופן של 'נפיק חיותא', וצ"ע.**

פלוגתת רש"י ותוס' האם כשיש רוב במקום אחד הול"ל דחשיב שחיטה מפורעת לכ"ע

א. **בקו' התוס' מבואר דנקטו בדעת רש"י** שאם יש רוב שחיטה במקום אחד מעיקר הדין הול"ל דכשירה לכ"ע, אלא דחידשו דכיון דמקום בית השחיטה לא מירוח ע"כ הו"ל בכלל שחיטה שאינה מפורעת. **אך יעו' בד' האו"ז דלכאו' נראה מדבריו דס"ל בדעת רש"י שגם בזה עיקר הריעותא הוא משום דהוי שחיטה בב' מקומות, והוא תלוי בפלוגתת ר' יוחנן ור"ל. וע"ע לעיל שגם בד' רש"י משמע שכל החסרון הוא משום דהוי שחיטה בב' מקומות ולא משום דבעינן מירוח רווח.** [ונמצא דרש"י ותוס' פליגי בתרתי. בדין צירוף של ב' השחיטות לרוב, ובדין שחיטת רוב במק"א]. **וצ"ת בדעת רש"י, מה איכפת לן שהקדים וחתך למעלה, והלא עכ"פ נעשית שחיטה גמורה בחיתוך השני.**

ב. **וצריך לומר דרש"י סבור דעל כרחין בעינן לומר דאף במקום שעושה רוב בא' מהשחיטות מ"מ ב' השחיטות מצטרפות למעשה אחד.** דאל"כ תיקשי, דתיכף משחתך מתחילה כל שהוא הרי איטרפא לה כדין נקובת הוושט, ובשלמא בכל שחיטה דעלמא כבר ביאר רש"י לעיל יט: דכשר משום שהוא חלק ממעשה השחיטה, יעוי"ש, אבל הכא דאיירי שחזר ושחט רוב סימן למעלה או למטה אכתי תיקשי אמאי ל"ח נקובת הוושט. אלא ע"כ דחד שחיטה היא וע"כ חשיב דהוי חלק ממעשה השחיטה ואינה נטרפת ע"ז. **וע"ע לשון רש"י מכת"י שהובא בהגהת שיטמ"ק**: "כגון שלא שהה שיעור שהייה בין חתיכה לשחיטה". הרי להדיא דאם הוי נקטינן דשהה בשיעור שהייה היה כאן מעשה טריפה, והיינו כנ"ל. [וקצ"ע בכ"ז מלשון רש"י בד"ה בשנים 'שחתך' כאן וחזר והתחיל לשחוט...], וקצת משמע מדבריו שהחיתוך הראשון אינו בכלל שחיטה, וע"ע בד' החת"ס לעיל, וי"ל].

ג. **ולפי"ז מתבארים היטב ד' רש"י, דכיון דס"ל דתרווייהו הוי חד שחיטה הרי נמצא דהוי שחיטה בב' וג' מקומות [וע"ע לעיל בביאור החסרון דב' וג' מקומות לדעת רש"י].** וע"כ למ"ד דשחיטה מפורעת בעינן תו לא מהני בזה מה שעשה רוב במקום אחד. **ובדעת תוס' דלא הוי ניחא להו לפרש כן, י"ל דהיינו משום שבגמ' משמע דגם בשחיטת הקנה יש**

שחיטה מפורעת (א)

- פלוגתת רש"י ותוס', בד' האור זרוע -

חסרון של שחיטה שאינה מפורעת, ואמאי לא נימא דהחיתוך שנעשה קודם לכן אינו חלק מהשחיטה ולא גרע מנפסק הקנה, וא"כ לא הוי שחיטת ב' וג' מקומות.

ד. **ובדעת רש"י דלא הוק' לו כן י"ל ב' אופנים. חדא.** י"ל דלשיטתו אזיל דס"ל דאפשר לפסול השחיטה גם במיעוט בתרא וכדרכם של האחרונים דכל שלא נסתיימה השחיטה הכל בכלל השחיטה, ולפי"ז נמצא שגם בשחיטת קנה אשכחן אופן להעמיד הנידון של שחיטה מפורעת, היינו, כשעשה מעיקרא רוב סימן ואח"כ הוסיף עוד למעלה או למטה, דה"ל ב' וג' מקומות. [ואף דבתוס' מבואר שאין חסרון בכה"ג יעו' באו"ז דנקט בדעת רש"י שגם בכה"ג הו"ל שחיטה שאינה מפורעת, ולמשנ"ת בדעת רש"י מוכח כן]. **ועוד י"ל.** לדרכו של האו"ז בשיטת רש"י גבי שחיטת עכו"ם, דלכא' מבואר שם דבאופן שהיה כל הקנה לפנינו ועשה בלא שהייה הכל חשיב מעשה אחד וגם תחילת הקנה פוסלת. [וי"ל בזה ואכ"מ]. וא"כ י"ל גם בנד"ד לא חשיב כפסוקת הקנה וע"כ יש בזה חסרון של ב' ג' מקומות.

ה. **נמצינו למדים:** דנחלקו רש"י ותוס' ביסוד הך הלכתא דשחיטה בב' מקומות חלוקים. לדעת רש"י שפיר מצרפינן תרווייהו לחד שחיטה, אלא דשמואל ור"ל ס"ל דבעינן שחיטה במקום א' ואם הוי ב' וג' מקומות חלוקים יש בזה חסרון של שחיטה שאינה מפורעת. [ועי' לעיל דזהו גוף ההלכה שכל השחיטה תהא ניכרת כא', והכא אין השחיטה ניכרת כא']. ואילו לדעת תוס' אין החיתוכים מצטרפים לשחיטה אחת, וע"כ אם יש רוב במק"א מעיקר הדין הו"ל דהוי שחיטה מעליא, וכל החסרון הוא רק משום דבית השחיטה מירוח רווח. [ואכתי צ"ת לדעת התוס', מדוע לא חשיב פסוקת הגרירת ע"י השחיטה של המיעוט, וצ"ע]. **וע"ע באו"ז דנ'** מדבריו שנסתפק בעצם הנידון האם אפשר לצרף תרווייהו לרוב. **וכן מבואר בשאלות** (בהעלותך קכ"ד): "היכא דשחט מקצת סימנין בחדא דוכת' ונדיא ידיה לדוכתא אחרית' ושחט הנך סימנין מאידך גיסא... מהו, מי אמרינן זיל להכא לא שחט רובא זיל להכא לא שחט רובא או דילמא כיון דאידי ואידי מקום שחיטה הוא ומצטרפינן". [ובעיקר ד' השאלות יעו' להלן].

שחט רוב ואח"כ שחט מיעוט

א. **יעו' בתוס'** דביארו הטעם שבשחטו שניהם רוב ל"מ להכשיר: "דמ"מ כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט אינה מפורעת ונפסלה וכיון דכבר נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כשגם חבירו גמר הרוב". **ועי' בראש יוסף** שדקדק מזה שאם קדם ושחט את הרוב ואח"כ שחט מיעוט [או רוב] למעלה או למטה כשר. שהרי כבר הוכשרה שחיטה הראשונה, ותו לא מיפסלא. ועיי"ש שכן מבואר להדיא ברא"ש שכתב: **"כיון שחתך המיעוט תחלה ואח"כ חתך הרוב לא הויא שחיטה מפורעת"**. **אך יעו' באור זרוע** דלהדיא מבואר בדבריו דהפלוגתא היא גם באופן ששחט רוב וחזר ושחט למעלה או למטה רוב.

ב. **וע"ע בהעמק שאלה** (פרשת בהעלותך סי' קכ"ד) שביאר שהאו"ז דנקט שנחלקו גם בשחט מעיקרא רוב היינו משום דאזיל בדעת הסוברים דשהייה במיעוט בתרא אוסרת. ותוס' והרא"ש אזלי בשיטת החולקים. **אך יעו' ביש"ש שהק' דלכא' דמי** 'לשהייה וחלדה במיעוט בתרא דהכל כחדא שחיטה' ועיי"ש שביאר דלא אמרינן כן, משום שכבר נגמרה השחיטה בהכשר, והוסיף: 'אבל מה ששחט אח"כ למטה הוא כאילו שוחט אח"כ ביד או ברגל'. **וכן מבואר בראש יוסף.**

ג. **ולכא' נראה דהאו"ז והרא"ש לא פליגי.** דהרא"ש אזיל בשיטת התוס' דהחסרון הוא משום דבית השחיטה לא מירוח וע"כ ס"ל שאם כבר הוכשרה השחיטה תו לא מיפסלא. **אבל לדעת רש"י** שהחסרון הוא בשחיטת ב' וג' מקומות לכא' אין נפק"מ בין אם נעשה מקודם או לאחר מכן, וע"כ האו"ז דאזיל בדעת רש"י ס"ל דאף אם שחט מעיקרא רוב יש בזה חסרון של שחיטה שאינה מפורעת. **וביותר,** דהא דאיתא ביש"ש דאחר ששחט רוב לא חשיב פסול במיעוט בתרא ומשום דהו"ל כשוחט ביד ורגל, כ"ז לא א"ש אלא לדעת תוס' דס"ל שאין מצרפים השחיתות אהדדי, [יעו' לעיל]. **אבל לדעת רש"י** דס"ל דלעולם מצטרפים לחדא שחיטה על כרחין דהו"ל כמיעוט בתרא, וע"כ אף דמעיקרא שחט רוב כיון ששחט למעלה ולמטה ומצטרף לשחיטה הראשונה שוב הו"ל שחיטה בב' וג' מקומות וכמש"כ האו"ז.

נפלה סכין (א)

- כוונה למעשה, שחיטה ע"י אדם, כח גברא -

מתבאר בסוגיא ב' הלכות בשחיטה. דין שחיטה ע"י אדם, ודין כוונה. **דין שחיטה ע"י אדם** מבואר להדיא במשנה דילפינן מ'זבחת' מה שאת זובח אתה אוכל, והוא לכו"ע. **ודין כוונה**. כפשוטו ילפינן לה להלן בגמ' מקרא ד'זבחת' שנית'. ובגמ' מבואר שהלכה זו תלויה בפלוגתת ר' נתן ורבנן, ודקדק רבא דבמשנה מבואר כר"נ דבשחיטה לא בעינן כוונה.

בדין שחיטת אדם: אשכחן פלוגתתא בראשונים בגדרו. האם הוא דין 'מעשה אדם' גרידא, או שנאמרה בו הלכה של 'כח גברא'. יעו' ברא"ש (סי' ח) רשב"א בחי' ובפלוגתת הרשב"א והרא"ה בתוה"ב (יא.). וע"ע תוס' סנהדרין עז. ובדברי הגר"ח הלכות שכינים (פי"א ה"א) ובגליונות החזו"א. וכפשוטו הוא הלכה מסויימת שנאמרה בשחיטה ולא בטבילה, וכמבואר בגמ' להלן דנפל הגל על אדם וכלים כשר, ואם לא בעינן כוונה ל"ב אפי' יושב ומצפה.

בדין כוונה בשחיטה: יעו' באריכות בהמשך הסוגיא גבי כוונה בטבילה. והתם מתבאר דילפינן לה מקרא ד'זבחת' שנית'. אך יעו' ברא"ש ובמהר"ם (על רש"י ד"ה אבל הכא) מקור אחר וגדר אחר בדין הכוונה [אליבא דר"נ]. וע"ע בתוס' בסוגיין כמה סוגי כוונה. וע"ע בד' הרמב"ן והרשב"א בסוגיין. **וע"ע בסוגיית הגמ' לעיל יב: גבי שחיטת חשו"ו**. **ועיי"ש עוד בד' תוס' והראשונים בהא דמהני גדול עומד ע"ג**.

❖ שחיטה ע"י אדם

מצאנו ג' דרכים בהמתבאר דהפילה הוא כשרה, האם היינו רק באופן שיש עכ"פ כוונה למעשה הפלת הסכין, וכן משמע בד' רש"י וברא"ש. **או"ד** דבעינן שחיטה ע"י כח גברא. וכן מבואר בד' הרא"ה בבד"ה וברשב"א בשם התוס'. **או"ד**, דלא בעינן כלל לא כוונה למעשה ולא כח גברא אלא דבעינן מעשה בידים, וכן משמע בתוס' סנהדרין עז.

בשיטת רש"י והרא"ש דבעינן כוונה למעשה

א. **יעו' רש"י ד"ה ואע"ג דלא מיכוין**: "לשחוט אלא להפלת סכין". **וע"ע בראש יוסף ובבית הלוי** (ח"ג סי' כ"ג) שדקדקו מד' רש"י דאף דלא בעינן כוונה לשחוט מ"מ בעינן כוונת מעשה, ובלא"ה [וכגון שנתקל ברגלו ומשך הסכין] פסול אף אם נעשה על ידו, **וצ"ב מדוע בעינן כוונה זו**. [וע"ע בתבר"ש ובאחרונים שדקדקו מד' תוס' לעיל יב: (ד"ה זרק): "אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין ושחט". אך צ"ע מתוס' סנהדרין ע"ז: דמשמע דלא בעינן שום כוונה למעשה].

ב. **וע"ע ברא"ש (סי' ח)**: "...ומיהו בלא כוונת שום דבר אי אפשר, מדכתיב וזבחת דהוי לכל הפחות כמו ועשית, וצריך להתכוין לשום דבר מעשה. ובענין אחר לא מיקרי כח גברא". **ועי' בראש יוסף שהק' שד' הרא"ש כסותרים מניה וביה**. דפתח בהא דבעינן כוונה לשום מעשה, ומשמע שאם נתקל ברגליו ונמשך הסכין ל"ח שחיטה, והיינו כרש"י. **וצ"ע** דשוב סיים הרא"ש שהעיקר תלוי בהא דבעינן כח גברא, [וכמש"כ הרשב"א בשם התוס' והרא"ה בבד"ה, יעו' להלן]. **וע"ע ברבינו ירוחם** (תאו"ח נט"ו ח"ב) שהביא דברי הרא"ש והשמיט הא דביאר דבעינן כח גברא. **וע"ע בפרמ"ג** (סי' ג' משב"ז ס"ק א) שהאריך בזה, **ועיי"ש שמד' הטור** שפסק דנפלה מחיקו אסור לכאו' מוכח דנקט שהעיקר דבעינן כוונה לשום דבר מעשה, יעוי"ש.

ג. **ומד' הראש יוסף משמע** דנקט דהך לישנא המבוארת ברש"י וברא"ש דבעינן כוונה להפלת הסכין, הוא מהלכות כוונה, דאף דר"נ לא מצריך כוונה גמורה מ"מ כוונה קצת בעינן, וע"כ הוק' לו דנמצאו דברי הרא"ש סותרים אהדדי. **וע"ע ביט"ש** שנקט שלכו"ע כוונה הפכית פוסלת את השחיטה. **ומבואר דס"ל** דעכ"פ בעינן כוונה קצת. [וע"ע להלן בעיקר דבריו]. **אך צ"ת**, שהרי מבואר בגמ' להלן דאליבא דר"נ נאנסה וטבלה היינו שנפלה מהגשר, והתם הא ליכא שום כוונה לשום דבר מעשה והו"ל כנתקל ומשך הסכין, והשתא אי נימא דר"נ מצריך כוונה קצת א"כ מדוע בנדה מהני נפלה מהגשר, **ולכאו' מוכח בזה דמש"כ רש"י והרא"ש** דבעינן כוונה להפלת הסכין הוא דין מסויים שנאמר גבי שחיטה, וצ"ע.

ד. **וע"ע בפר"ח (ס"ק ב) שהק' על הרא"ש ורש"י** דנקטו דבעינן כוונה למעשה, שבברייתא ילפינן מוזבחת' ולא שנזבחה מאליה' והרי כל שנעשה ע"י כח האדם כבר לא הוי נזבחה מאליה. [והפר"ח נקט דיתכן שד' הרא"ש אינם בדקדוק והאחרונים דחו דבריו]. **וע"ע בתבר"ש שיישב**, דכל שנעשה שלא בכוונה כלל חשיב נזבחה מאליה: "מה לי שנפל קורה על הסכין ומכוחו נפלה סכין ושחטה מ"ל שנפל אדם על הסכין, כולהו נזבחה מאליה קרינן ביה". **ומבואר בדבריו שהבין בד' הרא"ש** דהא דבעינן כוונה למעשה אינו שייך להלכות כוונה, אלא להלכתא דכח גברא, וס"ל

נפלה סכין (א)

- כוונה למעשה, שחיטה ע"י אדם, כח גברא -

דבלא כוונה לא מיקרי כח גברא. ולפי"ז נמצא שכל ד' הרא"ש מכוונים לדבר אחד, דכל דלא הוי כוונת מעשה לא חשיב כח גברא, ונתיישבה קו' הראש יוסף.

ה. ולכאור' ע"כ צריך לומר כן, דכיון דילפינן מ'זבח' דבעינן זביחה ע"י כח אדם, האיך נילף מינה עוד דבעינן כוונת מעשה. [ובשלמא לרבנן י"ל דהיינו מהא דהוציא הכתוב בלשון זביחה, וצ"ע] אך אם נימא שגם הך הלכתא דכוונת מעשה שייכת להלכתא דכח גברא שפיר ילפינן לתרווייהו מהך קרא. וע"ע ברשב"א שביאר ד' רש"י: "שאלמלא לא אמרה רבה הוה אמינא דכל שלא נתכוון הוא לזביחה נפלה קרי לה, דלא קרינן ביה מה שאתה זובח אתה אוכל אלא במה שזובח לדעת". הרי דנקט להדיא דכשלא נתכוין ה"ל כנעשית מאליה, והחסרון הוא דלא חשיב מה שאתה זובח. וע"ע בד' מהר"ם שכן נראה מדבריו בביאור ד' רש"י, יעוי' שם, [וע"ע להלן].

ביאור ד' הרא"ש

א. יעוי' בקוב"ש (כתובות אות ה) שביאר דברי הרא"ש דכל שנעשה בלא כוונה אין המעשה מתייחס לעושה, אלא נחשב כנעשית מאליה, וע"כ לא חשיב שנעשה בכח גברא, [וע"ע לעיל שכן מבואר להדיא בד' התב"ש]. וע"ע בקובץ שיעורים (ח"ב סי' כ"ג אות ו): "דמעשה שנעשית בלא כוונה אינה נחשבת על האדם אלא כאילו נעשית מאליה היא חשובה". וע"ע בחזר"א (א"ח סי' נ' ס"ק א) שכתב כע"ז: "העדר הכוונה מבטל את המעשה, ואף אם יעשה חריץ אין זו מלאכה ידיה אלא כנעשה מאליו".

ב. ואכתי צ"ב שהרי מבואר ברא"ש דילפינן לה מקרא ד'זבח' דבעינן כוונה לשם מעשה, ואם נימא דהוא שייך להלכתא דאינו מתכוין שבכל התורה כולה א"כ אמאי בעינן ילפותא מחודשת. וביתור, דברא"ש מבואר להדיא שהוא מסוים בשחיטה דבעינן בה 'כח גברא', ותיפ"ל דה"ל אינו מתכוין. אך הביאור, דלאו היינו דחשיב נעשית מאליה ממש, [תדע, דבנזקין חייב אף בלא כוונה]. אלא ודאי דהוי מעשה 'של אדם' אלא שאין המעשה מתייחס לגוף האדם העושה אותה. ולפי"ז י"ל דזהו גופא המבואר בהך דינא ד'מה שאתה זובח אתה אוכל', שנתחדש שאין די שהשחיטה תיעשה ע"י אדם בעלמא, אלא בעינן שהשחיטה תתייחס אל השוחט, וזהו יסוד ההלכתא דכח גברא, וע"כ באינו מתכוין שחשיב שהשחיטה כנעשית מאליה ואינה מתייחסת אל השוחט עצמו פסולה, [וע"ע בח' הגר"ח בהלכות שנינים דבאשו משום חציו אף שחשיב שהוא עשה המעשה בידים מ"מ לא חשיב כח גברא, ולכאור' כוונתו להנ"ל].

בביאור מהר"ם בשיטת רש"י

א. יעוי' רש"י ד"ה אבל הכא דלא מיכוין: "אי לאו דאשמועינן רבא... דאפילו הפילה הוא הוה אמינא דפסולה, והיא גופה איצטריכא לאשמועינן מה שאתה זובח אתה אוכל דבעינן שחיטה מכח אדם...". והיינו, דהר"א דעיקר ההלכתא דקמ"ל המשנה הוא דבעינן שחיטה מכח אדם ואינו שייך כלל לנידון של כוונה בשחיטה. וע"ע במהר"ם ב' קו' עצומות על רש"י. חדא. דאם נימא דהפילה הוא ג"כ פסולה ומשום דליכא כוונה, א"כ מדוע הוצרכה המשנה לחדש הך הלכתא דנפלה מאליה דפסולה מחמת דבעינן שחיטה מכח אדם, הרי בלא"ה ה"ל למיפסלה מחמת דהוי שחיטה בלא כוונה. ועוד. האיך דקדק רבא הא דלא תני 'הפילה הוא', הא בהכרח ה"ל לתנא להעמיד המשנה באופן שנפל מאליו, שהרי בעי לאשמועינן הך דינא דבעינן שחיטה מכח אדם.

ב. וע"ע במהר"ם ב' יסודות. חדא. דביושב ומצפה שתיפול הסכין חשיב כוונה לשחיטה. ובאמת שכן מבואר בגמ' להלן להדיא גבי גל שנתלש ונפל על האדם ועל הכלים. ולפי"ז מתיישבת הקו' הראשונה, דנמצא דאשכחן אופן שאפי' בנפלה מאליה חשיב שיש בו כוונה, וכל החסרון הוא רק מחמת שאין בו כח אדם.

ג. עוד ייסד מהר"ם. דלדעת רש"י גם הך דינא דבעינן כוונה בשחיטה [למאן דס"ל כן] ילפינן לה מקרא ד'זבח' מה שאתה אוכל אתה זובח, ולא מקרא ד'וכובס שנית' [כדיליף לה ר' יוחנן להלן בסוגיא]. ולפי"ז נמצא דגם הך דינא דבעינן כוונה אינו הלכה של כוונה גרידא, אלא דכל שאין בו כוונה חסר בכח גברא, והיינו כהבנת התב"ש ברא"ש דכל שלא נתכוין לשום מעשה הוי חסרון בכח גברא. ועיי"ש עוד מה שביאר מהר"ם לפי"ז ד' רש"י בביאור הדקדוק של רבא.

נפלה סכין (א)

- כוונה למעשה, שחיטה ע"י אדם, כח גברא -

ד. ולדרכו של מהר"ם צריך להוסיף בכוונת הצריכותא, דבמשנה של חש"ו נתחדש לאפוקי מדעת רבנן הסוברים דאף במקום שלא נאמרה ההלכה של כח גברא (וכגון בטבילה) בעינן כוונה, דלא מהני מעשה בלא כוונה. והשתא בסוגיין הוסיף רבא דלא בעינן אף כוונה לשום חתיכה בעולם, היינו דלא בעינן כוונה בכדי דליהוי כח גברא.

פלוגתת הרשב"א והרא"ה

א. יעו' תוס' סנהדרין ע"ז. (סד"ה סוף חמה) שהק' על ההלכתא דנפלה סכין שחיטתו פסולה: "...נפלה נמי ליהוי כי הפילה למ"ד אשו משום חציו... אלא נראה דאתיא ההיא סוגיא כמ"ד אשו משום ממונו". ומבואר דנקטו תוס' דאם אך נחשב מעשה ידיה אף בלא כוונה כלל לשום מעשה הוי שחיטה כשרה, ופליג על הרא"ה שדבעינן כוונה למעשה. וצ"ע, בד' האחרונים שהוכיחו מלשון התוס' לעיל יב: דבעינן כוונה למעשה, וע"ע בבית הלוי (ח"ג סי' כ"ג מש"כ בדבריהם. [ודו"ק בדבריהם שהגירסא שהיתה לפנייהם 'נפלה סכין מידו', וע"כ הוכרחו להעמיד המשנה אליבא דמ"ד אשו משום חציו. אבל הגירסא לפנינו דל"ג מידו, ולכאוף לכן נסתפק הרשב"א בדין נפלה מחיקו, אך מצאתי ברשב"א גיטין מט. דגריס כתוס' אך בש"ד גרס כלפנינו].

ב. וע"ע ברשב"א בחי' ובתוה"ב (יא). שנסתפק בהיתה הסכין מונחת בתוך חיקו ונפלה האם כשרה, ושורש הספק האם הפילה הוא היינו לאפוקי שהיתה מונחת ונפלה ע"י הרוח, או שנאמרה כאן הלכה דבעינן דווקא הפילה הוא. ועיי"ש שיש לדמות דין זה להא דאמרין לענין נזקין (ב"ק כו:). היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם עד שנפלה לענין נזקים חייב. וע"ע בתוה"ב שהוכיח עוד מנדה שנפלה מהגשר דאליבא דר"נ הוי טבילה לחולין: "ודכותה גבי שחיטה נמי שנפלה מידו או מחיקו ואעפ"י שלא הפילה הוא וכל שנפלה מידו כהפילה הוא דמיא".

ג. והך צד שנקט הרשב"א להתיר לכאוף הוא יותר קל משיטת תוס', דבתוס' מבואר דרק אליבא דמ"ד אשו משום חציו חייב, והיינו דעכ"פ בעינן דייחשב מעשה שנעשה על ידו ממש. וברשב"א משמע דאף למ"ד אשו משום ממונו נמי י"ל דהוי שחיטה, משום שעכ"פ 'אתי מכח בן דעת קרינן ביה'. וע"ע באבי עזרי (סוף הלכות נזקי ממון) שדקדק מד' הרשב"א דמה שנסתפק האם נפלה סכין הכוונה שנפלה ע"י הרוח, היינו גם באופן שהיתה בידו. ולכאוף כוונתו דהספק הוא האם היינו שנפלה מידו ע"י שעמד [יעו' תבר"ש להלן] או ע"י הרוח. ומבואר, דהרשב"א פליג עוד על תוס' וס"ל דגם למ"ד אשו משום חציו אינו מתחייב ע"י רוח מצויה, ועיי"ש מה שהק' לפי"ז בראיית הרשב"א מנזקין ומה שתי' בזה, יעוי"ש. [ואם גירסת הרשב"א כתוס' דהמשנה איירי כשהיה הסכין בידו דברי האבי עזרי מוכרחים, אך אם נימא דהרשב"א לא גריס מידו י"ל בדבריו, וע"ע ברא"ש דמבואר להדיא דהשווה נפלה מידו להפילתו הרוח מע"ג הקורה, וצ"ע].

ד. וע"ע בתב"ש (ס"ק ז) שנקט דאפי' לדעת הרשב"א ודאי שאם נאנס או שנתקל ונפלה הסכין מידו פסולה. וצ"ל דהיינו משום דבאופן זה לא חשיב אפי' אתי מכח בן דעת. [אך צ"ע מדין נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה ונתקע, דחייב בנזק, וכיון שהשווה הרשב"א דיני חיוב נזקין לדין שחיטה לכאוף הול"ל דה"ה הכא].

ה. והרא"ה בבדק הבית תמה על הרשב"א מאוד: "גבי נזקין כל היכא דאיהו גרים חייב ואדם מועד לעולם. גבי טבילת נדה נמי למאן דאמר דלא בעינן בחולין כונה כלל ובעלה חולין הוא בכלהו גווי מהניא והוא דטבילה, אבל בשחיטה אע"ג דלא בעי בה כונה כלל ואפילו לחתיכה הצריכה התורה כח אדם אי זה שיהא, ונפלה מידו ממילא פשוט הוא דהכא ליכא כח אדם כלל ולא מהניא כלל". וע"ע ברשב"א במשמרת שהסכים עם השגותיו. ומבואר שזהו גופא ספק הרשב"א ופלוגתתו עם הרא"ה ותוס', האם נתחדשה בשחיטה הלכה של כח גברא, או"ד, דלא נאמר בזה אלא הלכה של שחיטה מכח בן דעת, אבל לא בעינן כח גברא.

ו. ובמה שהביא הרשב"א ראי' מנדה שטבילה צ"ב, דהרי לכאוף בנדה כל הנידון של הגמ' הוא רק האם בעינן כוונה, אבל הא ודאי לא נאמרה כלל ההלכה של מעשה אדם, וכדחזינן שאפי' בנפל עליו הגל הוי טבילה גמורה אפי' באינו יושב ומצפה, וא"כ אין זה שייך כלל לנידון דידן ולא דמי אפי' להיתה אבן בתוך חיקו, וצ"ע, [וע"ע בראב"ד שהובא בשיטמ"ק להלן לא:]. ולפ"ר הרי זהו כוונת הרא"ה בהשגתו. אך מד' הרשב"א שהסכים עם השגותיו לכאוף משמע דאם נימא דלא בעינן כח גברא שפיר יש להוכיח מנדה, וצ"ע רב.

ז. יעו' בחי' הגר"ח הלוי הלכות שכנים שיישב קו' התוס' בסנהדרין ע"ז: ד"ל דאף דלמ"ד אשו משום חציו חייב גם בנפשות, שפיר י"ל דבשחיטה לא מהני משום ש"ל חידוש לן רק דהוי כאילו הוא בעצמו עשה את המעשה, וכמו

נפלה סכין (א)

- כוונה למעשה, שחיטה ע"י אדם, כח גברא -

שירה חץ, אבל זה הרי לא מצינו כלל בחציו שיהיה חשוב נעשה המעשה מכחו, אלא דחשוב שהוא עשה המעשה בידים, אבל לא שיהא נעשה מכחו". והיינו דהרמב"ם ס"ל כהרא"ה שנאמרה ההלכה דבעינן כח גברא, וע"כ אף דלענין נזיקין ומיתה חשוב כעושה המעשה בידים, היינו משום דאיהו גרים, אבל לא דחשיב כח גברא וע"כ לא הוי שחיטה. [וע"ע בגליון החזו"א שתמה על מה שנקט הגר"ח מבידקא דמיא, וע"ע בתבו"ש ס"ק ב, וע"ע בחזו"א ב"ק סי' ב].

נפלה סכין (ב)

- פלוגתת הראשונים בגדר הכוונה בטבילה ובשחיטה (א)-

א. **מצינו ב' עניני כוונה חלוקים בשחיטה ובטבילה.** **חדא.** יעו' לעיל מה שדקדקו האחרונים מד' רש"י והרא"ש שאל"בא דר"נ בעינן שיתכוין עכ"פ 'לעשיית מעשה', וע"כ כשלא נתכוין להפיל הסכין דליכא אפי' כוונה למעשה שחיטתו פסולה אפי' לר"נ. [ועיי"ש דבלא כוונה לעשיית מעשה לא חשיב 'כח גברא'] **ועוד.** ומלבד זה אשכחן עוד דין כוונה, וכדחזינן אליבא דר' יוחנן דיליף מטבילה דבעינן כוונה, וכפשוטו אין בטבילה דין כוונה למעשה וע"כ דהוא דין מחודש דבעינן עשיית המעשה עם כוונה. ומסוגיית הגמ' משמע שצורך כוונה זו אינו מסברא, אלא בעינן לזה כתוב, וילפינן לה או מקרא ד'וכובס שנית' או מקרא ד'זבחת'. **וצ"ת בגדר ובסיבת הצורך בכוונה זו.**

ב. **מסוגיית הגמ' והראשונים מתבאר שישנם כמה דרגות בכוונה.** בקדשים בעינן כוונה לזביחה, ואילו בחולין אצרכו רבנן כוונה ל'חתיכה', **וצ"ת** האם תרוייהו יש בהם אותו גדר כוונה, או דב' גדרים חלוקים הם. **וע"ע בתוס' בסוגיין ולעיל יב:** כמה דרגות: כוונה להפלת סכין, כוונה לחתיכה בעולם, נכגון זרק סכין לנעצה בכותל, ושחיטת חש"ן, כוונה לחתיכת סימנים, כוונה לשם זביחה, וצ"ת בגדריהם.

ג. **גבי טבילה:** צ"ת לדעת ר' יוחנן דיליף מקרא דגם בטבילה יש דין כוונה, האם גם בטבילה שייך ב' דיני הכוונות הנ"ל, או"ד, דכיון דמבואר ברא"ש דכוונת מעשה ילפינן מקרא ד'זבחת' שנאמר דווקא בשחיטה א"כ מהי"ת דנימא דבעינן כוונה למעשה גם בטבילה, ויש להביא כו"כ ראיות ומקורים לנידון זה.

❖ גדר הכוונה שנאמרה בשחיטה ובטבילה

שיטת האר"ז והגהות אשר"י דשייך לנידון של כוונה במצוות

א. **יעו' באור זרוע** (הלכות ר"ה סוף סי' רס"א, הובאו דבריו בהגהות אשר"י פ"ג דר"ה סי' י"א) מש"כ בפסק ההלכה בסוגיא **דמצוות צריכות כוונה:** "ונראה דהלכה היא דלא בעי כונה... ופ"ק דשחיטת חולין נמי סתם לן תנא כר' נתן דלא בעינן כונה לשחיטה ופסקי' נמי התם כותיה, ונדה שנאנסה ונפלה מן הגשר וטבלה א"ר טהורה לביתה והלכתא כרב, הלכך הכי קי"ל דלא בעינן כונה...". מבואר דס"ל שעיקר פלוגתת ר"נ ורבנן הוא בהלכתא דמצוות צריכות כוונה, וכיון דפסקינן בסוגיין דהלכתא כר"נ ה"ה דבמצוות לא בעינן כוונה.

ב. [ועיי"ש בסוף דבריו דאף דלא בעינן כוונה למצוה מ"מ בעינן "שהתוקע יתכון לתקיעה בעלמא וגם השומע יתכוון לשמיעה בעלמא". ולכאו' היינו, דבעינן עכ"פ כוונה למעשה תקיעה ולשמיעת התקיעה, ואך דלא בעינן כוונה לשם מצוה, והוא כמבואר בגמ' התם דמנבח נבוחי לא יצא לכו"ע דהוי מתעסק בעלמא. ולכאו' צ"ת דא"כ מדוע נדה שנאנסה ונפלה מן הגשר הוי טבילה, והא אף במקום דבעינן כוונה מתעסק לא יצא יד"ח. וכפשוטו י"ל דשאני מצוה שיש עליו חיוב לעשות המעשה, וע"כ בעינן עכ"פ כוונת מעשה דבל"ז אין המעשה מתייחס אליו והר"ל כאילו לא קיים כלל המצוה, משא"כ בטבילה שאין בה תורת מעשה וע"כ לא בעינן כלל כוונה למעשה. אך יעו' ברמב"ן להלן שהשווה ב' הדברים אהדדי].

ג. **וע"ע בקובץ שיעורים** (כתובות אות רמ"ח) **שנסתפק בביאור ד' האר"ז.** **האם היינו דכוונת המצוה מעכבת את קיום המצוה,** וממילא כל שלא נתקיימה 'מצות' שחיטה גם לא הותרה הבהמה ע"י מעשה השחיטה. [ולפי"ז נמצא דהאר"ז פליג על הרמב"ן דלקמן דס"ל דאין זה מצוה אלא הכשר בעלמא]. **אר"ד,** דאינו אלא דמיון בעלמא, דכמו דבעינן כוונת מצוה ה"ה דבעינן כוונה להכשר. **ועיי"ש עוד שהביא מחכם צבי** (ח"א סי' א) שנסתפק בהא דבעינן כוונה בחליצה, האם היינו כוונת מצוה או כוונת קנין. **ומבואר,** דלהך צד דבעינן כוונת מצוה, כוונה זו מעכבת אף בכח ההיתר של החליצה, יעוי"ש.

ד. **והנה בדין מצוות צריכות כוונה מצאנו ב' דרכים.** **האם היינו משום** דבלא כוונה לא חשיב כלל מעשה 'תקיעת שופר' אלא שיר בעלמא, והכוונה משוי לה בתורת תקיעת שופר. **אר"ד,** דאף במעשה שנעשה בלא כוונה יש תורת מעשה מצוה, אלא דנאמרה עוד הלכה נוספת דבלא כוונה למצוה לא יצא יד"ח. **ועיו' רש"י ראש השנה** (כח. ד"ה שכפאווה): "ואף על גב שלא נתכוון לצאת ידי חובת מצה...". **ומבואר,** דעיקר הכוונה הוא רק בשביל לצאת יד"ח, אבל המעשה מצ"ע יש בו תורת אכילת מצה. **וכן משמע בדבריו בברכות יג.** גבי קריאת שמע (ד"ה כוון לקרות): "אבל לצאת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין". **וע"ע במשנה ברורה** (סי' ס' ס"ק ז): "...כוונה לצאת בה, דהיינו שיכוין לקיים בזה כאשר צוה ד' כמו שכתב הב"ח בס' ח".

נפלה סכין (ב)

- פלוגתת הראשונים בגדר הכוונה בטבילה ובשחיטה (א)-

ה. **ולפי"ז יש להסתפק גם בד' האו"ז** ביסוד ההלכתא דכוונה בשחיטה ובטבילה. **דאם נימא כדרך קמא**, הרי נמצא דס"ל גם גבי סוגיין דבלא כוונה לא חייל תורת מעשה טבילה ושחיטה, והכוונה הוא דמשוי ליה למעשה שחיטה וטבילה. **אך אם נימא כמבואר ברש"י ובמ"ב** דלעולם יש בו תורת מעשה גם בלא כוונה, אלא דנאמרה עוד הלכה דבעינן כוונה לקיום המצוה, א"כ ה"ה הכא צ"ל דנתחדש דאף דהוי מעשה שחיטה גם בלא כוונתו מ"מ בעינן כוונה ובל"ז לא מהני. **ולכאור' מהא דבעינן קרא לגלויי דבעינן כוונה** יש להוכיח שאין החסרון בשם מעשה מצוה אלא דבעינן כוונה לצאת יד"ח. **אך אם נימא כן צ"ת** מה שייך דין כוונה זו בטבילה ובשחיטה שאינם מצוה בפ"ע אלא הכשר לדבר אחר. **ולכאור' מבואר בזה** כדרכו של החכם צבי הנ"ל, דגם שחיטה וטבילה הם מצוה ובלא קיום המצוה אינם מועילים להכשיר, וצ"ע.

שיטת הרמב"ן – דאינו ענין לכוונה במצוות

א. **יעו' ברמב"ן** שהנידון בפלוגתת רב ור' יוחנן אינו שייך לנידון של מצוות צריכות כוונה, דזה שייך רק במצוות שיש חובה בעשייתם, משא"כ שחיטה וטבילה: **"שהן מתירין ויש בהם הכשר לדבר אחר**, טבילה מתרת אשה לבעלה ושחיטה מתרת בשר לאכילה **ואינן בעצמן דבר שבחובה**... דלמר (רב) מכשירין קילי טפי **דבמעשה תלנהו רחמנא והא אתעביד ליה**, תדע דהא נפלה מן הגשר טהורה לביתה לרב **ואלו מתעסק בתקיעה** לדברי הכל לא יצא כיון דלא מיכוין לתקיעה כלל. ולמר (לר"י) אפי' ירדה להקר לא טהרה ודילמא בתוקע לשיר סבירא ליה יצא".

ב. **ומבואר דנקט הרמב"ן** דאליבא דרב ל"ב שום כוונה בשביל ליתן בחיתוך תורת מעשה שחיטה, וע"כ אפי' חיתוך שנעשה כמתעסק גמור יש בו תורת מעשה 'שחיטה' מצד עצמו. **אך צ"ת בסברת ר' יוחנן דמצריך כוונה**, האם היינו משום דפליג בעיקר הנחה זו, וס"ל דכל שלא נתכוין לא חייל בו כלל תורת מעשה שחיטה ומעשה טבילה, **או"ד**, דאף ר"י מודה דיש בו תורת מעשה שחיטה וטבילה מצד עצמו ואף דס"ל דמלבד זה בעינן כוונה. **ולכאור' מהא דבעינן קרא** לגלויי מוכח דהוא דין כוונה בפ"ע ולא בשביל לאשוויי שחיטה וטבילה.

ג. **ועכ"פ הא ודאי מוכח ברמב"ן** דס"ל לר"י דאף במקום שיש בו תורת מעשה שחיטה וטבילה נתחדשה הלכה נוספת של כוונה. **שהרי נקט דיתכן דס"ל לר"י** שבתקיעת שופר לא בעינן כוונה, הרי דחייל תורת מעשה תקיעה אף בלא כוונה וא"כ ה"ה בירדה להקר ודאי שיש בו תורת מעשה טבילה אף בלא כוונה, ואפ"ה ס"ל דהכוונה מעכבת. **הרי דס"ל לר"י** דאף במקום דודאי חייל תורת מעשה טבילה מ"מ בעינן כוונה. **וא"כ אכתי צ"ת מהו דין כוונה זו שהצריך ר' יוחנן בטבילה אפי' אליבא דרבנן**.

ד. **ובעיקר הראי' שהביא הרמב"ן** מהא דהכשיר רב נפלה מהגשר אפי' דמתעסק בתקיעה לא יד"ח צ"ת. דלכאור' י"ל דשאני תקיעת שופר דעכ"פ בעינן ביה כוונת מעשה, משא"כ בטבילה שאין בו אפי' דין כוונת מעשה. ולכאור' מוכח בזה דנקט הרמב"ן דגם בטבילה שייך דין כוונת מעשה, וצ"ע.

ה. **וע"ע בחת"ס בסוגיין** דנקט בפשיטות דאף אם נימא דמהני השחיטה בלא כוונה למצוה מ"מ הא ודאי דלא קיים מצוה. **וע"ע במג"א (קנ"ט ס"ק י"ג)**: "כיון שלא כיוון כלל לנטילה דומיא דנדה שנאנסה וטבלה או שזרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה דלא שייך לברך". וצ"ת, האם לדעת הרמב"ן נמי י"ל כן, דלכאור' י"ל דלדידה אין הברכה על קיום מצוה אלא על קיום ההלכה שלא נאכל בלא שחיטה, וי"ל.

בד' מהר"ח אור זרוע

א. **יעו' מהר"ח אור"ז** (סי' ל"ה) גבי מצת מצוה דבעינן שמירה לשמה וחדש הלכה שאם לשו אשה או חש"ו והאדם העומד שם מכיון שהשימור יהיה לשם מצת מצוה מהני. **ועיי"ש שהוכיח כן** מהא דאיתא בסוגיין דאדם היושב ומצפה מהני להחשיב הכלים כטבולים אפי' למ"ד דבעינן כוונה לטבילה. **וכמו"כ מוכח מנדה שנאנסה**: "...ואמר התם... אילימא דנאנסה מחברתה ואטבלה כוונה דחברתא כוונה מעלייתא היא. ואין הפירוש דווקא שחברתה הטבילתה בידיה דא"כ לוקי כגון שחברתה איימה עליה וגייזמה לה עד שטבלה. אלא משמע דאפילו כה"ג הוי כוונת חברתה כוונה מעלייתא".

נפלה סכין (ב)

- פלוגתת הראשונים בגדר הכוונה בטבילה ובשחיטה (א)-

ב. **וע"ע בסי' רמ"ג שהוסיף בביאור דבריו:** "אע"פ שהלש בודאי אינו מתכוין לשם מצת מצוה, מ"מ כיון שהעומד שם מתכוין לכך, שפיר דמי. **דלא בעינן כוונת העושה, אלא כוונת השומר.** כמו גבי טבילת כלים דיושב ומצפה אימתי יתלש גל של ארבעים סאה ויפול על הכלים והוי כוונה מעליא. וכן בטבילת נדה אמרינן התם אילימא דאנסה חברתה ואטבלה, כוונת חברתה כוונת מעליא היא". וצ"ב במה שחידש 'דלא בעינן כוונה העושה אלא כוונת השומר'.

ג. **ויעו' בעונג יר"ט (סי' נ"ה):** "...דלא שייך לומר דכוונת העו"ג מהני אלא היכא דהכוונה היא לכוון לשמה כמו גבי גט וחליצה דבעינן שיכוון לפוטרה **דכוונה זאת ראויה להתחלק מהמעשה ואין לה חיבור עם המעשה** להכי אמרינן דאף אם עושה המעשה אינו יכול לכוון משום דעתא קלישתא דיד' ואיש אחר הע"ג מחשב אותה כוונה נמי מהני ומצטרפין מחשבת הע"ג עם מעשה דידה". **מבואר,** דס"ל דהכוונה אינה חלק מהמעשה וע"כ אף שעצם המעשה לא נעשה בכוונה שפיר מהניא כוונת השומר. **ולכאור' זהו כוונת מהר"ח אר"ז,** דלא נימא דהכוונה מצטרפת למעשה **לקבוע את מעשה הלישה בתורת לישת מצת מצוה,** אלא בעינן כוונה רק בשביל **להחיל במצות** חלות שם מצת מצוה, ולזה שפיר מהני כוונת השומר שנעשית בשעת הלישה. וכעיקר סברא זו כבר מבואר בד' הרשב"א לעיל יב. **יעו"ש** בתחילת דבריו. [ועי"ש בתוס' לעיל יב: וברמב"ן בסוגיין דפליגי עליה, וע"ע ברשב"א בשם רבינו יונה גדר אחר, וע"ע להלן].

ד. **אך עיקר הדבר צריך תוספת ביאור,** דבשלמא גבי מצה שעיקר מה דבעינן שימור לשמה הוא בכדי ליתן בה תורת 'מצת מצוה', וכמו"כ בגט דעיקר מה דבעינן הוא ש'הגט' גופו יהיה לשמה, ובזה קמ"ל האר"ז דחלות זו אינה תלויה במעשה הלישה שיהיה לשם מצת מצוה ושפיר יש כח לאחר להחיל תורת מצת מצוה בשעת הלישה. אבל בטבילה תיקשי, מ"מ, אם נקטינן דבלא כוונה לא חשיב 'מעשה טבילה' א"כ האיך מהני כוונת שומר להחיל על מעשה זה תורת מעשה טבילה והא ס"ל דלא מהני כוונת שומר בדבר שאינו מתחלק מהמעשה. ואם נימא דעכ"פ חשיב מעשה טבילה אף בלא שום כוונה, א"כ צריך תלמוד, למה בעינן כלל כוונה, וצ"ת.

ה. **ובעיקר ד' מהר"ח אר"ז** שהוכיח מהסוגיא שדי בכוונת שומר ולא בעינן כוונת העושה. **יעו'** במשנה פרה (פ"ב מ"ב): 'מזין על האדם מדעתו ושלא מדעתו'. **ועי"ש בפ' הרא"ש:** "כיון שהמזה מתכוין לא בעינן כוונת הנטהר, כדאמרינן בנדה החרשת והשוטה אם יש להם פיקחות מתקנות אותן". **ולכאור' משמעות דבריו,** דהוא דין מסויים שנאמר בטבילה, שדי לנו בכוונת המטביל ולא בעינן כוונת המטהר. **ויעו' עוד באור שמח** (ריש הלכות מקוואות) שהעלה סברא לחלק בין גט שהעומד ע"ג מכוין לשמה לבין אשה שהטבילה את חברתה: "דשם בגט, הפעולה הוא בגט שהכותב עושה אותו לספר כריתות... וא"כ מהכותב נעשה פעולה בגט והוא הפועל, וכיון שבר דעת הוי מה מהני ליה כוונת הבעל המצווה... אבל כאן בטבילה הלא הפעולה הוא בנטבל שהוא נטהר מטומאתו, א"כ המטבילו הוי כפועל הכותב הגט והשוחט הבהמה להתירה מאיסורא וסגי כוונה של המטביל". **ודבריו תלויים בפלוגתת הראשונים הנ"ל.** [ולפ"מ שדקדק האר"ז מהסוגיא שגם במקום שאנסה את חברתה לטבול והיא כוונה מהני שוב מוכח דלא כסברת האר"ש והרא"ש].

נפלה סכין (ג)

- גדר הכוונה בטבילה (ב)-

כוונת המטביל

א. גמ' "מה כלים דלא מיכווני אף אדם דלא מיכוין... וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר כוונה אף כלים נמי דקא מכוין להו אדם", ועי' רש"י שכן הגירסא הנכונה. **אך יעו' בשיטמ"ק בשם הרא"ה שגרס:** 'מה כלים דלא בעי כוונה... מה אדם דבעי כוונה...'. **ועיי' בשיטמ"ק** שביאר החילוק שבין הגירסאות, **שלדרכו של הרא"ה** הו' ס"ד דאף אם בעינן כוונה היינו רק באדם דשייך בכוונה, אבל כלים כיון דלא שייך בהו כוונה שפיר הו' טבילה אף בלא כוונה. וזהו דבעי הגמ' להוכיח מכלים, דכשם שבכלים ל"ב כוונה ה"ה דבאדם ל"ב כוונה. **ועי' דחי בגמ'** דכשם שאדם בעי כוונה אף כלים בעו כוונה, וע"כ דהיינו הכוונה של האדם המטבילם, וע"כ דהיינו ע"י שיושב ומצפה. **ועיי' דהא דרש"י ל"ג** כן הוא משום שגם בס"ד א"א לומר שנקטה הגמ' בבירור שיש חילוק בין אדם לכלים, יעוי"ש. **ועכ"פ מבואר דבין לדעת הרא"ה ובין לדעת רש"י** היה מקום לדון שיש חילוק בין דין טבילה שבכלים לדין טבילה שבאדם, דשאני כלים שא"א וע"כ אין בהם דין כוונה כיון שאין שייך בהו הך דינא.

ב. **ולמסקנת הגמ'** [אליבא דר"י] דכלים בעו כוונה, היינו ע"י כוונת המטביל. **ועי' לעיל שבמהר"ח אר"ז** מבואר דמוכח מזה שהכוונה אינה חלק מהמעשה, וע"כ גם אחר יכול לכוון, ולפ"ז אין זה דין מסוים בטבילה אלא בכל חלות הנפעלת ע"י מעשה. **אך יעו' באור שמח שנקט ד"ל דשאני בטבילה**, דנתחדש בדין טבילת כלים שאחר יכול להיות 'המטביל', ונמצא שהוא פועל את חלות הטהרה וע"כ מהני כוונתו. **ועיי' ש עוד, דיש לתמוה** בהא דאיתא בגמ' שנדה שאנסוה חברותיה לטבול מהניא טבילתה, והלא היא עצמה יש בה דעת ואמאי לא ניוחש דילמא אדעתא דנפשה קעבדה. **ועיי' שביאר** דכיון דחברותיה הם 'המטבילות': "רק דעת המטביל בעי, אבל על הנטבל לא איכפת לן כלל, דמה כלים כי מכוון המטביל סגי כן אדם דילפינן מיניה, ואין נפק"מ בין שיש דעת בהנטבל לאין בו דעת".

ג. **אך בעיקר מה שנקט בפשיטות** דחברותיה הם 'המטבילות' אותה צ"ב. דכפשוטו הרי אין שום 'מעשה' של טבילה, שהרי ברור שעיקר הטבילה אינו אלא כשהיא בתוך המים ולא מעשה הכניסה למים, [ועי' באחיזרז שהשווה ענין טבילה להגעלת כלים, דפשיטא שאין בו שום 'מעשה' מלבד שהמים עצמם מפליטים האיסור]. וא"כ המכניס אחר במים ע"י מה נקבע שמו כ'מטביל', וצ"ע.

דין כוונה למעשר ולתרומה

א. **גמ': "טבל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר"**. וע"ע במשנה בחגיגה יח: באריכות הך דינא דכל שלא טבל לצורך מעשר או תרומה דינו כטמא כלפי אכילתם. וע"ע בתוד"ה עון: "נאנסה עדיף מטבל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר". וצ"ת, מה מהני שאם היתה יודעת והלא עכ"פ בשעת הטבילה לא היה לה כוונה לטבילה, וצ"ע. [ואולי צ"ל דהיינו כעין יושב ומצפה, ולפ"ז נמצא דביושב ומצפה ל"ב שיהיה שם בשעה ששטף הגל את הכלים, ואם הניחם על דעת כן די בזה, וצ"ע. וע"ע בהמשך הסוגיא גבי כלי מנוגע דס"ד דגמ' דבעינן הטבלה לדעת כהן, והרי התם לא איירי באופן שהכהן עומד בשעת ההטבלה אלא שציוה להטבילו ואפ"ה קרי ליה הטבלה לדעת כהן, ולכא' מוכח בזה כנ"ל, דכיון שציוה הכהן להטביל שוב הו"ל כיושב ומצפה וחשיב כוונה. ואולי מבואר בזה עוד, שע"י שחייל בו דין טבילה ע"י ציווי הכהן כשטובלו הו"ל כסתמא, וצ"ע].

ב. **ויעו' באור שמח** (הלכות מקוואות אות ה') דודאי דכ"ז הוא רק דין דרבנן: "...אטו מצאנו טהרה לחצאין בדין תורה, ואין להטבילה יחס כלל מעניני עבודות והכשיר קדשים, רק הוא נטהר לאכול קדשים בגברא, או להשתמש בו קדשים בכלי, וכי זה יתכן לומר שיהא נטהר לחצאין".

ג. **אך יעו' לשון הרמב"ם** (סוף הלכות מקוואות): "...שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל...". ולכא' צ"ע, שהרי ברמב"ם גופו מבואר להדיא (פ"ג מאבזה"ט ה"ב): "וכן עשו חכמים מעלות בטבילה, כיצד מי שטבל בלא כוונה ה"ז טהור לחולין ואסור במעשר שני עד שיתכוון לטבול למעשר... וכל המעלות האלו מד"ס אבל דין תורה הואיל וטבל מ"מ הרי הוא טהור לכל". **הרי מבואר להדיא** דהך מעלה אינו אלא דין דרבנן, ואילו הכא מבואר שהוא מעיקר צורת הטבילה, דכיון שהיא תלויה בכוונה הלב ע"כ בעינן כוונה, וצ"ע.

ד. **וע"ע ברמב"ם** (פ"א מקוואות ה"ח): "כל הטובל צריך להתכוין לטבילה, ואם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין". ומבואר דמעיקר הדין בעינן כוונה לטבילה אף מדאור', אלא שאינו מעכב. ולפ"ז לכא' נמצא דהא דעשו רבנן מעלה בטבילת תרומה ומעשר דבעינן כוונה א"ז תקנ"ח בעלמא, אלא הוא מיוסד על עיקר דינא דאורייתא, דהן אמנם בדיעבד הו' טבילה גם בלא כוונה, אך חכמים החמירו בתרומה ומעשר שהדין לכתחילה מעכב הטבילה. וא"כ זהו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות 'לפיכך אמרו חכמים...', דכיון דעיקר הטבילה תלויה בכוונה הלב הרי מעיקר דין תורה

נפלה סכין (ג)

- גדר הכוונה בטבילה (ב) -

בעינן כוונה לטבילה, וע"כ אמרו חכמים דגבי תרומה ומעשר טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל. **אלא שלפ"ז נמצא** שהמעלות שעשו חכמים שורשם בדאו'. **והוא דלא כד' האור שמח** שנקט דלא יתכן שיהא נטהר לחצאין. והדרא תמיהתו לדוכתא האיך יתכן טהרה לחצאין בדין תורה, וצ"ע.

ה. **אך עיקר ד' הרמב"ם בזה הוא דבר חידוש**, שהרי לכאו' בדבר שאינו אלא הכשר לא אשכחן בדאו' לכתחילה ובדיעבד. **עוד צ"ע**, דאם נימא דהא דבעינן כוונה בטבילה הוא מסברא, שזהו שורש וצורת הטבילה, א"כ מה"ת לן דבאמת אין הכוונה מעכבת, ולכאו' אין ללמוד כן מהא דילפינן משחיטה דל"ב כוונה, דשאני התם שאין הכוונה מעיקר ההכשר. **עוד צ"ע**, דבגמ' מבואר דר"י שמצריך כוונה אין זה מסברא אלא יליף לה מקרא, וצ"ע בכ"ז.

גדר הכוונה בטבילה

א. **גמ': "טבל לחולין הוחזק לחולין"**. ועי' רש"י (ד"ה לחולין): "...הוחזק, נתכוין בשעת טבילה לכך". **ומשמע** דבעינן שהכוונה תהא בגוף הטבילה. **וע"ע רש"י חגיגה** (יח: ד"ה טבל וד"ה אסור) "...טבל לחולין הוחזק לחולין, כלומר, נתכוין לטבול לשם חולין. **ומשמע דהכוונה היא בעצם הטבילה**, שתהא לצורך אכילת חולין. וע"ז נאמרה ההלכה דכל שלא טבל לצורך מעשר או תרומה אסור בהם.

ב. **ויעו' היטב בד' האר"ש הנ"ל**, וגם מתוך דבריו נראה שהבין דהא דבעינן כוונה בטבילה הוא בכדי לאשוויי למעשה טבילה, וע"כ הוק' לו דזה לא יתכן שהרי: "אין להטבילה יחס כלל מעניני עבודות והכשיר קדשים, רק הוא נטהר לאכול קדשים בגברא". והיינו, שא"א לאשוויי לטבילה לגבי דבר מסוים, כיון שהטבילה גופא אינה מתייחסת כלל לצורך שבטבילה הוא טובל. ומכח זה הוק' לו שגם א"א שיהא נטהר לחצאין, שא"א שהטבילה תהני לחצאין. **אך יעו' לעיל שנתבאר בארוכה שנ' מדברי רוב הראשונים דס"ל דל"ב כוונה לאשוויי מעשה טבילה. אך צ"ת מהו גדר הכוונה בטבילה.**

ג. **וע"ע ברמב"ם (הלכות פרה פ"י ה"ח): "המזה צריך לכוין ולהזות על הטמא לטהרו ואם הזה שלא בכוונה הזאתו פסולה"**. ועיי"ש בראב"ד: "לטהרו. א"א זה אינו, שאינו צריך כוונה לטהרה דחולין לא בעי כוונה, אבל בעינן שיתכוין לו. **ומבואר** דדינא דהזאה ודינא דטבילה חד הם, ונקט הראב"ד דהא דמצריך הרמב"ם הכוונה 'לטהרו' היינו מכח ההלכתא ד'טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל', וע"כ השיג שהרי קי"ל בחולין לא בעי כוונה, ומכח זה פליג וס"ל דלא בעינן אלא כוונה להזות על טמא זה.

ד. **והנה גבי הזאה בין לדעת הרמב"ם ובין לדעת הראב"ד** הרי איירי באופן שנתכוין המזה להזות על הטמא אלא שלא נתכוין לטהרו, והשתא, אם נימא דכל מה דבעינן כוונה הוא בכדי לאשוויי טבילה, תיקשי, דא"כ הכא שכבר היה כוונה להזאה שוב לא בעינן לאשוויי בתורת הזאה ומה בעינן עוד כוונה ל'טהרו'. **ולכאו' מבואר בזה להדיא** דעיקר דין הכוונה נאמרה כלפי התוצאה שלה, היינו, חלות הטהרה, ולפ"ז למ"ד דבעינן כוונה בטבילה הכוונה היא **להטהר ע"י הטבילה**. **וע"כ סבור הרמב"ם** דכיון דבהזאה הכוונה נעשית ע"י המזה ע"כ בעי כוונה לטהרו, וע"ז השיג הראב"ד דמ"מ לחולין לא בעינן כוונה. **[אך יעוי"ש עוד בכס"מ שהק': "ואני אומר דאע"ג דחולין לא בעי כוונה בטבילה בהזאה בעי ולדבריו ז"ל נמי יש חילוק בטבילה להזאה דבטבילה לא בעי כוונה כלל דהא גל שנתלש ונפל על האדם ועל הכלים טהורים ובהזאה בעינן שיתכוין לו", וצ"ע].**

ו. **וע"ע בהמשך לשון הרמב"ם סוף הלכות מקוואות**: "...רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר...". הרי להדיא דנקט הרמב"ם דעיקר הכוונה בטבילה וההלכה להחזיק עצמו היא כלפי להיטהר ולא כלפי עצם הטבילה.

ה. **וע"ע בסוגיא דחגיגה יט**. "טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה", **ועיי"ש ברש"י** (ד"ה מחזיק עצמו): "בטבילה שטבל כבר, לכל מה שירצה". **ועיי"ש בחילוק הגמ'** בין שהחזיק עצמו מעיקרא לדבר קל ובין שלא החזיק עצמו מעיקרא. **וד' הגמ' צריכים ביאור רב**, האיך יתכן שמהני להחזיק עצמו לאחר שכבר נסתיימה הטבילה. **[ועיי"ש בטורי אבן** שביאר דהיינו משום 'ברירה', וכיון דכל המעלות אינם אלא מדרבנן מהני ביה ברירה. אך יש לעי' בדבריו, שהרי לא מבואר בגמ' דאיירי באופן שחישב בשעת טבילה ע"ד מה שיקבע לאחר מכן. וביותר, דלמשנ"ת לעיל בדעת הרמב"ם דהמעלות שעשו רבנן יסודם בהא דמדאו' בעינן לכתחילה כוונה, א"כ לכאו' ל"ש בזה ברירה, דהוי דבר שעיקרו בדאו', וצ"ע].

ו. **ולכאו' מבואר** בזה דעיקר הכוונה להחזיק עצמו למעשר ולתרומה אינה בגוף הטבילה, אלא דהגברא מטהר ומשמר עצמו לצורך מעשר ותרומה, וע"כ שפיר שייך לומר דכ"ז שעדיין שייך לטבילה יכול להחזיק עצמו לכ"מ שירצה. **וע"ע רש"י חגיגה יח: (ד"ה אסור למעשר): "הוחזק לשון כוונה, כלומר, נתכוין להעמיד גופו בחזקת טהור לחולין"**. [וקצ"ע סתירת לשונות רש"י מיניה וביה, יעוי"ש].

א. גמ': "אלא חולין דלא בעי כוונה מיהא מנלן, דתנן פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות". ולכאור' תיקשי, בפשט ידו לתוך אמת המים דהן אמנם אין שם כוונה לטהרה, אך מ"מ יש בזה כוונה למעשה. וא"כ אין לנו ראי' דלא בעינן כלל כוונה בטבילה לחולין, דשמא עכ"פ בעינן כוונה למעשה, דומיא דשחיטה דנקטו הראשונים (רש"י והרא"ש ועוד) דבעינן עכ"פ כוונה למעשה. ולכאור' מוכח בזה דכלפי טבילה אין שום מעלה במה דמתכוין לגוף המעשה, ורק בשחיטה דבעינן בה כח גברא הוא דנקטו הראשונים דבעינן כוונה למעשה. ולכאור' הוא דלא כמבואר בשיטמ"ק בשם הראב"ד, ודלא כמשמעות הרשב"א בתורת הבית, וצ"ע.

א. גמ': מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דבחולין כשר, ורבנן, נהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעינן. יעור' באור שמח דהעולה מהסוגיא דנחלקו רב ור' יוחנן בביאור הא דילפי רבנן מהא דבקדשים פסול מכלל דבחולין כשר, האם הוא המקור להא דבעינן כוונה בשחיטה, או שאינו אלא מיעוט דלא בעינן כוונה לזביחה. דלדעת ר' יוחנן שמקור ההלכה להא דבעינן כוונה בשחיטה ובטבילה, הוא מקרא ד'וכובס שנית', ולפ"ז הול"ל דכשם דבעינן התם כוונה ליטהר ה"ה דהוה בעינן כוונה לזביחה, וקאתי קרא דמתעסק בקדשים פסול למעט דבחולין לא בעינן כוונה לזביחה אלא לחתיכת סימנים. משא"כ לדעת רב דלא יליף מקרא דוכובס שנית, אלא ילפינן לה או מקרא ד'זבחת' או מקדשים, דילפינן מהתם דעכ"פ בעינן כוונה לחתיכה.

ב. גמ': ומי אמר רבי יוחנן הכי, והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה... ואמרין מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא...". ומבואר דכל קו' הגמ' על דברי ר' יוחנן הוא רק משום דפסקין כר' נתן, אבל לדעת רבנן אתי שפיר. והנה, מהמשך הסוגיא עולה דכוונה להקר היא באותה דרגה של כוונת חתיכה, ואילו כוונה לטבילה היא באותה דרגה של כוונה לזביחה. והשתא תיקשי מאוד, דא"כ אמאי נקטה הגמ' השתא דאם הוי פסקין כרבנן אתי שפיר דברי ר' יוחנן דבעינן כוונה בטבילה. והלא עכ"פ תיקשי דבטבילה סבר ר' יוחנן דבעינן כוונה גמורה לטהרה, ואילו בשחיטה מודו רבנן דלא בעינן כוונה לזביחה אלא לחתיכה בעלמא. [ורק בתי' הגמ' נתחדש דבשחיטה מודה ר"י דקיל יותר מטבילה], וצ"ע.

מתעסק בקדשים ובחולין – פלוגתא רש"י ותוס'

א. יעור' סוגיית הגמ' לעיל יג. ובזבחים מז. "מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול...". ועי' רש"י זבחים (ד"ה למתעסק בקדשים): "שוחט קדשים ולא בכוונה, אלא כמתעסק בדברים אחרים". ומש"כ 'כמתעסק בדברים אחרים' כוונתו להא דאיתא בגמ' לעיל מינה 'חטאת ששחטה לשם חולין כשרה, משום משום חולין פסולה'. ופרש"י (ד"ה משום חולין): "כסבור שהם חולין פסולה דהיינו מתעסק בדברים אחרים ואינו עוסק בקדשים". ומבואר דס"ל דאירי באופן שנתכוין לשחיטה אך לא נתכוין לשחיטת קדשים. ובזה גלי לן קרא דבקדשים פסול. אך לפ"ז לכאור' אין מובן להא דאיתא בסוגיין דילפינן מינה דבחולין כשר, דהיכן מצינו מתעסק כהאי גוונא בחולין, וצ"ת, וע"ע להלן.

ב. אך רש"י לעיל יג. פי' דין מתעסק בקדשים באור"א. (ד"ה מנין למתעסק): "...כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזרוקו ושחט בקדשים שלא נתכוין לשום שחיטה, אבל נתכוין לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה". ומבואר דנקט רש"י דמתעסק, היינו מתעסק גמור, שלא נתכוין לשחיטה. ולפ"ז הא דאיתא בסוגיין דדווקא בקדשים מתעסק פסול, היינו דבקדשים מי שלא נתכוין לשחיטה פסול, ואילו בחולין כשר אף שלא נתכוין לשום שחיטה אלא לזריקת הסכין.

ג. וע"ע בתוס' חולין יג. ובזבחים מז. שהק' ע"מ שפי' רש"י בחולין יג. דמתעסק היינו שלא נתכוין כלל לשחיטה, דכה"ג אף בחולין לא מהני אלא אליבא דר' נתן ולא אליבא דרבנן דס"ל דבעינן שיתכוין לחתיכה. אך יעור' ברמב"ן דבאמת רש"י בחולין אזיל בשיטתיה דר"נ. וצ"ל דהיינו משום דהסוגיא דהתם אזלא כשיטת המשנה שהעמידה רבא אליבא דר"נ, וע"כ פי' רש"י גדר מתעסק אליבא דר"נ. וביאור הילפותא אליבא דרבנן נתבארה בד' רש"י בסוגיא דזבחים.

א. ולדעת רש"י נמצא שנחלקו ר' נתן ורבנן בביאור עיקר ההלכה דמתעסק בקדשים פסול. דלרבנן הכוונה כפשוטו, שהוא מתעסק כלפי תורת קדשים שבו, [היינו, שאינו סבור שהוא קדשים]. ואילו לדעת ר"נ היינו מתעסק גמור. [ועיין לשון רש"י יג. 'כלומר, מנין למתעסק שפסול בקדשים', היינו שאינו כפשוטו, דפשוטו היינו שההתעסקות כלפי קדשים, ואילו לר"נ הוצרך רש"י לסרס המילים].

ב. גמ': 'בהא זכנהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת וזבחת כתיב...'. וצ"ת, דהן אמנם בקרא ד'זבחת' לא נאמר דבעינן כוונה לחתיכה, אך אכתי אפשר למילף הלכה זו מדגלי רחמנא בקדשים דבעינן כוונה, ולא נתמעט אלא דלא בעינן כוונת זביחה, אבל כוונת חתיכה אכתי בעינן. [ועי' באור"ש שנקט בפשיטות דיתכן שהוא מקור לרבנן אליבא דרבא, יעוי"ש נפק"מ בזה], וצ"ע. אך לדעת רש"י הנ"ל לכאור' אתי שפיר, דבאמת מדגלי רחמנא בקדשים אין ראי' לשיטת רבנן, דשפיר יש מקום לבאר דקאתי למעוטי מתעסק שאינו מתכוין כלל למעשה

שחיטה, וכדאסברא לה ר"נ. וכל ההכרח לבאר דקאתי למיעוטי מתעסק בקדשים הוא רק משום דילפי רבנן מקרא ודוזבחת דמתעסק גמור פסול גם בחולין, ומכח זה הוכרחנו לבאר דמתעסק בקדשים היינו שהיה סבור דהוא חולין ושחט לשם קדשים, וכמו שביאר רש"י בזבחים אליבא דרבנן.

שהייה (א)

- טעם הפסול של שהייה, שיטות הראשונים בשיעור, גדר הפסול -

❖ טעם הפסול של שהייה

א. **'בטעם' הפסול של 'שהייה' מצאנו כמה דרכים.** א. **יעו' בפרישה** (סי' כ"ג ס"ק ג) ד'ושחט' משמע שחיטה אחת ולא שני שחיטות. ב. **וע' בפרישה טעם נוסף:** "לפי שהבהמה נרתעת והדם נבלע באברים ואינו יוצא שוב אפי' על ידי מליחה". **וע' בנאות יעקב** (סו"ס י"ז) דלפי"ז לכאו' אין מובן לבעיית הגמ' שהיות מהו שיצטרפו, דכיון דכל שהייה בפ"ע אין בה שיעור לעשותה לב' שחיטות א"כ מה שייך צירוף בין השהיות, [וכע"ז הק' באגר"מ (יר"ד ח"א סי' ז' ע"א)]. ג. **וע' בפרמ"ג** (סי' כ"ג שפ"ד ס"ק ב) שיש מקום לומר טעם נוסף, שע"י שהייה אזלא לה השחיטה וממילא נעשית נקובת הוושט. [ועי' שבלי הלקט (סי' ז) שכתב טעם זה]. **ועי"ש** שלכאו' יש להוכיח כן משהייה במיעוט קמא דקנה שאינו פוסלת השחיטה. **אך יעו"ש שדחה**, דגמירי שלא נאמר הפסול אלא בדבר דמיפק חיותא, ובמקום שחיטה. ד. **וע' בפרמ"ג שהביא בשם התבואות שור:** "ודע דה' הלכות שחיטה הן גזירת המלך דהתורה אמרה כן ואין ליתן טעם עליהם כן כתב התבואות שור בשם הר"ז ה'".

ב. **וע' בתב"ש** (כ"ג ס"ק א) שאין ליתן טעמים כיון שיכול למיפק מיניה חורבא, דלהטעם השני [שהדם נבלע באברים] נמצא דאם יוציא הדם ע"י מליחה תותר אף שנשחטה ע"י שהייה, **ועי' בפרמ"ג** דיש ליישב קושיא זו, יעו"ש. **ועי"ש עוד** דע"פ נפיק מינה חורבא, דאם נימא שעיקר איסורו הוא משום דם א"כ כשנתערב בנבילה הו"ל איסורים מבטלים זא"ז. וכמו"כ יש בזה נפק"מ דהו"ל בחזקת זבוח.

ג. **אך תמיהתם צ"ב**, דלכאו' אין הכוונה דשורש האיסור משום דם הבלוע, אלא הוא סיבת פסול השחיטה. **ומצאנו כע"ז בדברי הרשב"א בריש פירקין** (כז. ד"ה ה"ג, ובתוה"ב ב"ב כב. ובמשמרת שם) בביאור שיטת רש"י בגיסטרא דהיינו משום שע"י גיסטרא נבלע הדם באיברי. **ועי"ש** היטב דמשמע ברשב"א דהוא פסול ב'שחיטה' משום דבעינן 'חטהו', היינו, להוציא את דמו, והוא חלק מצורך השחיטה, וצ"ע.

ד. **'גדר' הפסול של שהייה:** **יעו' באחרונים** (נאות יעקב סי' י"ז, אמר"מ סי' ג', קובץ ענינים עמ' כ"א, ועוד) שחקרו בגדר הפסול של שהייה, **האם היינו דגזיה"כ** הוא שאין ב' השחיטות מצטרפות, וממילא הו"ל נקובת הוושט שהשחיטה הראשונה לא היה בה שיעור שחיטה, [ואין הכוונה לד' הפרישה ד'סיבת' הפסול הוא משום דהוי ב' שחיטות, אלא ש'גדר' הפסול דהשחיטות אינם מצטרפות]. **אר"ד** דהוא חלות פסול שחלה על כל השחיטה. **וע' בקובץ ענינים** שהוכיח מד' רש"י להלן עה: דרך שלישית. שאף במקום שאין הוא מחיל פסול על השחיטה, מ"מ היתר השחיטה אינו אא"כ כל השחיטה נעשית בב"א. **[ועיקר ענין זה יתבאר להלן בשיטת רש"י בשהייה במיעוט בתרא, ושם מקומו].**

❖ שיטות הראשונים בשיעור השהייה

במשנה מבואר דשיעור שהייה היינו כדי שחיטה, וביאר רב דהיינו כדי שחיטה 'אחרת'. וסוגיית הגמ' הוא לדון בהך דינא דשחיטה אחרת בג' נידונים. **חדא.** במה משערין שיעור של שחיטה אחרת, האם באותו המין [גסה בגסה כו'] או מקילים אפי' בשחיטת דבר גדול הימנו. **ב.** האם שיעור שחיטה כולל ההכנה לשחיטה, היינו, דמחשבים גם שיעור ההגבהה והרבעה. **ג.** האם משערים בכל הסימנים או רק בשיעור המעכב בשחיטה. [ולדעת הרשב"א הנידון הוא בשוחט בסכין רעה האם ההיתר נאמר בשחיטת מיעוט בתרא של הסימנים].

ומצאנו ג' דרכים עיקריים בראשונים בביאור הסוגיא ובפסק ההלכה.

א. **במה משערים שיעור 'שחיטה אחרת'.** לדעת רב כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף, ואילו לשמואל ור' יוחנן אפי' בהמה לעוף. ור' חנינא ברבי יוסי קאמר '...וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה'. **ובפסק ההלכה: לדעת רש"י:** רחברי קאמי להכריע כדעת רב דבהמה לבהמה ועוף לעוף, ואף דאיהו איירי בדקה ובגסה שמעינן מינה דה"ה בעוף לעוף, כדרב. ופסקינן כוותיה. **שיטת הרי"ף [לדעת הר"ן והרמב"ם]:** פסקינן כריב"ר וכשמואל ור' יוחנן, ולפי"ז פליגי על רש"י בדיון עוף, דס"ל דהא דלא קאמר ריב"ר עוף בעוף הוא בדווקא, וע"כ ס"ל דגבי עוף משערינן בדקה. **וכן איתא ברמב"ן וברשב"א.** **שיטת הרי"ף [לדעת הרא"ש]** דפסקינן כשמואל ור' יוחנן שהם תרי כנגד רב. [ואף דריב"ר פליג לא פסקינן בזה כוותיה]. וע"כ השיעור בין בגסה ובדקה ובין בעוף הוא כשיעור בהמה גסה.

שהייה (א)

- טעם הפסול של שהייה, שיטות הראשונים בשיעור, גדר הפסול -

ב. האם שיעור שחיטה כולל שיעור הגבהה והרבצה: **מבואר בסוגיא דביאר ר' פפא דברי ר' חנינא:** "עומדת להטיל איכא בינייהו". ונחלקו הראשונים האם ר"ח קאתי לחלוק על דברי האמוראים דלעיל מינה. **רש"י:** גריס 'איכא בינייהו', והיינו דר"ח פליג על ר' יוחנן, דר"י ס"ל דהיינו שיעור שחיטה בלא הגבהה והרבצה ונכפשוטו היינו גם אשאר אמוראי, אך יעו' ברא"ה בבד"ה שפי' דהיינו דפליג רק על רב, ועיי"ש במשמרת, וע"ע להלן ואילו ר"ח סבר דמצרפים שיעור של הגבהה והרבצה. **וע"ע ברא"ש** דלדעת רש"י אין לנו מקור לפסוק בזה כר"ח, וע"כ להלכה השיעור הוא בלא הגבהה והרבצה. נוהגם שגם בזה סבר ריב"ח דמשערים גם בהגבהה והרבצה, מ"מ לא פסקין כוותיה נגד כל הנך אמוראי, ואך במקום ש'הכריע' כרב פסקין כוותיה. **הרמב"ם:** פסק דמשערין גם שיעור הגבהה והרבצה, ובעו"פ דמשערים בדקה משערים גם הגבהה והרבצה של דקה]. **שיטת הרי"ף (רא"ש):** לא גרסינן בגמ' 'איכא בינייהו', וע"כ ס"ל דכל הנך אמוראים לא פליגי על ר"ח, ולכו"ע הגבהה והרבצה בכלל שיעור שהייה. אך בהא פסקין כרחב"ר דשיעור הגבהה והרבצה הוא דקה לדקה ועו"פ ולעו"פ.

ג. האם משערין בכל הסימנים: **יעו' ברא"ש** דאף דמשמעות הלשון 'שחיטה גמורה' משמע כל הסימנים, מ"מ מסתבר דהיינו שיעור של רוב הסימנים, דמכי שחט רוב 'אזלא לה הכשר שחיטה'. **וע"ע בר"ן** שהביא בזה פלוגתא, ד"ל דבעינן כל הסימנים דמ"מ 'איתנהו בשחיטה'. **וע"ע ברמב"ן שנסתפק:** "ויש לדון בשיעור שהייה שתהא כדי שחיטת רוב שנים בבהמה וכדי שחיטת רוב אחד בעוף... ואלמלא שאין לשון הגמרא משמע כן הייתי אומר דהיינו בעיא דרב הונא בר נתן". **שיטת הרמב"ם (פ"ג הלכה ד):** "וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנים בלבד לא כדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה". [וע"ע להלן בד' הפוסקים בביאור שיטתו]. **וע"ע בפוסקים** שדנו דבשחיטת עוף שיעור הסימנים הוא בכ"ש, שהרי מצאנו שיעור שחיטת כל שהוא בנפסקה הגררת.

במה משערים שיעור שחיטה אחרת

א. **יעו' לעיל שיטות הראשונים.** **ועיי"ש דשיטת הרמב"ם** דמשערין דקה בדקה וגסה בגסה, ואילו עו"פ משערין בדקה. **ועי' ברא"ש שתמה:** "ונראין דבריו זו כמו פשרה". **ועי' בבית יוסף:** 'שאינו פשרה אלא שורת הדין'. **ועיי"ש שביאר** שהרמב"ם אזיל בדעת הרי"ף שריב"ח לא פליג על שמואל ור"י: "דאינהו נמי כי אמרו אפילו בהמה לעוף, בהמה דקה לעוף אמרו אבל בבהמה לא דברו ובא רבי יוסי בר חנינא ואמר דבעו"פ הקילו לשער בו כדי שחיטת בהמה דקה אבל בבהמה דקה לא הקילו בה לשער ביותר מכיוצא בה, ומדלא אדכיר רבי יוסי בר חנינא עו"פ משמע דליכא אלא הני תרי שיעורי דקה וגסה ובכלל דקה הוי שיעור עו"פ".

ב. **וע"ע בבית יוסף דבאמת ד' הרא"ש** פחות מסתברים, דפסקין כריב"ח רק גבי הגבהה והרבצה ולא גבי שיעור שחיטה. **אך יעו' ברא"ש שביאר** דהא דפסקין כריב"ח היינו רק במה ש'הכריע' בפלוגתת האמוראים, אבל במה דפליג עליהו לא פסקין כוותיה.

ג. **וע"ע ברא"ש שתמה על ד' הרמב"ם מסברא:** "דכיון דמקילין לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף. **ועוד,** שכתב דמשערין בהרבצת דקה לדקה ולא בהרבצת גסה לדקה וא"כ למה נקל בעו"פ לשער בהרבצת בהמה". **וע"ע בתוס' (ד"ה ושמואל) שהק' יותר:** "דיותר חלוק עו"פ מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה". **וע"ע בבית יוסף שתי' קו' אלו בב' דרכים:** "...הכי הוה קים להו דעו"פ חיותו רב כשל בהמה דקה, אי נמי דהכי גמירי הלכה למשה מסיני וכמ"ש הרשב"א".

ד. **ומש"כ הבית יוסף** לבאר דקים להו דעו"פ חיותו רב כשל בהמה דקה צ"ע. **דלכאו' נסתר הדבר מד' הגמ' לעיל כז:** 'עו"פ שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד'. **ועיי"ש ברש"י** דמה שנברא מהאדמה יש לו חיות חזק ובריא, וא"כ לכאו' מבואר בזה להדיא דעו"פ שדי לו בסימן אחד אין לו חיות חזק ובריא כבהמה דקה, והאיך נקט הבית יוסף דהוי קים להו דחיות העו"פ כדקה, וצ"ע רב.

גדר הפסול של שהייה

א. **יעו' באור שמח (פ"ג משחיטה ה"ד)** שביאר בדעת הרמב"ם בסוגיין: "...וע"ד זכר לדבר מצאנו בעיא בגמרא מגילה י"ח (ע"ב) כדי לגמור את כולה מהיכא דקאי לסיפא, או דילמא מרישא לסיפא כו'. **וכן מצאנו בירושלמי** ברכות פ"ב הלכה א' אם ק"ש בלא ברכות כו' או אם שהיות מצטרפות, וזה כמעט כל הספיקות דגבי שחיטה. **אף על גב** דזה ענין אחר, מכל מקום בעי אם מקרי שחיטה חזא ככה"ג או לא". **מבואר שנקט** ששורש הנידון של שהייה

שהייה (א)

- טעם הפסול של שהייה, שיטות הראשונים בשיעור, גדר הפסול -

הוא תלוי בשיעורי הפסק, ואף דנקט דשורש הפסול של שהייה הוא דלא מיקרי חדא שחיטה, מ"מ הגדר בזה הוא שע"י הפסק שוב אין השחיטות מצטרפות. [וע"ע בנאות יעקב ס"ס י"ז שנתפלא דהפסק של הירושלמי האם שהיות מצטרפות לא הוזכר בפוסקים].

ב. **אך יעו' ברמב"ן:** "ויש לדון בשיעור שהייה שתהא כדי שחיטת רוב שנים בבהמה וכדי שחיטת רוב אחד בעוף, דכדי שחיטה גמירי ומשה על רוב שנים בבהמה ועל רוב אחד בעוף נצטוו...". **וכן כתב לעיל:** "ואע"ג דאיהו אמר דקה לדקה, דהכי אגמריה רחמנא למשה בשיעור שהיה כדי שחיטת בהמה ולא בעוף". **ולכאור' משמע בזה דלא כהאר"ש,** דנ' מדבריו שכל הנידון הוא הלכה למשה מסיני, וכל הנידון הוא רק מהו ההלכה שניתנה למשה מסיני, [וקצ"ע שנפל ספק בהלכה למשה מסיני, וברמב"ם מבואר דאין פלוגתא בהלמ"מ, וי"ל].

ג. **אך יעו' ברא"ש** שהובא לעיל שתמה על שיטת הרמב"ם [והרמב"ן] דבעוף אזלינן בתר דקה דאין **מסתבר** לומר כן. ומשמע שהוא דבר שתלוי בסברא. והיינו כעין דרכו של האר"ש שהוא תלוי בגדרי הפסק. **וע"ע ברשב"א** שביאר ספק הגמ' 'שהה במיעוט סימנים': "דילמא הא דרבה דוקא בשמתעסק בצרכי שחיטה... או דילמא כיון דכוליה סימן בר שחיטה הוא לא חשבינן ליה כשוהה **דמתעסק בשחיטה הוא**". ומשמע שהנידון הוא בגדר הפסק, וספק הגמ' האם במיעוט סימן חשיב מתעסק בשחיטה. [אך לעיל מינה נקט כלשון הרמב"ן דהכי אגמריה רחמנא למשה...].

ד. **וע"ע רש"י ד"ה או דילמא:** "אפי' בכדי שחיטת בהמה משערין לשהיית שחיטת העוף דהיינו **קולא**". **וכן הוא ברש"י ד"ה אף בהמה לעוף:** "**קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו**". **וע"ע ברד"ה דקה לדקה:** "...ממילא שמעינן ועוף לעוף **ועבדינן לחומרא**". **ואם נימא שכל הנידון הוא בביאור ההלכה למשה מסיני מהו שיעור שהייה,** וא"כ מה שייך לשון שנתנו קולא או החמירו בעוף, וצ"ע.

ה. **אך גם אם נימא** שהנידון הוא בשיעורי הפסק אכתי צ"ב, דמ"מ אין זה קולא שהקילו חכמים אלא ששיערו חכמים מהו שיעור הפסק, [ואולי הדבר נמסר ביד חכמים לקבוע שיעורו]. **עוד צ"ב בד' רש"י,** דלכאור' נראה מלשון רש"י דהוא קולא מסויימת שנתנו בעוף, וצ"ת, שהרי הנידון הוא גם גבי גסה לדקה, וא"כ גם בבהמה אשכחן כעין קולא זו, וצ"ע. [ואולי י"ל דנקט רש"י דכיון דניתן השיעור בשחיטה אחרת ע"כ אין לחלק בין שחיטת גסה לדקה וע"כ לא חשיב קולא, ואך בעוף שצורת השחיטה שונה מבהמה, (שאין בה אלא שחיטת קנה) חשיב קולא, וצ"ע].

ו. **יעו' לעיל שכתב הבית יוסף סברא בביאור שיטת הר"ף והרמב"ם** דהוי קים להו לחכמים דעוף חיותיה כבהמה דקה, וצ"ב, דמאי נפק"מ בשיעור חיותיה דעוף, והלא הנידון הוא מה חשיב הפסק של 'מעשה' שחיטה אחרת וא"כ מאי נפק"מ מהו שיעור חיותיה. וצ"ת גדר ההפסק שמבואר בד' הב"י. **וע"ע בראב"ה** (חולין א' פ"ו): "שהייה אסורה מפני שכשוהה **כשיעור שהייה אזלא לה חיותא והנה מתה עומד ושוחט**". אך דוחק לומר שלזה כוונת הבית יוסף, וצ"ע.

גדר ההפסק של שהייה

א. **יעו' רש"י ד"ה איכא:** "בין רבי חנינא לרבי יוחנן, רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה". **וצ"ת** במה שביאר רש"י שנחלק ר"ח רק על ר' יוחנן והלא לדעת רש"י גם רב ס"ל דלא משערין בהרבצה, [ואולי י"ל שגם דברי ר"ח היה בכלל המימרא של רבין שהביא מא"י השמועה של פלוגתא ר"י ורבין]. **וע"ע בד' הרא"ה** (בד"ה בית ב' דף כב:): "...דאפילו למאן דגריס איכא בינייהו לאו בין ר' יוחנן לר' חנינא דרב מרא קמא דשמעתא ושמואל ור' יוחנן לא אתו אלא לאיפלוגי מאי דאמר רב עוף לעוף למימרא דלאו הכי אלא בהמה לעוף". **ועיי"ש במשמרת** דברש"י מבואר דלא כן.

ב. **ועי' בבית הלוי** (ח"ב סי' י"ב ס"ק ו) ד"ל דרש"י סבור דכל מה דהיה מקום לדון דמשערין גם בהרבצה הוא רק לדרכם של שמואל ור' יוחנן דס"ל דמשערין עוף לבהמה, והיינו דס"ל דבשחיטה היותר גדולה הנמצאת משערין, וע"ז קאתי ר"ח להוסיף דשיעור שחיטה הוא גם בהרבצה. אבל לרב דס"ל עוף לעוף מוכח דס"ל דבשחיטה הקטנה שיכול להתרחש לפעמים משערין, ולדידיה כ"ש שאין משערין גם בהרבצה. **ועיי"ש עוד,** דלפ"ז יש לומר דפליגי גם בשיעור שחיטת עוף, דבתרוה"ד נקט דהיינו כל שהוא, משום דפעמים אשכחן בעוף שנפסקה הגרגרת והוי שחיטה בכ"ד, ונקט בית הלוי ד"ל דכ"ז דווקא אליבא דרב דס"ל דבשחיטה היותר קטנה משערין, אבל לשמואל ור"י

שהייה (א)

- טעם הפסול של שהייה, שיטות הראשונים בשיעור, גדר הפסול -

משערין לכה"פ ברוב קנה. **וע"כ דקדק רש"י לומר** דהא דאיתא בגמ' דלהטיל איכא בינייהו הוא רק אליבא דשמואל, אבל אליבא דרב איכא בינייהו יותר, שהרי לרב משערין קנה בכ"ש, ואילו לר"ח משערים ברוב הקנה.

ג. **וע"ע בסוגיית הגמ':** "כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט, יביא אפילו מעלמא, **נתת דברך לשיעורין**, אמר רב פפא עומדת להטיל איכא בינייהו". **ולכא' תמוה הס"ד דגמ'** שהדבר תלוי בהבאה מעלמא, שהרי כל הנידון הוא רק במה משערין שיעור שהייה ופשיטא דאין צריך שישחוט בהמה אחרת בכדי שייחשב שהייה, וא"כ מה"ת שיהיה הדבר תלוי האם יש לו בהמה אחרת לפניו או שצריך להביאה ממקום אחר, וצ"ת.

ד. **ולכא' מבואר בזה**, דבהא דחזינן בדברי ר"ח ששיעור שהייה תלוי גם בהגבהה והרבעה מוכח ששיעור שהייה אינו נקבע לפי גודל הפסק במעשה השחיטה, אלא עיקר הדבר תלוי במה שיש לדון שכבר אינו עסוק בשחיטת בהמה זו, וזה חידוש ר"ח דהשיעור של הפסקת העסק בבהמה זו תלוי בשיעור של עיסוק בשחיטת בהמה אחרת, וע"כ סברא הגמ' דיתכן דכל שאין לפניו בהמה אחרת שיכול להתעסק בה אכתי לא חשבינן ליה כמפסיק העיסוק בבהמה שעוסק בה.

ה. **ובהא דאיתא בגמ':** "השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשרה", **נחלקו הראשונים**. **דיעו' בתבואות שור** (ס"ק ב' וס"ק ט"ו) **שהביא דעת רבינו ירוחם** דהיינו דווקא בחותך, אבל מוליך ומביא סתם הוי שהייה. **וע"ע בפרמ"ג** (שפ"ד ס"ק ב) **שבים של שלמה** (סי' ט') "כתב בסכין רע שמתעסק לחתוך הסימנים, משמע מדבריו אף שלא חתך כיון שמתעסק, וכן משמעות הש"ך". **וע"ע בתב"ש** דמסיק כדברי היש"ש, וצ"ת ביסוד פלוגתתם.

ו. **ולכא' צ"ת בדעת היש"ש וסייעתו**, מה משמעות יש במה שמוליך ומביא והלא אין המשך לשחיטה עצמה. **ואולי מבואר בדבריהם כנ"ל**, דאין שהייה תלויה בהפסק מעשה השחיטה, אלא במה דחשיב שאינו עסוק בשחיטת בהמה זו, וע"כ נקט דכ"ז שעוסק בבהמה אף שאינו עוסק בשחיטה לא חשיב שהייה, וצ"ע. **וע"ע לשון הרשב"א** שביאר ספק הגמ' במיעוט סימנים: "ולפיכך בשוהה בחתיכתו כדי שחיטה שחיתו פסולה דאינו אלא כמחתך בשר בעלמא, או דילמא כיון דכוליה סימן בר שחיטה הוא לא חשבינן ליה כשוהה דמתעסק בשחיטה הוא". ואולי לדעתו זהו גוף ספק הגמ'.

ז. **ובלשון המשנה מצאנו ג' אופנים של הפסק בשחיטה:** "נפלה סכין והגביהה, נפלו כליו והגביהה, השחיז את הסכין ועף בא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה פסולה". **וע"ע בב"ח** שביאר דהיינו בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד. **ולהנ"ל י"ל** ד'נפלה סכין' היינו הפסק בגוף השחיטה, ואילו 'נפלו כליו' ו'עף' הם שיעורים בהפסקת ההתעסקות בשחיטת הבהמה.

שהייה (ב)

- שיטת רש"י והראב"ד בשהייה במיעוט בתרא, ופולגתם שהייה במיעוט בתרא דקנה-

בביאור הנידון של שהייה במיעוט סימנים מצאנו כמה דרכים בראשונים [נביא זו – חלדה - וחברתה בשהייה, יצאו עליהם כמה עסיקין – רמב"ן]:

א. שיטת רש"י והראב"ד: הנידון הוא בשהייה במיעוט בתרא. אך לדעת הראב"ד היינו דווקא במיעוט בתרא דוושט אבל בקנה ודאי לא פסיל. אך ברש"י מבואר: שהנידון גם במיעוט בתרא דקנה. ולדעתם נידון זה שייך גם בחלדה ובהגרמה, וזהו הבעיא של הסוגיא לעיל ל:

ובמיעוט קמא: מבואר ברש"י דבקנה ודאי לא פסיל ובוושט ודאי פסיל, אך בחלדה דקדקו האחרונים בשיטת רש"י דפסיל גם במ"ק].

ב. שיטת ר"ת והר"י מיגאש: הספק הוא במיעוט קמא. לדעת ר"ת איירי במיעוט קמא דוושט, ושורש הספק משום דהוי מיד דלא מנבלא. [אבל מיעוט קמא דקנה אינו פוסל דלא גרע מנפסקה הגררת]. לדעת ר"י מיגאש (סי' מ"א) הספק הוא רק במיעוט קמא דקנה, [אבל בוושט עכ"פ הוי נבילה]. ולכא' כן משמעות ד' הבה"ג שהביא רש"י, [וע"ע בב"ח סי' כ"ד ס"ח].

ג. שיטת הרמב"ם (פ"ג הלכה י'): "וכן אם שחט מיעוט הסימנים בהחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה הרי זו ספק נבלה". ובהלכה י"ג: "שחט רוב האחד או רוב השנים והשלים השחיטה בדורה או בהגרמה הרי זו כשרה שהרי נשחט השיעור כראוי... ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי הרי זו פסולה". ובביאור שיטת הרמב"ם יעו' בכס"מ הלכה י"ג שהאריך ב' דרכים שביאר הריב"ש.

❖ שיטת רש"י והראב"ד

בשיטת רש"י יש לעיין כמה דברים: א. האם שהייה במ"ב הוא דאורייתא או דרבנן, ונחלקו בזה הראשונים. ב. מדוע אין די בשחיטת הרוב שכבר היתה בהכשר. ג. ביאור ב' צדדי הספק בגמ'. ד. מדוע שחיטת נכרי אינה פוסלת במיעוט בתרא. ה. ביאור החילוק בין מיעוט קמא למיעוט בתרא. ו. בהא דמשמע ברש"י לעיל ל: דחלדה פוסלת אפי' במיעוט קמא, וצ"ת החילוק בין שהייה לחלדה. ז. ביאור פשט ד' רש"י שהיה מקום להסתפק גם במיעוט קמא דקנה ווושט, וביאור דבריו במש"כ דהא הוי פשיטא לגמ'. ח. גדר הפסול דשהייה לדעת רש"י, ובביאור דבריו להלן עה: (ד"ה אין לו תקנה). ט. שיטת רש"י בדיון שהייה בין סימן לסימן בעוף.

ה' קושיות הראשונים על שיטת רש"י

א. גמ': שהה במיעוט סימנים מהו. ועי' רש"י (ד"ה במיעוט): "שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו". היינו, דנידון הגמ' הוא גבי מיעוט בתרא. וביאור צדדי הספק ביאר רש"י (ד"ה מהו): "מי אמרין כיון דעבד ליה רובא אתכשר, או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא".

ב. יעו' בראשונים שהק' על רש"י ג' קושיות חמורות. חדא. דבסוגיית הגמ' לעיל כט. גבי הברייתא ד'שחט חצי גררת ושהה בה כדי שחיטה אחרת וגמרה שחיטתו כשרה', ומבואר בגמ' דבעוף לא פסלה שהייה זו: 'ממה נפשך אי מחצה על מחצה כרוב הא עביד ליה רובא...'. הרי להדיא דאם שחט רוב ואח"כ המשיך השחיטה כשירה. ורש"י עצמו הק' כן, ותי': (ל: ד"ה תיקו): "דדיחוי הוא דדחיה, וטעמא משום דמחצה על מחצה אינו כרוב ובשחיטה קמייתא לא מידי עביד". וע"ע ברמב"ן שהוסיף בזה: "...שהוא סוגיא למאי דס"ד מעיקרא ויש לומר דלהוא לישנא לית לן בעיא דרב פפא אלא סבירא לן במיעוט סימנים כשרה". ומבואר בדבריו שלמ"ד דמחצה ע"מ כרוב פשיטא ליה דשהייה במיעוט סימנים לא פסלה, וצ"ב, מה שייכא הנידון של מה"מ כרוב לנידון של שהייה במיעוט קמא. וע"ע בבעל המאור: "ומאן דאמר ההוא שנויא הוא ולא סמכין עליה, אין אנו רואין כן דכיון דמלתא דתליא בסברא היא, ממה נפשך נקיטין לה שנויא דסמכא ועלה סמכין וכוותיה עבדינן", וא"כ צ"ב בדברי הרמב"ן בשיטת רש"י דס"ל דהדברים תלויים אהדדי. וצ"ת. וע"ע להלן מש"ת בשם הבית הלוי (ח"ב סי' י"א).

ג. עוד הק' הראשונים (יעו' תוס' לעיל ל: ד"ה החליד בשם ר"ת) מהא דתניא בתוספתא 'שחט רוב הגררת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה'. ועי' ברא"ש (סי' ו) שתי': "דמסתבר טפי למימר שלא רצה בעל הש"ס להביא הברייתא... משום דקים ליה דלא מיתניא בר' חייא ור' אושעיא אין לסמוך עליה... ומסתבר שכל תוספתא

שהייה (ב)

- שיטת רש"י והראב"ד בשהייה במיעוט בתרא, ופלוגתתם שהייה במיעוט בתרא דקנה-

שלא נתפשטה עד אחר סידור הש"ס לאו דסמכא היא...". יעוי"ש. **וע"ע בתוס' שם** דבאמת מהתוספתא יש להק' גם על דברי ר"ת: "ואם נאמר דלא ידע, א"כ גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע ההיא תוספתא שהקשה ממנה ר"ת". **אך יעו' ברא"ש דעכ"פ ק' יותר על רש"י**, דלדעת ר"ת עיקר הקו' הוא רק בהא דלא פשט הספק מהברייתא, ואילו רש"י פסק היפך הברייתא. **וע"ע במאירי (לב. ד"ה שחט):** "...הם משיבין שאין גורסין וגמרה ופירושו אע"פ שנשאר חי ונשתהא בחיותו זמן מרובה. **וכן יש מפרשים אותה כשרה מדאוריתא ומפני ששחיתת כלן אינה אלא דברי סופרים**", [וע"ע ביש"ש שתי' כן שיטת רש"י].

ד. **עוד הק' הרמב"ן והרשב"א במש"כ רש"י** דהך ספיקא שייכא גם בהגרמה בשחט ב' שלישים והגרים שליש ומבואר ברש"י 'דהתם מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי דמיטרפי בכל חדא מיניהו ועבדינן לחומרא'. **והק' הראשונים:** "דהא לא אשכחן בההיא סוגיא מאן דפליג בהא אלא מאן דס"ל דכולה גרגרת בעי ולית ליה מתניתין דרובו של אחד כמוהו ואנן כמתני' ק"ל". **והיינו**, שבגמ' לעיל (דף יח. ודף יט.) מבואר דשורש פלוגתת רבנן ור"י ב"ר יהודה הוא האם אמרינן רובו ככולו. **ונקטו הראשונים** דרבנן דפסלי הגרמה במיעוט בתרא היינו משום דס"ל דלא אמרינן רובו ככולו, ופליגי על המשנה בריש פירקין שנקטה דאמרינן רובו ככולו בשחיתת הסימנים. וע"ע ברשב"א שהוסיף להק' מהא דמבואר שם להדיא דפסקינן כריב"ר, הרי דעכ"פ נקטינן כהך צד דאמרינן רובו ככולו ואין הגרמה פוסלת במיעוט בתרא. [אך לכאור' יש ליישב שיטת רש"י בפשיטות, דס"ל דלאו היינו דרבנן פליגי בעיקר ההלכה דשחיתת רוב מכשרת, אלא אך דס"ל דאף שנשחט הרוב אכתי שייך תורת שחיטה גם במיעוט, וא"כ הוא ממש הנידון של הגמ' בסוגיין, וצ"ב בקו' הראשונים, וע"ע להלן מה שיש לדון בזה מהסוגיא דלעיל יח.].

ה. **וע"ע ברשב"א בשו"ת (א' שס"ז)** שהוסיף לתמוה מסברא: "...כל ששחט רובו של סימן שוב לא יפסל מחמת מיעוטו, ואין צריך לומר לריש לקיש דאמר שחט את הקנה ואחר כך נקבה הריאה כשרה **וכמאן דמנחא בדיקולא דמיא**. אלא אפילו למאן דלית ליה הכי התם לענין טרפות שנוול בבהמה בין סימן לסימן. **אבל לגבי סימן גופיה כיון דנשחט רובו מיעוטו כמאן דנשחט דמי**". **היינו**, דמהא דחזינן בסוגיא להלן (לב:) דנקט ריש לקיש דאחר שנשחט סימן אחד שוב חשבינן ליה כמנחא בדיקולא וע"כ אם ניקבה הריאה לא הוי טריפה, והרי הלכה זו שייכא גם בנשחט רוב הסימן, הרי מוכח להדיא דאחר שנשחט רוב הסימן שוב אין בה שום חיות ומה שמוסיף לחתוך סוף הסימן הו"ל כמחתך בשר בעלמא, וכעין סברת הגמ' לעיל כ: 'וכי מתה הוא עומד ושוחט, וא"כ האיך יתכן שיפסל ע"י מיעוט בתרא, [וע"ע להלן דרכו של הבית הלוי שבזה גופא נחלקו רש"י והראשונים, האם חשבינן לסיום השחיטה כמחתך בשר בעלמא].

ו. **וע"ע בתבואות שור (ס' כ"ג אות ז) שהוסיף להק' על רש"י**, היכן שמענו שלאחר שהוכשר [ע"י שחיתת רוב הסימן] יחזור וייאסר. **וע"ע בר"ן (ערה"ף)** שכבר הק' כן. **ועיי בתב"ש ליישב שמצאנו בסוגיא דגמ' (זבחים כ"ט)** שכע"ז הק' ר"א לרע"ק 'אחר שהוא כשר יחזור ויפסל'. ועיי"ש שהשיב לו רע"ק 'הן מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שהוכשר שיחזור ויפסל'. וא"כ שפיר י"ל דה"ה הכא. **אך יעו' בשרידי אש (ח"ב ס' ו' פ"ג ס"ק י"ז)** דאדרבא, משם ראי', דמסברא מודה רע"ק לר"א אלא דס"ל שבמקום דגלי לן קרא דאף אחר שהוכשר יחזור ויפסל, וא"כ הכא דליכא גזיה"כ בזה מה"ת דיחזור ויפסל, וצ"ע.

פלוגתת הראשונים אליבא דרש"י - האם שהייה במיעוט בתרא אסורה מדרבנן

א. **וע"ע בד' הראשונים** [יעו' רמב"ן שהביא כן משמיה דהראב"ד, וכן הוא ברשב"א בתורת הבית (כג. גבי שהייה, וכד. גבי חלדה) וע"ע בריטב"א לעיל יט.] **שנקטו בדעת רש"י**, דהא דאמרינן דשהייה במיעוט בתרא פוסלת הוא רק מדרבנן, ומדאו' ודאי דלא פסלה כיון שכבר נסתיימה השחיטה, ועי' בדברי הרמב"ן האיך נתיישבו הקו' על רש"י. [וע"ע בביה"ל דיש בזה נפק"מ רבתא בשיעור שהייה בעוף, דאם נימא דגם רש"י מודה דשהייה במיעוט בתרא הוא דרבנן נמצא דבעוף ל"ש שהייה מדאו', והרי נחלקו בגמ' בשיעור שהייה לעוף, והשתא דהוא ספק דרבנן יש לנו לנקוט לקולא ולפסוק כהמקילין לתת שיעור בהמה גסה לעוף].

ב. **וע"ע בהשגת הראב"ד (פ"ג ה"ד):** "...ששחט הרוב ושהה וגמר, מי אמרינן כיון דגמר שהייה בשחיטה היא מאן מוכח, או דילמא לא חיישינן להכי, ובחצי קנה דעוף ליכא למיחש כלל וכל שכן לרוב, ונראה לי באותן שתי הבעיות תיקו

שהייה (ב)

- שיטת רש"י והראב"ד בשהייה במיעוט בתרא, ופלוגתתם שהייה במיעוט בתרא דקנה-

ולקולא". וע"ע בכס"מ: "ומ"ש שבאותן שתי בעיות תיקו ולקולא יש לתמוה למה כתב כן, דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא". אך יעו' בלח"מ ובמל"מ שנקטו בדעת הראב"ד דס"ל דשהייה במיעוט בתרא אסורה רק מדרבנן וע"כ ספיקו לקולא. וכדבריהם מבואר להדיא ברמב"ן בסוגיין בשם הראב"ד.

ג. ולדרכו של הכס"מ שנקט בדעת הראב"ד דס"ל דשהייה במיעוט בתרא אסורה מדאורייתא צ"ת האיך הבין בדעת הראב"ד החילוק שבין מ"ב דקנה למ"ב דוושט. ואולי י"ל דנקט בביאור דברי הראב"ד דס"ל דהא הוי פשיטא לן דאחר שהוכשרה הבהמה ע"י השחיטה שוב א"א לפסול השחיטה, וע"כ ס"ל דבקנה דעוף שכבר הוכשרה השחיטה שוב א"א לפסול אפי' מדאורייתא, משא"כ בבהמה דאכתי לא הוכשרה השחיטה וע"כ לא איכפת לן דנסתיימה שחיטת הקנה ופסלינן השחיטה בשהיית מיעוט בתרא דקנה, וי"ל, וצ"ע.

ד. ואף שהראב"ד אזיל בשיטת רש"י מ"מ נחלק עליו בתרתי. חדא. בהא דפסק לקולא, ואילו רש"י פסק לחומרא. וצ"ת דהרי קי"ל דספק רבנן לקולא. ועוד. דהראב"ד נקט דבמיעוט קנה לא שייך למיגזר, וכל הנידון הוא רק בוושט. ואילו ברש"י (ל: סד"ה תיקו) מבואר להדיא דס"ל שגם במ"ב דקנה גזרינן, וצ"ת ביסוד פלוגתתם.

ה. ועי' בתב"ש (כ"ג אות ו) ובבית הלוי שביארו פלוגתתם האם לפסוק לקולא או לחומרא. דרש"י נקט דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא במקום שהגמ' העמידה בתיקו, [וד"ז מבואר בהגהות מיימוני פ"ב מחמץ בשם הרא"מ ועוד גאונים] ואילו הראב"ד לא ס"ל כן, וע"כ פסק לקולא.

פלוגתת רש"י והראב"ד בדין שהייה במ"ב דקנה – הטעם דגזרו רבנן בשהייה

א. יעו' היטב לשון הראב"ד שהתיר שהייה בקנה 'דעוף', ומבואר, דבמיעוט בתרא של קנה של בהמה מודה דאסור. אך יעו' בלשון הרמב"ן בסוגיין שהביא דברי הראב"ד שחילק בין קנה לוושט ולא חילק בין קנה דעוף לקנה דבהמה, וצ"ע. ומשמעות לשון רש"י (ל: ד"ה תיקו) לכאז' משמע דלא חילק בין קנה לוושט, וס"ל שגם בקנה אסור שהי' במיעוט בתרא, ולכאז' גם משמע מדבריו שאין חילוק בין קנה דעוף לקנה דבהמה. וכן מבואר להדיא בתוה"ב (כג.): "פירש רש"י ז"ל בין בעוף בין בבהמה, ובששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ולזמן מרובה חזר ושחט את המיעוט". וצ"ת ביסוד פלוגתתם.

ב. וע"ע בבית הלוי (ח"ב י"א ס"ק ב) שביאר שההכרח של הראב"ד לחדש דבקנה ליכא דין שהייה, הוא בכדי ליישב קו' רש"י מהסוגיא דלעיל כט. שמבואר שם שאם שחט רוב קנה שוב ליכא חששא דשהייה, ולא הוי ניחא ליה בתי' רש"י דההוא דחוייא הוא דקמדחי ליה, וע"כ ביאר הראב"ד שהספק הוא רק גבי וושט אבל בקנה לא גזרו, ושפיר מתיישב הסוגיא דהתם דאירי בקנה ולא בוושט. ועיי"ש עוד, דלפ"ז מתיישבא ג"כ קו' התוס' והראשונים מהתוספתא, שהרי התם איירי בששחט רוב הגרגרת. [ועיי"ש דברשב"א מוכח שהגירסא היתה שחט רוב אחד בעוף, וע"כ לא הוי ניחא ליה לת' דאירי בגרגרת, דמשמע דה"ה בשחט הוושט, אבל בתוס' מבואר שהגירסא היתה שחט הגרגרת, ולדידהו אתי שפיר תי' הראב"ד].

ג. ובביאור הסברא דלא גזרו במיעוט קמא דוושט, יעו' בלח"מ שעל כרחין דזהו כוונת הראב"ד במש"כ 'דמאן מוכח', שהוא גזירה דרבנן: "כלומר, והרואה אומר ששהה במיעוט דמאן מוכח ששחט כבר הרוב". וכע"ז במל"מ: "כלומר יבא לטעות בשהיית הסימנן במיעוטא קמא". והיינו, דעיקר החשש הוא שמא יטעה שהיתה השהייה במיעוט קמא, וכיון שבקנה בלא"ה אין שהייה במיעוט קמא ע"כ אין מקום לגזור במיעוט בתרא.

ד. וע"ע בבית הלוי שביאר דהראשונים שנחלקו על הראב"ד, הוא משום דס"ל שעיקר החשש שאם נכשיר לאחר גמר שחיטה יטעו לומר גם קודם גמר שחיטה אפי' בוושט שכבר נעשה בה מעשה טריפה, וע"כ שפיר י"ל דגזרו כמ"כ בשהייה בקנה. וע"ע לשון הרשב"א בתוה"ב (כד.) "שלא יראה כשוחט בפסול שחיטה", וכן הוא בחי', ולכאז' משמע כד' בית הלוי שהחשש הוא שמא יטעו להכשיר שהייה, ולא משום שמא יאמרו דשהה במיעוט קמא.

ה. ויש להוסיף עוד, דבדעת רש"י לכאז' על כרחין צריך לומר כן, דהרי שיטת רש"י שמדאז' ליכא שחיטת וושט בעוף, ותיקשי דא"כ מדוע נאסור שהייה במיעוט בתרא דוושט אטו מיעוט קמא דוושט והלא הוי גזירה לגזירה [וע"ע לקמן בשיטת רש"י בשהייה בסימן שני דעוף]. וע"כ דהחשש הוא שמא יבוא לטעות ולהכשיר עיקר שחיטה בשהייה.

שהייה (ב)

- שיטת רש"י והראב"ד בשהייה במיעוט בתרא, ופלוגתתם שהייה במיעוט בתרא דקנה-

- ו. **אך בעיקר שיטת הראשונים** **דהוא מדרבנן קצת צ"ע**, דכיון דלא שמענו בשום דוכתא להדיא שאסרו שהייה במיעוט קמא, א"כ מהי"ת היה לר"ה בר נתן להסתפק האם גזרו חכמים או לאו, דכיון שאין שום שמועה בזה מהי"ת דנימא דיש איסור מדרבנן, ואולי זהו גופא היישוב על הסתירה מהתוספתא, דבאמת בתוספתא מבואר להדיא שאסור, והספק האם משנה דידן סברא לההיא תוספתא, וכמש"כ הרא"ש, וצ"ע.

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

שיטת הסוברים דשהי' פוסלת במ"ב מדאור'

- א. **יעו' לעיל שנתבארה שיטת רוב הראשונים** דהך צד דשהייה פוסלת במיעוט בתרא הוא מדרבנן. **אך יעו' ברבינו ירוחם** (נתיב ט"ו ח"ג – דף קי"ט ד') שנקט בשיטת רש"י דהך צד דשהייה במ"ב פוסלת הוא מדאורייתא.
- ב. **וע"ע בתבואות שור** (כ"ג אות ו) שהאריך להוכיח כן בשיטת רש"י מכמה ראיות. א. מהא דפסק לחומרא. [וע"ע לעיל ד"ל דרש"י סבור דבתיקו לא אמרין ספק דרבנן לקולא]. ב. מהא דביאר רש"י הטעם שבמיעוט קמא דקנה לא חשיב שהייה הוא משום דלאו מידי קעביד, ומשמע דבזה חלוק מיעוט קמא ממיעוט בתרא, ואם נימא שהוא רק גזירה דרבנן הרי נמצא שלקושטא דמילתא גם במיעוט בתרא לאו מידי קעביד, והו"ל לרש"י לבאר מהו החילוק בגזירה דרבנן. ג. ועי"ש שכן משמעות רש"י בסוגיין ולעיל ל: **וביותר**, דסיים שם רש"י דבריו (בסד"ה תיקו): "אבל במיעוטא בתרא בין דקנה ובין דוושט ובמיעוטא קמא דוושט מיטרפא". והרי במ"ק דוושט ודאי דהוי טריפה מדאו', ומדכיל להו בהדי הדדי משמע דס"ל שגם שהייה במ"ב דקנה הוי מדאו'. ד. מדברי ריב"ם (ל: תד"ה החליד) שביאר אליבא דרש"י חילוק בין הגרמה לשהייה וחלדה. וחילוק זה אין שייך אא"כ נימא דשהייה במ"ב אסורה מדאו', אבל אם נימא שהוא דין דרבנן שלא לחלק בשהייה בין קנה לוושט ובין תחילת הסימן לסוף הסימן, הרי אין בזה סברא לחלק ביניהם.

ביאור התבואות שור בטעם הפסול בשהייה במיעוט בתרא

- א. **יעו' בתב"ש** (תחילת אות ט) שביאר הטעם: **"דהתורה הקפידה שלא לשחטה ב' פעמים בסימנים"**. **ועי"ש שביאר** דכיון שהוא מקרב מיתתה חשיב שחיטה אף שכבר נסתיימה שחיטה קמא. **ומשמע** שנקט דשהייה אינה פסול בעצם השחיטה, ועיקר החסרון בזה הוא ע"י שהשהייה מחלקת בין השחיטות וממילא חשיב דנעשו כאן ב' שחיטות וזה גופא גורם בה תורת נבילה.
- ב. **ויש בדבריו חידוש**, שהאחרונים נקטו דלהך צד דשהייה אינה פוסלת בעצם השחיטה אלא מחלקת השחיטות ע"כ שהפסול הוא משום שנתנבלה ע"י שהשחיטה קמא לא היה בה שיעור שחיטה ועי"ז הו"ל נקובת הוושט, ואילו בד' התב"ש מבואר להדיא דלא כן, דהכא הרי איירי באופן שבשחיטה קמא נשחטה כשיעור שחיטה הראוי, ואעפ"כ חידש התב"ש דאף דשחיטה קמא לא מיפסלא מ"מ הבהמה נתנבלה משום שעכ"פ נעשו בה ב' שחיטות ראויות.
- ג. **ולדרכו של התב"ש** לכאו' מתיישב בפשיטות מה שהק' הוא עצמו האין אשכחן דבר שהותר שחזור ונאסר, דכל מה דיש להק' כן הוא רק אם נימא דהפסול הוא בגוף השחיטה, דכיון שכבר הועילה השחיטה להכשירה האין יתכן ששוב יחול פסול בגוף השחיטה. **אבל השתא דנקט** דהפסול הוא בבהמה שנשחטה ב' שחיטות [אבל השחיטה עצמה שחיטה מעלייתא היא] שפיר י"ל דחייל פסול זה גם לאחר שכבר הוכשרה, וצ"ע.
- ד. **אך עיקר ד' התב"ש צ"ת**, דלכאו' כל טעם זה אינו שייך אלא בשהייה אבל לא בחלדה והגרמה דהוי חדא שחיטה ואין דהוי שחיטה שנעשית בפסול, וא"כ אכתי תיקשי אמאי פסלינן להו במיעוט בתרא אחר שכבר נשחטה כדינה, וצ"ע.

❖ בביאור שיטת רש"י דשייך דין פסול בשחיטה גם במיעוט בתרא

- א. **יעו' ברבינו ירוחם** שביאר הצד שיש שהייה גם במיעוט בתרא, [ולא אמרין דכיון שכבר נגמרה השחיטה ברוב סימנים שוב אין שייך בו שהייה]: "...דכיון שהיה יכול להניח השחיטה אחר ששחט הרוב ולא עשה כן אלא שחזר אחר שהייה לשחוט המיעוט הנשאר כבר גלה בדעתו שהיה עושה עיקר כ"כ גדול מאותו מיעוט כמו מן הרוב ששחט, ולפי דעתו עשיית השהייה בעקר השחיטה ופסולה השחיטה... דכיון שחזר לשחוט אותו המיעוט כבר גלה בדעתו שעשה עקר מן המיעוט הנשאר כמו מן הרוב ששחט, ונעשית השהייה בעקר השחיטה ופסולה". **היינו**, שע"י שהמשיך את מעשה השחיטה ממילא גלי אדעתיה דהמיעוט בתרא הוא חלק מעיקר השחיטה, ונמצא שהשהייה היא בגוף השחיטה וע"כ נפסלת. **[וע"ע בתב"ש** (כ"ג ט) שלדרכו של ר"י מתבאר היטב **מש"כ בדרישה** (סי' כ"ג ס"ק ד) דב' ב"א אין שהייה פוסלת, והיינו משום שכל מה דאמרין דיש שהי' במ"ב הוא רק באופן שהוא עצמו חישב לעשותו חלק

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

מהשחיטה, אבל אם בא אחר והמשיך השחיטה לאו כלום הוא. ועיי"ש עוד ליישב קו' הב"ח והש"ך מהמשנה שמבואר שגם בהמשיך אחר את השחיטה שייך שהייה, ד"ל דהתם איירי בתוך השחיטה משא"כ במיעוט בתרא שאין בכח אחר להחשיבו כחלק משחיטה קמא].

ב. **וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' י"א) ובדבר אברהם בביאור שיטת רש"י.** דהוא לדרכו דס"ל דהא דאמרין בריש פירקין דשחיטת רובו הוא רק בדיעבד היינו מדאורי", דהא דמהני שחיטת רובו הוא רק משום שע"י ההלכתא דרובו ככולו חשבינן ליה כאילו כולו נשחט. [וכן מתבאר בד' רש"י לעיל כא: ד"ה ואינו מבדיל],

ג. **והגדר בזה,** דבאמת מעיקר הדין מוטל עליו לשחוט כל הסימן "אלא דאם שחט רק הרוב **וסילק ידו ממנו** מהני, משום דחשבינן גם המיעוט כאילו הוא נשחט ג"כ, וכמו בכ"ד דרובו ככולו והמיעוט נגרר בתר רובו ומשום הכי אינו מעכב בדיעבד דחשבינן ליה כאילו נשחט כולו, **אבל לכתחילה צריך לשחוטו** דהרי הא דכשר אינו רק משום דחשבינן ליה כאלו הוא שחוט". וכיון דמעיקר הדין בעינן שחיטת כולו הרי גם לאחר ששחט רובו ועתה שחוט המיעוט 'שפיר יש מקום לומר דהכל חדא שחיטה היא ופסלה בו שהי' מדאורייתא דהרי גם המיעוט צריך להיות נשחט'. עכת"ד בית הלוי.

פלוגתת רש"י והראשונים בגדר ההלכתא דרובו ככולו

א. **ובביאור שיטת הראשונים שנחלקו על רש"י, יש לבאר ב' דרכים.** או דנימא דפליגי בעיקר מה שביאר בית הלוי בשיטת רש"י דכיון דלכתחילה בעינן שחיטת כולה ממילא בהכרח שאפשר לפסול אפי' לאחר שעשה שחיטת רובא. וע"ע תוס' לעיל ל: (ד"ה ואינו מבדיל) דמתבאר דלהך צד דליכא שהי' במ"ק דקנה שוב לא אשכחן שהייה בעוף, ולכא' תיקשי, שהרי בתוס' לעיל כא: משמע דהא דבעינן לכתחילה שניים בעוף הוא מדאו', וא"כ אכתי שייך שהייה בעוף אם הוסיף ושחט ג"כ הוושט, ושהה בין סימן לסימן או בתחילת הוושט דהוי מידי דמנבלה ביה. וע"כ צריך לומר דס"ל לר"ת דכיון דעכ"פ הוכשרה ע"י שחיטת הקנה שוב לא איכפת לן מה דהיה בו אח"כ שהייה. ועכ"פ מבואר בזה דס"ל לתוס' דאחר שהוכשרה השחיטה שוב א"א לפסול השחיטה ולא איכפת לן בתוספת דהוי חלק מהשחיטה. [ולהך צד עכ"פ מוכח דס"ל כהך צד בחמד"ש דתיכף משעשה שיעור הכשר שחיטה פקע איסור אבמה"ח, יעו' להלן]. ולדרך קמא של הגרעק"א בביאור ד' ר"ת לכא' אין רא'. וכמו"כ יש להעיר מד' תוס' להלן כח. (ד"ה ועל) דמשמע מינייהו דליכא מדאו' לכתחילה דין שחיטת ב' סימנים.

ב. אך יעו' בד' רבינו ירוחם שביאר טעם פלוגתת הראשונים באו"א: "ושאר מפרשים לא ראו לפרש זו הבעיא כמו רש"י כי היא חומרא גדולה **דמאחר ששחט הרוב מה לנו למיעוט הנשאר בודאי כמחתך בשר בעלמא הוא**". ומבואר דנקט דנחלקו על רש"י בעיקר מה שחידש דלכתחילה בעינן שחיטת כולו, וע"ז כתב דלא שייך שיהיה דין לכתחילה בשחיטת כולו, משום שע"י שנשחט הרוב נחשב כבר המיעוט כמונח בדיקולא, וממילא הו"ל 'המיעוט הנשאר בודאי כמחתך בשר בעלמא הוא'. [וע"ע ברשב"א וברמב"ן לעיל ל: מה שביארו בשם ר"ת, ומשמע בדבריהם דר"ת פליג על רבינו אושעיא, ולא ס"ל שהמיעוט חשיב כמנח בדיקולא, וצ"ע].

ג. **וע"ע ברשב"א (שו"ת שס"ז) שעיקר הקו' על רש"י הוא מהסוגיא להלן לב:** דמבואר שלאחר השחיטה חשיב כמנח בדיקולא, הרי דלאחר דשוחט רוב סימן וממשיך השחיטה הרי הוא כשוחט ביד או ברגל [וכעין סברת הגמ' 'וכי מתה הוא עומד ושוחט'] וא"כ ודאי דלא שייך ביה תורת שהייה. **ולדרכו של הבית הלוי נמצא דבזה גופא פליגי רש"י והראשונים,** מה נתחדש בהלכתא ד'רובו ככולו'. **שהראשונים נקטו** דנאמר בזה דשיעור שחיטה הוא ברוב הסימן **ולא בעינן כולו,** וע"כ לאחר שחיטת רוב שוב לא הוי מקום שחיטה ול"ש ביה פסולי שחיטה. [וע"ע באמר"מ (סי' ג' ס"ק ב) שביאר כן] **ואילו רש"י נקט** דמעיקר הדין אשכחן תורת שחיטה גם במיעוט בתרא, ואך דבהלכתא דרובו ככולו נתחדש דחשבינן ליה כאילו כולו נשחט, וע"כ שפיר יש בזה תורת פסולי שחיטה, [וכע"ז מתבאר בראש יוסף לעיל יט. ד"ה אמר רב הונא, יעוי"ש היטב].

ד. **וע"ע בתוס' שהק' בשם ריב"ם על שיטת רש"י** שבסוגיא דהגרמה מבואר דפסקין כר' יוסי בר' ששחט ב' שליש והגרים שליש כשרה, הרי דליכא פסולי שחיטה במיעוט בתרא. אכן רש"י נקט דבזה גופא נסתפקה הגמ', האם נקטינן דליכא פסולי שחיטה במיעוט בתרא. **אך יעו' ברשב"א וברמב"ן** שהוסיפו בזה, דהתם בסוגיא (יח. - יט.) מתבאר דשורש פלוגתת ר"י בר"י ורבנן הוא האם אמרינן רובו ככולו, וכיון דאנן פסקין כמבואר במשנה דריש

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

פירקין דאמרינן רובו ככולו הרי הו"ל למימר דליכא פסולי שחיטה במיעוט בתרא. **ולדרכו של בית הלוי עיקר קו' הראשונים מיוסדת על מה דנקטו דבדינא דרובו ככולו נתחדש דלא בעינן בשחיטה יותר משחיטת רובו, אך אין בזה קו' על רש"י שהרי איהו ס"ל דרובו ככולו מהני משום דחשיב כאילו נשחט כולו, וכנ"ל.**

ה. **אך אכתי צ"ע**, דלפ"ז תיקשי ביותר קו' הראשונים שהק' דהתם בסוגיא יט. [וכן משמע בדף יח. יעו"ש] מתבאר דהא דקאמר ר"י בר"י דשחט ב' שלישי והגרים שליש כשרה הוא משום דס"ל דרובו ככולו וע"כ ליכא פסולי שחיטה במיעוט בתרא, וא"כ לכאור' מבואר בזה להדיא כדרכם של הראשונים דפליגי על רש"י וס"ל דבדין רובו ככולו נתחדש שאין דין שחיטה על היותר מרוב. **וביותר צ"ע**, דברש"י גופיה (יח. ד"ה רבי יוסי בר' יהודה) ביאר טעמא דריב"ר: "דברובא איתכשרת לה שחיטה, ואידך כי קשחית מחתך בשר בעלמא הוא", ולכאור' הוא דלא כמש"כ הבית הלוי בדעתו דגם לאחר שחיטת רוב אכתי מקום שחיטה הוא, וצ"ע.

ו. **אך יעו' רש"י יט.** (ד"ה רובו ככולו) דלכאור' נ' דהדר ביה מההיא: "רובו ככולו - וגמרה לה שחיטה ברובה, ומכאן ואילך מחתך בבשר שחוטה בעלמא הוא". מבואר דהשתא נקט דאף לריב"ר לא חשיב כמחתך 'בשר בעלמא' אלא כמחתך ב'בשר שחוטה'. והיינו, שהלשון 'בשר בעלמא' משמע דלאחר ששחט הרוב שוב לא חשיב המיעוט מקום שחיטה דהו"ל כמנח בדיקולא והרי הוא כמחתך ביד או ברגל. ואילו 'בבשר שחוטה בעלמא' משמע שהכל מקום שחיטה הוא ואך שעי' שכבר נתקיימה השחיטה ברובה שוב הו"ל כשחוט וע"כ אינו פסול בהגרמה בשליש אחרון, וזה ממש כמו שנקט הבית הלוי בדעת רש"י. [ולכאור' דבר זה תלוי בנידון הגמ' יח: בדעת ריב"ר האם אמרינן רובו ככולו בשאר טבעות, ועיי"ש היטב ברד"ה תרתי ורד"ה רב ושמואל, ואכמ"ל].

גדר השחיטה של מיעוט בתרא [לשיטת רש"י]

א. **יעו' בחמדת שלמה** (י"ד סי' ז' ס"ק ו) **שנסתפק בשיטת רש"י** דס"ל דמדאור' בעינן שחיטה בכל הסימן, ועפ"י דברי רבינו ירוחם הנ"ל דכשמתכוין לשחוט בכל הסימנים הוי שחיטה גם במיעוט בתרא. **ויש לעיין** אימתי נסתלק איסור אבמה"ח. **האם נימא** דכיון דמעיקר הדין ל"ב שחיטת כולה על כרחין שניתרת ע"י שחיטת רוב, אר"ד, דבמקום דנתכוין לשחיטת כולה לא חשיב שחוטה עד סוף השחיטה. [ועיי"ש בהמשך דבריו, דמסתבר שאם אין כוונתו לשחוט כל הסימנים אף אם היה בדעתו לשחוט יותר מרוב כיון שלא אתי עלה מדין שחיטת כולו ובע"כ דניתרת ע"י רוב ע"כ פקע האיסור תיכף משעשה רוב ולא בעינן שיסיים כ"מ שדעתו לשחוט, וצ"ע בזה].

ב. **ויש להוסיף להסתפק ע"ד ספיקו של החמד"ש**, האם מדאור' בעינן עכ"פ לכתחילה לשחוט כולה, דאם נימא כהך צד שעכ"פ פקע איסור אבמה"ח ע"י שחיטת הרוב, נמצא דכיון דשחיטה אינה אלא מתיר וכבר פקע איסור אבמה"ח ע"י שחיטת רוב א"כ אין שום תוספת הידור בשחיטת כולה, [וכמו שנקט הבית הלוי בקו', דבמתיר אין שייך בדיעבד ולכתחילה].

ג. **ולכאור' ספיקו של החמד"ש תלוי בפלוגתת האחרונים.** **דיעו' בבית הלוי** שנקט בפשיטות **שיש מעלה כששוחט שחיטת כולו**, והיינו משום שכל מה דמהני רובו הוא משום דהוי 'כאילו' שחט כולו, וא"כ ודאי מעלה יתירה היא שישחט כולו בפועל. **ועיי"ש עוד שכתב:** 'דאם שחט רק הרוב וסילק ידו ממנו מהני משום דחשבינן גם המיעוט כאילו הוא נשחט גם כן'. **ומשמע דכ"ז** שלא סילק ידו חשיב שלא נסתיימה השחיטה, משום דאכתי עוסק בשחיטת כולו, ואך אם סילק ידו בזה נאמרה ההלכה דרובו של אחד כמוהו. [ולכאור' בדעת בית הלוי הוא מוכרח מיניה וביה, שהרי מבואר בדבריו שעיקר חיליה הוא מכח מה שהוק' לו בדעת רש"י מה שייך בשחיטה שהיא 'מכשיר' שיהא תוספת מצוה בשחיטת כולו לכתחילה. וע"ז גופיה קאתי למימר דבמקום ששוחט כולו לא חייל הכשר ע"י שחיטת רובו וע"כ שפיר שייך לומר דבעי להכשיר ע"י שחיטת כולו ולא ע"י שחיטת רובו. אבל אי נימא דבלא"ה כבר הוכשר תוך כדי השחיטה כשהגיע לרובו א"כ עיקר קו' ביה"ל בעינה עומדת].

ד. **וע"ע בריטב"א לעיל יט.** (ד"ה אמר): "...וסבירא ליה דאע"ג דבשחיטה סגי ברוב הני מילי כשלא שחט יותר אבל כל שחיטתו בעינן שתהא במקום שחיטה". **להדיא מבואר בזה** דבשחיטת 'כולו' לא נאמרה ההלכה של 'רובו ככולו', וכנ"ל. **ועיי"ש בראש יוסף** דמבואר בדבריו דשיטת הריטב"א היא שיטת רש"י בסוגין. **וע"ע באבני נזר** (י"ד סי' י) ובחלקת יואב שנקטו בפשיטות דבשחיטת כולו אינו ניתר ע"י שחיטת רובו, יעו"ש. [וע"ע בשרידי אש שהביא בשם חכ"א לדמות ענין שהייה במ"ב לציצין המעכבים את המילה שכל זמן שלא פירש שייך לחזור עליהם בשבת אבל אם פירש אינו חוזר

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

עליהם, ומבואר בזה דכ"ז שעוסק בדבר אכתי מצטרף לגוף המצוה, יעוי"ש. ויש להוסיף, דביה"ל דלדרכו דס"ל דאין שייך תורת הידור מצוה אלא בצירוף עם גוף המצוה, והכוונה, דהידור אינו 'תוספת' על המצוה, אלא אופן נוסף של קיום המצוה, ואכמ"ל].

ה. **וע"ע בשבות יעקב** (ח"ב סי' נ"ד) דעיקר ספק הגמ' בשהייה במיעוט בתרא הוא דווקא באופן שלא סילק ידו, "אבל כל היכי שסלק השוחט את ידו מן השחיטה לגמרי אחר ששחט רוב ונקרא עליו שם הכשר שחיטה אם אח"כ העוף שוהה למות אין לפסול בדעבד אם גמר מיתתה אח"כ ע"י סכין פגום או כשר". **ועיי"ש שדקדק כן מד' רש"י בסוגיין** דכתב שאם שוהה העוף מלמות **'מוטב'** שיכה על הצוואר, ומשמע דהיינו רק לכתחילה, אבל בדיעבד שפיר יש להקל. [ועיי"ש שנסמך בזה ע"ד תוס' יומא לג. וע"ד הדרישה שבב' בנ"א לא הוי המשך השחיטה]. **וע"ע בנודע ביהודה** (תניינא יו"ד ב) שתמה מאוד בדבריו, וצ"ע. **אך יעו' בבית הלוי שביאר דכוונת השב"י לחלק בין קודם שסילק ידו לאחר שסילק, והביאור כנ"ל, דאחר שסילק ידו מהשחיטה שוב מהני מדין שחיטת רובו, ובאופן זה שוב אין דין שחיטה כלפי המיעוט בתרא, משא"כ במקום ששוהה בלא סילוק ידו, דאז חשיב שלא הפסיק השחיטה והמיעוט הוא חלק מעיקר השחיטה ואז אסור אפי' בדיעבד.** ובאמת עיקר שיטה זו היא כדרכו של רבינו ירוחם, אלא דר"י נקט דאם הוא עצמו חזר לאחר זמן ושחטו גלי אדעתיה דמעיקרא היה דעתו כן.

ו. **ולדרך זו מתיישבת קו' ר"ת והראשונים מהתוספתא:** "שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה". ויש לדקדק הלשון 'לזמן מרובה' שלכאור' הוא משמע יותר משיעור שהייה דאיתא בכ"ד שהוא 'כדי שחיטה'. ולהנ"ל נמצא דאדרבא, מכאן מקור לשיטת רש"י לחדש דדווקא באופן שלא שהה לזמן מרובה הוא דנאסר במיעוט בתרא, אבל לזמן מרובה שוב אינו איסור אלא לכתחילה, וכמש"כ רש"י דאם 'שוהה' העוף מלמות מעיקר הדין מותר להמשיך השחיטה, כיון שכבר אתינן עלה מתורת שחיטת 'רובו ככולו', ואך ד'מוטב' להכותו על ראשו, ודו"ק.

ז. **אך מאידך יעו' בשב שמעתתא** (ש"א פכ"ב) שנסתפק בכל ספק שהייה [או שאר פסולי שחיטה] במיעוט בתרא, האם נימא דכיון שכבר נשחט רובו תו ליכא חזקת איסור "כיון דכבר יצאתה מחזקת איסור מכי שחט לה רובה". **או"ד,** "כיון דאי היו בה מהדברים הפוסלים בשחיטה דפסול אפילו במיעוט בתרא **ואיגלאי מלתא למפרע** דבחזקת איסורו הראשון קאי, דהא שהייה או חלדה פוסלין את השחיטה והו"ל כלא נשחטה". **ועיי"ש שהכריע:** "ונראה, דכל כהאי גוונא **כיון דבשחיטת רוב הותר...** ואם שהה במיעוט בתרא הו"ל כאלו לא נשחטה כלל, מ"מ מוקי לה בחזקת שהיה קודם שנתהוה במיעוט בתרא דהוי בחזקת היתר, דאי שביק לה אחר שחיטת רובא הותרה". **ולכאור' מבואר בזה להדיא** שנקט בפשיטות דבשעה ששחט הרוב כבר הוכשרה לגמרי, אלא שאם נעשה בה שחיטת פסול במיעוט סימנים נפסלת כל השחיטה ואיגלאי מילתא למפרע דבטלה השחיטה. **[אך צ"ע, דיעו' בביה"ל (ס"ק י) שגם הוא נסתפק בספיקו של הש"ש לומר דכיון שכבר הותרה בשחיטת הרוב ואך דאמרינן איגל"מ י"ל שהוא בחזקת היתר, ולכאור' אין הדברים תואמים למש"כ לעיל מינה, וצ"ע].**

ח. **וע"ע בחמד"ש** שהוכיח מסוגיית הגמ' לעיל ח: **שגם באופן שנשחטה כולה הותר ע"י שחיטת הרוב.** **יעוי"ש בסוגיא** דמתבאר דהא דאין הסכין נאסרת מבליעת אבמה"ח מבית השחיטה הוא משום שבית השחיטה מתחמם רק בסוף השחיטה, וכפשוטו משמע התם שגם בשחיטת רוב סימנים בית השחיטה מתחמם ועי"ז הסכין בולעת מהבהמה. **והשתא,** אם נימא דכששוחט כולו לא הותר אלא בסוף השחיטה א"כ נמצא דהסכין שבלעה מבית השחיטה לאחר שחיטת רוב נאסרה מאבמה"ח, אלא ע"כ מוכח שהותרה כבר בשעת הרוב וע"כ הבליעות אינם אוסרות הסכין. **אך מאידך, יעו' בבית הלוי (סי' י"א ס"ק י) שהוכיח מהסוגיא לעיל יב. להיפך, וצ"ע.**

ט. **וע"ע בדבר אברהם** (ח"א סי' ב) שנקט כדבר פשוט דלאחר שנאמרה ההלכה ד'רובו ככולו' אין הידור מצוה מדאו' לחזור על כולו, שתיכף שעשה רובו חשיב כאילו נשחט כולו. **והוא כדרכם של הש"ש והחמד"ש** דאחר שחיטת הרוב כבר הוכשר וממילא אין שום תוספת מעלה להמשיך לשחוט לאחר שהוכשר, וכמו שנקט ביה"ל לדבר פשוט שאין לכתחילה ובדיעבד אלא במצוות ולא במכשירים. **[וע"ע בח"ב (ס"י אות ג) שהוכיח כן מהא דאיתא בש"ע שאם התחיל הישראל לשחוט וגמר הנכרי כשרה, הרי דאף שלא נסתיימה השחיטה כבר חשיב שחיטה כשרה]**

בביאור פלוגתת האחרונים בביאור שיטת רש"י ביסוד הפסול של שהייה במיעוט בתרא

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

יעו' לעיל פלוגתת האחרונים באופן ששוחט כולו, האם הוכשר ע"י שחיטת רובו או"ד דלא הוכשר אלא בסיום השחיטה. ועיי' הנפק"מ בינייהו האם לכתחילה צריך להמשיך ולשחוט כולו. וב' הצדדים צריכים תוספת ביאור.

א. לדרכו של בית הלוי שנקט שכל זמן שלא סילק ידו ה"ל שחיטת כולו ונכשר רק לבסוף ומשום כך שייך פסולי שחיטה גם במ"ב, דכדאיתנן עלה מדינא דשחיטת 'כולו' נמצא דשייך דין פסולי שחיטה גם במיעוט אחרון שהוא חלק מהשחיטה. אך צריך תלמוד, דבשלמא בשאר פסולי שחיטה [כגון חלדה] שלא הפסיק עד סוף השחיטה וע"כ גם מ"ב הוי חלק מהשחיטה, אבל בשהייה הרי איירי באופן שכבר סילק ידו לאחר שחיטת הרוב, וא"כ ה"ל שחיטת רובו ככולו, ואמאי חייל תורת שחיטה על מ"ב, וצ"ע.

ב. וע"ע לעיל מהשב"י שדקדק מד' רש"י שכתב 'מוטב שיכנו...' דכיון שזרקו מידו שוב אינו אסור מעיקר הדין. ולפי"ז על כרחין כל נידון הגמ' בשהייה במיעוט בתרא הוא באופן ששהה בלא לסלק ידו, ואתי שפיר דברי בית הלוי.

ג. ויעו' היטב בד' רבינו ירוחם שני' שכלפי זה גופא העמיד ספק הגמ': "...או נאמר, דכיון שהיה יכול להניח השחיט' אחר ששחט הרוב ולא עשה כן אלא שחזר אחר שהייה לשחוט המיעוט הנשאר כבר גלה בדעתו שהיה עושה עקר כ"כ גדול מאותו מיעוט כמו מן הרוב ששחט ולפי דעתו עשיית השהייה בעקר השחיטה ופסולה השחיטה... דכיון שחזר לשחוט אותו המיעוט כבר גלה בדעתו שעשה עקר מן המיעוט הנשאר כמו מן הרוב ששחט ונעשית השהייה בעקר השחיטה ופסולה". היינו, דזה גופא שחזר לשחוט הרוב הוי גילוי דעת שמעיקרא היה דעתו על שחיטת כולו, וע"כ אף שסילק ידו אם חזר ושחט נקטינן דהכא מדין שחיטת כולו אתינן עלה ושייך פסולי שחיטה גם במ"ב. ועי' לעיל מהתב"ש שלפי"ז מוכרח דאם אחר חזר והמשיך השחיטה לא חשיב שהייה, וכמש"כ הדרישה, והיינו כנ"ל, דכיון שהשוחט עצמו סילק ידו ושוב לא חזר לשחוט נתברר דכוונתו היתה לשחיטת רובו ככולו, וממילא המ"ב אינו בכלל השחיטה, ושוב לא פסלה בו שהייה.

ד. ולדרכם של הש"ש והחמד"ש שגם בשחיטת כולו הותר איסור אבמה"ח תיכף מששחט רובו, וע"ע לעיל שלפי"ז אין צריך להמשיך השחיטה אפי' לכתחילה, [דלאו כלום קעביד בהמשך השחיטה], אך א"כ צ"ת דהדרא עיקר הקו' לדוכתא, האין שייך פסולי שחיטה לאחר שנסתיימה השחיטה. עוד צ"ב, שהרי עכ"פ הביאו האחרונים ד' רש"י לעיל כ: דשחיטת כל הסימן ל"ח הבדלה משום דלכתחילה בעינן שחיטת כל הסימן, ואם נימא שכבר הוכשר בשחיטת הרוב הדר תיקשי האין שייך דין שחיטה לכתחילה בכל הסימן.

ה. וצריך לומר, דאין כוונת רש"י דיש מצות שחיטה בפועל על כל הסימן, אלא שעיקר המצוה היא שחיטת 'כל' הסימן, ואך דבאופן ששחט 'רוב' הסימן הקילה התורה להחשיבו 'כאילו' שחט כל הסימן, וע"כ ברור שאם ישחוט 'בפועל' כל הסימן יש לנו להחשיבו כשחיטה גמורה, וע"כ גם במ"ב שייך תורת פסולי שחיטה.

ו. ונמצא, דאף שלאחר שנשחט רובו שוב אין מעלה בהמשך השחיטה, אי"ז משום שאין תורת שחיטה על ההמשך אלא רק משום שכבר הוכשרה ושוב אינה חסירה כלום. וזהו שנקט רש"י שמליקת כל הסימן ל"ח הבדלה, שמעיקר הדין בעינן שחיטת כל הסימן ואך שהקילה התורה להחשיבו כאילו נשחט כולו, וע"כ גם כשממשיך במליקת כל הסימן ל"ח הבדלה.

מ"מ בדברי האחרונים

א. אך יעוי"ש בחמד"ש שמסברא לא היה נראה כן, דאם נימא שכבר נסתלק איסור אבמה"ח א"כ מדוע שייאסר ע"י שהייה במ"ב. ואדרבא, היה מק"ל, דכיון ששהה שוב לא הוי המשך של אותה השחיטה, והו"ל כשוחט ביד או ברגל, וצ"ע. ויש להוסיף בביאור קו' החמד"ש, דהנה התב"ש הק' האין יתכן שאחר שיוכשר יחזור ויפסל. ועיי"ש שהביא דוגמא לזה מזב וזבה. ולכא' כ"ז ניחא לגבי ההכשר של הבהמה, שאין לתמוה אחר שהוכשרה האין יתכן שתחזור ותיאסר, דשפיר מצינו דוגמא לזה בזב וזבה. אך אכתי יש לעיין לגבי עצם השחיטה, דלאחר שחייל על תחילתה תורת שחיטה כשרה עד שמתרת אבמה"ח מצ"ע, במה חשיב שמצטרף המשך השחיטה לגוף השחיטה, וביותר, אמאי לא נימא 'דל מהכא' המשך המעשה. וזהו כוונת החמד"ש, דבשלמא אם נימא כדרכו של ביה"ל דהשתא איגלאי מילתא חשיב שחיטת כולו, שפיר י"ל דאיגל"מ דומיא דזב וזבה. [ולדרכו של רבינו ירוחם א"ש יותר, דנקט דהוא גילוי שמעיקרא כך היה דעתו] משא"כ אי נימא כדרכו של הש"ש תיקשי, וצ"ע.

שהייה (ג)

- ביאור האחרונים בשיטת רש"י -

ב. **בעיקר חידוש האחרונים שלדעת רש"י** כ"ז שלא נשחט כולו אכתי יש מקום לשחוט כולו, יעו' לעיל קו' הראשונים דלכא' מוכח מהסוגיא לב: דלאחר שחיטת רוב כבר הו'ל כמנח בדיקולא וא"כ מה שייך בזה מעשה שחיטה. **וע"ע לעיל שלדרכו של בית הלוי** נמצא דבזה גופא פליגי, דהם נקטו שאין דין שחיטת כולו לכתחילה כיון שע"י רובו הוי כמנח בדיקולא, ואילו רש"י לדרכו דס"ל דלכתחילה בעינן שחיטת כולו על כרחין דס"ל דלא חשיב כמנח בדיקולא. **ויש בזה כמה קו'.** **חדא.** הק' באבנ"ז (י"ד סי' י) דיעו' לעיל בסוגיית הגמ' כט. דמתבאר שם דאם בעינן שחיטת כל הסימן א"כ ביוהכ"פ דעבודה כשרה רק בכה"ג א"א שאחר ימרק ויסיים השחיטה, והשתא אם נימא דעכ"פ יש מצוה לכתחילה לסיים שחיטת הסימן, הרי נמצא דעכ"פ נעשית עבודה ע"י אחר. **וע"ע שהק' כן בס' שרידי אש (י"ד ח"ב סי' ו' פ"ג)** [ועיי"ש דלדרכו של הדרישה דל"א שה' בתרי בנ"א א"ש, וי"ל]. **ועיי"ש** שהאר"י ליישב קו' זו. **אך הוסיף להק' בזה** שעכ"פ נמצא דהוי שחיטה ע"י שניים ששחטו, ולראב"ר"ש הוי פסול בקדשים. **ועיי"ש שייסד בזה** דודאי ההמשך של השחיטה ל"ח שחיטה בפ"ע, אלא המשך השחיטה קמייתא, יעוי"ש היטב.

ג. **יעו' בשרידי אש** שהק' דברש"י להלן לב: מבואר להדיא דבשחיטת רוב חשיבא כמנח בדיקולא (ד"ה אלמא): "וגבי פסק ולבסוף שחט נמי כיון דרובא נפסקא, דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא, הויא לה כמנחא בדיקולא...". וא"כ הדר תיקשי הא"י לדעת רש"י יש תורת שחיטה במיעוט הנשאר.

ד. **ועיי"ש שהביא דברי הש"ך** (סי' כ"ו ס"ק א) שאם נפגם הוושט לאחר ששחט רובו לית לן בה, וכתב הש"ך ב' אופנים בזה: "אפילו לדין דפסלינן כל הלכות שחיטה במיעוט בתרא, דהתם היינו במיעוט הנשאר עצמו, אבל מה שנשחט כבר נכשר. **ועוד,** דשאני הכא דלא אירע הפסול דרך שחיטה כלל". **ועיי"ש** בפרמ"ג (שפ"ד ס"ק א) שביאר שהש"ך ביאר ב' דרכים ברש"י, **חדא.** "דאף רש"י אין אוסר [היינו, בפסולי שחיטה] כי אם במיעוט הנשאר שלם לא במה שכבר שחט". **ועוד.** "אם לאחר ששחט רובן דרס והחליד במה ששחט כבר טרפה דהוה דרך שחיטה וקולא אם ניקב המיעוט השלם כשרה כיון דלא הוה דרך שחיטה". והנה לב' הדרכים הא הוי פשיטא ליה לש"ך בשיטת רש"י שעכ"פ החלק שנשחט ל"ח כמנח בדיקולא. ושפיר אזיל בזה לדרכו דס"ל דשייך שחיטה אף במיעוט סימנים. אך אכתי תיקשי דלכא' הוא סותר לד' רש"י הנ"ל. [ואולי י"ל דיעוי"ש היטב ברש"י ונ' לבאר כוונתו, שע"י שחיטת הקנה שוב אין חשובה כחלק מאברי הבהמה וע"כ אין נקיבתה גורמת תורת טרפות בבהמה, והשתא ס"ל לרש"י דכל שאינו מטריף לא מהני לשחיטה, וע"כ כשנפסק רוב הגרגרת ושחיטתה אינה מטרת את הבהמה א"א שתתיר, אך הא ודאי שכלפי עצם החיות של הבהמה מהני תוספת שחיטה זו למחר מיתתה, וע"כ ס"ל לרש"י דהן אמנם אין בה תורת שחיטה מצ"ע, אבל כהמשך ותוספת לשחיטת הרוב שפיר מהני להחשב כחלק מהשחיטה, וע"ע בש"ך סי' ב' ס"ק כ"ז דמבואר להדיא דס"ל דבמיעוט בתרא לא חשיב עושה מעשה טריפה, ולכא' הוא סותר לדבריו בס' כ"ו, וגם בתב"ש מבואר להדיא דחשיב מקרב מיתתה, וע"כ צ"ל כנ"ל, וצ"ע]

ה. **בעיקר ד' הרשב"א בשו"ת** שנקט דכיון דהוא כמנח בדיקולא אין שייך לעשות בו שחיטה, צ"ע, שהרי הרשב"א והרמב"ן נקטו לעיקר כדעת ר' אושעיא שהנידון של הסוגיא הוא האם יש חלדה ושהייה במיעוט בתרא, דשמא כיון ששחט רובו הו'ל כאילו גם הוא נשחט לגמרי וכאילו אינו לפנינו [והיינו מנח בדיקולא], ולכא' הצד השני היינו דלא חשיב כמנח בדיקולא וע"כ שייך ביה שהייה ואם החליד תחתיו הוי חלדה תחת הסימן. ונמצא שעכ"פ עצם הנידון של הגמ' הוא האם חשבינן למיעוט הנשאר כמנח בדיקולא, והגמ' עמדה בזה בתיקו, וא"כ מדוע א"א לבאר כרש"י דהא הוי פשיטא לגמ' דלא חשיב כמנח בדיקולא, וצ"ע.

ו. **בהא דאיתא בבית הלוי דשיטת רש"י מיוסדת** על הא דס"ל דלכתחילה בעינן שחיטת כולו ואין די בשחיטת רובו, ויש להעיר דבתוס' לעיל כח. ד"ה ועל רוב מבואר להדיא דס"ל דמעיקר הדין בעינן אחד בעוף ושניים בבהמה וחידוש ההללמ"מ דרובו ככולו, הרי דאף דס"ל כרש"י בעיקר הך דינא דרובו ככולו מ"מ פליגי עליו בדין שהייה במיעוט בתרא. [וע"ע ברמב"ן בריש פירקין דנסתפק האם הא דבעינן לכתחילה כולו הוא מדאו']. וביותר, דיעו' בנודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' ב, הובאו ד' בדב"א ס"ק א) דבד' ר' אושעיא (תוס' ל: ד"ה והחליד) מבואר דלאחר שחיטת רובו חשיב כמנח בדיקולא, וכן מתבאר בד' ר"ת במהלך קמא דיליה, יעוי"ש. ואם נימא דר"א ור"ת מודו לד' תוס' בדף כח. הרי נמצא דאף אם נקטינן דמעיקר הדין בעינן כולו מ"מ לאחר שנשחט רובו הו'ל כמנח בדיקולא, וצ"ע.

ביאור קמא דר"ת

א. **יעו' בתוס' שביארו בשם ר"ת ב' דרכים:** והדרך הראשונה, שהנידון הוא כשהחליד תחת מיעוט הסימנים ושחט הרוב, והספק הוא האם החלדה תחת מיעוט סימנים חשיבא החלדה. והספק דשמא הוא חמור יותר מתחת העור כיון דהוא בר שחיטה. אר"ד. דכיון דלא בעינן לשחוט גם מיעוט זה הוא יותר קל מתחת העור. **וקצת צ"ב הלשון** שנקטו תוס' בשם ר"ת דהכא איירי 'במיעוט קמא', דמיעוט זה שלא נשחט אלא שחט תחתיו אינו מיעוט קמא אלא מיעוט בתרא, וצ"ת. וע"ע בספר הישר לרבינו תם שגם שם מתבארים ד' ר"ת כמש"כ בתוס' שלפנינו, [ומה שהוסיף לדון שם גבי תחילת הוושט אמאי ל"ח טריפה, ולכאוי' משמע דגם לדרך הראשונה של ר"ת איירי באופן ששחט בחלדה מיעוט קמא, אולי שיבוש הוא ושייך להמשך הדברים, וצ"ע. ובלא"ה נ' דיש שם כמה שיבושים בלשון].

ב. ומש"כ ר"ת: "...המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נחתך לא הוי חלדה". **לא דמי כלל לסברת ר' אושעיא** המבוארת בסוף התוס', דהתם איירי בסוף השחיטה ואחר שנשחט רוב שפיר י"ל שהמיעוט הנשאר נחשב כמנח בדיקולא וע"כ אין פסול חלדה תחתיו. אך ר"ת איירי קודם השחיטה, וחדש דכיון דאין צריך לשחוט אלא הרוב המיעוט כאילו נחתך. **וד' ר"ת צ"ב רב. דלכאוי' הסברא הפשוטה** היא כד' ר' אושעיא שכל מה דאמרין דהמיעוט כמאן דליתא הוא רק משום שע"י דין 'רובו ככולו' חשבינן גם המיעוט כאילו הוא שחוט, ומה שייך לומר כן קודם שחיטה. **ולכאוי' מבואר בזה דנקט ר"ת** שיסוד ההלכתא דרובו ככולו אינו משום שע"י שחיטת רובו הוא נחשב כאילו שחט כולו, אלא שמעיקר הדין ליכא תורת שחיטה אלא כלפי רוב הסימן ולא כלפי כולו. [וע"ע בסוגיא יח. דכן משמעות הגמ', יעוי"ש בגמ' וברש"י (ד"ה אבל בשאר טבעות) בהא דלריבר"י גם שאר טבעות חשיבי מקום שחיטה מכח ההלכתא דרובו ככולו].

ג. **אך אכתי צ"ב.** שהרי אף דלא בעינן שחיטת כל הסימן מ"מ אכתי אינו עדיף מהעור שאין בו דין שחיטה ואפ"ה לבי רב יתכן דהוי חלדה תחתיו, וע"כ הוצרך ר"ת לייסד דהכא הוי כאילו נחתך, אך לא נתבאר בד' האיך חשיב נחתך קודם השחיטה. **וביותר, שאם** נימא דלדעת ר"ת מעיקר הדין לא בעינן שחיטת כל הסימן לכאוי' גם לאחר השחיטה אין לנו להחשיב המיעוט כאילו נחתך. **עוד צ"ב,** שהרי ברור שקודם השחיטה כל חלק וחלק מהסימן הוא בר שחיטה, [וכמשנ"ת לעיל דיתכן להתחיל מקום השחיטה בצד אחר וע"ז יהיה אותו מקום מגוף השחיטה], וא"כ אף אם נימא שאין דין שחיטה על כל הסימן מה"ת להחשיב דווקא כבר קודם השחיטה שחלק זה שהחליד תחתיו קודם השחיטה כאילו הוא שכבר אינו שלם, וכ"ז צ"ע רב.

ד. **וע"ע בפרמ"ג שביאר ד' ר"ת:** "דמיבעיא ליה אם תחב הסכין תחת מיעוט קמא **דקנה'** ושחט הרוב למעלה למטה בחלדה...". ומבואר דנקט דלחך צד הספק הוא רק תחת מ"ק **דקנה,** [ועיי"ש שבביאור ב' דר"ת ביאר דהיינו בין בקנה ובין בוושט], וצ"ב מנ"ל דהספק הוא דווקא בהחליד תחת הקנה ולא בהחליד תחת הוושט. **ולכאוי' כ"ז** הוא משום שהוק' לו האיך יתכן דחשיב כמאן דפסיק קודם השחיטה, וע"כ ביאר דאיירי במ"ק דקנה וס"ל דספק הגמ' הוא דשמא מיעוט קמא דקנה לא חשיב כלל מקום שחיטה, אך עיקר ד' ר"ת לא נתבארו בזה, אמאי תחת מ"ק עדיף מתחת העור, וצ"ע.

פי' בתרא דר"ת

ד. **יעו' בתוס' בשם ר"ת בדרך ב':** "מיבעיא ליה בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה אח"כ שחט הרוב". **ויעו' בפרמ"ג** (סי' כ"ד משב"ז ו) **שק'** אמאי העמיד ר"ת דווקא באופן **שהחליד תחת מיעוט קמא,** הרי עיקר הנידון הוא כלפי מה ששחט מיעוט קמא ע"י החלדה, וא"כ הרי ברור שאפי' נימא דאיירי באופן **שהחליד תחת כל הסימן** אכתי שייך ספק הגמ' האם שחיטת מ"ק ע"י חלדה פסולה. **ועיי"ש שביאר דרבנותא אשמועינן:** "דאף בכהאי גוונא הוה בכלל ספק, דלא תימא דשמא המיעוט כמאן דחתוך דמי, ושמא כי גמירי חלדה במידי דמנבלה ביה כמו לענין שהייה אפי' הכי בכלל הספק". **והיינו,** שר"ת בא לשלול הצדדים שנקט בביאור קמא דידיה. **אך צ"ב,** דאם באופן הראשון הבין ר"ת שיש מקום מסברא לדון שמא המיעוט כחתוך דמי מה הכריחו לומר באופן השני דהוי פשיט לגמ' דלא חשיב כמיעוט, וצ"ע. **ומש"כ עוד הפרמ"ג** דנקט ר"ת בפשיטות דבחלדה אין חילוק בין מידי דמנבלה למידי דמטרפא, צ"ת מנ"ל.

ה. **וע"ע בהמשך ד' הפרמ"ג שהביא בשם פר"ח** (ס"ק כ"ה) לבאר בדרך אחר, דבאמת ד' תוס' הוא בדווקא, ואם החליד בין סימן לסימן ודאי דהוי חלדה. **ולפי"ז לא הדר ביה ר"ת** מעיקר הסברא שנתבארה בדרך קמא, דכ"מ דלא חשיב חלדה הוא רק מחמת שהמיעוט הוא כאילו חתוך, אלא דהשתא נקט ר"ת דאיירי באופן ששחט באותה חלדה את המיעוט שמחליד תחתיו ולא את הרוב, וע"ע בפר"ח מה שביאר החילוק שבין ב' הדרכים. [ויש בזה חידוש רב, דלדרך קמא איירי באופן שאותו המיעוט שהחליד תחתיו אינו חלק מהשחיטה, ואילו השתא הוסיף ר"ת שיש לנו צד לדון מיעוט זה כאילו הוא חתוך אף שלמעשה מיעוט זה הוא חלק משיעור השחיטה, ועייין].

האם ספק הגמ' בחלדה הוא גם במ"ק דקנה – החילוק בין חלדה לשהייה

ה. יעו' בפרמ"ג שבדרך בתרא נקט ר"ת דאייירי בין בקנה ובין בוושט. וכן מדוקדק מד' הרא"ש שהביא את ר"ת: "קמביעי ליה כשתחב הסכין תחת מיעוט קמא ושחטו... וכן שהה במיעוט סימנין מפרש ר"ת במיעוט קמא דוושט". ומשמע דווקא כלפי שהייה ביאר דאייירי בוושט, אבל חלדה איירי בין בקנה ובין בוושט. וע"ע בשו"ת הרשב"א (סי' שס"ז) מש"כ השואל [והוא הרא"ש- יעו' בתשובה שס"ו]: "...במאי דשקיל וטרי תלמודא בהגרמה בחלדה ובשהי' במיעוט. ופרשוהו רבותינו במיעוט קמא או במיעוט בתרא". וע"ע בתבר"ש (סי' כ"ד אות י"ב) שמבואר בזה דעת רבותיו של הרא"ש דיש שהייה וחלדה במיעוט קמא. אך יעו' בש"ך (ס"ק י"ג) שדקדק מד' תוס' דאייירי דווקא בוושט ולא בקנה. וע"ע בפרמ"ג שם שעמד בזה בצ"ע.

ו. אך צ"ת, שהרי בהמשך נקט ר"ת דלא שייך דין שהייה במיעוט קמא דקנה, והיינו משום דסבירא ליה דבמ"ק דקנה לא חשיב כלל שחיטה וע"כ פשיטא שאין שהייה פוסלת, וא"כ מאי שנא בהחליד במיעוט קמא דקנה דנסתפקה הגמ' האם פוסל השחיטה.

ז. ולכאור' מבואר בזה דנקט ר"ת כדעת שחיטות אשכנזיות שהביא הבית יוסף (סי' כ"ד ו): "אפילו למ"ד דשהייה כשרה במיעוט קמא דקנה, אפ"ה דרסה אסורה, לפי שנעשה הפיסול בשעת שחיטה ובמעשה שחיטה אבל שהייה כיון ששהה אזיל ליה מעשה קמא והוי כמו מצא חצי קנה פגום". וע"ע בים של שלמה (סי' י"ב) ו'לפ"ז ה"ה נמי בהחליד במיעוט קמא דקנה'. וע"ע בבית הלוי (ח"ג סי' כ"ו) שדקדק כן גם בשיטת רש"י.

ח. וכפשוטו משמע מד' הבית יוסף שיסוד החילוק בין שהייה לשאר פסולי שחיטה, דבשהייה ע"י ששהה בין השחיטות אזלא לה שחיטה קמייתא ולא הוי שחיטה כלל וע"כ לא שייך בה פסולי שחיטה, משא"כ שאר איסורי שחיטה דהוי מעשה אחד עם המשך השחיטה וע"כ שייך בהו פסול אף במיעוט קמא דקנה. וכן משמע בבית הלוי (ח"ג סי' כ"ו ענף א) שנקט בדעתו.

ז. וע"ע ביש"ש דלכאור' יש לתמוה, דאם נקטינן שע"י שהייה אזלא לה שחיטה א"כ אמאי מטרפינן שהייה במיעוט בתרא [היינו, לשיטת רש"י]. ועיי"ש שתי': "...דהתם מאחר שחזר ושחט א"כ אנו רואין שלא גמר שחיטתו הראשונה, ובלא שחיטה הראשונה אינה שחיטה, א"כ נמצא שהייה בתוך השחיטה, אבל הכא מאחר ששהה א"כ הפסיק וגלי בדעתו שלא ניחא ליה במה ששחט מתחילה, אלא דעתו לשחוט עתה שחיטה אחרת כראוי".

ט. ומטו לבאר באר"א החילוק בין שהייה לשאר פסולים, דשאני שהייה שאינה פסול בשחיטה אלא אך דמחלקת השחיטות, משא"כ שאר הפסולים שנאמרו בהלמ"מ שהם פוסלים את גוף השחיטה. ולפ"ז עיקר החילוק הוא דבשהייה אף אם נימא דתחילת השחיטה חשיבא כשחיטה גמורה לא איכפת ששהה אחריה, שעכ"פ יש אחריה שחיטה כשרה. משא"כ בחלדה ודרסה שפוסלים כל השחיטה וע"כ לא מהני מה שממשיך השחיטה כדינה, וע"כ נקט ר"ת שהחלדה פוסלת אף במיעוט קמא. וע"ע להלן מש"ת מהגרעק"א דנקט בפשיטות בשיטת ר"ת דס"ל דשהייה אינה פסול בגוף השחיטה אלא מחלקת השחיטות. [אכן בשיטת רש"י לכאור' מוכח דלא ס"ל כן ולדרכו בעינן לבאר כאופן הראשון, וע"ע באמר"מ סי' ג באריכות].

דרך ג' - ביאור הראשונים בשיטת ר"ת, ופולגת ר"ת ור' אושעיא

ב. יעו' ברמב"ן שהביא ד' רבינו תם באר"א, דאייירי באופן ששחט הסימן השני ע"י החלדה תחת מיעוט בתרא של הסימן שכבר נשחט, ושורש הספק: "...מי אמרינן כיון דמידי דבעי שחיטה הוא הוה ליה החליד בין סימן לסימן ופסולה, או דילמא מכיון דלא מעכב בשחיטה הוה ליה כתחת העור וכשרה, אי נמי, קא מיבעיא לרב תחת מיעוט סימנין אם אינו יודע או יודע שפסולה בודאי כיון שישנו בכלל שחיטה. (וכע"ז איתא ברשב"א בחי' ובשו"ת שס"ז, ובתוה"ב כג:).

ג. ולפ"ר, מה שביארו הראשונים בשם ר"ת הוא ממש כביאור רבינו אושעיא שבסוף ד' התוס'. אך לכאור' נראה דר' אושעיא ורבינו תם [כפי שהביאורו הראשונים] לא השוו מידותיהם, ופלגי בגדר של מיעוט בתרא. דיעו' בדברי ר"א בביאור הבעיא דשהייה במיעוט סימנים, ד"ל דמחתך בסכין הרעה במיעוט בתרא פסולה משום שמיעוט בתרא הו"ל כשחוט והרי הוא כמחתך ביד ורגל. ומבואר, שנקט ר"א דאחר ששחט רוב הסימנים הו"ל מיעוט בתרא כמו דמנח בדיקולא והרי זה כמחתך בשר בעלמא, ולא חשיב כעוסק בשחיטה. ומשמע בתוס' דנקט ר' אושעיא דאותו ספק יש להסתפק גם גבי חלדה תחת מיעוט בתרא, ד"ל דכיון דכבר חשיב כחתוך הרי גם אם שחט תחתיו ל"ח חלדה כיון שהוא כבר כשחוט. וע"ע ברבינו ירוחם (קכ"א א) שכן הביא להדיא בשם רבינו אושעיא.

ד. אך בד' ר"ת כפי שהביאו הראשונים משמע דס"ל דלא חשיב כמנח בדיקולא אף לאחר שחיטת הרוב, וכל הספק הוא דשמא כיון דלא מעכבא בשחיטה ע"כ הו"ל כתחת העור וכשרה. וביותר, שהרי לדעת ר"ת לא היה לגמ' צד שהוא יותר קל מתחת העור וכל הספק הוא האם חמיר מעור, וע"כ כשהעמידו הספק אליבא דבי רב נקטו דיתכן דאף דהתם אינו אלא ספק הכא חמיר יותר ומודו בי רב דהוי

חלדה ודאי. וכ"ז משום דגם לאחר שחיתת הרוב המיעוט כמאן דאיתא דמי, ולא יתכן להחשיבו כקל יותר מהעור. ואילו לדעת ר"א להך צד דלא הוי חלדה הרי הוי קיל יותר מעור, משום דהוי כשחוט וע"כ גם אליבא דבי רב י"ל דמותר.

ד. וע"ע ברא"ה (כב: כג. - ד"ה בענין חלדה) שהשיג על מש"כ הרשב"א בשם ר"ת, וע"כ ביאר באו"א: "...אבל הנכון דאפילו אם תמצא לומר תחת העור פסולה קא מיבעיא ליה דהתם הוא דליתיה בשחיטה כלל, אבל הכא כיון דאיתיה בשחיטה ולא מעכב דינו כשחוט לגמרי, אי נמי, לאידך גיסא אפילו למאן דמכשר התם הוא דליתיה בשחיטה כלל אבל הכא גבי סימנין כיון דאיתנהו בשחיטה כולהו לכתחילה ודאי מעכבי לענין חלדה". ודבריו הם ממש כשיטת ר' אושעיא, ומתבאר שהעמיד פלוגתא גמורה בין ד' ר"ת לדעת ר"א, והוא כנ"ל.

ה. והנפק"מ בין שיטת ר"ת לשיטת ר"א, האם בעינן לכתחילה למשחט כל הסימן. שלדעת ר"ת לכתחילה צריך לשחוט כל הסימן, וכמבואר להדיא בדבריו 'דמידי דבעי שחיטה הוא', [וכן משמע בתוס' כח.]. ואילו לדעת ר"א לכאור' אין בזה שום ענין של שחיטה, וכמבואר בדבריו דה"ל כמחתך ביד או ברגל.

❖ שיטת ר"ת בדין שהייה במיעוט קמא

א. ר"ת ביאר שספק הגמ' בששהייה הוא כלפי שהייה במיעוט קמא דוושט. וע"ע ברא"ש שביאר הספק: "ומיבעיא ליה אע"ג דמיטרפא בנקיבת הוושט, דילמא לא פסלה שהייה אלא במידי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן". וע"ע ברמב"ן שתמה על ר"ת: "וגם זה אינו נכון, שכל שנעשה בה מעשה טרפה נפסל הוא בששהייה ודרסה וחלדה והגרמה". ומתבאר בדבריו, שהבין כדרכו של הרא"ש שהספק הוא האם דין שהייה נאמר רק במידי דמנבלה, וע"כ הק' דזה אינו, שברור שנאמרו הנך הלכות גם כשנעשה בה מעשה טריפה.

ב. וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' כ"ד ס"ק ו) שתמה בעיקר ד' ר"ת דלכאור' יש להוכיח כן להדיא מד' רע"ק [במשנה לב. קודם שחזר בו] דס"ל דפסוקת הגרגרת אינה נבילה אלא טריפה, ולפי"ז הרי גם אחר שנפסקה כל הגרגרת אכתי אינה נבילה אלא טריפה, ונמצא דלס"ד דרע"ק אפי' לאחר שחיתת סימן א' אכתי לא נעשית נבילה, וא"כ על כרחין דהוה סבירא ליה שתורת שהייה נאמרה גם במידי דמטרפא, דאל"ה לא משכחת לה תורת שהייה אפי' בין סימן לסימן, וצ"ע. ועיי"ש שביאר, דהא ודאי שספק הגמ' לא היה האם להדיא נאמרה ההלכה דשהייה גם במידי דמטרפא. אלא ודאי נאמרה הלכה סתם, ומסברא דידן אנו נוקטים ד"ל שעיקר תורת שהייה שייך במידי דמנבלא ולא במידי דמטרפא, אכן כ"ז אם אין לנו הכרח שנאמרה ההלכה גם במידי דמטרפא, אבל אם יש לנו הכרח [וכגון לס"ד דרע"ק] שפיר שייך לומר שנאמרה ההלכה גם במידי דמטרפא, והוא חידוש רוב, וצ"ע.

ג. וע"ע בד' הגרעק"א (הגהות שו"ע סוף סי' כ"ז) שיש מקום לבאר בד' הרא"ש ב' אופנים. חדא. "דשהי" לא פסול רק במידי דמנבלה דהיינו בין סי' לסי' דאם לא תצרפם לא יהיה שחיטה כלל ויהיה נבילה, אבל במיעוט קמא דוושט, דאף אם לא תצרפם מ"מ שם שחיטה עליו לטהר מידי נבילה מש"ה לא פסלה שהי' כלל ומצרפי' השחיטה והוי שחיטה מעליא לטהר באכילה". והיינו, דלא נתחדשה פרשת שהייה אלא במקום שע"י דין שהייה נמצא שאין כאן כלל שחיטה, והיינו, באופן שע"י שהייה נמצא שאין כאן כלל שחיטה רוב, אבל במקום שבלא"ה יש שחיטה רוב, לא נאמרה ההלכה של שהייה ושפיר מצרפינן את ב' חלקי השחיטה יחדיו. ולפי"ז באמת אין חילוק בעצם בין מידי דמנבלה למידי דמטרפא.

ג. ובאר"א יש לבאר ד' הרא"ש, דהא ודאי הכל תלוי במידי דמנבלה, ובזה לא נסתפקה הגמ'. וכל הנידון הוא האם שחיטת מיעוט הוושט מחשיבו למידי דמנבלה, כיון שאם ימשיך השחיטה באותו מקום הו"ל נבילה ואין כאן שחיטה כלל. או"ד, דכיון שיכול לשחוט למטה מהחתך והו"ל שחיטה לטהר מידי נבילה ע"כ לא חשיב מידי דמנבלה, וע"כ אין השהייה פוסלת את השחיטה לגבי להוציאה מידי נבילה.

ד. ועיי"ש שביאר שורש הספק ביסוד דין שחיטה. האם בעינן שחיטה כשירה בכל מה דשייך בו הכשר שחיטה, או"ד, דכל שנשחטה שיעור של שחיטה כשירה די בזה ושוב לא איכפת לן מה שחלק מהכשר השחיטה נעשה שלא כדיון, [אלא שאם נטרפה קודם לכן אין בה היתר אכילה, אך עכ"פ נפקא מידי נבילה]. ולפי"ז יש לדון דאף אם נימא שיש דין שהייה במיעוט קמא דוושט היינו לגבי הא דנעשית טריפה ושוב אינה ניתרת באכילה, אבל כיון שנעשה בה מעשה אפוקי חיותא ע"י שחיטה שפיר הוי שחיטה כשירה להוציאה מידי נבילה. או"ד י"ל, דכיון דבעינן שכל מעשה השחיטה יהיה בהכשר, ע"כ אם נעשית מקצת השחיטה שלא בהכשר שוב לא יחני מה שנעשה בה שיעור שחיטה בלא"ה להוציאה מידי נבילה. וספק זה תלוי ביסוד ההלכתא דחצי קנה פגום, ד"ל דהא דמהני שחיטת כל שהוא, היינו משום דכיון דנעשה אפוקי חיותא ע"י שחיטת כל שהוא לא איכפת לן מה שהחלק הראשון לא נשחט כדיון. אך מאידך י"ל, דשאני התם דהחלק הראשון אינו שייך כלל לתורת שחיטה, אבל בוושט שהכל שייך לשחיטה בעינן הכל בהכשר.

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (א)

- פלוגתת רע"ק ור' ישבב -

פסק את הגרגרת

בג' אופנים נחלקו רע"ק ור' ישבב. **חדא.** שחט סימן א' כהלכתו ופסק סימן השני. **ב.** שחט סימן אחד והשני כלל לא נשחט. **ג.** שחט סימן א' והחליד הסימן השני. [היינו ששחט סימן השני בשחיטה פסולה]. ובביאור האופן הראשון [פסק את הגרגרת] מצאנו פלוגתתא בראשונים:

א. **יעו' רש"י** (ד"ה ופסק) שביאר דפסק את הגרגרת היינו עיקור. **וע"ע רש"י לעיל ט.** (ד"ה שהייה) דעיקור זה הוא אחד מה' פסולי שחיטה. **ועיי"ש בתוס'** (ד"ה כולו תנינו, ובמהר"ם) **שביארו דברי רש"י:** "ששחט בסכין פגומה או במגל, וזה נקרא פסק את הגרגרת". ונמצא דלדעת רש"י האופן הראשון והשלישי (החליד סימן א') חד הם, דתרווייהו איירי בשחיטת סימן א' כהלכתו ובשחיטת סימן שני בא' מפסולי שחיטה.

ב. **וע"ע במאירי דפליג וס"ל** דפסק את הגרגרת היינו שלא בשחיטה. **ולפ"ז האופן הראשון והשני חד הם,** שבשניהם נעשית שחיטה בסימן אחד בלבד. אלא שבאופן הראשון נתחדש עוד, שנעשה בה מעשה טריפה של פסיקת הגרגרת בשעת השחיטה.

ג. **ובמהר"ם (לעיל ט.) ביאר בא"א:** **יעו' תוס' לעיל ט.** בשם הלכות גדולות שנחלק על רש"י בביאור ההלכה של עיקור, וס"ל דהיינו ששחט סימנים שנעקרו ממקומם. **ועיי"ש בתוס' שלדעת בה"ג** שמוטת הסימנים אינה טריפה אלא שהשחיטה בה היא שחיטה פסולה. **ועיי"ש במהר"ם (בד"ה ואפי' עוף)** **שלדעת בה"ג צריך לבאר משנתינו** דאיירי באופן שנפסקה הגרגרת באמצע, אבל לא באופן שנשחט או נעקר ממקום חיבורו 'דהיה לאו טריפה היא לפירוש ה"ג, שאין השחיטה מועלת בו'.

ד. **ומתבאר שנקט מהר"ם ד'פסק את הגרגרת' היינו שפסקה קודם שנשחטה,** והריעותא הוא במה שנשחטה בשעה שהיה טריפות בסימנים. **וע"כ הוק' למהר"ם שלדעת הבה"ג דס"ל** דשמוטת הגרגרת אינה טריפה א"א לבאר המשנה דאיירי **שנשחטה** הגרגרת ממקומה. **וע"כ שלדעת בה"ג מתני' איירי שנפסקה קודם שנשחטה וע"ז הר"ל** שחיטה של סימנים שנטרפו, ובזה נחלקו רע"ק ור"י האם חשיבא טריפה או נבילה.

ה. **וע"ע בתוס' ד"ה ורמינהי:** "דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה לא הוה ליה למיתני אלו טרפות". **ועיי"ש בראש יוסף** שדקדק מדבריהם דס"ל דהא דאין שחיטה מועלת בסימנים שנטרפו הוא משום דנפסל המקום הראוי לשחיטה. **והוא כד' מהר"ם הנ"ל,** דעיקר פלוגתת רע"ק ור"י הוא גבי הסימן שנטרף אם מהני ביה שחיטה או לאו.

ו. **וע"ע בראש יוסף (ט. בתוס' ד"ה דכולהו) דלכאור' הר"ל למהר"ם** לבאר כפשוטו דאיירי באופן שנשחטה הגרגרת קודם לכן, ואף שלא נעשית טריפה בסימנים קודם השחיטה הרי עכ"פ הסימן השני נשחט בעיקור סימנים ואין כאן שחיטת ב' סימנים כהלכתם. [וע"ע בתוס' רא"ש להלן לב: שכך מבואר בדבריו דנקט דפסק את הגרגרת היינו שמוטת הגרגרת]. **אלא שהוק' למהר"ם** שאם נימא כן אין ביאור לקו' הגמ' מהמשנה דריש אלו טריפות, דשאני התם דאיירי באופן שנשחטה בב' הסימנים כהלכתם וע"כ לכו"ע לא הוי נבילה, [ואך דיש בה דין טריפה מחמת שהיתה פסוקת הגרגרת מקודם לכן]. משא"כ במשנתינו דאיירי באופן של שחיטת עיקור שהוא חסרון בגוף השחיטה וע"כ נחלקו רע"ק ור"י האם הוי טריפה או נבילה. **וע"כ סבר מהר"ם** להעמיד המשנה באופן שנטרפה בסימנים מקודם לכן, וכנ"ל. [ועיי"ש בראש יוסף שעכ"פ היה מקום לבאר דכל שכן הוא, דאם במקום שנפסקה הגרגרת קודם שחיטה אינה נבילה אלא טריפה, כ"ש במקום שהיה הסימן כשר קודם השחיטה שאינה נעשית נבילה אלא טריפה, וצ"ע. וע"ע ברש"י מה שביאר ד' הגמ', ויתבאר להלן יעוי"ש].

ז. **אך אכתי צ"ב,** שעכ"פ במשנה מבואר להדיא שפלוגתת רע"ק ור"י היא גם באופן ששחט סימן א' כהלכתו וסימן השני בחלדה. הרי שב' הדברים תלויים אהדדי, וכשם שנחלקו באופן שהיה סימן א' טריפה כמ"כ נחלקו במקום שהשחיטה גופא לא היתה כהלכתה, וא"כ שפיר הר"ל לפרש גם הרישא של המשנה דאיירי באופן שנשחטה בסימן א' כהלכתו ובסימן שני בעיקור סימנים, [ועמד בזה בראש יוסף שם]. **וצריך לומר,** דאף דודאי שפלוגתתם היא בתרווייהו, מ"מ כלפי האופן שלא נטרפה קודם השחיטה א"א לגמ' להק' מהמשנה דריש אלו טריפות ד"ל דשאני התם שהשחיטה היתה כהלכתה, ועיקר הקו' היא ממה שמבואר להדיא ברישא של המשנה שגם באופן שנטרפה

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (א)

- פלוגתת רע"ק ור' ישבב -

קודם השחיטה הוי נבילה [לאחר שחזר בו רע"ק] ואילו התם מבואר שאינה אלא טריפה.

ביאור פלוגתת רע"ק ור' ישבב

א. **יעו' במאירי:** "ר...ר"ע אומר טרפה ר"ל בשהחליד אבל בשלש הראשונות לא היה ר' עקיבא חולק שנבילה היא, וכן חולק ר' עקיבא בשהייה דרסה והגרמה". **וע"ע מה שביאר כללא דר' ישבב:** "כל שנפסלה בשחיטה כגון שהייה דרסה וחברותיה נבילה, כל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם פיסולה כגון ניקבה הריאה וכיוצא בה טרפה ואין מיטמאה...". **מתבאר, דעיקר פלוגתתם הוא במה שנתחדש בהלכה למשה מסיני בפסול ה' הלכות שחיטה, שרע"ק סבור שלא נאמרה ההלכה"מ אלא לגבי היתר אכילה, אבל כלפי להוציאה מידי נבילה הו"ל שחיטה מעלייתא. ואילו ר' ישבב סבור דלא הוי שחיטה כלל וע"כ הוי נבילה. ונמצא לדרכו של המאירי שבאופן שנשחט רק סימן א' מודה רע"ק שהיא נבילה.**

ב. **אך יעו' בראש יוסף שביאר דרע"ק פליג גם באופנים של הרישא, וס"ל דאף במקום שיש רק שחיטת סימן א' מהני להוציא מידי נבילה.** **וכבר הביאו כן מד' הראשונים. יעו' נמוקי יוסף ור"י מלוניל שכתבו כן, ועיי"ש עוד, שהשוו שחיטה זו לשחיטת טריפה דמהני להוציאה מידי נבילה אף שלא מהני להתירה באכילה.** [וקצת צ"ב, דיעו' היטב בדבריהם שמשמע שאין זה דוגמא בעלמא להא דאשכחן תורת שחיטה רק כלפי להוציאה מידי נבילה, אלא הוא שורש הסברא והמקור לסברת רע"ק שהכשיר בשחיטת סימן א', וצ"ת, וע"ע להלן משי"ת בזה]. **וע"ע ברש"ש שביאר דהיינו משום דרע"ק סבור שגם שחיטת עוף מהניא להוציא מידי נבילה.** [ועיי"ש שהשווה ענין זה לסוגיא לעיל כט: 'שכן נעשה בה מעשה חטאת העוף', ועיי"ש שהוסיף ד"ל עוד שלגבי זה הוקש שחיטת עוף לשחיטת בהמה]. **ועיי"ש עוד, שלפ"ז ודאי שאם שחט ב' הסימנים בחלדה אף לרע"ק הוי נבילה, שהרי אין בה אפי' שחיטת עוף.**

ג. **אך יעו' בראש יוסף שנסתפק בדין שחט ב' סימנים בחלדה, דשמא גם בזה סבירא ליה לרע"ק דכשרה, [ולפ"ז צ"ל דהא דאיתא במתני' שחט סימן א' והחליד סימן א' לרבנותא דר"י].** **וע"ע באמרי משה (סי' ב' ס"ק כ"ט) שהוכיח מהתוספתא דאף בהחליד בב' סימנים נחלק רע"ק.** **ועיי"ש שלפ"ז נחלק בתרתי. חדא. דס"ל דסימן א' מהני להתיר מידי נבילה. ועוד, שגם בפסולי שחיטה סבירא ליה דמהני להוציא מידי נבילה.** [וקצ"ע, דא"כ הו"ל למשנה לאשמועינן רבותא דאפי' בהחליד בסימן א' ס"ל לרע"ק דיוצאה מידי נבילה].

ד. **והנה כ"ז אתי שפיר לדרכם של רש"י והמאירי דס"ל שהמשנה איירי באופן שסימן א' נשחט כדינו וסימן א' נשחט בפסולי שחיטה [עיקור או חלדה] או שלא נשחט כלל.** **אך לדרכו של מהר"ם שביאר שהרישא של המשנה איירי באופן שנפסק הסימן קודם השחיטה, והיינו, שנעשית שחיטה בסימן פגום, [וכדמשמע כן מקו' הגמ' מהמשנה דריש אלו טריפות] לכאור' צריך לבאר שגם אליבא דרע"ק בעינן שחיטת ב' סימנים כהלכתם, ואך דנחלקו בסברא זו גופא, האם שחיטה בסימן שנפגם הוי שחיטת סימן כהלכתו.** [ולכאור' כן משמע בהמשך הגמ', וע"ע להלן שכן מבואר בתו"ט דהיינו כללא דר' ישבב]. **אך צ"ע, שהרי מבואר להדיא במשנה שנחלקו עוד, גם באופן שנשחט רק סימן אחד וגם באופן שסימן אחד היה בחלדה, הרי דרע"ק מכשיר אף בסימן אחד, וא"כ לדרכו של מהר"ם הדר צ"ת בפלוגתת רע"ק ור"י.**

ה. **ואולי י"ל שאף לדרכו של מהר"ם כל מה שהכשיר רע"ק באופן שנפסק סימן א' קודם השחיטה אינו משום דס"ל דחשיב שחיטת ב' סימנים, אלא משום דלא בעינן אלא שחיטת סימן אח' להוציאו מידי נבילה.** **וע"כ סבר רע"ק שאף ששחיטת סימן זה ל"ח שחיטה מ"מ יש כאן שחיטת סימן א' כהלכתו ודי בזה להוציא מידי נבילה, [ולכאור' כן מסתבר לבאר, דאל"ה הרי נמצא שיש כאן ב' פלוגתות חלוקות בין רע"ק לר"י, דברישא פליגי האם חשיב שחיטת ב' סימנים, ואילו בסיפא פליגי האם די בשחיטת סימן א'.]** **אך אם נימא כן לכאור' אין שום ביאור לת"י קמא דרבא, שחידש שאף לאחר חזרה ס"ל לרע"ק שאם פסק ולבסוף שחט כשירה, ומוכח, דתרווייהו מודו דחשיב שחיטת ב' סימנים אפי' במקום שנטרפו הסימנים. ועוד, דנ' מדברי רש"י שעיקר הסברא של 'איתרע מקום שחיטה' דאמרין שפסוקת הגרגרת אינה בת שחיטה כ"ז נתחדש רק בת"י בתרא דרבא.** [וע"ע להלן פלוגתת האחרונים בעצם הדין, האם שייך תורת שחיטה בפסוקת הגרגרת], וא"כ הדר צ"ת בביאור פלוגתת רע"ק ור' ישבב אליבא דמהר"ם, וצ"ע.

ולכל הביאורים צריך תלמוד בביאור המשך המשנה וקו' הגמ' ותי' רבא עפ"י הסברות המתבארות בדבריהם, ויעו' להלן.

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (א)

- פלוגתת רע"ק ור' ישבב -

'כלל אמר ר' ישבב'

- א. **במשנה מבוארת סברת ר"י דפליג על רע"ק:** "כל שנפסלה בשחיטתה נבלה, כל ששחיתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל טרפה". ומשמעות הדברים, דעיקר פלוגתת ר"י הוא משום דקיי"ל שאם נפסלה השחיטה הרי היא נבילה, וצ"ב איזה פסול בשחיטה יש במשנתו. והנה אם נימא דעיקר סברת רע"ק דמהני שחיטת ה' פסולי שחיטה [וכמש"כ המאירי] או דעכ"פ מהני שחיטת סימן א' [לרש"ש] להחשב כשחיטה גמורה כלפי להוציאו מתורת נבילה, א"כ צ"ב במה פליג ר"י, והלא כלפי תורת שחיטה שלהוציא מידי נבילה כלל לא חשיב שנפסלה בשחיטתה. וביותר, דלכאור' לדרכם הרי עיקר סברת ר"י היא דלא שמענו שיש חילוק בין אופן השחיטה שכלפי ההיתר אכילה לאופן השחיטה שלהוציאה מידי נבילה, וכ"ז לא מבואר כלל בדבריו והעיקר חסר מן הספר, וצ"ת.
- ב. **ולכאור' גם לדרכו של מהר"ם** דאייירי באופן שנפסקה הגרגרת קודם השחיטה צ"ת, דלא מבעיא אם נימא כמשנ"ת לעיל דל"ל שגם רע"ק מודה דשחיטת סימן פגום ל"ח שחיטה, והא דמתיר בנפסקה הגרגרת קודם שחיטה הוא משום דס"ל שדי בשחיטת סימן א', דלפ"ז צ"ת כנ"ל דעיקר סברת ר"י לאסור משום דליכא שחיטת ב' סימנים לא נתבארה במשנה. אך גם אם נימא כפשוטו שעיקר פלוגתתם הוא האם שחיטת סימן שנפגם חשיבא שחיטה כהלכתה אכתי צ"ב, שעכ"פ אין זה פסול בגוף השחיטה, וי"ל.
- ג. **אך יעו' בתיר"ט שביאר ד' ר' ישבב:** "כל שנפסלה בשחיטתה, כלומר במקום הראוי לשחיטה". והיינו, דאין הכוונה דאייירי בפסול בגוף השחיטה, אלא בפסול בסימנים, היינו מקום הראוי לשחיטה. והם הם דברי מהר"ם. וע"ע בדברי הנימוקי יוסף ור"י מלוניל הנ"ל. [וע"ע בחינוך עשה תנ"א: "...כל שנפסלה בשחיטתה נבלה, כלומר כל זמן שנפסלה הבהמה במקום שחיטתה דהיינו הסימנים". והוא ממש כדרכו של מהר"ם וכדברי של התיר"ט הנ"ל. אך יעווי"ש שהמשיך וביאר: "כגון שאירע בהן אחד מן החמשה פסולין שזכרנו או ששחטן בסכין שאינו בדוק הרי זו נקראת נבלה". וזה צ"ב, דלכאור' אין זה שייך למה שפתח בדבריו דנפסלה הבהמה 'במקום שחיטתה', וצ"ע].
- ד. **ובעיקר הך כללא דר"י משום ר' יהושע צ"ב** מה הכוונה 'כל ששחיתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל', וכפשוטו, הכוונה לשאר טריפות מלבד נק"ה ופסוה"ג, והיינו שלא נפסלו הסימנים וע"כ היתה שחיטה כראוי ואך שיש בה איסור טריפות ממק"א. אך זה צ"ת דלכאור' תורת טריפה אינה גורמת שום 'פסול' אלא איסור בלבד. ויעו' בכס"מ (פ"ג משחיטה הכ"ג) שביאר דאייירי באופן שנפסקה הגרגרת במקום שאינו ראוי לשחיטה, וזה גופא החידוש של ר"י, שדווקא אם נפסלה 'במקום הראוי לשחיטה' אז הוי נבילה, אבל אם נפסלה בגרגרת או בוושט במקום שאינו ראוי לשחיטה לא הוי אלא טריפה. אך יעווי"ש שברמב"ם משמע דס"ל שגם באופן שנפסלה שלא במקום שחיטה הוי נבילה, וא"כ הדר צ"ב מה כוונת הך מימרא דר"י, וצ"ע.
- ה. **ולכאור' מבואר בזה כדברי הגר"ח** (שהובאו במכתבים שבסוף ח' מרן רי"ז הלוי) שאין תורת היתר אכילה בשחיטת טריפה, שלפ"ז נמצא שהטריפה גרמה פסול בעצם היתר השחיטה. וזהו שחידש ר"י בהך כללא, שאע"פ שחל פסול בשחיטה כיון שהפסול אינו בעצם השחיטה אלא ד"א גרם לה ליאסר ע"כ לא הוי נבילה אלא טריפה בלבד.
- ו. **וע"ע לעיל שהנימוקי יוסף ור"י מלוניל השוו** הא דס"ל לרע"ק שסימן אחד מהני להוציא מתורת נבילה, להא דאשכחן בטריפה היתר שחיטה כלפי להוציא מתורת נבילה, ולהאמור אין זה דמיון בעלמא, אלא דזה גופא שורש סברת רע"ק, דרע"ק הוכיח משחיטת טריפה שגם כשחל פסול בשחיטה מהני להוציאה מידי נבילה, וע"ז קאמר ר"י דיש לחלק, שאם הפסול הוא בדבר אחר אכתי מהניא השחיטה להוציא מידי נבילה, משא"כ במקום שהשחיטה גופא נפסלה שבזה לא מהני להוציא מידי נבילה].
- ז. **בהא דמבואר במשנה דאליבא דרע"ק הוי 'טריפה' צ"ת איזה דין טריפה יש כאן.** והן אמנם שאין כאן היתר אכילה ועדיין היא באיסור של 'אינו זבוח', אך אכתי צ"ב מהו דין טריפה זה. ובשלמא לדרכו של מהר"ם דאייירי באופן שנעשית טריפה קודם השחיטה, הרי נשאת באיסורא קמא. אבל לדרכם של רש"י והמאירי דביארו האחרונים הנ"ל דהוי שחיטה גמורה להוציא מידי נבילה צריך תלמוד היכן אשכחן שנטרפה. והנה אי נימא כדרכם של האחרונים [ראש יוסף ורש"ש] דהכא חשיב שחיטת סימן א' י"ל בפשוטו, דנטרפה ע"י שחיטת הסימן השני שלא כהלכתו, אך לדעת המאירי דס"ל דלגבי להוציאו מתורת נבילה הוי שחיטה מעלייא בב' הסימנים, א"כ מדוע חשיב

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (א)

- פלוגתת רע"ק ור' ישבב-

לה רע"ק כטריפה. וביותר, דלכא' משמעות ד' רע"ק דהא דהוי טריפה אינו מחמת שנטרפה בשחיטה, אלא מחמת עצם הדבר שנעשית בה שחיטה דמהני רק להוציאה מתורת נבילה, וצריך ביאור. [ואולי י"ל דכל מה דאמרינן דתחילת שחיטת הוושט אינה מטריפה הבהמה מחמת דהוי נקובת הוושט (יעו' רש"י לעיל כ:)] כ"ז הוא רק מחמת שכך נאמרה ההלכה של שחיטה, וע"כ נקטינן דמעשה השחיטה גופו אינו מטריפה, אך כ"ז דווקא במקום שנעשית שחיטה כהלכתה דמהניא להוציאה מתורת אינו זבוח. אך לקושטא דמילתא נראה דא"א לומר כן, מצאנו בשחיטת נכרי שלדעת הרמב"ם אין בה היתר אכילה ואפ"ה לא חשיב נטרפה מחיים, ומה גם שלדעת הרמב"ם דנקו"ה נבילה והול"ל דגם בשחיטת נכרי אכתי חשיב נבילה, ואכמ"ל].

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (ב)

- ביאור ד' הגמ', פלוגתת הראשונים האם נקוה"ו הוי נבילה -

יעו' לעיל ב' דרכים עיקריות בביאור 'הרישא' של המשנה:

א. ברש"י מתבאר דאירי באופן שנעשית שחיטת א' מהסימנים בהכשר ושחיטת השני בעיקור [שהוא א' מפסולי השחיטה]. ולפי"ז הנידון בכל המשנה הוא אחד, ועיקר הפלוגתתא האם מהני שחיטה פסולה או שחיטת סימן א' להוציא מידי נבילה, [וכן מבואר במאירי וברש"י] ולדרך זו הכלל שאמר ר' ישבב משום ר"י 'כל שנפסלה בשחיטתה פסולה', היינו כפשוטו, כל שלא נעשית שחיטת ב' סימנים כהלכתם. [והוא קצת דוחק, שהרי אליבא דרע"ק יש כאן שחיטה 'כשרה' של סימן א']. ולדרך זו נתקשו האחרונים בביאור קו' הגמ' מהמשנה דריש אלו טריפות, וכמשי"ת להלן.

ב. במהר"ם לעיל ט. [וכן משמע בתוס' בסוגיין] מתבאר שהרישא איירי באופן שהיתה פסוקת הגרגרת קודם השחיטה, ולפי"ז הרישא והסיפא איירי בב' אופנים חלוקים, דהרישא איירי באופן שנעשית שחיטה כהלכתה בב' הסימנים, ונדלא אמרין דהוי כמנח בדיקולא. אלא שסימן א' נשחט כהלכתו וסימן השני נשחט לאחר שנטרף. ואילו הסיפא איירי באופן שנעשית רק שחיטת סימן א' כהלכתו. ולדרך זו ביארו הכס"מ (פ"ג משחיטה הכ"ג ד"ה גרגרת) והתניו"ט את הכלל של ר"י כל שנפסלה בשחיטתה דהיינו 'שנפסלה במקום הראוי לשחיטה'. והיינו, דקאית לאפלוגי על הרישא של המשנה דנקט רע"ק דשחיטת סימן שנטרף חשיב שחיטה גמורה לאפוקי מידי נבילה. ולדרך זו אתי שפיר קו' הגמ' מהמשנה דריש אלו טריפות כפשוטה, כמשי"ת להלן.

קו' הגמ' מהמשנה בריש אלו טריפות

א. גמ': "ורמינה... נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת". וברש"י: נקובת הוושט [ופסוקת הגרגרת] - אלמא טרפה היא ולא נבלה, וכיון דחזר בו רבי עקיבא היא דאלו טריפות מנ". ויעו' בראש יוסף וברש"י דמלשון רש"י משמע שהקו' היא גם מנקובת הוושט. אך לגירסתו של הב"ח שהוסיף ופסוקת הגרגרת יש לדון האם הקו' היא גם מנקובת הוושט, [ואף דשיטת רש"י להלן דנקוה"ו נבילה מ"מ אין הכרח דגם השתא סברה הגמ' כן].

ב. יעו' ברש"י שקו' הגמ' מהמשנה דריש אלו טריפות צ"ב, דהתם דאירי שלאחר שנפסקה הגרגרת עשה בה מעשה שחיטה כראוי וע"כ אינו נבילה אלא טריפה, ואילו במתני' איירי באופן שנעשה בסימן אחד חלדה או פסיקת הגרגרת ולא נעשה אח"כ שום שום מעשה שחיטה ראוי, וע"כ הוי נבילה. וע"ע בראש יוסף וברש"י שתי דקסבר המקשה דאחר פסיקת הגרגרת לא חשיב כלל שחיטה, דכמנח בדיקולא דמיא.

ג. וכל קו' הרש"ש הוא רק לדרכם של הראשונים שביארו שהרישא של המשנה איירי בעיקור וחלדה, שנמצא שסימן א' כלל לא נשחט כדינו וע"כ לא דמי למשנה דריש אלו טריפות. אבל לדרכו של מהר"ם (לעיל ט. - הובאו דבריו לעיל) קו' הגמ' היא כפשוטה, [וכמש"כ בראש יוסף לעיל ט.]. דמתני' איירי באופן שנפסקה הגרגרת קודם השחיטה ואח"כ שחטה בפסול, וזה גופא הנידון שבין רע"ק לר"י האם מהני שחיטה בסימן שנטרף, וע"ז מק' הגמ' דהתם מתבאר דמהני שחיטה לאחר שנטרף הסימן ואילו במתני' משמע דהדר ביה רע"ק ולא מהני שחיטה לאחר שנטרף הסכין, [ולפי"ז הקו' היא בין מנקוה"ו ובין מפסוה"ג]. וע"ע בתוס' (ד"ה ורמינה): "...דהכי פריך, דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה לא הוה ליה למיתני...". ומשמע מדבריהם שבאמת זה גופא המו"מ שבין רע"ק לרבנן, האם מהני שחיטה בסימן לאחר שנטרף.

ד. ובעיקר מה דמתבאר בד' הרש"ש דקו' הגמ' מיוסדת על ההנחה שפסוקת הגרגרת לא מהני בה שחיטה משום דהוי כמנח בדיקולא, לכאו' צ"ת. חדא. דכ"ז ניחא אם נקטינן דקו' הגמ' היתה דווקא מפסוה"ג, אבל אם קו' הגמ' גם מנקובת הוושט אכתי תמיהת הרש"ש במקומה עומדת, וצ"ע. [וזוה צ"ע בד' הרש"ש מיניה וביה, שבהמשך דבריו דקדק מרש"י שקו' הגמ' היתה גם מנקוה"ו]. ועוד. שבגמ' משמע דהך סברא דבמקום שכמנח בדיקולא לא חשיב כלל שחיטה הוא חידוש של ריש לקיש כמבואר להלן בהמשך הגמ', [והראשונים נחלקו דיתכן דר"ז פליג בזה ופסקינן כוותיה]. וביותר, דברש"י מבואר דאליבא דרבא הטעם שפסוה"ג הוי נבילה הוא משום דאיתרע מקום שחיטה דידהו, והוא פסול מסויים בהלכות שחיטה, ומשמע דאין בו אלא חסרון זה ולא משום דהוי כמנח בדיקולא. ועוד, שבגמ' מבואר דר"ל גופיה נקט דאף בפסוה"ג שייכא שחיטה אם הוי שלא במקום חתך, ואך דהק' הגמ' בד' ר"ל עצמו סתירה מיניה וביה, וצ"ע. [וע"ע בבית הלוי (ח"ב סי' כ') שהק' על הרשב"א דס"ל דבעינן ב' סימנים ראויים לשחיטה, דא"כ האיך

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (ב)

- ביאור ד' הגמ', פלוגתת הראשונים האם נקוה"ו היא נבילה -

מכשיר רע"ק בפסק ולבסוף שחט והלא ליכא ב' סימנים הראויים לשחיטה, ולכא' מבואר בזה דנקט הרשב"א דסימן פסוק אף שיש בו פסול שחיטה מ"מ ל"ח אינו ראוי לשחיטה, ועכ"פ מוכח בזה דלא חשבינן ליה כמנח בדיקולא, וי"ל].

שחט ולבסוף פסק, פסק ולבסוף שחט'

א. **יעו' בלב אריה** דפסק ולבסוף שחט היינו שלאחר שפסק שחט גם הסימן שנפסק. **ועיי"ש שתמה טובא**, האיק תיהני השחיטה באותו הסימן והלא להלן אמרינן דלאחר שנפסק הו"ל כמנח בדיקולא. **וביותר**, דאפי' נימא דרבא פליג על ר"ל וס"ל דלא אמרינן כמנח בדיקולא, אכתי תיקשי דבחתך במקום החתך ודאי כו"ע מודו דלא הוי שחיטה, ובדברי רבא משמע דפסק ולבסוף שחט היינו אפי' אם שחט במקום החתך, ובאופן כזה הרי כו"ע מודו שאין כאן אלא שחיטת סימן אחד. ותיקשי. האיק מהני שחיטת סימן א' להוציאה מידי נבילה, והרי לא גרע משחט סימן א' והמתין לה עד שמתה שגם בזה הודה רע"ק לר' ישבב וס"ל דלא מהני להוציא מידי נבילה, וצ"ע רב. [ועיי"ש שביאר שהנידון של הסוגיא הוא האם חייל איסור נבילה על איסור טריפה, וע"ע באמר"מ (סי' ב' ס"ק כ"ה) מה שהאריך בזה].

ב. **וע"ע באמר"מ מש"כ לבאר דרך חדשה**, דרבא היה סבור דשחיטת ב' הסימנים הוי חד שחיטה, שע"י שניהם כא' נפיק החיותא מהבהמה, ולפי"ז י"ל דכשם שלדידן [דנקטינן ששחיטת כל סימן הוא בפ"ע] ומצאנו בוושט שניקב מקצתו דאף שנטרף מחמת הנקב מ"מ אם ימשיך לשחוט מהני שחיטת הרוב בכדי לאפוקי מידי נבילה, והיינו משום שעיקר תורת שחיטה הוא בשעה שניפיק החיותא מהסימן, ואז המיעוט שניקב מצטרף לשחיטה [יעו' בכ"ז בד' הגרעק"א יר"ד סוף סי' כ"ז], וא"כ ה"ה לרבא גבי שחיטת ב' הסימנים, דכיון שהשחיטה מצורפת משניהם כא' ע"כ עיקר תורת שחיטה הוא בשעה שניפיק רוב החיותא מהבהמה, היינו בתחילת הסימן השני, וע"כ אף שהסימן הראשון נפסק שלא ע"י שחיטה מ"מ כשמסיים 'רוב הוצאת החיות' – היינו תחילת שחיטת סימן השני אז יש לו תורת שחיטה, וממילא הדר הנקב שבמיעוט קמא [היינו הסימן הראשון שנפסק] ומצטרף לשיעור שחיטת רוב להוציא מידי נבילה.

ג. **אך מלבד מה שיש לדון בכמה פרטים בדבריו**, [וע"ע תוס' לעיל כז. ד"ה חצי, יעווי"ש היטב]. לכא' עיקר דבריו הוא דלא כמשמעות הסוגיא, דלדרכו נמצא שעיקר הריעותא בשחט ולבסוף פסק הוא משום שבאופן כזה אין שחיטת רוב, [דהו"ל כשוחט מיעוט גרגרת ולא המשך השחיטה], ובגמ' משמע שאין זה משום דליכא תורת שחיטה אלא משום 'שנפסלה' בשחיטה, ובגמ' נראה יותר שיסוד החילוק הוא בין נפסלה קודם השחיטה לנפסלה לאחר השחיטה, וצ"ע.

ד. **והנה עיקר ביאורו של הלב אריה** דאיירי שחזר ושחט את הסימן שפסק, **לכא' היינו לדרכם של תוס' והמהר"ם** (לעיל ט.) שהנידון ברישא של המשנה הוא באופן שנפסק הסימן ואח"כ שחטו שנמצא שנעשית השחיטה בפסול של הסימן. **וכלפי זה ביאר רבא** דאחר שחזר בו רע"ק ס"ל שאם נעשית שחיטת הסימן הפסול לאחר שחיטת הסימן הכשר הו"ל נפסלה בשחיטתה, ואם להיפך כשרה.

ה. **אך לדרכו של רש"י במשנה ד'פסק את הגרגרת' היינו שחיטה ע"י עיקור**, על כרחין צ"ל דכלפי זה אתי חילוקו של רבא, ונמצא, שאם עיקר ולבסוף פסק [דבזה ל"ח נפסלה בשחיטה] כו"ע מודו דמהני להוציאה מידי נבילה אף שנעשה בה רק שחיטת סימן אחד, וא"כ מבואר בזה שגם ר"י מודה לרע"ק דלא בעינן שחיטת ב' סימנים להוציאה מידי נבילה.

ו. **ולפי"ז הדר צריך ביאור פלוגתת רע"ק ור"י**, דכיון דתרווייהו מודו דלא בעינן שחיטת ב' סימנים א"כ במה פליגי האם כשנפסלה בשחיטה עצמה נמי מהני להוציא מידי נבילה. **וביותר צ"ב**, שהרי עכ"פ הא מבואר במשנה דנחלקו באופן ששחט סימן א' והמתין לה עד שמתה, והתם הרי לכא' ודאי דלא חשיב נפסלה בשחיטה ואפי' סבר ר"י דלא מהני להוציאה מידי נבילה, ומאי שנא בפסק ולבסוף שחט דמהני להוציאה מידי נבילה. **עוד צריך ביאור**. מהו שאמר ר' ישבב דכל שנפסלה בשחיטה הוי שחיטה פסולה, דכיון דעכ"פ גם הוא מודה ששחיטת סימן א' מהני להוציא מידי נבילה, וא"כ כי שחט ולבסוף פסק אמאי חשיב נפסלת בשחיטה והרי באותו סימן שבו נעשית השחיטה לא נעשה כלל מעשה פסול ולאחר מכן כבר נסתיימה השחיטה ושוב אין לנו לחשוב כאילו נפסלה בגוף השחיטה, וצ"ע.

❖ נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת

א. **גמ': "ויש מהן נבלות ויש מהן טרפות"**. **ויעו' רש"י** (ד"ה ויש מהן נבלות): "כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת,

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (ב)

- ביאור ד' הגמ', פלוגתת הראשונים האם נקוה"ו הוי נבילה -

דאיתרע מקום שחיטה דידהו ואינך הוו טריפות". **מבואר**, שנקט שגם נקובת הוושט יש בה תורת נבילה. **וד' רש"י אתי לגירסתו דקו' הגמ'** היא גם מנקובת הוושט, וע"כ למסקנא בעינן למימר שגם נקוה"ו הוי נבילה.

ב. **וקצ"ע מד' רש"י קידושין נז.** (ד"ה ונמצאת טריפה) "קס"ד כשבדק בסימנים נמצאת **שנטרפה בשחיטתה**", ועיי"ש בתוס' שביארו דבריו (ד"ה שחטה): "...כשבדק בסימנים נמצאת **שנטרפה בשחיטה כגון שנקב הוושט**". **ועיי"ש ברש"ש** שמבואר בזה דשחיטת נקובת הוושט לא הוי אלא טריפה ולא נבילה, וצ"ע דברש"י בסוגיין מבואר להדיא דהוי נבילה. **אך יעוי"ש בראשונים שהבינו בדעת רש"י דמש"כ נטרפה לאו דווקא, יעוי"ש היטב.**

ג. **וע"ע ברמב"ם (פ"ג הי"ט):** "...או שנפסק רוב הקנה או שניקב הושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבלה מחיים, ואין השחיטה מועלת בה". ומבואר דס"ל כרש"י דנקוה"ו הוי נבילה ואין שחיטה מועלת בה, אלא **שהרמב"ם הוסיף עוד**, דהוי נבילה מחיים. [וע"ע להלן בעיקר שיטת הרמב"ם ופלוגתת האחרונים בביאור דבריו]. **ובדעת רש"י** ממש"כ 'דאיתרע מקום שחיטה דידהו' משמע דאינה נבילה מחיים אלא דלא מהניא ביה שחיטה.

ד. **וע"ע תורא"ש:** "...ולא מסתבר למימר דעל ידי נקיבת הוושט במשהו הויא נבלה, אלא שחיטתה מטהרתה מידי נבלה כשאר טרפות ודוקא פסוקת הגרגרת שאינה יכולה להתקיים כלל אין שחיטתה מטהרתה...". **ועיי' היטב בדבריו**, שאף שנקט שאינה יכולה להתקיים מ"מ לא ס"ל דהוי נבילה מחיים, אלא שבאופן זה אין שחיטתה מטהרתה מידי נבילה, וצ"ב.

ה. **ובדעת תוס', יעו' במהרש"א בכורות כ:** בתד"ה חלב פוטר (ד"ה משמע דאין הלכה) שהוכיח מד' תוס' שם דס"ל שאף במקום שיש לנו ספק האם היתה נקוה"ו ונשחטה במקום נקב מ"מ מחמת הק' חששא: 'לאו בחזקת איסור שלא נשחטה עומדת, דהא אף אם נשחטה במקום נקב נשחטה כראוי לא מקרי, אלא טרפה שנשחטה מקרי, ומטהרה מידי נבלה הוא'. **וע"ע בתוס' לעיל (ד"ה ורמיניה):** "ורמיניה אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת, מבואר, שגירסתו היתה שקו' הגמ' הוא רק מפסוקת הגרגרת. [וע"כ גם בהמשך דבריהם הק' בלשון יחיד 'נהי דנבלה הויא מ"מ לא פקע מינה...']. ולפ"ז שפיר י"ל דנקטה הגמ' שדווקא פסוקת הגרגרת היא נבילה.

ו. **ויעו' בחי' הגרעק"א (י"ד סוף סי' כ"ז)** שהביא בשם הגהת תפארת שמואל להוכיח כן מד' הרא"ש (סי' ו) שכתב בשם ר"ת שספק הגמ' בשהה במיעוט סימנים הוא כלפי מיעוט קמא דוושט, **וביאר הרא"ש הספק:** "אע"ג דמיטרפא בנקיבת הוושט דילמא לא פסלה שהייה אלא במידי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן". הרי דס"ל דלא חשיבא נבילה ע"י נקיבת מיעוט הוושט.

ז. **ולכאו' אין הרא"י מדקדוק הלשון** דמשמע שבנקובת הוושט לא מתנבלה אלא מטרפה. **דכפשוטו שורש החילוק בין מידי דמטרפה למידי דמנבלה הוא משום דעיקר השחיטה הוא בשעה של אפוקי חיותא, וא"כ לכאו' אין כוונת הרא"ש לחלק בין אם חייל בה תורת נבילה או תורת טריפה, אלא לחלק בין זמן של הוצאת החיות לזמן שקודם לכן. **תדע**, שהרי פשוט לשון הגמ' משמע שמחיים ודאי דלא הוי נבילה, [וכן מבואר להדיא בתורא"ש בשם ר"ת], וא"כ אף אם נימא דנקוה"ו הוי נבילה אכתי לא הוי בזמן שהייה מידי דמנבלה.**

ח. **ויעו' היטב בד' הגרעק"א**, ומתוך דבריו מתבאר שההכרח אינו מלשון הרא"ש אלא מתוך ביאור הספק אליבא דהרא"ש. **ועיי"ש שהאר"י דיש לבאר בכונת הרא"ש** דלא נאמרה ההלכה של שהייה אלא במה שעל ידו יגרם לבסוף דין טריפה ולא במה שיגרם על ידו דין נבילה, ובנקובת הוושט יש להסתפק האם להחשיבו כגורם תורת נבילה או תורת טריפה. ומשום דהא ודאי שאם ימשיך השחיטה במקום החתך לכ"ע יהיה נבילה כיון שלא נעשית כל השחיטה בהכשר שחיטה, משא"כ אם ישחט למטה ממקום החתך דאז לא יהיה אלא טריפה. ועכ"פ הא מיהת מתבאר מתוך ד' הרא"ש שנקובת הוושט אינו גורם תורת נבילה אלא אם אח"כ נשחט במקום החתך ולא אם נשחט במקום אחר.

ט. **וע"ע בתורא"ש** שלהדיא מבואר בדבריו שדעת ר"ת היא דנקוה"ו אינה נבילה: **"וכן פ"ת לעיל** גבי שהה במיעוט סימנים דמבעיא ליה שהה במיעוט קמא דוושט, ולא דמי לרוב גרגרת דאינה מתה מיד כמו רוב גרגרת".

פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט (ב)

- ביאור ד' הגמ', פלוגתת הראשונים האם נקוה"ו היא נבילה -

י. **יעו' רשב"א בתוה"ב** (בית שני ש"א - דף כ"ו): "ותירץ רבא אלו אסורות קתני יש מהן נבלות ויש מהן טרפות, פי', **טרפות ששנינו לאו טרפות ממש קאמר**, ונפקא מינה שאם שחטה נבלה הויא ולא כטרפה שחטה **דאין שחוטה בסימנין עקורין**". וע"ע בש"ך (ל"ג ס"ק ד) שמבואר בדבריו שאפי' פסוקת הגרגרת אינה טריפה מחיים, ועיי"ש שעמד בדבריו בצ"ע. וע"ע בתבואות שור סוף ס"ק ה' מש"כ בביאור דבריו, וע"ע להלן.

בביאור שיטת רש"י

- א. **יעו' בהגהות הגרעק"א** (שו"ע סי' ל"ג ס"ד, ובסוף סי' כ"ז) שתמה מתוספתא מפורשת: "שחט מיעוטו של ושט ושהה כדי שחיטה וגמרה להשחיטה או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טריפה ושחיטתה מטהרתה, הרי להדיא דנקובת הוושט לא הוי נבילה". וצע"ג.
- ב. **ועיי"ש עוד, ובד' הפרמ"ג** (סי' ל"ג שפ"ד ס"ק ה) שתמהו מאוד, מהיכן הוציאו רש"י וסייעתו חידוש זה שגם נקוה"ו הוי נבילה, דבסוגיית הגמ' שפיר י"ל דדברי רבא לא נאמרו אלא כלפי פסוקת הגרגרת דהוי כמנח בדיקולא, וע"כ לא הוי כלל שחיטה, משא"כ בנקובת הוושט ד"ל דשפיר שייך בה שחיטה לאחר מכן. וע"ע בתורא"ש שכבר הק' כעין זה: " **ולא דמי לרוב גרגרת דאינה מתה מיד כמו רוב גרגרת**".
- ג. **וע"ע בפרמ"ג שהביא שבכס"מ** [וכן הוא בתויר"ט] מבואר שבאמת זהו עיקר כללא דר' ישבב דאמר 'כל שנפסלה בשחיטתה נבילה' והיינו, כל שנפסלה במקום שחיטתה. וא"כ לדרכם פסול זה מבואר להדיא במשנה. **אך יעוי"ש שע"ז גופא יש לתמוה**, דשפיר יש לבאר כוונת המשנה 'דלא שחט כהוגן בה' דברים המפסידים השחיטה, או נפסק הגרגרת ברובו דהסימן וודאי כמנח בדיקולא'.
- ד. **וע"ע בבית הלוי** (ח"ב סי' כ"ד ס"ק ג) שרש"י הוכרח לזה ממשמעות ד' רבא שאמר המימרא בלשון רבים 'ויש מהן נבילות', וע"כ ביאר דקאי גם על נקוה"ו. ועיי"ש שההכרח של רבא הוא מסדר ד' המשנה 'אלו טריפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת', ואי נימא דנקוה"ו לא הוי נבילה, א"כ התחיל בטריפה והמשיך בנבילה וחזר אח"כ לטריפה, וע"כ דתרווייהו הוי נבילה.
- ה. **ועי' רש"י שכתב ביאור סברתו: 'דאיתרע מקום שחיטה דידהו'**, והיינו דכיון דאיתרע מקום שחיטה דידהו ממילא הוי שחיטה פסולה וע"כ הויא נבילה. **ומצאנו כמה דרכים באחרונים בביאור הטעם** דכשאיתרע מקום שחיטה הוי שחיטה פסולה. **יעו' בבית הלוי** (ח"ב סי' כ ס"ק ג) ב' אופנים. **חדא**. ד"ל דהוא דין **בהלכות טרפות**, דיעו' בזבחים סט: דמבואר דבעינן קרא לגלויי דמהני שחיטה בטריפה להוציאה מידי נבילה, והשתא י"ל דכ"ז לא נאמר אלא בשאר טריפות אבל בטריפות שבסימנים לא ילפינן מהאי קרא, וע"כ אין בהם תורת שחיטה להוציאם מידי נבילה. [ואכתי צ"ע, חדא. מהיכי ילפינן לחלק ביניהם. ועוד. דלכאו' לא משמע כן בלשון רש"י]. **ועוד**. דכן הוא בהלכה למשה מסיני שאין תורת שחיטה רק בסימן שלם וכשר. וכעין מש"כ תוס' לעיל ט. גבי בדעת הבה"ג גבי שמוטה, דלא מהני בה שחיטה. [ועיי"ש שהנפק"מ ביניהם הוא בעוף שניקב הוושט, האם מהני ביה שחיטה בקנה, וע"ע באמר"מ שהאריך בזה טובא].
- ו. **וע"ע כע"ז באחיעזר** (יו"ד ס"ח ס"ק ד) שכן הוא ההלכה דבעינן שכל הסימן יהיה כשר לשחיטה. **ועיי"ש עוד** שלפ"ז אתי שפיר הא דאיתא בפוסקים דאם ניקב הוושט לאחר שחיטה כנגד מקום החתך לא הוי נבילה, והיינו משום שכבר נעשה שחיטה כנגד אותו הנקב. **ולכאו' בזה חלוקים דבריו מבית הלוי**, דלדעת ביה"ל עכ"פ ההלכה היא דלא מהני שחיטה בסימן שנטרף, וצ"ע.

הגרמה (א)

- פלוגתת הראשונים בביאור מחלוקת ר"י ורבנן-

מחלוקת הראשונים בביאור מתני'

- א. **יעו' ברשב"א וברמב"ן להלן ל:** דמתבאר בתוך דבריהם דנחלקו רבנן ור"י האם בעינן שחיטת כולה או"ד לא בעינן אלא שחיטת רוב. וסתמא דמשנה דריש פרק ב' דרובו של א' כמוהו אתיא כר"י ודלא כרבנן. וע"ע תוס' ל: (ד"ה והחליד) שגם בד' ריב"ם מתבאר כן. [והיינו אליבא דרב הונא, אבל לדעת ר"ח לכ"ע רובו של א' כמוהו, ונחלקו בהגרים שליש ושחט ב' שליש, ועי' בחת"ס דרש"י במשנה ביאר כדעת ר"ה].
- ב. **אך יעו' בריטב"א להלן יט.** (ד"ה אמר רב הונא): "...דאע"ג דבשחיטה סגי ברוב הני מילי כשלא שחט יותר, אבל כל שחיטתו בעינן שתהא במקום שחיטה". **ולפי"ז** גם רבנן מודו לסתמא דמשנה, שמעיקר הדין רובו של א' כמוהו, ואך במקום שהמשיך השחיטה בעינן שתהא במקום שחיטה. **וע"ע רש"י** (ד"ה מלא החוט): "...אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים... אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן **הואיל וגמרו בפסול**". **וע"ע בחת"ס שמדברי רש"י משמע** דאף רבנן מודו 'דאי לא גמרו כלל אלא שחט רובו ותו לא כשרה, וכדתנן רובו של א' כמוהו'. **וע"ע רש"י להלן ל:** (ד"ה תיקו) שרבנן טרופאי שפוסלים בשחט ב' שליש והגרים שליש היינו משום דסבירא להו דשהייה ושאר פסולי שחיטה פוסלים אפי' במיעוט בתרא. וא"כ דבריו הכא אזלי לשיטתו, דס"ל דשהייה במיעוט בתרא פוסלת אפי' שדי לנו בשחיטת רוב.
- ג. **אך יעו' רש"י להלן יט.** (ד"ה אנא): "כל תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא קאמינא דרבי יוסי ברבי יהודה היא, ולא רבנן, דהא שמעינן להו דפליגי בה ואמרי דלא אזלינן בשחיטה בתר רובא". **ולכאור' הוא דלא** כמשמעות דבריו במתני' דלרבנן נמי מהני שחיטת רובא כשהלך לו לאחר שחיטת הרוב, וצ"ע. **וע"ע בשיטמ"ק** שנקט דא"א לומר בדעת רש"י דס"ל דלרבנן מהני שחיטת רוב בהלך לו, שהרי בגמ' מבואר דרק אליבא דר"י דס"ל רובו ככולו י"ל דס"ל דמהני שחיטה בשאר טבעות, הרי דרבנן פליגי בעיקר הך דינא דרובו ככולו. [וע"ע להלן ד"ל דכ"ד רש"י שם הוא דווקא אליבא דרב חסדא, ומשום שנחלקו ר"ה ור"ח ביסוד פלוגתת רבנן וריב"ר].
- ד. **ולדרכם של הרמב"ן והרשב"א וריב"ם** (ל:): נמצא שעיקר מתני' קאתי לאשמועינן **שיעור שחיטה**, ועיקר הפלוגתתא היא האם בעינן שחיטת כולה או שחיטת רובא. **וכן הוא פשטות לשון המשנה** שלא הזכירה להדיא ההלכתא דהגרמה, וכל הפלוגתתא המבוארת היא בדין שייר בה מלא החוט. **וכן משמע מד' הגמ'** דקאתו רב ושמואל לדון האם כשם שמהני שחיטת רוב הוא הדין דמהני דין רוב לאשוויי מקום שחיטה. **וכן הוא ריהטת הסוגיא להלן יט.** בד' רב הונא ורב חסדא, יעוי"ש שהק' ר"ח דלדרכו של רב הונא נמצא שדברי רבנן במתני' הוא דלא כסתמא דמשנה בריש פ' שני, [דהכא מבואר דבעינן שחיטת כולה ואילו התם מבואר שרובו של א' כמוהו].
- ה. **אבל לדעת רש"י המשנה לא איירי כלל בדין שיעור שחיטה אלא בפסולי הגרמה.** **וקמ"ל מתני' תרתי. חדא** שהגרמה פוסלת השחיטה. **ועוד,** דלרבנן הפסול הוא אפי' לאחר שנשחטה שיעור הכשר שחיטה. **וע"ע בראש יוסף** דאגב אשמועינן מתני' גם מקום ההגרמה לר"י ורבנן, שהוא למעלה מטבעת גדולה, ודלא כר' חנינא]. **ולדרכו צריך לומר,** דאף שבמשנה משמע שהנידון הוא בשיעור השחיטה מ"מ הא קתני השוחט 'מתוך' הטבעת, והיינו, שמגרים מחוץ לטבעת, הרי מבואר דזהו עיקר הנידון של המשנה מה דינו של המגרים מחוץ לטבעת. [וכן משמע בד' רש"י לעיל ט. ד"ה שהייה, יעוי"ש].

שיטת הרשב"א בביאור מחלוקת ריב"ר ורבנן

- א. **יעו' ברשב"א** (שו"ת קס"ז): "כל ששחט רובו של סימן שוב לא יפסל מחמת מיעוטו. ואין צריך לומר לריש לקיש דאמר שחט את הקנה ואחר כך נקבה הריאה כשרה וכמאן דמנחא בדיקולא דמיא. אלא אפילו למאן דלית ליה הכי התם לענין טרפות שנולד בבהמה בין סימן לסימן. **אבל לגבי סימן גופיה כיון דנשחט רובו מיעוטו כמאן דנשחט דמי, ותדע לך דהא בששחט שני שלישי והגרים שליש לדין כשרה...**" ומהא דהשווה הרשב"א הנידון של המשנה בשחט ב' שליש והגרים שליש לנידון של מנח בדיקולא, **מבואר דסברת ר"י** שאין דין הגרמה במיעוט בתרא היא משום שאין שייך בה דין שחיטה, והיינו משום שאחר ששחט רובא נמצא דיותרת הסימן כמנחא בדיקולא ושוב אינו מפיק חיותא בהמשך השחיטה, ועל כרחין שעיקר דין שחיטה דאורי' אינו אלא ברוב.

הגרמה (א)

- פלוגתת הראשונים בביאור מחלוקת ר"י ורבנן-

ג. **ובדעת רבנן דפליגי**, על כרחין צריך לומר דס"ל דאף לאחר שנשחטה ברובא שאר הסימן עדיין לא חשיב כמנח בדיקולא ושפיר שייך לאפוקי חיותא בהמשך השחיטה וע"כ בעי למשחט כולא. [ואף שנמצא לפי"ז שחלוקים הם במציאות, הרי כבר מבואר להדיא בגמ' לב: שר"ל גופיה קסבר מעיקרא דשייך שחיטה אף לאחר שנפסק רוב הגררת].

ד. **ולדרכו של הרשב"א נמצא שבין לר"י ובין לרבנן בשחיטה לא נאמרה ההלכה של רובו ככולו שנאמרה בכה"ת כולה. וכדחזינן** שביאר שטעמו של ר"י דמהני רוב הוא משום דבזה נפיק כולא חיותא ותו לא בעינן שחיטה. **וכן בדעת רבנן** שמבואר ברשב"א דס"ל דרבנן בעו לעולם שחיטת כולו ואם הלך לו לאחר רוב השחיטה פסולה, ופליגי על המשנה דשחיטת רוב הסימן כשחיטת כולו, ומבואר להדיא דפליגי על ההלכתא דרובו ככולו. **וע"ע בסוגיית הגמ' להלן יט.** שנחלקו בזה רב יוסף ואב"י, דאב"י הבין דהך דינא דרובו של סימן ככולו הוא ככל רובי דעלמא, וע"ז השיב לו ר' יוסף 'אנא רובא דשחיטה קאמינא'. **וע"ע בסוגיא דנזיר כט.** שהוכיחה הגמ' שדין רובו ככולו של כה"ת כולה הוא מדא' מנזיר, ומבואר דמשחיטה ליכא למשמע. [אך יש לדחות כ"מ שנתבאר בד' הרשב"א, ד"ל דכ"מ דנקט דאליבא דר"י חשובה כמנח בדיקולא הוא רק משום שע"י דין רובו ככולו נמצא כל הסימן נחשב כשחוט, דאם לא היה חל דין שחיטה על כל הסימן היה מקום לדון דאף שהוא כמנח בדיקולא מ"מ לא גרע מ'מפרכסת' ש"כ שלא חייל בה דין שחיטה הרי היא כחיה לכל דבריה, תדע, שהרי הרשב"א בתוה"ב תלה דין מנח בדיקולא בדין ישנה לשחיטה מתוע"ס, הרי מבואר דאם לא חשיב שחיטה גם לא חשיב כמנח בדיקולא, וי"ל]

ה. **ובביאור הטעם דלא אמרינן רובו ככולו בשחיטה, מטו לבאר עפ"י דברי הגר"ח (הלכות טומ"צ פט"ז ה"ח) בביאור** הא דלא אמרינן רובו ככולו אלא היכא שנכנס כדרך ביאה אבל לא בנכנס דרך אחריו, **ועיי"ש שייסד:** "דרובו ככולו לא שייך אלא לענין הך דינא דבעינן כמה שיכנס, וע"כ שפיר אמרינן דהרוב שחשוב כבר בא הוי ככולו, משא"כ היכא דבלא כניסת כולו לא הויא ביאה כלל. וא"כ לא שייך לומר רובו ככולו כיון דגם הרוב עדיין אין עליו דין ביאה". **והיינו**, דלא אמרינן רובו ככולו אלא במקום דכבר הוי ביאה וכל החסרון הוא ב'שיעור' הכניסה, אבל במקום דבעינן כולו בשביל שייחשב כביאה בזה לא מהני רובו ככולו. **ולפי"ז י"ל דה"ה בשחיטה**, דכ"ז שלא נסתיימה השחיטה לא חשיב כלל כמעשה שחיטה וע"כ לא מצטרף רוב מעשה השחיטה להחשיבו כמעשה שחיטה. **וע"ע בס' שחי"ח כע"ז.** [אך י"ל שזה תלוי בגדר מעשה השחיטה, וע"ע בארוכה בסוגיא דישנה לשחיטה מתוע"ס, ועיי"ש ראיות שאפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ חשיב מעשה שחיטה גם קודם לכן. אך יעוי"ש שהגר"ח ס"ל שדווקא לאחר שנסתיימה השחיטה איגל"מ, ולדרכו א"ש עכ"פ אליבא דמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, וצ"ע].

שיטת רש"י בביאור פלוגתת ריב"ז ורבנן

א. **ולדעת רש"י והריטב"א דס"ל דגם אליבא דרבנן אם לא נסתיימה השחיטה בפסול ודאי מהני שחיטת רוב**, על כרחין דסבירא להו שגם בשחיטה נאמרה ההלכתא דרובו ככולו של כל התורה. **ועיי' רש"י להלן ל:** שביאר שאע"פ כן סבירא להו לרבנן דאם פסל השחיטה במיעוט בתרא פוסל כל השחיטה. **והא דס"ל דלא אמרינן שכבר הוכשרה בשחיטת רוב**, כבר הסבירו האחרונים (יעו' בית הלוי, דבר אברהם, אמר"מ, ועוד) דהיינו משום דכששוחט כולו אתינן עלה מדין שחיטת כולו ולא מדין שחיטת רובו. **אך אכתי צ"ת** במה פליג ר"י ברי"ד דס"ל דלא נפסלה בהגרמה ושאר פסולי שחיטה במיעוט בתרא.

ב. **וע"ע בהגה' מהר"ץ חיות (להלן יט.) דמתבאר מדבריו דאליבא דר"י צריך לומר שע"י שחיטת הרוב 'היה דינו כאילו נחתך כבר אף אותו המעט אשר מחובר עדיין'.** והיינו דבזה גופא פליגי, דלדעת רבנן אף דאמרינן רובו ככולו מ"מ אכתי לא חשיב כאילו המיעוט נשחט, וע"כ שפיר שייך פסול במיעוט בתרא. ואילו לדעת ר"י ברי"ד ה"ל כנשחט כולו ושוב אין טעם במעשה השחיטה של המיעוט. **[ולכא' אין כוונתו]** דמכח ההלכתא ככולו של כה"ת חשיב כאילו נשחט כולו בפועל. **חדא.** שהרי מבואר להדיא בד' הש"ש (ש"א פכ"ב) והחמד"ש סי' ז' דאף לאחר שהוכשר ע"י שחיטת רובו ככולו ופקע ממנו תורת אבמה"ח שפיר שייך דין שהייה במיעוט בתרא, וכדאסברא לה הדב"א דכיון שכל הדין רובו הוא משום כולו לא יתכן שלא שייך ביה תורת שחיטת כולו. **ועוד, דיעו' בהוספות שבסוף קוה"ע (ס"ק ה)** שהוכיח שיש חילוק בין רובו לכולו (גבי דין אינו מקפיד בחציצה), וביאר שם דהיינו משום דברובו ככולו 'אין פירושו דחשיב כאילו נעשה המעשה בכולו, כגון גבי שחיטה, דניתרת בשחיטת רוב הסימנים אין הטעם משום דהוי כאילו שחט כולו, אלא דסגי ברובו, דכי היכי דשחיטת כולו מתרת, ה"נ שחיטת רובו מתרת, אף שהמיעוט אינו כשחוט'. **וא"כ על כרחין כוונתו כדרכו של הרשב"א** שע"י שחיטת הרוב המיעוט חשוב כמנח בדיקולא, ואין שייך בו תורת שחיטה. **וא"כ עיקר**

הגרמה (א)

- פלוגתת הראשונים בביאור מחלוקת ר"י ורבנן-

פלוגתת רש"י והרשב"א הוא בדעת רבנן, דלדעת הרשב"א פליגי על עיקר ההלכתא דרובו ככולו, ולדעת רש"י מודו לעיקר ההלכתא דרובו ככולו. אבל בדעת ר"י כו"ע מודו דס"ל דהנותר ה"ל כמנח בדיקולא].

ג. **וע"ע לשון רש"י במשנה (ד"ה ר' יוסי):** "...דברובא איתכשרת לה שחיטה ואידך כי קשחית **מחתך בשר בעלמא הוא**". והיינו כדרכו של **מהר"ץ חיות** דס"ל דהוי כמנח בדיקולא וע"כ גם אם ימשיך השחיטה אינו אלא כ'מחתך בשר בעלמא' היינו, כמחתך ביד ורגל. **אך צ"ע**, דברש"י להלן יט. (ד"ה רובו ככולו): "...וגמרה לה שחיטה ברובה, ומכאן ואילך מחתך בבשר 'שחוטה' בעלמא הוא". **ולכאור' משמעות הלשון** דאינו כבשר בעלמא [היינו כשוחט סימן המונח בדיקולא] אלא כבשר שחוטה שכבר אתכשרא לה השחיטה ושוב לא בעינן יותר, וצ"ע.

ביאור שיטת רש"י בפלוגתת ר"י ורבנן – בדין רובו ככולו לאשווי דין קנה בשאר טבעות

א. **יעו' בשיטמ"ק שתמה מאוד**, דאם נימא דכוונת רש"י שגם רבנן מודו שאם לא נסתיימה השחיטה בפסול אמרינן שחיטת רובו ככולו, א"כ מהו דמשמע בגמ' שרק אליבא דר"י יש לדון האם מהני שחיטה בשאר טבעות שאינם מקיפים כל הטבעת אלא רובו, הרי גם רבנן מודו דאמרינן רובו ככולו וא"כ מדוע לדידהו לא נחשיב שאר טבעות כקנה. [והן אמנם דבגמ' היה מקום לדחות דה"ל לרבנן, אך יעו' תוס' שכתבו להדיא דכל שכן דלרבנן לא מהני שחיטה בשאר הטבעות]. **וביותר יש לתמוה**, דברש"י בתחילת סוגיית הגמ' (ד"ה הלכה): "כר"י ב"ר יהודה, דרובא ככולה". **ומשמע דבזה גופא פליגי** האם אמרינן רובו ככולו, ופסקו ר"ש הלכה כר"י דס"ל רובו ככולו, והוא דלא כמשמעות דבריו במשנה שגם רבנן מודו דרובו ככולו, וצ"ע.

ב. **עוד צ"ת**, דאם נימא כדרכו של מהר"ץ חיות דר' יוסי דס"ל דמהני שחיטת רוב הוא משום שע"ז חשיב שכל הסימן נשחט נמצא שאין זה שייך לדין רובו ככולו של כה"ת כולה אלא שאין שייך מציאות שחיטה ביותר מרוב, וא"כ צ"ב האידך ילפינן מינה דגם לאשווי מקום כשר לשחיטה אמרינן רובו ככולו, והלא לאו מדין רובו ככולו אתינן עלה.

ג. **והנה בעיקר נידון הגמ' לאשווי שאר טבעות כמקום כשר לשחיטה ע"י דין רובו ככולו צ"ב**. **דיעו' בקובץ הערות** (סי' כ"ח ס"ק ה) דכל מה דאמרינן רובו ככולו הוא **רק ברובו מתוך כולו**. [וזוהו הטעם שא"א לטבול במקוה שיש בו יותר מכ"א סאה, דבזה ל"א רובו ככולו]. **ולפ"ז תיקשי** האידך שייך לומר דכיון שיש כאן טבעת המקיפה את רוב הקנה אמרינן בזה רובו ככולו. **וביותר, דלדרכו של הגר"ח הלוי בה' טומ"צ** (יעו' לעיל) נמצא דלא אמרינן רובו ככולו אלא במקום שחסר ב'שיעור' אבל במקום שאכתי לא חייל עליה דין קנה לא שייך דין רובו ככולו לאשווי תורת קנה, וא"כ מה מהני מה שהטבעת מקיפה את רוב הקנה, וצ"ע.

ד. **ולכאור' הקו' מתיישובות אחת בחברתה**, דבאמת הכא לאו מדין רובו ככולו דכה"ת אתינן לאשווי שאר הטבעות מקום כשר לשחיטה, [וכמשנ"ת שדין רובו ככולו לא מהני לזה]. אלא, דכיון דר"י ס"ל שעיקר שיעור השחיטה שאמרה תורה הוא ברוב הקנה, [שהרי לא שייך שחיטה ביותר מרוב קנה, שהשאר כבר כשחוט ע"י דחשיב מנח בדיקולא, וכנ"ל]. וא"כ שפיר י"ל דה"ה לאשווי הטבעת כמקום כשר לשחיטה לא בעינן יותר מהיקף של רוב הקנה. **והשתא כ"ז אתי שפיר רק אליבא דר"י דס"ל שהגרמה במיעוט בתרא אינה פוסלת שמוכח בזה דלדידה טעמא דמהני שחיטת רוב קנה הוא משום שהשאר כמנח בדיקולא, אבל רבנן דפליגי עליה וס"ל שהגרמה פוסלת במ"ב על כרחין דס"ל דלכתחילה בעינן שחיטת כולו והא דמהני שחיטת רובו הוא מההלכתא דרובו ככולו של כה"ת כולה, ונמצא דלדידהו כל הקנה הוא מקום שיש בו דין שחיטה, וע"כ סבירא להו דא"א לאשווי תורת מקום הכשר לשחיטה בטבעת המקיפה רק את רוב הקנה.**

ה. **והשתא י"ל דבאמת בזה גופא נסתפקה הגמ', מהו יסוד שיטת ר' יוסי**. **דר"י גופיה סבירא ליה דטעמא** שאין הגרמה פוסלת במ"ב הוא משום דהשאר חשיב כשחוט, וע"כ איהו נקט דמהני שחיטה בשאר טבעות ע"י שמקיפות רוב הקנה, וכנ"ל. **אך רב ושמואל סבירא להו דאף אם אין הגרמה פוסלת במ"ב לאו היינו משום שהשאר כשחוט** אלא משום שכבר הוכשרה השחיטה דין רובו ככולו של כה"ת כולה ושוב א"א לפוסלה, וע"כ ס"ל שמכח הך הלכתא א"א לאשווי לטבעות כמקום שחיטה, [או משום סברת הקוה"ע דל"א רובו ככולו אלא ברובו מתוך כולו, או משום סברת הגר"ח דלא מהני דין רובו ככולו אלא במקום שהחסרון הוא בשיעור ולא לאשווי שם מקום שחיטה] וע"כ פליגי על ר"י וס"ל דשאר טבעות לא הוי מקום שחיטה.

הגרמה (א)

- פלוגתת הראשונים בביאור מחלוקת ר"י ורבנן-

1. **וע"ע לשון רש"י יח:** (ד"ה ורב ושמואל): "דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה". ומשמעות הלשון דהא דמהני רובא הוא משום **דחשוב כאילו שחט כולו**, וכ"ז הוא רק לשיטתם דס"ל דמהני מדין רובו ככולו של כה"ת כולה. שהרי לדעת ר"י גופיה דס"ל דהוא משום שאין תורת שחיטה במיעוט לא שייך הלשון 'כאילו שחט כולו'. **אך לעיל מינה בביאור שיטת ר"י** דמהני רוב לאשוויי מקום שחיטה כתב (בד"ה תרתי אמר): "לענין חתיכת הקנה אית ליה רובא ככולה, דכיון דחותך הרוב בהכשר כשרה", ולא כתב דהוי כחתיכת כולה, ומשום דבאמת בדעת ר"י גופיה ס"ל דלא אמרינן דשחיטת רובה הוי כאילו שוחט כולה.
2. **ולפי"ז מתיישבת סתירת ד' רש"י**, דהא דכתב במתני' דהוי כשחיטת **בשר בעלמא**, היינו לדרכו של ר"י דס"ל שהטעם דלא בעינן רובא הוא משום שהשאר כמנח בדיקולא, וע"כ חשיב כשחיטת 'בשר בעלמא' היינו כשוחט יד ורגל. משא"כ הא דאיתא להלן יט. דהו"ל כשוחט **בשר שחוטה**, היינו לדרכם דרב ושמואל דס"ל דשחיטת רובו מהני מדין רובו ככולו, ואחר ששחט רוב אף דלא הוי כשחיטת בשר בעלמא מ"מ שחיטת בשר שחוטה יש כאן.

הגרמה (ב)

- גדר הפסול של הגרמה, פלוגתת רש"י ויש מפרשים-

גדר הפסול של הגרמה

נסתפקו האחרונים (יעו' אמר"מ סי' ג' ס"ק ב) בגדר ההלכתא דהגרמה האם הוי 'פסול' בשחיטה, או"ד, שבהלכה של הגרמה רק נתבאר מקומות הראויים לשחיטה, וכשמגרים למקום אחר לא הוי שחיטה במקומה אבל לא נאמר בזה 'פסול' בעצם השחיטה. נולפי"ז רק אם בלא מעשה ההגרמה לא היה שיעור שחיטה כהלכתה הו"ל נבילה, אבל אם יש בה שיעור שחיטה בלא"ה כשירה]. **ובחקירה זו מצאנו פלוגתת הראשונים. ולכאור' הוא תלוי אף בשיטות האמוראים בסוגיית הגמ' להלן דף יט.**

ולפ"ר יש מקום לדון דלא מסתבר דחשיב פסול שחיטה, דכיון שאינו במקום שחיטה ולא נעשה בה מעשה נבילה א"כ מה פסול יש בזה, ומהי"ת למיפסל גוף השחיטה ע"י מעשה ההגרמה. **אך מאידך יש לדון**, דכיון דהוי בכלל א' מחמשת פסולי שחיטה הרי מסתבר דהוא פסול בגוף השחיטה. **אך יעו' בראשונים לעיל ט.** שעמדו בכגון דא בנידון של עיקור סימנים אליבא דבה"ג דס"ל שאין זה פסול בגוף השחיטה. **ובתוס' שם איתא:** "ומיהו לא הוי השתא עקור לפירוש הלכות גדולות מעין שאר הלכות שחיטה שהן בגוף השחיטה ועקור אינו בגוף השחיטה אלא ששוחט סימן שנעקר". וא"כ י"ל דה"ה הגרמה, דלא דמיא לשאר הלכות שחיטה שהן פסולים בגוף השחיטה. **אך יעו' ברמב"ן שם דפליג:** "...וגם זה אינו נכון שאין הלכות שחיטה אלא פסולי שחיטה וזו אפי' שלא בשעת שחיטה נמי כך דינו". ולדרכו לכאור' מוכרח דהגרמה חשיבא פסול שחיטה.

א. **יעו' רש"י במתני' (ד"ה ר' יוסי) שהביא יש מפרשים:** "דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי". **ולדרכם של י"מ לכאור' פשיטא שהגרמה היא פסול בעצם השחיטה,** שהרי ממשיך השחיטה במקום הראוי לשחיטה ואעפ"כ פסלינן השחיטה וע"כ שנתחדש דהוה **שחיטה פסולה**. **ואך לדעת רש"י ושאר דס"ל שהגרמה היא יציאה ממקום השחיטה בזה יש לדון האם הוי גם פסול בעצם השחיטה** או"ד שאין החסרון אלא משום שאינו במקום הראוי לשחיטה. **אך גם לדעת היש מפרשים אכתי יש לדון**, דאף דהוי פסול בעצם השחיטה ומה ששחט בהגרמה לא חשיב שחיטה כהלכתה מ"מ יתכן לומר שעכ"פ אינה פוסלת את השחיטה שכבר נעשית, ואם יצויר שיחזור וישחוט בטבעת הראשונה שפיר יכול לתקן השחיטה כדינה. **עוד יש לדון**, דכיון דס"ל דהגרמה היינו אפי' בתוך מקום השחיטה, ויסוד דין הגמ' הוא בשינוי מקום השחיטה, א"כ לכאור' כ"ז הוא דווקא בהגרמה שבין טבעת לטבעת, אבל הגרמה בטבעת העליונה דלא הוי כלל מקום שחיטה אינה שייכת כלל לפרשת הגרמה, וא"כ על כרחין שבהגרמה זו כל החסרון הוא רק משום דלא הוי מקום שחיטה.

ב. **ויעו' באמר"מ (סי' ג' ס"ק ב) שלדעת רש"י וסייעתו דס"ל שהגרמה פוסלת במיעוט בתרא על כרחין מוכח בזה** דהגרמה הוי 'פסול', שאם אינו אלא חסרון שחיטה מדוע יפסל לאחר שכבר הוכשרה בשחיטת הרוב. **ועיי' עוד,** דאפי' לדרכם של הרמב"ן והרשב"א דסבירא להו שאין הגרמה ושאר פסולים פוסלים במ"ב, לאו היינו משום דפליגי בעיקר הסברא דהגרמה הוי פסול בשחיטה, אלא דסבירא להו דאליבא דר"י בר' יהודה השחיטה מסתיימת אחר ששחט רוב והשאר הוי כמחתך בשר בעלמא, ושוב לא חשיב הגרמה במיעוט שחיטה ואין השחיטה נפסלת על ידה.

ג. **ויעו' תוס' להלן (ל: ד"ה החליד) "ורבינו יצחק ברבי מאיר** אומר דבהגרמה פסקינן בפ"ק כרבי יוסי בר יהודה... ולא דמיא להכא דהתם **שלא במקום שחיטה הוא והוי כאילו שוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן**". ומבואר דנקט ריב"ם שהגרמה אינה פסול אלא כמחתך ביד ורגל שאינו מועיל להחשב כשחוט, וע"כ סבירא ליה שאינה פוסלת אף להסבורים שפסולי שחיטה פוסלים במ"ב.

ד. **וע"ע ברשב"א להלן ל: (ד"ה החליד) שתמה בשיטת רש"י דס"ל דהגרמה פוסלת במ"ב:** "...דהא על כרחין שחט שני שליש והגרים שליש כשרה..., ואי בהגרמה שאינו מקום שחיטה כן כ"ש בחלדה ושהייה, שהרי מצינו שהחמירו בשלא מקום שחיטה יותר, וכדאמרינן התם במצא חצי קנה פגום". היינו, דכיון דחזינן שהגרמה החמורה אינה פוסלת במ"ב כל שכן שחלדה ושהייה לא יפסלו בה. **ולכאור' מבואר בזה דנקט היפך סברת ריב"ם, וס"ל דכיון שהגרמה נעשית שלא במקום שחיטה הוא פסול חמור יותר מפסולי שחיטה עצמה, ודלא כריב"ם דס"ל שכיון שנעשה שלא במקום שחיטה לא יתכן דחשיב כפסולי שחיטה, וצ"ת ביסוד פלוגתתם.**

ה. **והנה ברמב"ן במלחמות סוף פ' הזרוע והלחיים** מתבאר שחלוק מקום שיפוי כובע דהוי מקום הראוי לשחיטה, אלא שלא הכשרתו התורה לקיום מצות שחיטה, ואילו למעלה ממקום זה אינו שייך כלל לצואר ומקום זה כלל אינו בר שחיטה, יעוי"ש. **ולפי"ז לכאור' נמצא, דכל מה שיש להסתפק לומר שהגרמה הוא פסלות בשחיטה הוא דוקא**

הגרמה (ב)

- גדר הפסול של הגרמה, פלוגתת רש"י ויש מפרשים -

בהגרמה דרב ושמואל [היינו למעלה מטבעת הגדולה] דעכ"פ הוי מקום הראוי לשחיטה וע"כ י"ל דהוי 'שחיטה פסולה', אבל אליבא דר"ח בן אנטיגנוס דס"ל דלא הוי כלל חלק מהצואר לכאור' אין שום מקום בסברא לדון דהוי שחיטה פסולה, וע"כ כל החסרון הוא משום דהוי כשוחט ביד או ברגל. **אך אם נימא כן צ"ע רב**, שהרי אנן פסקינן הגרמה כר"ח ואפ"ה סבירא ליה לרש"י שהגרמה פוסלת במיעוט בתרא, וצ"ע. [וע"ע להלן משי"ת בדעת ר"ח בן אנטיגנוס].

❖ סוגיית הגמ'

פלוגתת הראשונים בביאור הנידון בשאר טבעות

א. **גמ':** "ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא". ומצאנו ב' דרכים עקריים בראשונים כלפי מה דברים אמורים. **רש"י נקט** שהנידון הוא כלפי גוף הטבעות האם יש להם תורת קנה והוי מקום הראוי לשחיטה. **והיש מפרשים שהביא רש"י, וכן תוס' ובעה"מ** נקטו דהא הוי פשיטא לן שגם שאר טבעות חשיבי קנה וראויים לשחיטה, והנידון הוא האם 'רוב שאר טבעות' מהני להחשב כשחיטת רוב קנה. [אלא שבראשונים נחלקו בביאור דבריהם, האם היינו ששחיטת רוב טבעת לבדו מהני, או"ד שהטבעת מצטרפת לשיעור רוב הקיפו, יעו' להלן]. **וע"ע ברש"י ב"ק (צט: ד"ה מגרומתא):** "שחט מתוך אחת הטבעות והגרים חוץ בין טבעת לטבעת ושייר מלא החוט על פני רובה...". והיינו, כדעת היש מפרשים, וצ"ת דהכא דחה דבריהם מכל וכל. [וע"ע ברמב"ן שהביא דברי רש"י ב"ק וקצת משמע מדבריו שד' רש"י שם תואמים עם דבריו בסוגיין, ואולי י"ל דמשמעות ד' רש"י שם שהגרמה הייתה אחרי ששחט מיעוט קמא בטבעת ושוב **שחט הרוב בין טבעת לטבעת**, והיינו הגרים שליש ושחט ב' שליש, וע"כ נקט הרמב"ן דכוונתו למש"כ בסוגיין, והא דנזקק רש"י לאופן זה י"ל דהיינו משום דמתבאר התם בסוגיין שהסכים רב אסי עם דברי רב, ולהלן בסוגיין מבואר (לל"א דרב הונא בשם רב אסי) דפלוגתת ר"י ורבנן הוא באופן של הגרים שליש ושחט ב' שלישים, וצ"ע].

ב. **וע"ע ברמב"ן במלחמות** דאף דס"ל שהנידון הוא כלפי שחיטת רוב, מ"מ בשורש הנידון ביאר כרש"י, שעיקר ספק הגמ' הוא האם מהני מה שהטבעת מקיפה את רוב הקנה כדי להחשב חלק מהקנה, דאם נימא כן על כרחין שמצטרף לשיעור רוב קנה.

ג. **וע"ע בשיטמ"ק** שפשטות הגמ' משמע כד' היש מפרשים שהוא כעין הנידון של המשנה, דר"י סבור דמהני שחיטת רוב הטבעת הגדולה וע"ז קאתו רב ושמואל לחדש דבשאר טבעות לא מהני שחיטת רוב הטבעת. **אך מאידך**, מהברייתא שהביאה הגמ' בהמשך יותר משמע כד' רש"י שהנידון הוא על הכשר עצם הטבעת, שהרי לא הוזכר בה כלל הנידון של הגרמה.

ד. **וע"ע ברש"י בסו"ד**, דעל כרחין שהטבעת עצמה לא חשיבא קנה: "מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה". **וע"ע בשיטמ"ק שהק'**, דאף אם נימא שהטבעת עצמה אינה קרויה קנה מ"מ אמאי לא נימא שהשחיטה שתחת הטבעת חשיבא שחיטה כהלכתה, שעכ"פ תחת הטבעת הוי קנה ולא גרע מהסימנים שנמצאים תחת העור והוי שחיטה מעלייתא. **עוד הק'**, דאם נימא שהטבעת עצמה אינה חשובה קנה א"כ מה נפק"מ בין טבעת גדולה לשאר טבעות, מה לי אם הקיף רוב או כל הקנה.

ה. **ועיי"ש שביאר:** "דבשאר טבעות כיון דהקרום מקיף והטבעות אינם מקיפין... נמצא דהטבעות עומדין בפ"ע והקרום בפ"ע, הלכך הויא ליה כתרי גופים מש"ה לא מהניא בהו שחיטה דלא מקרו קנה, ובקרום נמי לא מהני דקלישא טובא ובטיל הוא לגבי הטבעות... אבל בטבעת הגדולה כיון שכמקיף בשוה עם הקרום הויא ליה כגוף אחד וחשיבא קנה הטבעת כמו הקרום שתחתיו שהכל גוף אחד". **ומש"כ דבקרום** לא מהני משום דבטיל לגבי הטבעות, אין הכוונה שבטל ממנו תורת קנה, **אלא כמש"כ במק"א** (עמ' תס"ו ד"ה ולי נראה): "דבטיל הקרום לגבי הטבעת ועיקר השחיטה היא בטבעת וטבעת לא מקרי קנה". והיינו, דעיקר החסרון הוא שנחשב שהשחיטה נעשית בטבעות ולא בקרום שתחתיו. **ועיי"ש שלפ"ז י"ל שאפי' לדרכו של רש"י** רבנן מודו שאם שחט הרוב בין הטבעות ובסוף הגרים לתוך הטבעת כשרה, משום שעכ"פ כבר חשיב שחיטה בקרום, וע"כ לא איכפת לן ששוחט הקרום דרך הטבעת, יעוי"ש.

ו. **ופלוגתת רש"י עם הי"מ היא בתרתיה.** **חדא.** האם שאר טבעות הוי מקום הראוי לשחיטה מצד עצמו. שלדעת רש"י אינו מקום הראוי לשחיטה אא"כ אמרינן רובו ככולו, ואילו שאר הראשונים פשיטא להו דהוי מקום הראוי

הגרמה (ב)

- גדר הפסול של הגרמה, פלוגתת רש"י ויש מפרשים-

לשחיטה, [ואף הרמב"ן והרשב"א ס"ל שתחת הטבעת הוי מקום הראוי לשחיטה, והנידון הוא רק כלפי הטבעת עצמה]. **ועוד** נחלקו, מהו הגדר של הגרמה, שלדעת רש"י היינו שחיטה שלא במקום הראוי. משא"כ לדעת ה"ש מפרשים דהיינו יציאה ממקום שהתחיל בו השחיטה. [וע"ע בראב"ן (חולין רט"ו) בשם הגאונים (ר' הא"י, ר' שרירא, ור' שמואל ב"ר חפני) דהשוט בשניים ובג' מקומות הוי שחיטה פסולה משום דהויא שחיטה מוגרמת, וזהו יסוד הפסול של שחיטה העשויה כמסרק, וצ"ע].

ו. **וע"ע ברש"י לעיל ט.** (ד"ה שהייה): "ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה". ולפי"ז פשוט לשון הגרמה הוא כמשמעות דברי ה"ש מפרשים, שעיקר ההגרמה הוא שינוי מקום השחיטה. **אך דקדק רש"י להוסיף** דהיינו דווקא אם יוצא חוץ ממקום הכשר שחיטה, וע"ע להלן (יח: ד"ה מוגרמת): "וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה". והיינו, דשחיטה חוץ למקומה הוי הגרמה. אך לדעת ה"מ התם לא הוי פסול של הגרמה, אלא שאינו בכלל מקום שחיטה.

קו' רש"י על שיטת יש מפרשים'

א. **יעו' רש"י** (יח. ד"ה ר"י - יח: ד"ה הכי קאמרי) שהק' כמה קו' על ה"ש מפרשים, ועיי"ש שהק': "דבהדיא תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת". **ולכא' הוא ק' גם מסברא**, דכיון דכל הקנה הוא מקום שחיטה, מדוע החילוק שבין הטבעות חשיב חילוק מקום השחיטה, וביותר, שהרי לכא' גם לדידהו הטבעת עצמה אינה מקום השחיטה אלא רק הקנה שתחתיה [כמו שדקדק רש"י מהלשון 'שאין מקיפין כל הקנה'] ובקנה עצמו ודאי שאין חילוק מקום, וא"כ אמאי חשיב הגרמה. עוד הק'. דאם נימא דאיירי באופן ששחט רק רוב הטבעת פשיטא דלא מצי לאכשורי. ועיי"ש דאף אם נימא דהברייתא איירי באופן שהגרים אכתי תיקשי שעכ"פ לא שחט רוב במקום הטבעת. ועיי"ש ד"ל לדרכם דס"ל דר"י ב"ר פליג וסבירא ליה שאין הגרמה בין הטבעות פוסלת, אלא שהק' ע"ז שאין משמעות לשון הברייתא כן.

ב. אך כ"ז ק' רק לדרכו של רש"י דס"ל שגם אם מהני שחיטה במקום הטבעות הו"ל שחיטת הקנה עצמו, **אבל בעל המאור** (וכן פי' מהר"ם) ביארו דהנך יש מפרשים ס"ל שהטבעת מצ"ע הוי מקום שחיטה, ולפי"ז מתיישבא קו' קמא, שכל טבעת היא מקום בפ"ע ושפיר י"ל דחשיב חילוק מקום. ולפי"ז אתי שפיר מה שהק' הגמ' מהברייתא דבאמת נקטינן להך צד דמהני רוב בטבעת עצמה, דכיון דחשיב מקום שחיטה בפ"ע ממילא רוב הטבעת הו"ל רוב בפ"ע,

ג. ורש"י נקט דא"א לומר כן בדעתם משום דהוי פשיטא ליה דאף אם מהני שחיטה בטבעת הוא רק משום שע"ז נעשה לחלק מהקנה, וע"כ א"א שרוב הטבעת בפ"ע יהני וגם לא יתכן שבין הטבעות חשיב מקום חלוק, וכמשנ"ת. וע"כ נקט דלדידהו על כרחין צ"ל שנחלקו ר"י ורבנן האם הגרמה בין טבעת לטבעת פוסלת. וצ"ת, שנמצא שנחלקו ב' פלוגתות שלכא' לא שייכי אהדדי. חדא. האם הגרמה במיעוט בתרא פוסלת. ועוד נחלקו דרבנן ס"ל דיש פסול הגרמה גם בין טבעת לטבעת, והיינו שינוי במקום השחיטה. ואילו ר"י ס"ל דלא נאסרה אלא הגרמה שחוץ למקום שחיטה, ומה"ת דנימא שנחלקו בב' פלוגתות חלוקות, וצ"ע.